Miron Costin

Letopisețul Țării Moldovei

de la Aaron Vodă încoace

MIRON COSTIN

Letopisețul Țării Moldovei de la Aaron Vodă încoace

1675

LETOPISEȚULŬ ȚĂRII MOLDOVEI DE LA AARON-VODĂ ÎNCOACE, DE UNDE ESTE PĂRĂSITŬ DE URÉCHE VORNICUL DE ȚARA DE GIOSŬ, SCOSŬ DE MIRON COSTINŬ VORNICUL DE ȚARA DE GIOSŬ ÎN ORAȘŬ ÎN IAȘI, ÎN ANUL DE LA ZIDIREA LUMIEI 7183, IARĂ DE LA NAȘTEREA MÂNTUITORULUI LUMII, LUI IISUS HRISTOS, 1675 MESEȚA... DNI

Istoricii, adecă scriitorii de cursul anilor acestor părți, carii pomenescŭ de descălecatul cel dentâiu a țărâi noastre și Țărâi Muntenești:

Bonfin, mare istoric, de Dachia, sau Dația — latin.

Dionŭ, la viața lui Traian-âmpăratul — latin.

Topeltin, ungur; iară pre acești doi au urmat.

Aceste au scris de Dachia, cum au descălecatu-oă Traianŭ, împăratul Râmului, în anii de la Hristos 1202, pre socoteala vrémilor, cu râmlénii.

Istoricii leșești carii au scris și lucrurile domniilorŭ Moldovei:

Crorner au scris latinește, Dlugoș latinește, Stricovschâi litfan, leșește, Piasețschâi, vlădicul de Premislia, latinește.

Istoricii leșești pre carii au urmat răpăosatul Ureche vornicul:

Bâlschâi, Martin Pașkovschâi. Acești doi au scris leșește.

Și aceste încă dzicŭ că moldovenii sint den râmléni. Iară de descălecatul celŭ dentăiŭ n-au științ că léșii mai apoi den împărăția lui Traian sintŭ veniți în ceste părți.

Prédoslovie adecă voroava cătră cititoriul

Fost-au gândul mieu, iubite cititoriule, să fac létopisețul țărâi noastre Moldovei din descălecatul ei cel dintăi, carele au fostŭ de Traian-âmpăratul și urdzisăm și începătura létopisețului. Ce sosiră asupra noastră cumplite acestea vrémi de acmu, de nu stăm de scrisori, ce de griji și suspinuri. Și la acestŭ fel de scrisoare gândŭ slobod și fără valuri trebuiește. Iară noi prăvim cumplite vrémi și cumpănă mare pământului nostru și noaă. Deci priiméște, în ceasta dată, atâta din truda noastră, cât să nu să uite lucrurile și cursul țărâi, de unde au părăsit a scrie răpăosatul Uréche vornicul.

Afla-vei de la Dragoș-vodă, din descălecatul țărâi cel al doilè, la létopisețul lui, pre rândul său scrise domniile țărâi, pănă la Aron-vodă. Iară de la Aronŭ-vodă încoace începe acesta létopiseț, carea ți l-am scris noi, nu cum s-ari cădè, de-amănuntul toate. Că létopisețele céle streine lucrurile numai ce-s mai însămnate, cum sintŭ războaiele, schimbările, scriu a țărâlor megiiașe, iară céle ce să lucreadză în casa altuia de-amănuntul, adecă lucruri de casă, n-au scris. Și de locŭ létopiseță, de muldovanŭ scrisă, nu să află. Iară tot vei afla pre rându toate.

Și priiméște această dată această puțină trudă a noastră, care amŭ făcut, să nu să treacă cumva cu uitarea de unde este părăsit, cu această făgăduință că și letopiseț întrég să aștepți de la noi de om avea dzile și nu va hi pus preavécinicul sfat puternicului Dumnedzău țărâi aceștiia țenchiŭ și soroc de sfârșire.

Stihuri de descălecatul țării

Neamul Țărâi Moldovei de unde să trăgănează?
Din țărâle Râmului, tot omul să creadză.
Traian întâiŭ, împăratul, supuindŭ pre dahi
Dragoș apoi în moldoveni premenindŭ pre vlahi
Martor este Troianul, șanțul în țara noastră
Și Turnul Săverinului, munteni, în țara voastră.

1. Dahii și dachii tot unii sint (n.a.).
2. Moldovénii mainte de Dragoș-vodă să chema vlahi sau rumâni de la Râm (n.a.).
3. Turnul Săverinul este în Țara Muntenească, unde au fost și pod de piatră peste Dunăre, de Traian-âmpăratul făcut atunce când au descălecat aceste 2 țări cu râmlénii (n.a.).

Capul I

Âncep. 1. Pănă la cumplita domniia lui Aron-vodă (așe-i dzice acei domnii răpăusatul Ureche vornicul), ieste scris letopisețul țărâi de Ureche vornicul, început de la Dragoș-vodă, carele au descălecatŭ din Maramureș această țară al doilè rândŭ, după ce să pustiisă de tătari și fugisă toți lăcuitorii și a Țărâi Moldovei și Țărâi Muntenești în Ardeal. Iară întâiŭ descălecată de Traian, împăratul Râmului, căruia împărat numele trăiește între noi păn astădzi cu șanțul cela ce să dzice Troianul.

Iară de la Aron-vodă scris nu să află, nice de altul, nici de Ureche vornicul, ori că l-au împiedecat datoriia oamenească, moartea, care multe lucruri taie și să să obârșască nu lasă, ori că izvoadele lui au răsăritŭ, ce va hi mai scris și de la Aron-vodă încoace. Deci, de unde au părăsit elŭ, începem noi, cu agiutoriul lui Dumnedzău.

Zac. 2. Domniei lui Aron-vodă cu cale i-au dzis că au fostŭ cumplită, că așè au fostŭ, desfrânată domniia și nediriaptă foarte, cât de răul lui, ce era fruntea boierilor fugisă mai toți în Țara Leșască.

Zac. 3. Să sfădiia și pre acele vremi domnii de Ardeal cu Crăiia Leșască, care de care să cuprindză țara, să fie suptŭ ascultarea sa. (Domnilor de Ardealŭ dzicem crai ungurești; eu să le dau acestŭ nume nu pociŭ, că ei crai nu sintŭ, ce direpți domni sau cnédzi. Iară și Ardealul tot de Crăiia Ungurească au fostŭ și tot o țară, ce după ce au ruptŭ o parte Împărățiia Turcului, cu Buda și altă parte de crăiie au cuprinsŭ Neamțul cu Pojunul, unde sta și cununa Crăiei Ungurésti s-au osebit acestŭ unghiŭ și s-au aședzat suptŭ cnédzi. Deci crai direptŭ Crăiei Ungurești ieste Neamțul, că la dânsâul ieste cununa Crăiei Ungurești cu Pojunul.)

Zac. 4. Ține domniia pre atunce la Ardealŭ Bator Jigmontŭ și aflândŭ vréme pre voie a supunere țara cătră sine, s-au agiunsŭ cu boierii lui Aron-vodă, carii era de casa lui, că li să urâsă și lor cu faptele lui Aron-vodă, anume Ștefan Radul vornicul și Răzvanŭ hatmanul. Și cu știrea lor au trimis oști Bator și l-au luat pre Aron-vodă cu toată casa lui și l-au dus la sine la

Belgrad, unde și s-au fârșit și viiața. Iară în locul lui pusesă pre Ștefan Radul vornicul domnŭ în Suceavă.

Zac. 5. La léși crăiia Jigmontŭ pre atunce, ficiorul craiului șvedzăscŭ, iară hatman mare era Zamoyschii. Vădzindŭ léșii c-au pus Bator de la sine domnŭ în Muldova și o scriia pe atunci léșii Muldova că ieste Crăiei Leșești soțiie, după niște legături ce făcusă léșii cu Ștefan-vodă cel Bun la Colomiia și mai pre urmă cu Bogdan-vodă, după ce să împăcasă cu dânsul, n-au suferit pre Ștefan Radul-vodă, ce îndată au trimis oști cu boierii carii era ieșiți în Țara Léșască, unii de răutățile lui Aron-vodă, iară Movileștii, precumŭ scrie Ureche vornicul, încă cu Pătru-vodă Șchiopul ieșisă în Țara Léșască, asupra lui Ștefan Radului-vodă și l-au scos din țară. Și au pus domnŭ din partea sa pre Ieremiia Movila-vodă cu alesul boierilor de țară, puindŭ deodată și pen toate cetățile țărâi slujitori de ai săi léșii. Fost-au acéstea în anul 7104 <1595>.

Zac. 6. Împărățiia Turcului luptă pre acéle vrémi pentru Crăiia Ungurească cu némții, pentru Buda, pentru Ostrogonul și Enicul. Iar vădzindŭ că cuprindŭ léșii Țara Moldovei, au orânduit pre Caazi Cherei-soltan, hanul Crâmului, și trimițându-i și 2.000 de iniceri; cătră 70.000 de oaste ce avea tătărască. (Vestit era acél han de războaie, care au avutŭ războiŭ și cu persii cu izbândă în câteva rânduri.) Îi trimisăsă împărățiia și steagul cu tuiuri de Muldova, să așeadză pre cine va socoti el la domnie, să fie din partea împărăției.

Zac. 7. Prindzindŭ veste léșii de clătirea lui Caazi Cherei-soltan la Muldova, cu rușine a fi socotindŭ să lasă pre domnŭ la sminteală, pus de dânșii, și era pe atunce și Crăiia Léșască în virtute, au orânduit și ei pre Zamuyschii hatmanul, cum spune Hronica leșască, mai multŭ de 7.000 de călări și 3.000 de pedestri n-au avut (de nu-i laudă), fără slugile lor, ce au ei pururea, peste céia ce sintŭ slujitori în catastije.

Zac. 8. Octovrie 9 dzile, v leato 7104 <1595>, au sosit Zamoyschii la Țuțora cu ostile lui și a doa dzi după sositul lui Zamoyschii, octovrie 10 s-au văzut și străjile tătărăști, octovrie 11 au sosit și singur hanul cu toată oastea.

Zac. 9. N-au putut răbda léșii fără șanțuri, cât au vădzut atâta putere, ce ș-au întărit tabăra cu șanțuri pinpregiur și au făcut cu socoteala lui Zamoyschii hatmanul și denafară de șanțuri bășți de pământŭ, de la șanțul taberii așè departe, cât agiunge glonțul pușcei. Și într-acéle bășți au scos și Zamoyschii oastea leșască împrotiva grosimei cei tătărăști. Năvăliia tătarâi cu toată oastea asupra léșilor, ce léșii sta neclătiți și din bășți da tunurile. Dosul iarăș să le ia, nu putea tătarâi de tabără și așea au stătut războiul într-acea dzi, toată dziua.

Zac. 10. A doa dzi, socotindŭ hanul cu meșterșug să depărtédză pre léși de la șanțuri, au orânduit o samă de oști, să dea năvală la léși și să facă a fugi. Ce léșii, pricepândŭ meșterșugul, sta între bășți neclătiți și așea au stătut pănă la vremea de chindie. Atunce, și deprindzindŭ amu pre tătari și vădzindŭ că să temŭ și de foc tătarâi, i-au luat léșii în goană pănă la oastea cea supusă și cu acéia dacă s-au tumpinat, în loc au stătut și au ținut războiul, cât s-au mirat și hanul, mai puțină oaste fiindŭ léșii. Și de acolo, iară încet, sprijenindu-să de năvala tătarâlor, au venit iară la loc între bășți, că trimisesă Zamoyschii totdeauna trâmbițele să dzică de întorsŭ.

Zac. 11. Nu dormiè Ieremiia-vodă, ce, de ave și în leși nedejde, iară dindată au agiunsŭ la hanul și de atuncea céle 7 sate de țară, ce să dzicŭ hănești, li-au dat Ieremia-vodă hanului și au legat și miere, să dea hanilor în toți ani câte... <mii> cântare și alte daruri. Și așea, cu nevoința lui Ieremiia-vodă, au stătut între hanul și între Zamoyschii tractate, adecă legături de pace, dândŭ și hanul zălog la léși și léșii la hanul, păn să va închide tocmala.

Zac. 12. Capetele de pace au fostŭ aceste: Ieremie-vodă să fie domnŭ în țară, birnic împărăției din an în an, după obiceai, iară hanului să dea din an în an daruri și câte... <mii> cântare de miere și 7 sate să fie de câșlele hanului în Bugeag. Oștile leșești să nu mai întreîn Țara Muldovei. Sol de la leși să margă la Împărăția Turcului pentru întăritura păcii. Iară despre partea hanului era aceste ponturi: Steagul și tuiurile să le dea pe mâna lui Ieremii-vodă și de la Împărățiia Turcului să scoată dirés de domnie neschimbată în dzilele lui, ce-i dzic ei pe limba lor barat. Și să iasă din pământul Muldovei hanul pănă în patru dzile cu oștile lui. Și așea obârșindu-să pace, hanul întâiŭ au purces cătră Crâm și Zamoyschii cătră țara sa, lăsindŭ pe lângă

Ieremia-vodă pre Albertŭ Hanschii și pre Ian Potoțchii cu 3.000 de oameni, că să temè Ieremia-vodă de unguri. Și așea au purces și Ieremia-vodă și s-au așădzat la Suceavă. Războiul acesta la Țuțora este mai întăiŭ de acela, cândŭ au perit Jolcovschii hatmanul leșescŭ. Vei afla și acela la rândul său.

Zac. 13. Bine n-au ieșit Zamoyschii din Muldova, iară Bator Jigmontŭ alége pre Răzvan domnŭ în Muldova și orânduiește 12.000 de oaste ungurească, să margă asupra Ieremii-vodă, dândŭ vina lui Ștefan Radul-vodă că au lăsat scaunul să cuprindză léșii cu blăstămățiia lui.

Zac. 14. Luândŭ veste Ieremia-vodă de pogorâtul ungurilor, precum au putut, au strânsŭ oastea țărâi și s-au gătit a stare cu războiŭ împrotiva lui Răzvan. Într-o dumenecă era, cândŭ au apropiiat oștile ungurești de Suceavă. Și-au tocmit oștile Ieremia-vodă asupra târgului, la sat la Aréni. Iară oastea leșască ce avè cu sine, o au tocmit mai la câmpŭ, despre Șchéia, pe suptŭ un mal, ce ieste alăturea cu drumul Băiei. Singur Ieremia-vodă fiindŭ în besérecă la sfânta leturghie, i-au dat știre, cum oștile lui Răzvan amu să văd și să apropiie de oștile țărâi. Ce n-au vrut să iasă din besérecă păn nu s-au săvârșit sfânta slujbă. Și să agiungea amu hărății lui Răzvan cu oștile țărâi, cândŭ au ieșit Ieremia-vodă la oști den besérecă. S-au tâmpinat oștile de îmbe părțile și după câtăva luptă între oști, au lovit léșii pe oastea ungurească din aripa despre Șchéia. Îndată îmbărbătându-să și fruntea oștilor, unde era Ieremia-vodă, au înfrântŭ pe unguri.

Zac. 15. Supt Răzvanŭ-vodă au cădzut calul atuncea în războiŭ, ce încălecândŭ pre altŭ calŭ, îndată au silit să oprească oastea ungurească și au opritu-oă și pusésă războiul iară la locŭ. Ce îndemnându-să iară oștile lui Ieremii-vodă și amu și léșii în frunte, au început a fugi oastea lui Răzvan-vodă, la care fugă l-au prinsŭ oștile lui Ieremii-vodă și pre Răzvan și l-au adus la Ieremie-vodă. Stă movila și acmu pe drumul Băiei de la Suceavă, care să pomenești Movila lui Răzvan pănă astădzi.

Zac. 16. Cât l-au adus pre Răzvan la Ieremie-vodă, după câtăva mustrare, i-au tăiat îndată capul și l-au pus într-un parŭ împrotiva cetății. Iară pre unguri i-au gonit oștile pănă la munți, cu mare vărsare de sânge. Fost-au acesta războiŭ în anul 7104 <1595>, dechevrie 5 dzile. Așea s-au plătit și lui Răzvan răul ce făcusă și el lui Aron-vodă.

Zac. 17. După acesta războiŭ și perirea lui Răzvan-vodă, s-au aședzat domniè lui Ieremiei-vodă, fără grije. Nici Bator Jigmontŭ, domnul Ardealului, nu s-au mai ispitit să mai trimațe oști în Muldova, ce avândŭ bănat pre léși de paguba oamenilor săi cu Răzvan, au trimis soli cu jalobă la Rodolfŭ împăratul nemțescŭ, cumnatu-său și la papa de Râm, jeluindŭ de mare pagubă ce i-au făcut léșii în oastea lui, luptândŭ el să dezbată țara de suptŭ mâna turcului, să cuprindză Țara Muldovei, să-i împreune și pre moldoveni cu sine împrotiva turcilor, iar léșii au împiedicat acestŭ lucru, spre scăderea creștinătăției, ce-au aședzat Moldova suptŭ birul turcilor, de suptŭ care bir amu era ieșită țara, cu nevoința lui.

Zac. 18. Aceste înțelegândŭ papa și împăratul némțăscŭ, mare ponosul au trimis léșilor și osebire de beséreca lorŭ craiului leșăscŭ, ca unui împiedecătoriu de binele creștinescŭ.

Zac. 19. Au trimis și craiul leșescŭ sol la papa, făcându-i știre că are el de grije Muldovei, să nu hie cu turci și mai denainte vreme fiindŭ suptŭ grija sa, cum și de curundŭ acmu pre Cazi Cherei-soltan l-au scos cu puterea sa din Țara Moldovei. Iară domnul de Ardeal, neavândŭ putere să să apere pre sine, nu poate să apere Moldova de turci și de tătari, mai avândŭ prilej de oști hiie cândŭ Crăia Leșască.

Zac. 20. Aceste pricini avè ei în de sine pentru Moldova, iară Ieremie-vodă domniia cu pace și cu lucruri aședzate pre acele vrémi a țărâi, că ținea oști streine și pădzia și datoriia sa ce avè spre împărăție.

Capul alŭ doilea

Âncep. 1. Țara Muntenească într-acesta anŭ, vara, la mare răutăți era de turci, că din doao părți avându oști Împărăția Turcului asupra Crăiei Ungurești, o samă de oști despre Buda, iară altă oaste asupra Ardealului avè, că și împăratul nemțescŭ oștile lui într-acolea împrotiva turcilor era orânduite. Iară aicea despre Ardeal Bator Jigmontŭ fiindŭ cumnat împăratului nemțăscŭ, alte oști avea împrotiva turcilor și luasă de la turci câteva orașe de Crăie Ungurească, iară cătră Ardealŭ.

Zac. 2. Era despre aceasta aripă Sinan-pașea, vezirul de Silistra. Și pentru să-i hie mai lesne a supune Ardealul, luasă toată Țara Muntenească și orașele toate, Bucureștii, Târgoviște și alte orașe aședzase cu turci.

Zac. 3. Domnŭ era atunce la munteni de curundŭ Mihai-vodă, acel vestit între domni, încă bine neaședzat după moartea Mihnei-vodă. Vădzindŭ țara cuprinsă de turci, singur au năzuitŭ la Bator, domnul Ardealului si au trimis soli și la împăratul némțăscŭ, dându-i știre că, cuprindzindŭ Sinan-pașea Țara Muntenească, prea lesne va putea să supuie și Ardealul.

Zac. 4. Dat-au Bator îndată oști într-agiutor lui Mihai-vodă, vădzindŭ că să apropie de dânsul focul. Și durându-i inima și pre munteni pentru moșiile sale, în puține vreme s-au strânsŭ si întâiŭ au împinsŭ ostile lui Sinan-pașea di pen orașe și apoi la Giurgiuŭ au stătut si la războiŭ de față Mihai-vodă cu Sinan-pașea. Și au fostŭ războiul cu mare vărsare de sânge și după câtăva luptă, au înfrântŭ Mihai-vodă oastea lui Sinan-pașea, cât si el singur pașea, să nu fie aflat îndemână o luntre mică, cu care au scăpat peste Dunăre, ar hi cădzut la prinsoare. Și așè s-au curățit Țara Muntenească de turci într-acéia dată cu osârdia lui Mihai-vodă, însă avea și oaste némțască cu sine de la Batorŭ Jigmontŭ.

Zac. 5. După acesta război multe pagube au făcut Mihai-vodă turcilor peste Dunăre, ardzindŭ și prădândŭ satele, orașele, pănă aproape de Pravadiia. Fost-au acestea toate într-acela anŭ, v leato 7104 <1595> și apoi în anul 7105 <1596>. Iară precum izbândele dintâiŭ a mulți au fostŭ mai

pre urmă spre scădere, așea și acestui domnŭ, lui Mihai-vodă, precum vei vedea povestea mai gios, la rândul său. Neștiutoare firea omenească de lucruri ce vor să fie pre urmă. Ce pentru un lucru sau doaă pre voie ce i să prilejescŭ, bietul om purcede desfrânatŭ și începe lucruri peste puterea sa și apoi acolo găsește perirea.

Zac. 6. Al treilea anŭ după acestea, vădzându-să Bator Jigmontŭ, domnul Ardealului, sosit la bătrânețe și fără cuconi și vădzândŭ că turcii din an în anŭ să întărescŭ și cască asupra Ardealului să-l cuprindze, și el amu îmbătrânit și obositŭ de virtute, alegându-și viața bătrânéțelor cu odihnă, au socotit că si frații lui, nice unul nu va putea să ție de răul turcilor Ardealul, au făcut cu cumnatu-său, împăratul nemțăscŭ, tocmala, să hie pre sama împărăției Nemțești Ardealul, iară lui i-au dat împăratul, cumnatu-său, doaă olate, anume Ratibor și Opulia, la Țara Silezii, căriia țări îi dzic léșii Slionsca, să hotărăște cu dânșii acéia țară.

Zac. 7. Peste voia ardelenilor era această tocmală, temându-să apoi de supunerea a neamțului. Ce îndată după purcesul lui Bator Jigmontŭ, s-au strânsŭ toți boierii Ardealului și au ales să le hie cneadzŭ, adecă domnŭ, pre Andreieșŭ Bator, carele era pre acéia vreme în Țara Belghii, cu acela gândŭ sa sa călugărească. Ce, chemat de boierii și de căpeteniile Ardealului, cu glasurile tuturora, au lăsat călugăria și au vinit la domnia Ardealului de moșiie.

Zac. 8. Împrotiva era acestŭ lucru tocmélei ce făcusă împăratul némțescŭ cu Jigmontŭ pentru Ardeal, pecum s-au pomenit mai sus. Ce nu lăsindŭ în voia căpeteniilor de Ardeal împăratul némțăscŭ, au socotit si cu sabiia să-i supuie, avându tocmală cu Bator. Și au orânduit cu ostile pre un gheneral al său, adecă hatman, anume Baștè Giurgi și au trimis și la Mihai-vodă un vlădic al său, îndemnân-du-1 asupra lui Bator Andreieș, pentru supunerea mai lesne Ardealului din doaă părți, că avea Mihai-vodă și mai înainte pururea cu împărăția Neamțului răspunsuri.

Zac. 9. Prea lesne au priimit Mihai-vodă acestŭ lucru, ca un om de oști pururea poftitoriŭ și fără zăbavă au strânsŭ oastea Țărâi Muntenești, ca 30.000 și au intrat în Ardeal, pănă la Sibiiu și acolea s-au pus tabăra, așteptândŭ pe Baste Giurgiu cu oștile nemțești.

Zac. 10. Trimisesă Bator Andreieș la împăratul nemțăscŭ solie cu rugăminte să nu-i facă această asupreală, să-l scoate din domnia ce-i era de moșiie de atâtè vacuri a Batoréștilor, ce acéle oști gătite asupra lui mai bine depreună cu dânsul să să orânduiască împrotiva turcilor. Ce vădzândŭ că nu poate face nimica cu rugămintea, au socotit să lovască pre Mihai-Vodă mainte de ce să va împreuna cu Baștè Giurgiu.

Zac. 11. Avea Mihai-vodă oști amu deprinse la izbânde, alesŭ o samă de slujitori, ce să chema pre numele căpitanilor săi, anume Budzeștii, alții Rățăștii, foarte stătătoare oaste. Iară ardelenii și îndoiți unii și bine nestrânși încă la Bator Andreieș cu toții, ce cu câtă oaste au putut strânge au dat război lui Mihai-vodă la Sibiiu. Iară foarte au ținut puțină vreme războiul, îndată au înfrântŭ oastea lui Mihai-vodă pre unguri. Singur Bator Andréieșŭ la fugă, părăsit de toți ardelenii, numai cu puținei léși neștiutori rândul locurilor și rătăcit Într-o pădure, au cădzut pre mâna oștenilor lui Mihai-vodă. Și dacă l-au adus la Mihai-vodă, au pus de i-au tăiatŭ capul. Neștiutoare fire oamenească și de primejdiile sale, că apoi peste nu îndelungată vreme așea au pățit și Mihai-vodă de Baștè Giurgiu, cum au făcut el lui Bator Andreieș. Bine dzice sfânta Evanghelie: „Cu ce măsură măsuri, măsura-ți-să-va".

Zac. 12. Vesăl și tare Mihai-vodă după izbândă, pre lesne cuprinde orașele pre sama sa și să închina și cetățile, dându-i nume de domnul lor, priimindŭ pen cetăți și oșteni de a lui. (De pe acéle vrémi are nume de-i dzic Mihai-crai.) Și au făcutŭ și episcopie la scaunul domnilor de Ardeal, la Belgrad. Iară capul lui Bator Andreieș l-au trimis pre solii săi la împăratul némțască, pentru care slujbă au trimis împăratul némțască daruri lui Mihai-vodă și l-au făcut prințipe, adecă din domnii împărăției unul. Iară nu îndelungŭ au ținut Mihai-vodă domniia țărâi aceea, cum nice împăratul nemțăscŭ au putut a aședza Ardealul în partea sa nici într-un chip, numai ce au fostŭ pricina de multe vărsări de sânge între creștini și au făcut turcilor îndemână să poată a cuprinde locurile céle mai bune de Ardeal. Fost-au aceste în anul 7107 <1599>.

Capulŭ al treilea

Âncep. 1. Stândŭ Mihai-vodă după aședzarea Ardealului, iară de aicè din țară, Ieremia-vodă, îndemnatŭ de turci, au strânsŭ oaste și câtă oaste avè și streină, au purces asupra Țărâi Muntenești. Și neavândŭ cu nime nici un război nicăiure în Țara Muntenească, au mărsŭ la București si au aședzat domnŭ pe frate-său, pre Simionŭ-vodă. Lăsându-i oaste de a sa pe lângă dânsul, singurŭ s-au întorsŭ la Suceavă.

Zac. 2. N-au fostŭ îndelungată domniia acéia a lui Simion-vodă, că înțelegândŭ Mihai-vodă de cuprinsul Țărâi Muntenești de Ieremia-vodă, îndată au purces asupra lui Simion-vodă, lăsândŭ pin cetățile Ardealului slujitori din oștile sale.

Zac. 3. N-au stătut Simion-vodă împrotiva lui Mihai-vodă dendată, ce s-au dat spre marginea țărâi, spre Focșeani, pentru agiutoriul de la frate-său, Ieremie-vodă, de la care vinisă slujitori de Țara de Gios la Simion-vodă. Și dacă s-au strânsŭ câtăva samă de oști și la Simion-vodă, au stătut și au așteptatŭ pre Mihai-vodă cu războiul la o vale ce se chiamă Milcovulŭ cel Mare în Țara Muntenească. (Are și altŭ nume grozav acel pârâu și spun că de atunci). Și au stătut războiul câteva ceasuri și apoi au pierdut Simion-vodă războiul.

Zac. 4. După războiŭ, oastea, care încotro i-au fostŭ calea mai îndemână, s-au răsipit, iară Simion-vodă au năzuit la Suceavă, la frate-său, Ieremiia-vodă. Ce nu s-au destulit Mihai-vodă cu atâta, ce îndată, fără nimica zăbavă au tras oștile sale asupra lui Ieremii-vodă, spre Suceavă, cu mare sirguială.

Zac. 5. La grabă ca acéie, neavândŭ nimica pas, nice vreme de gătire Ieremiia-vodă, numai ce i-au cătatŭ a lăsa Suceava și a năzui spre Hotin. Așe-i pripise Mihai-vodă de aproape pe Ieremie-vodă, cât niște haiduci pedestri, cu câteva cară, pre urma lui Ieremiei-vodă, i-au agiunsŭ fruntea oștii a lui Mihai-vodă și au stătut haiducii la războiŭ, apărân-du-se câteva ceasuri. Ce dacă s-au mai înglotitŭ oaste de-a lui Mihai-vodă, i-au spartŭ pe haiduci, pre Jijie, la un sat anume Verbie, unde stă o movilă mare peste

trupuri, apoi de Ieremiia-vodă făcută. Și era așea de groaznic Mihai-vodă și vestit de războaie în toate aceste părți, cât îndată ce au sosit la Suceavă, i s-au închinat și cetatea Sucevei și a Neamțului, la cetăți puindŭ oșteni de ai sei pedestrași. Singurŭ nici cu atâta n-au vrut să hie, ce de la Suceavă au purces gonindŭ pre Ieremie-vodă și pre Simion-vodă păn la Hotin.

Zac. 6. Cetatea Hotinului grijisă bine Ieremie-vodă cu slujitori de ai săi nemți ce avea, iară el singur au trecut la leși pentru agiutoriul. Pusesă Mihai-vodă și un domnișorŭ, anume Marcul-vodă, căruia numele nu să nice povestește, pentru scurtă vréme ce au avut acel domnișor și nu să află numele aceștii domnii la létopisățe streine.

Zac. 7. Era léșii pe acéia vreme strânși toți la săimŭ, la Varșav, sfătuindŭ oaste împotriva Șfedului, că craiul leșescŭ Jigmontŭ fiindŭ dreptŭ moșan aceii Crăiei, ce încă viu tată-său, Ioan-crai, l-au ales léșii pre Jigmontŭ la crăiea lor. Și după moartea tătâne-său, neavândŭ altŭ fecior, făr Jigmontŭ, cu-prinsesă Crăiea Șfedzască unŭ frate craiului șfedzăscŭ, unchiu lui Jigmontŭ, anume Gustav. Deci fiindŭ mai aproape Jigmontŭ, ficiorul craiului svedzăscŭ, de acéia crăie, decât fratele tătâne-său, Gustav, siliia pre leși, numai să pozvolească la acela săimŭ, să să facă oști împrotiva lui Gustavŭ.

Zac. 8. Iară socotindŭ léșii că nici într-un chip acéle doaî crăie să să facă una nu vor putea, fiindŭ una dincoace, alta dincolo de mare, care mare să chiamă Marea Balticum, o coadă din Ochean, și nici din lége sintŭ una și prilejindu-să această tâm-plare cu Mihai-vodă lui Ieremie-vodă, au dat craiului nedejde de oști asupra șvedzilor pe altă dată, ară-tându-i mare treabă aceasta și cu grije Crăiei Leșești, să lasă cuprinsă țărâle aceste de Mihai-vodă, Ardealul, Moldova, Țara Muntenească. Ce au stătut săi mul după această treabă, să să facă oști împrotiva lui Mihaiŭ-vodă, avându Ieremiia-vodă câțva domni la léși, tot oameni mare, gineri.

Zac. 9. Mihai-vodă cu toată osirdiia bătè cetatea Hotinului, glonțurile lui să cunoștè în zidiurile cetății până la suruparea cetății, avându nedejdea că dacă va lua și acéia cetate, va putea stăpâni prea lesne și Țara Moldovei.

Zac. 10. Scrie Hronograful, leșescŭ că așè era de vestit Mihai-vodă și la leși, cât Țara Podolii fiindŭ de lége de suptŭ ascultarea patriiarhului de

Țarigrad, ca și noi, pe acéle vremi avându mare zarvă și price cu papiștașii pentru lége, aștepta cu bucurie pre Mihai-vodă să vie, științdu-l de o lege cu dânșii, să i se închine toți podolénii.

Zac. 11. După ruptul săimului a léșilor, îndată au purces hatmanul și canțelarul Zamoyschii la tabără și apoi fără zăbavă s-au pornit cu oștile împrotiva lui Mihai-vodă. Vestit era acéia hatman la leși, căruiè faptele nici Conețpolschii hatmanul, amu din vacul nostru, n-au agiunsŭ.

Zac. 12. Prindzindŭ veste Mihai-vodă că au purces oștile leșești asupra lui, au lăsat Hotinul și au purces spre Suceavă. Ieremie-vodă cu Zamoyschii încă, dacă au oblicit de purcesul lui Mihai-vodă, au lăsat drumul Hotinului și au trecut Nistrul la un satŭ Colodrubca, la ținutul Cernăuților și apoi Prutul la târgŭ la Cernăuți și au mărsu pe la Codrii Cozminului, la Suceavă, unde Mihai-vodă întărise cetatea cu oamenii săi. Iară singur au tras spre țara sa, pentru să-și mai înglotească oaste și să mai obosască și pre leși.

Zac. 13. Aflândŭ Zamoyschii cu Ieremiia-vodă cetatea Sucevei grijită bine de oamenii lui Mihai-vodă, au ales cu sfatul să nu facă zăbavă cu cetatea, ce să margă întinsŭ după Mihai-vodă. Și așea au făcut, fără nemică zăbavă, au purces spre Țara Muntenească.

Zac. 14. Împărățiia Turcului avându treabă tot cu némții pentru Crăiia Ungurească, bucuroasă era că să sfădește Ieremia-vodă cu Mihai-vodă. Așea s-au tras cuvântul pănă astădzi, cum să fie trimis cu taină 40.000 de galbeni de aur la Ieremie-vodă, să facă oști asupra lui Mihai-vodă și diresă, ce-i dzicŭ ei atșirif, de domniie vécinică lui și seminții lui.

Zac. 15. Simțindŭ Mihai-vodă că-i tot vinŭ asupra léșii cu Ieremie-vodă, ș-au mai înglotit oastea și ș-au ales locul de a dare războiŭ léșilor, pe apa Teleajinului. Avè la acela războiŭ Mihai-vodă 60.000 de oameni, unguri, munteni, sirbi; némți încă avè puțini. Și au tocmit oastea pre malul dincolo, călăreții au pus de îmbe părțile la arepi, iară pedestrimea cu pușcile au tocmitu-o tocma asupra vadului, unde era vadul. Și așea au așteptat pre leși, puind apa ca o piedecă între oști, până or deprinde oștenii lui acel fél de oaste și să vadză pănă încâtŭ sintŭ de sămeți léșii la războaie.

Zac. 16. Oastea lui Zamoyschii era la număr ales 30.000 de leși și 10.000 la Ieremie-vodă de oaste de țară. însă oastea leșască tot aleasă în leafă, că și lefecii cei vechi, ce le dzic ei léșii cvarciana, era toți cu Zamoyschii și lefecii noi, cari-i făcuse craiul, să-i fie împrotiva șvedzilor, tot era cu Zamoyschii, fără oameni de pe la domni, ginerii lui Ieremie-vodă. De toată oastea cu Zamoyschii și cu Ieremie-vodă 40.000 era, între carii era 4.000 de husari. Acél fel de oaste este tot în hierŭ, temeinică, oaste foarte și neînfrântă, ales de oștile cum sintŭ ale noastre și muntenești.

Zac. 17. Dacă au sosit la Telejin și léșii, precum era oștile lui Mihaiŭ-vodă tocmite, așea au tocmit și Zamoyschii. Aripile ținè oastea călare, din-na-direapta Petru Lașei, dintr-acolo era și husarii, din-na-stânga Ieremie-vodă cu oastea sa și cu samă de leși. Iară Zamoyschii singur cu pedestrimea și cu armata, adecă cu pușcile au ținut mijlocul și dereptŭ împrotiva pedestrimei lui Mihaiŭ-vodă au stătut cu oastea.

Zac. 18. Cu atâta era mai meșter Zamoyschii decât Mihai-vodă, că Zamoyschii cât au sosit, îndată au făcut cu pedestrimea sa băști de pământŭ înalte și acolè au suit îndată pușcile. Toată dzua acéie au stătutŭ războiul numai din tunuri unii la alalți și din sinéță, peste apă.

Zac. 19. A doaă dzi, mai sămățŭ Zamoyschii decât Mihai-vodă, au trimis de au cercatŭ mai sus pre apă despre munte și au aflat vadŭ. Și îndată toată aripa céie ce sta din-na-direapta, stoluri după stoluri au pornitŭ la vad; singur au stătutŭ mai tare cu focul asupra vadului, decât în dzua dintâiŭ.

Zac. 20. Mihai-vodă vădzândŭ că trece oastea călăreață a léșilor pe altŭ vad, au mai întărit pedestrimea și el cu șanțuri, iar el singur cu toată oastea călare au mărsŭ împrotiva oștii cei leșești. Vădzândŭ și Zamoyschii că lipsește toată oastea călăreață a lui Mihai-vodă, toată oastea au pornit și el a sa și husarii într-acolè cu Patru Lașei.

Zac. 21. S-au mirat Mihai-vodă de semețiia léșilor, cu ce sârguială au apucat vadul și au stătut un războiŭ mare acolè pentru vad. Singur Mihai-vodă ca un leu în fruntea războiului și au fostŭ războiul câteva ceasuri, până au sosit husarii.

Zac. 22. Nedeprinsă oastea lui Mihai-vodă cu acest fél de oaste, ce s-au pomenitŭ, husarii. Acél fél de oaste, precum s-au dzis, este tot în hierŭ, numai ochii și vergile gurii să văd. Mulți pun și arepi tocmite de péne de hultur sau de alte pasări mare și cei mai de a hirea cu pardosi peste platoșe. Iară slugile, care n-are pardos, pun scoarță de acéstea turcești, iară în fruntea cailor punŭ câte o tablă de hierŭ și mulți și la piepturile cailor pentru fereală de glonțuri. Nice hiece calŭ încalecă husarii, ce tot cai mare groși, să poată birui a purta tarul și tot friji de cei nemțăști sau cai turcești cei mai de a hirea. La războaie, niceodată nu aleargă mai multŭ din treapădul calului, sau numai cândŭ sar asupra pedestrimei ori tabării, că asupra oștii sprințare, cum ieste tătarul, niceodată nu-i slobod, ca să rășchira tătarâi și nu făcŭ cu sulița nice o treabă. Sulițele lorŭ sintŭ câte de opt coți de lungi, cu prapore pănă în pământŭ. Ca unŭ zidiŭ stau la războaie.

Zac. 23. Dacă au sositŭ toată oastea léșilor peste vad și husarii s-au stolit și au purces asupra oștii lui Mihai-vodă și de la celalaltŭ vad au biruitŭ focul lui Zamoyschii pe pedestrimea lui Mihai-vodă. Și cum au împinsŭ pe pedestrimea lui Mihai-vodă de la malŭ din șanțurile lor, au și cuprins-o călăreții ce mai era cu Zamoyschii și au vinit toată pedestrimea a lui Mihai-vodă cu toată armata pre mânule lui Zamoyschii.

Zac. 24. I-au dat știre lui Mihai-vodă de pedestrimea lui că s-au spartŭ de la vad, și acolea iarăș nu era putințe să să înfrângă oastea leșască numai ce au căutatŭ a da dos oștilor lui Mihai-vodă. Insă nu de tot răsipa, ce cu tocmală, întorcându-se singur Mihai-vodă cu capul său unde era greul. Și tot așea au mărsŭ apărându-să pănă la un oraș ce să dzice Târgșor. Zac. 25. Știindŭ Zamoyschii de Mihaiŭ-vodă cine este la războaie, să nu să mai depărtédză oastea lui cea călăreață, temându-să cumva în goană de sminteală, au trimis trimbițași de au dzis de întorsŭ oștii și porunca la capete, numai să să întoarcă. Și s-au întorsŭ oastea leșască. Cădzut-au la acela războiŭ 1.000 de trupuri de îmbe părțile, iară vii prinși din oastea lui Mihai-vodă mulți. Fost-au acestŭ războiŭ în anul 7108 <1600>.

Capul al patrulea

Âncep. 1. Să urâse muntenilor cu domniia lui Mihai-vodă, totŭ cu oști și războaie. Ce, după fuga lui Mihai-vodă, trei dzile după războiŭ, au ședzutŭ domnii, Ieremiia-vodă si Simion-vodă, cu Zamoyschii pre loc, pănă au început a veni toți boierii Țărâi Muntenești și slujitorii, priimindŭ pre Simion-vodă domnŭ cu giurământŭ. Și au mărsŭ și Ieremie-vodă pănă în București și au aședzat la scaun pre Simion-vodă, frate-său, lăsindu-i și Zamoyschii 3.000 de oaste leșască cu Ianŭ Potoțchii, starostele de Camenița. Singur Ieremie-vodă și cu Zamoyschii s-au întorsŭ la Suceavă.

Zac. 2. Iară Mihai-vodă, după războiul ce-i pierduse la Teleajen, strângea iară oaste pen munți, de ai sei și din Țara Ungurească cunoscuți și amu făcuse aproape de, 7.000 de oameni, cum scrie Hronograful, și pornise pre Udrea cu 4.000 de oameni, să fie de straje. Iară singur tot să gătiia în munți, să iasă odată cu pusei și gătit mai bine. Ce l-au grăbitŭ Simion-vodă, de n-au avut vréme să să mai întărească, că, de sirgŭ strângândŭ oaste de loc și cu léșii, pre sfatul iarăș boierilor celor de loc, au purces din București și au mărsŭ dzua și noaptea pin locuri ascunse, păn la orașulŭ Argișului1, pe numele apei Argeșului, într-acela târgșor era Udrea cu oastea lui Mihai-vodă acea de straje. Dez-dimeneață Într-o dzi, au agiunsŭ oastea a lui Simion-vodă supt acela târgșor și amu prinsese și Udrea de veste și i-au căutat a scoate și lui oastea la câmpŭ, că loc de fugă nu era, că să apropiiase oștile lui Simion-vodă. Ce, pănă în de trei de ori au datŭ războiŭ léșilor, întorcându-se, iară a patra oară au purces în răsipă oastea Udréei.

Zac. 3. Mihai-vodă nu era departe, mai în munți de acolea, viindŭ să să adune cu céialaltă oaste. Ce, dacă au dat știre Udrea de răsipa sa, au început și céielalți a-l părăsi cu toții. Și numai ce i-au căutatŭ a lăsa Țara Muntenească și a trece munții la Ardealŭ.

Zac. 4. Udrea după acéie curundŭ au venit si el și s-au închinatŭ la Simion-vodă. Și așea Mihai-vodă, vrândŭ să dobândească Ardealulŭ, au pierdutŭ și Țara Muntenească.

Zac. 5. În Ardeal, după ce au sosit Mihai-vodă și au aflatŭ oaminii săi, cari-i pusese pen cetăți, scoși de Baste Giurgiu și puși oșteni de a împăratului nemțăscŭ, ce vădzindŭ că n-are loc nice în Ardeal, s-au sculatŭ cu toată casa lui și cu câțva căpetenii, ales căpitanii lui cei credzuți, Mârze, Ghiețè și Racè și au mărsŭ în Béciŭ, la împăratul nemțăscŭ, în nedejdea slujbei ce au făcut împrotiva Batoréștilor. Și l-au priimitŭ împăratul bine, iară Ardealul că n-au fostŭ pentru dânsul, ce pentru sine aședzatŭ, atunce s-au arătat.

Zac. 6. Nu peste multă vréme, vădzindŭ Jigmontŭ Bator pierirea frăține-său, lui Andréiaș Bator, coborâtă de cumnatu-său, împăratul nemțăscŭ, și Ardealul nice într-un chip nu vrea să supuie supt némți, s-au căit de tocmala ce făcuse cu cumnatu-său Rodolfŭ-âmpărat, cum s-au pomenit mai sus, și lăsândŭ olatele care-i didése cumnatu-său, au trecutŭ în Țara Leșască, că-i era Zamoyschii ginere, fiindŭ doamna lui Zamoyschii fata lui Andréiaș Bator. Și apoi din Țara Leșască au venitŭ în Ardeal și îndată cuprindzindŭ Țara Ardealului iară cătră sine, au început a strânge oști împrotiva lui Baste Giurgiu, ghenărariului împăratului nemțescŭ.

Zac. 7. Vădzândŭ împăratul neamțăscŭ sculat Ardealul și rocoșit iară împrotiva sa, de al doilè rândŭ, au gătitŭ pre Mihai-vodă și l-au pornitŭ iară să margă să strângă oști și depreună cu Baste Giurgiu să stè împrotiva Batoréștilor, lui Jigmontŭ, cumnatu-său, și lui Batorŭ Iștioan, fratele lui Jigmontŭ. Acești doi mai rămăsesă din Batorești.

Zac. 8. Au purces Mihai-vodă din Béciu asupra Ardealului, dăruit bine de împăratul, strângândŭ iară oști și de ai săi, munteni carii se aședzasă în Ardealŭ și sirbi, unguri și s-au împreunat cu Baste Giurgiu la Cliujvar.

Zac. 9. Batoreștii încă au strânsŭ oaste și mai sămeți fiindŭ pre locurile sale, au dat războiŭ lui Baste Giurgi și lui Mihai-vodă aproape de Cliujvar, la un satŭ anume Mojina. Și au fostŭ războiul câteva ceasuri, ce stândŭ nemții în frunte tare cu focul și Mihai-vodă lovindŭ din dos pe oastea Batoréștilor, au înfrântŭ pre Batorești, cât de-biia au scăpatŭ ei cu capete. Iară din oștile lorŭ, parte mai mare ce au fostŭ pedestri cu armata, adecă cu tunuri, cu tabăra, au cădzut toată pre mâna lui Baste Giurgiu.

Zac. 10. Era veste de biruință acelui războiŭ mai mare a lui Mihai-vodă, decât a lui Baste Giurgiu, care zavistiie au făcut și perirea lui Mihai-vodă.

Zac, 11. Spunŭ oameni bătrâni de pre acéle vrémi, cum să fie agiunsŭ în câteva rânduri cu dare Ieremie-vodă la Baste Giurgiu, pentru moartea lui Mihai-vodă, care lucru poate să hie (că ce nu lucreadză în lume avuțiia). Banii răscolescŭ împărățiile și mare cetăți le surupă, cum să dzice cu un cuvântŭ leșescŭ: „Sula de aurŭ zidiul pătrunde".

Zac. 12. V leato 7109 <1601> avgustŭ, 8 dzile dez-de-noapte, într-așternut încă Mihai-vodă, au venit doi căpitani némți cu oamenii lor, trimiși de Baste Giurgiu să omoară pre Mihai-vodă. Și cum au sositŭ la tabăra lui, că era deosebi, au lovitŭ la cortŭ unde odihniia și acolo în locŭ i-au tăiatŭ capul și l-au dus la Baste Giurgiu, iară trupul păn a triia dzi au stătut la vederea tuturora, neîngropat. Oștile lui, ce avea, nu era cu dânsul în tabără; pre toți îi slobodzise în pradă; pănă în copiii lui au fostŭ mărsŭ și ei în pradă. Și așea s-au plătitŭ lui Mihai-vodă slujbele ce-au făcutŭ nemților.

Capulŭ al cincilea

Âncep. 1. După perirea lui Mihaiŭ-vodă, n-au mai avut Ieremiia-vodă nice o dodeială de nime. Ce, plinindŭ ai cu pace domnii sale 12 ani, cu țara aședzată în tot bivșugul, au plătitŭ și el datoriia omenească. Au murit Ieremiia-vodă in anul 7116 <1608>. Rămasu-i-au pomană în țară mănăstirea anume Suceavița, de dânsul făcută. Iară la domniia țărâi au stătut, după moartea lui, frate-său, Simion-vodă, nefiindŭ feciorii lui Ieremiei-vodă încă la vârstă deplină. Era Simion-vodă amu mator de dzile, sosit la bătrânéță. Iară moartea lui, precum au rămas den om în om în țară poveste, au murit otrăvit de cumnată-sa, de doamna lui Ieremiei-vodă, trăgândŭ domniia mai curundŭ la feciorii săi, temându-se că să vor întemeia ficiorii lui Simion-vodă la domniia țărâi, care fapte acéi doamne apoi mai pre urmă au arătat Dumnedzău cu patimile ei.

Zac. 2. Stătu-au la mare amestecături și zarve scaunul țărâi după moartea lui Simion-vodă, că era feciori de-a lui Ieremiei-vodă trei: Costantin-vodă, Alexandru-vodă și Bogdan-vodă, iară a lui Simion-vodă era cinci feciori: Mihalaș-vodă, Gavril-vodă, Pătrașco-vodă, Moysei-vodă, Ion-vodă. Deci să împărecheasă boierii și cu dânșii și țara, în două părți, o parte ținè cu casa lui Ieremie-vodă, iară altă parte ținea cu casa lui Simion-vodă. Și dintâiŭ era mai tare partea lui Mihailaș-vodă, feciorului lui Simion-vodă cel mai mare, cât au căutatŭ lui Costantin-vodă, feciorului celui mai mare a Ieremiei-vodă și cu boierii din partea lui a ieși cu fuga din Iași. După care, trimițândŭ Mihailaș-vodă în goană, au agiunsŭ carăle boierilor și câțva boieri de a lui Costantin-vodă la Mălăiești și i-au jecuit.

Zac. 3. Marginile Țărâi Leșești mai toate era tot de oamenii lui Costantin-vodă, cumnați, domni mărgineni, cum era Potoțceștii,Vișnoveceștii, Corețchii, toți cu cuscriia legați, că au avutŭ Ieremiia-vodă trei fete măritate în Tara Leșască, tot după oameni mari. Ce, îndată ce au înțeles că au scos feciorii lui Simion-vodă pre feciorii lui Ieremiei-vodă din scaunul țărâi, au purcesŭ singur Vișnovețchii și cu câțva den Potocești cu oști asupra lui Mihailaș-vodă. Avè și Mihailaș-vodă, pe lângă oastea de țară, puținei tătari și turci. Ce, turcii la războiŭ n-au vrutŭ să margă, ce au prăvitŭ de departe. Fost-au acesta războiŭ între verii, pentru

domnia țărâi, la Ștefănești și au înfrântŭ partea lui Costantin-vodă pre partea lui Mihailaș-vodă. Și numai ce le-au căutat a părăsi țara feciorilor lui Simion-vodă si unii în Țara Ungurească, alții la turci au mărsŭ. Unul dentru dânșii, Pătrașco-vodă, au agiunsŭ de au fostŭ mitropolit la Chiovŭ, cu vestită mitropoliia și arhimandriia de mănăstirea mare, ce ieste anume pre limba rusască Pecerschii, unde stau trupuri, moștii a mulți sfinți întregi pen peșteri și pănă astădzi, cu multe minuni.

Zac. 4, Și așea s-au aședzat Costantin-vodă, feciorul lui Ieremiei-vodă cel mai mare, la domniie, cu bucuriia țărâi, avându țara nedejdea că va urma pre tată-său. Ce departe au fostŭ Costantin-vodă de acéie fericiie. Ce precum dzice Isus-Sirah: „Vai de acéie cetate, unde este domnul tânărŭ". Luându-să și Costantin-vodă după socoteala tinereților, n-au păzit datoriia sa deplin spre împărățiie1 și precum scrie Letopisețul cel leșescŭ, dintâiaș dată birul a anului celui dintăiŭ nu l-au plinit. Și așea, scârbindu-se împărățiia, l-au mazilit pre Costantin-vodă și au dat domniia lui Ștefan-vodă Tomșii. Nu i-au folosit lui Costantin-vodă uricile ce avea de la împărăție, date tătâne-său, de domniie vécinică, lui și feciorilor lui și nepoților lui, că Turcul cu vréme dă, cu vréme ia, precum este vremea, așea lasă, blândŭ cândŭ ieste vréme de blândéțe, sămețŭ și agerŭ, când este vréme de sămeții. Creștinului niceodată cuvântul nu-l ține, nice este a-l amăgi rușine, toate precum ieste vremea face.

Capul alŭ șaselea

Ância. 1. Pre Ștefan-vodă Tomșea nu l-au știut Letopisețul cel leșescŭ ce neam de om au fostŭ. Iară au fostŭ direptŭ moldovan, din satŭ den Otéști, de pre râul ce se chiamă Răcătăul, în ținutul Putnei. Era pre acéle vrémi Tomșea-vodă la Poartă pre trébile țărâi, pre lângă capichihăi și văzându-l omŭ de țară, cunoscut amu la căpeteniile Porții, i-au scos domniia și i-au orânduit împărățiia și pre Cantemir-beiŭ, cu ordile lui, care pre acéle vremi lăcuia în Bugeacŭ, să-l ducă pre Ștefan-vodă în scaun.

Zac. 2. Apropiindu-se Ștefan-vodă Tomșea de țară, Costantin-vodă cu îmă-sa și cu frații săi au purces la leși și cu câțva și din boieri, între carii era și Nistor Ureche, tatăl lui Grigorie Ureche vornicul, carele au scris Letopisețul țărâi pănă la Aron-vodă.

Zac. 3. Léșii avea atunci mare amestecături cu Moscul și nu era vremea să facă oști și în Muldova. Ce, Ștefan Potoțchii, cumnatul lui Costantin-vodă, carele ținea pre doamna Mariia, fata lui Ieremie-vodă, cu puterea sa, peste voie și porunca craiului (că-i trimisesă singur craiulŭ unŭ copil din casa sa, să nu cumva să să ispitească să între în Muldova, întărâtândŭ pre turci), au strânsŭ oaste di prin cetăți și de pre la rudeniile sale, ca vro 6.000 de oameni strânsură, lăsândŭ pre soacra-sa, doamna lui Ieremiei-vodă, în Țara Leșască. Iară singur cu Costantin-vodă și cu Alexandru-vodă, frate-său, au purces asupra lui Ștefan-vodă.

Zac. 4. Au prinsŭ veste Ștefan-vodă îndată de léși că vin și au strânsŭ și elŭ oastea țărâi toată. Și să prilejise atunce sosiți și niște slujitori de a lui Mihai-vodă, căpitanii lui cei vestiți, neputândŭ a lăcui, după moartea lui Mihai-vodă, în Țara Ungurească, chemați pre cărți de Ștefan-vodă, anume Mârze și Ghiețè și Racè cu câțva oameni. Și au pusŭ Ștefan-vodă tabăra deasupra satului Popricanilor, dândŭ știre și la Cantimir, la carele, pre acéle vremi era mulțime de nohai tătari. Și au venit si Cantimirŭ, cu oștile într-agiutor lui Ștefan-vodă.

Zac. 5. Veniia Potoțchii sămățŭ cu izbândele ce făcuse frații lui aicea într-aceste țări împrotiva lui Răzvan-vodă și apoi împrotiva lui Mihai-vodă,

ce, cum dzice muldovanul, nu sintŭ în toate dzile Pastile. Mergea fără nice o tocmală, fără străji, a puterea hi fără limbi, să știe ce félŭ sau ce samă de nepriietini are unde merge și avându și oaste strânsură. Nu i-au dodeitŭ nimica Cantimirŭ, nice muldovenii, pănă au sosit léșii cu tabăra lor la un loc, ce să dzice Cornul lui Sas. Atunce au vădzut Potoțchii unde au venit.

Zac. 6. Acela loc, Cornulŭ lui Sas, este cotit Prutul, însă cotulŭ este din partea despre răsăritŭ, iară din partea aceastalaltă, unde era tabăra leșască, este ieșită apa Prutului pieptŭ la câmpŭ. într-acéia loc au făcut oștile lui Ștefan-vodă și tătarâi la leși năvală. Și n-au ținutŭ războiul léșii nimica, cât în cela războiŭ, așè de sirgŭ, s-au spăi-matŭ si s-au amestecatŭ léșii, cât nice tunurile o dată n-au apucat să sloboadză. Singur Potoțchii, pentru să i să tăinuiască numele, au datŭ între carăle haiducilor, ce apoi l-au vădităŭ haiducii. Pre Alexandru-vodă încă l-au prinsŭ moldovenii. Iară Costantin-vodă au cădzut pre mâna unui tătar, carele înțelegândŭ cine este, vrândŭ să-și facă cinste la hanul, ferindu-se de Cantemir, depreună cu niște cetași ce avea tătarul, au fugitŭ cu Costantin-vodă și cu un comis a lui, anume Mihăilescul. Și cândŭ au sosit la Dașău, ferindu-se iarăși și acolo de turci să nu-l ia pre Costantin-vodă, au găsit o luntre mică și s-au băgatŭ să treacă singuri tătarâi. Trecândŭ apa Niprului, s-au scornitŭ vântŭ și s-au împlutŭ luntrea de apă și acolè s-au înecatŭ Costantin-vodă în Nipru. Iară pre Potoțchii și pre Alexandru-vodă i-au dus oșteni de țară la Ștefan-vodă și pre amândoi i-au trimis la împărățiie. Potoțchii apoi au ieșit cu răscumpărare pren solŭ. Iar Alexandru-vodă au cădzut la legea turcească, în care au și murit.1 Spunŭ să hie sosit la turci și la boierie, anume... la împărățiie.

Zac. 7. Céialaltă oaste leșască toată au cădzutŭ în robie la tătari și s-au înecatŭ mai mulți în Prut, cât de-biia de au scăpatŭ cineva de poveste, că câți au și înotat Prutul, pline erau luncile de țărani și coșurile tătarâlor era peste Prutŭ, tot i-au prinsŭ și i-au adusŭ la Tomșea-vodă, pre mai mulți i-au și ucis țăranii.

Zac. 8. Perit-au și boierii toți, câți s-au prilejit de venise cu oastea, tot oameni de casa lui Ieremiei-vodă: Vasilie Stroici logofătul, Balica hatmanul, Chirița postelnicul, Miron stolnicul. Numai Nistor Ureche n-au vrut să vie din Camenița și așea-i sfătuia și pre dânșii, să nu margă, dzicându-le să lase să să mai vechiască domniia lui Ștefan-vodă, că acmu

fiindŭ domnia noaă, moldovenii sintŭ den hire purure la domniea noaă lacomi. Ce nu s-au ascultatŭ sfatul lui Ureche vornicul, cum mai multe în lume sfaturi bune la domni nu să ascultă, ce apoi vinŭ la primejdii și ei si casele lor. Iară pre Vasilie Stroici îl iertase Ștefan-vodă, numai învățase pre Nicoriță armașul să-l ducă să vadză perirea celoralalți, să-i hie grije mai pre urmă de moarte, că era om tânar Stroici si din casă mai vechiŭ și cinsteș decât toate casele în țară. Ce dzilele lui cele fârșite, cum să dzice cuvântul, vădzindŭ că merge la perire și nu-i spusesă armașulŭ povestea, s-au apucat de sabiea unui dărăbanŭ să moară cu răscumpărare, că era om din hirea lui inimos. Ce l-au împresurat îndată darabanii și n-au apucatŭ să scoată sabiia. Care lucru dac-au spus armașul lui Ștefan-vodă, îndată au pus de l-au omorât si pre dânsul, răcnindŭ: „Ai, cânele, au vrutŭ să moară cu soții". Și pre câți-și aducea, pre toți li omorâea, pănă si în slugi și prostime. Acela vărsătoriŭ de sânge s-au arătatŭ dintâiaș dată Tomșea-vodă.

Zac. 9. Pentru unŭ diiac care era foarte de treabă de scrisoare, s-au rugatŭ boierii să-l ierte, că ieste cărturariŭ bun. Au răspunsŭ: „Ha, ha, ha. Mai cărturarŭ decât dracul nu este altul." Și totuș l-au omorât și pre acela.

Zac. 10. Și așea au fostŭ stingerea casei lui Ieremie-vodă. Fost-au acesta războiŭ la Cornul lui Sas, v leato 7120 <1611>. Tătarii după acéia, îndată au mărsŭ în pradă în Țara Leșască și lovindŭ fără veste și de sirgŭ, multŭ pleanŭ au luatŭ și mare, robiie au făcut în oameni.

Zac. 11. Domniia lui Ștefan-vodă Tomșea, cum s-au început în vărseri de sânge, tot așè au trăit. Avè un țigan calò, ce să dzice pierdzătoriŭ de oameni, țigan gros și mare de trup. Acela striga de multe ori înaintea lui, arătândŭ pre boieri: „S-au îngrășatŭ, doamne, berbecii, buni sintŭ de giunghiat". Ștefan-vodă râdè la ceste cuvinte și dăruia bani țiganului.

Zac. 12. Ce cum a tuturor tiranilor, adecă vărsătorilor de singe, la toate țărâle în lume urâtă este stăpâniia, așea și a lui Tomșea-vodă. Îlŭ urâse și boierii, carii, măcar că era mai toți de casa lui, anume Beldiman logofătul, Bărboiŭ vornicul, Sturdzea hatmanul, Boul visternicul, iară nice ei fără grijea morții nu era, ce îmbla în tot ceas, cum să dzice, cu dzilele amână. Și hiecândŭ unde este frica, nu încape dragoste. Pentru acéia, întrebândŭ un împărat pre un dascăl: cum ar fi împăratŭ să hie drag tuturora? Au răspunsŭ: „De nu vei hi, împărate, groznic nemăruie". Fericiți sintŭ acéia domni,

cărora țărâle lor slujescŭ din dragoste, nu din frică, că frica face urâciune și urâciunea, câtŭ de târdzâŭ tot izbucnește.

Zac. 13. Așè s-au prilejit și la Tomșea-vodă, in toate dzile petrecândŭ boierii supt grije, s-au vorovitŭ cu toții și au tras slujitorii toți în partea sa și pre mârzești și într-o noapte au ieșit cu toții la satŭ, la Cucuténi și de acolea au poruncitŭ lui Ștefan-vodă, cu bine să iasă din scaunŭ, că nu poate nimé a suferi domniia lui cu atâtè vărseri de sânge.

Zac. 14. Sa spăriiesă Tomșea-vodă de o turburare ca acéie, ce îmbărbătându-l cine era pre lângă dânsul, au strânsŭ darabanii, carii tot pe un cuvântŭ era cu céialalți slujitori. Ce, dacă au vădzutŭ banii vărsindu-le Ștefan-vodă, au stătut ei cu domniia. Și au strigatŭ și târgul în leafă. Și s-au strânsŭ din târgoveți și den slugile neguțitorilor și oameni nemernici, câtăva gloată și la Ștefan-vodă. Și s-au prilejit de veniia atuncea si din ținuturi din gios niște steaguri de călărași la căutare și era descălecați la Toméști. Au răpedzitŭ Ștefan-vodă și la céia cu léfe și i-au tras în partea sa.

Zac. 15. Slujitorii ce era cu boierii audzindŭ că strigă Ștefan-vodă în leafă, măcar că giurasă boierilor, ce, pre obiceaiul neamului nostru, au în-ceputŭ mulți de cei mai necunoscuți a să rumpe de la boieri și a veni la Ștefan-vodă și în loc au înce-putŭ a slăbi partea boierilor.

Zac. 16. Dacă au vădzut boierii că nu va să iasă Ștefan-vodă de bunăvoie din scaun, au vinit cu războiŭ, cărora au ieșit Ștefan-vodă cu gloatele sale de laturea târgului, deasupra Fântânii lui Păcurarii și scoasesă și târgulŭ tot Ștefan-vodă, cu arme, cine cu ce avè. Și despre vii au orânduitŭ de au lovit călărimea ce avè din dos pe gloata boierilor.

Zac. 17. Fără zăbavă au început a să răsipi gloata boierilor, deci și boierii, care încotro au putut, au plecat fuga, din carii în loc au prinsŭ pre Bărboi vornicul și apoi și pre feciorŭ-său. Deci pre Bărboiŭ cel bătrân îndată l-au înțepatŭ de laturea târgului, iară pre feciorul lui au trimis de l-au spândzuratŭ în poarta casei tătâne-său. Iară Beldimanŭ și. Sturdzea și Boul scăpasă în Țara Muntenească, ce și acéia tot n-au hălăduitŭ, precum vei vedè povestea la rândulŭ său.

Zac. 18. Pre câțiși aducea prinși, pre toți îi omorâia, cu mustrarea ce avea elŭ obiciaiŭ: „Să nu te ierte Dumnedzău, cu cel cap mare al tău". Tuturora această mustrare făcè.

Zac. 19. Aceste neaședzări a lui Ștefan-vodă audzindŭ doamna lui Ieremie-vodă, avându încă rămas un fecior copil mic, anume Bogdan-vodă, au îndemnatŭ pre ginerii săi, pre Vișnovețchii și pre cneadzul Corețchii, din Țara Leșască, și atuncea amu era și cu sfatul lui Nistor Ureche. Au venitŭ singură doamna cu ginerii săi, cu oști asupra lui Ștefan-vodă și le-au ieșit și Ștefan-vodă cu oști înainte la satŭ la Tătăréni. Ce au ținutŭ foarte puțină vréme războiul, îndată au plecatŭ fuga călăreții, iar bieții darabani, părăsiți de călăreți, să buldzisă la o râpă deasupra Tăuteștilor și să apăra. Ce au venit léșii de le-au făgăduitŭ viață, numai să-și dea armele. Și au credzutŭ darabanii și au datŭ armele de la sine. Și dacă le-au luatŭ armele léșii, au întratŭ cu săbiile într-ânșii și au peritŭ toți acolea. Le stau movilele și pănă astădzi deasupra satului Tăuteștilor.

Zac. 20. Era la Ștefan-vodă darabanii foarte îmbrăcați bine, după credința céia ce făcuse, de stătusă cu dânsul la rădicarea boierilor, cum n-au fostŭ nice la o domniie grijită bine pedestrimea cu haine tot de feleandrăș, cu nasturi și cu ceprage de argintŭ, în pilda haiducilor de Țara Leșască, cu pene de argintŭ la cumănace și cu table de argintŭ la șoldure pe lădunce. Fost-au acestŭ război a lui Ștefan-vodă cu léșii la Tătăréni, în anul 7123

Zac. 21. După cea răzsipă a oștii lui Ștefan-vodă, au ieșit Ștefan-vodă în Țara Muntenească și măr-gândŭ aproape spre Focșeani, l-au tumpinatŭ ceaușii împărătești cu Beldiman logofătul și cu Sturdzea hatmanul și cu Boul visternicul în obedzi, că-i pornise Radul-vodă, domnul munténescŭ pre atunci, de mersesă cu pâră la Poartă asupra Tomșei-vodă, că-i era Radul-vodă lui Ștefan-vodă mare nepriiatin. Ce, cine era vezirŭ la împărățiie, era priiatin lui Ștefan-vodă și au dzis veziriul, pricepândŭ lucrul: „Ce să acoliséște Radul-vodă de cel săracŭ". Și îndată au trimis ceauși de au tâmpinatŭ pre boieri, carii sintŭ mai sus pomeniți și i-au pus în obédzi și i-au dus la Ștefan-vodă. Deci, câtŭ i-au adus ceaușii, îndată le-au tăiatŭ capetele și le-au arun-catŭ trupurile în Sirétiŭ.

Zac. 22. Ședea Ștefan-vodă în Țara Muntenească în bejenii, la Radul-vodă și loviia oamenii lui pănă i la Bârladŭ, pănă la Vasluiŭ, ce totu-i

împengè léșii. Iară doamna lui Ieremiei-vodă în Iași cu fecioru-său, cu Bogdan-vodă, însă toate divanurile era pre Nistor Ureche, și au trăgănat acea domnie acei domniei, mai pănă la anul.

Zac. 23. Să urâsă turcilor aceste dodeiale despre leși asupra Țărâi Moldovei și mai vârtos că tot atunce luasă cazacii Trapezondul, cetate turcească, dincolo de Marea Neagră și pre mare multe corăbii turcești cu negoață și pre un Țical-pașea cu câteva corăbii de oaste l-au luat viu și ținea toată Marea Neagră închisă. Deci au orânduitŭ pre Schinderŭ-pașea de Silistria cu oști asupra léșilor, ce era în Moldova cu doamna lui Ieremiei-vodă. Și vădzindŭ și pre Ștefan-vodă în turburări totdeauna și despre ai săi și despre; streini, l-au mazilit, luându-lŭ în obédzi din Țara Muntenească, iară domniia, în locul lui, au datŭ Radului-vodă, carile are nume în țară, de-i dzicŭ Radul-vodă cel Mare. Și cu adevăratŭ cade-i-să acestŭ nume în véci să aibă, precum vei afla hirea acestui domnŭ la rândul său scrise. Este aceștii Radul-vodă feciorŭ Mihnei-vodă, domnului muntenéscŭ, carele Mihnea-vodă au domnitŭ pre o vreme cu Pătru-vodă Șchiopul la noi în țară.

Capulŭ alŭ șeaptelè

Âncep. 1. Au purces Schindirŭ-pașea și cu Radul-vodă asupra léșilor, ce era în Iași cu doamna lui Ieremiei-vodă. Vișnioveţchii, unul din ginerii lui Ieremiei-vodă, murise în Iași, deci și oamenii lui, carii au fostŭ a lui, să dusesă în ţara lor și din oastea lui Coreţchii. Scrisesă Jolcovschii hatmanul cărţi la slujitori, care nu va ieși din Moldova, loc în oastea lor să n-aibă, că întrasă ei fără voia craiului în Moldova. Deci numai cu 600 de oameni rămăsesă Coreţchii.

Zac. 2. Luasă veste doamna și boierii că le vine Schinderŭ-pașea asupra și le porunciia și Radul-vodă, ca un creștin, să fugă devreme. Ce Leahul simăţŭ și fără crieri n-au vrut să purceagă mai devreme, ce amu dacă să apropiiesă oștile. Bine le dzicŭ de aceasta cazacii léșilor: „După pagubă, leahul înţeleptŭ".

Zac. 3. Îndată ce au înţăles Schinder-pașea de purcesul léșilorŭ din Iași, au răpedzit o samă de oaste sprintenă si i-au agiunsŭ la Drăgșani, în ţinutul Hârlăului. Apăratu-s-au oarece léșii dintâiu, iară dacă s-au mai înglotit oastea, s-au răsipitŭ cine încotro au putut. Singur Coreţchii au cădzutŭ pre mâna lui Schinder-pașea și biiata doamna cu coconul, Bogdan-vodă1 și o samă de boieri. Pre boieri i-au scos Radul-vodă pre toţi de la Schinderŭ-pașea, câţi era prinși. Iară doamna la mare ocară au sositŭ, de care singură au mărturisit cătră boieri. Trecândŭ cu carul, au vădzut pre boieri și lăcră-mândŭ au dzis: „Boieri, m-au rușinat păgânul". La această ocară au sositŭ casa lui Ieremiei-vodă si poate hi pentru răutăţile ei, că era o fămélie răpitoare, precum spunŭ și de vréme ce au otrăvit pe cumnatu-său, pre Simion-vodă (de va hi așea) și de frica lui Dumnedzău depărtată.

Zac. 4. Nu era în ceia hire singur Ieremie-vodă, ce era om întreg la toate, nerăpitor, nemândru, ne-vărsătoriŭ de sânge, blândŭ, dumnădzărescŭ, pe cum mărturisește războiul lui cu Răzvanŭ-vodă, cum n-au vrut să iasă din beserică, pănă n-au săvârșit sfânta leturghie, măcarŭ că-i spune ca să agiungŭ oștile. In dzilele lui mare bivșiuguri și plină ţara de toate. Ce de ieste vro osândă stingerea casei lui, din faptele doamnei sale ieste.

Zac. 5. Pre doamna și pre Corețchii i-au trimis Schinder-pașea la împărățiie. Corețchii cneadzul apoi pre urmă au ieșitŭ den chisoare cu multă cheltuială, iară doamna au fostŭ după unŭ agă turcŭ,până la moartea sa. Bogdanŭ-vodă copilul iară în turciie s-au săvârșit. Agiunsesă de au fostŭ la împărăție capigi-baș. Fost-au acéstea v leato 7124 <1616>.

Zac. 6. Trimis-au Schinderŭ-pașea după răsipa lui Corețchii, din porunca împărăției unŭ ceaușŭ la craiul leșescŭ să oprească cazacii de pe mare, carii atunceși niște cetăți, ce făcuse turcii pre Nipru, anume Aslan Horod și altă cetate luasă și omorâsî și oștenii câți erau turci și într-acéle cetăți (și aceste toate apoi au făcut de au venit soltan Osman la Hotinŭ) și să părăsască a călca Muldova cu ostil lorŭ.

Zac. 7. Au trimis și craiul leșescŭ un sol, anume pre Cohanschii, la împărăție, dândŭ pricina toată pre tătari, carii dodeindŭ casele cazacilor, ei încăși întorcŭ din pagubile ce le fac tătarâi. Este și aceasta laudă în Letopisețul lor, cum acela Cohanschii cu soliia lui au mazilit pre Ștefan-vodă Tomșea, ce nu știu cum s-ari prinde acestŭ lucru, că amu era domnŭ Radul-vodă în locul Tomșei-vodă, cândŭ au trecut Cohanschii la împărățiie. Iară pârâ, adevăratŭ c-au avut Ștefan-vodă Tomșea totdeauna despre leși la împărățiie.

Zac. 8. La anul, Schinder-pașea, din porunca împărăției, au strânsŭ câtă oaste au avutŭ din pășiia lui si cu Radul-vodă, domnul de Moldova, și cu oștile muntenești și ungurești de la Betlean Gabor, domnul Ardealului, că era Betlean Gabor mare nepriiatin léșilor, și cu tătarâi, au purces asupra Țărâi Căzăcești, să le strice pălăncile și să-i prade.

Zac. 9. Oblicise și léșii gândul lui Schinder-pașea și i-au ieșit hatmanul Jolcovschii cu oștile leșești la margine, la un loc anume Bușa, mai sus de Soroca pe Nistru, din céia parte de Nistru ieste acela locŭ.

Zac. 10. Începuse Schinder-pașea a bate Rașcovul, ce, dacă au sâmțitŭ aproape de ostile leșești, au lăsatŭ Rașcovul și au purces pe dencoace de Nistru, pin țară, împrotiva locului unde era Jolcovschii, însă-i despărțiè Nistrul. Mai puțină oaste era la Jolcovschii, decât la Schinder-pașea, iară mai aleasă, tot lefecii și să strângea și cazacii din toate pălăncile la dânsul. Numai fiindŭ craiul leșăscŭ la Moscŭ cu oștile, s-au feritŭ a întărâta puterea

turcească. Avându treabă într-altă parte Crăiia Leșască, au stătut cu Schinderŭ-pașea la tocmală, la legături de pace, nedejdiuindŭ că vor ținea turcii pacea.

Zac. 11. Capetele de pace era, despre leși, să oprească pre cazaci, să nu îmbie pre mare și în Moldova să nu mai îmbie oștile lor. Iară despre Schinder-pașea era să oprească pre tătari, să nu îmbie stricândŭ în Țara Leșască și în Muldova domni streini să nu hie, fără cine va hi fecior de domnŭ. Ce, toate aceste în vântŭ au fostŭ, că bine n-au sfâr-șitŭ pacea și au purces oștile și aceste și acelea îndireptŭ, iară tătarii pre de altă parte au și lovitŭ în Podoliia, în Țara Leșască și au făcut câteva robii. Și apoi, la anul, fără veste, mulțime de tătari au j lovit Volinia, o țară mai sus de Podoliia și păn-a strânge oștile Jolcovschii, au ieșit tătarâi cu mare plean den Țara Leșască, fără nice o sminteală.

Zac. 12. Mare bănat pentru aceste toate au avutŭ Jolcovschii de la crai și de la toată Crăiia Leșască, pentru moale lucrurile lui. Ce, la creștini nu sintŭ certări pentru unele ca aceste ca la turci.

Zac. 13. Radul-vodă spre aceste al treilea anŭ domnii sale céle dintâiu, s-au războlit de ochi și poate hi, vădzândŭ că nu va putea trece, să nu sa îngroașe între turci și între léși lucruri de sfadă,singur s-au poftitŭ la împărățiie să-i vie maziliia să poată a merge la Țarigradŭ pentru leacul ochilor. Deci, i-au făcut pre voie împărățiia, pre dânsul l-au chemat la Poartă, iară domniia au datŭ lui Gașpar-vodă aicea în țară, în locul lui Radul-vodă celui Mare.

Capulŭ alŭ optulŭ

Âncep. 1. Gașpar-vodă era omŭ de neamul său italianŭ, cum dzicemŭ la noi în țară, frâncŭ, omŭ neștiutoriŭ rândul și a obiceaiurilor țărâi, fără limbă de țară, care lucru mai greu nu poate hi, cândŭ nu știe domnul limba țărâi unde stăpânește.

Zac. 2. O! Muldova, di ar hi domnii tăi, carii stăpânescŭ în tine, toți înțelepți, încă n-ai peri așè lesne. Ce, domniile neștiutoare rândul tău și lacome sintŭ pricine perirei tale. Că nu caută să agonesască șie nume bun ceva la țară, ce caută desfrânați numai în avuție să strângă, care apoi totuș să răsipéște și încă si cu primejdii caselor lor, că blăstămul săracilor, cum să dzice, nu cade pre copaci, câtŭ de tărdzâu.

Zac. 3. Era acestŭ Gașpar-vodă multă vréme tergimanŭ la împărăție, adecă tâlmaci tuturor solielor creștinești ce vinŭ la împărățiie. Și fiindŭ și la mijlocul păcii ce făcusă între Împărățiia Neamțului și între împărățiia Turcului, pentru slujba acéia i-au datŭ aicea în Moldova domniia în locul Radului-vodă. Iară cât s-au aședzat la domniie, măcară că era de mare credință la împărățiie, îndată s-au așădzatŭ cu gândul spre părți creștinești.

Zac. 4. De laudă este hie la care domnŭ să hie spre partea creștinească, că aceasta țară, căci trăiește așea în statul său pănă acmu, pentru țări creștine stă pănă astădzi în rândurile sale, însă cu înțelepciune, nu fără socoteală și fără temeiŭ, în loc de folosul țărâi să-i aducă perire, cum s-au prilejitŭ amu și în vrémile noastre în câteva rânduri, de adusésă a mulți nesocoteala și nebunia, mare cumpănă acestui pământŭ. Dumnedzău mai bine știe, că de nu s-ar hi prilejit o samă de capete să cerce mijloace și să nu alerge la împărățiie, ar hi fostŭ de perire de istov țara aceasta în câteva rânduri. Așea adusésă la mare primejdie țara și domniia lui Gașpar-vodă.

Zac. 5. Să rădicasă în dzilele aceștii domnii și j un domnișor de la Orhei, ce îndată Gașpar-vodă au trimis oaste și au ieșit și singur împrotiva lui și l-au prinsŭ și pre dânsul viu, pre domnișor și câteva capete de la Orheiŭ, pre carii i-au și omorâtŭ j îndată. Știia limba sârbească Gașpar-vodă și cândŭ i-au mustratŭ pre căpitanii cei prinși orheieni, li-au dzis sârbește:

„Да имаете срдце чисто къ Господарю". Le tâlmăciia apoi aceste cuvinte pre rumâniie Bucioc vornicul de Țara de Gios, adecă: „Să aveți inimă curată spre Domnŭ".

Zac. 6. Stăpâniia atuncea Ardealul, căruia dzicem noi Țara Ungurească, Betleanŭ-Gabor, după stângerea Batoréștilor și avè mare războaie împrotiva nemților pentru Crăiia Ungurească și îndemna și pre turci asupra léșilor că dedésă léșii agiutoriŭ i împăratului nemțăscŭ împrotiva lui Gabor și atun-ceș de curundŭ îi bătuse léșii o oaste foarte rău la Cașa. Deci îndemna într-acéia pizmă pre turci asupra léșilor, făgăduindu-le că de or merge asupra léșilor, să nu poată a da Leahul agiutorŭ nemților, va putea fără zăbavă a lua Beciul de la némți. Și cu acelea îndemnări și cu făgăduință, cu mare daruri Scrisesă și la hanul la Crâm, care cărți au cădzutŭ pre mânule lui Gașpar-vodă și îndată le-au trimis Gașpar-vodă la craiul leșescŭ. Dacă le-au vădzut craiul cărțile, singur n-au vrutŭ să pono-sluească lui Betlean, ce avându Betlean Gabor oameni a săi între svetnicii leșești cu cuscrii, au pus craiul pe oameni de ai lui să-i poruncească, căci nu se părăsește de aceste fapte, cu vrăjmășia împrotiva creștinilor. Și i-au trimis și izvoadele scoasă din cărțile lui și au mărsŭ solul de la boierii leșești cu multă mustrare și bănatŭ, arătându-i și izvoadele cărților lui, ce au scris la hanul. Dacă le-au vădzut Betlean Gabor cuvintele sale de față, au dzis către soli: „Muri-va Gașpar pentru acéle cărți". Și îndată, de toate îmbletele lui Gașpar-vodă au dat știre la împărăție.

Zac. 7. Curundŭ au simțitŭ Gașpar-vodă că ș-au pierdutŭ la turci credința, deci s-au așădzatŭ cu gândul și mai tare cu léșii, îndemnându-i asupra turcilor. Și în cetatea Hotinului îndată au băgatŭ oșteni leșăști, dându-să aievea suptŭ apărarea lor cu țara. Nu putea de tot slobod să hie în gândul său de boieri, carii socotindŭ cea de apoi, să nu vie vreo perire țărâi, nu-i pristăniia boierii, din carii era mai capŭ atunce Bucioc vornicul mare de Țara de Gios; Vasilie-vodă era vistiernic mare la aceea domniie. Ce, în multe chipuri să ispitiia să omoară o samă de boieri, să fie el slobod în faptele sale, ce așea aievea nu să cutedza să-i omoară pentru țară, că era Bucioc la țară ales de toți. Iară pre Vasilie-vodă, dându-i pricină că nu dă samă de o sumă de bani a visteriei, măcarŭ că-i era hinŭ de cununie, l-au pus în temniță si l-au pus și la muncă. Iară pre Bucioc pusesă gândŭ să-l otrăvască și într-o dzi oprindu-l la masă și-au scornitŭ voie bună,

închinândŭ la Bucioc cu veselie și au pus de i-au datŭ otrava. În loc s-au simțitŭ Bucioc otrăvit și s-au și sculat de la masă și s-au dus la gazdă, avându ierbi împrotiva otravei, date de la un doftor priiatin, că aștepta elŭ una ca acéia de la Gașpar-vodă. îndată au luatŭ ierbi și au început a vărsa otrava, cu mare cumpănă de viață. A doa dzi s-au făcutŭ războlit și Gașpar-vodă, dândŭ vina stolnicilor că au fostŭ bucatele cotlite.

Zac. 8. Văzândŭ grije de viiața Bucioc vornic, numai ce i-au căutat a prestăni cătră sfatul lui Gașpar-vodă, ce avea amu aședzatŭ cu léșii. Și era aievea și la împărățiie îmbletele lui, deci trimisăsă la Schinder-pașea poruncă împărățiia să nevoiască doară îl va prinde. Ce oblicise Gașparŭ-vodă și de toate da știre la léși. Deci vădzândŭ împărățiia că nu-l pot prinde cu meșterșug, au trimis unŭ agă pre obiceai, Schimni-ceauș, să cuprindză scaunul și să-l mazilească pe Gașpar-vodă. Iară cât au prinsŭ de veste Gașpar-vodă că vine Schimni-aga, au scornitŭ că-i vin léșii asupră-i și au ieșit den Iași și au pus tabăra la Capul Stâncii, împrotiva Țuțorâi.

Zac. 9. Cum au sositŭ Schimni-ceauș după obiceai, amu era gătit lucrul; îndată au pus slujitorii de au abătut în turci și câți au fostŭ cu aga și pre singur Schimni-aga i-au omorâtŭ. Și îndată au răpedzit și în târgŭ, de au turburatŭ și târgul și cu slujitori amestecați, pre unde, pe care au apucat vremea, acolea i-au omorât. Mulți den turci să închidea pen pivnițe cu arme, de să apăra. Gașpar-vodă, după aceasta faptă, îndată au purces în tâmpinarea lui Jolcovschii hatmanul leșescŭ, carele era amu aproape, la margine, cu oști.

Zac. 10. Era gata Schinderŭ-pașa și mai înainte de aceste fapte a lui Gașpar-vodă, să margă cu oști asupra léșilor den porunca împărăției și era orân-duitŭ și hanul și Cantimirŭ-beiŭ, vestitŭ războinic pe acéle vrémi și oștile muntenești și o samă de oști Ungurésti de la Betlean Gabor, de toată oastea aproape de 60.000 și 1.000 de iniceri, din odăile ini-ceréști orânduite și cu aceste oști au întratŭ în țară Schinder-pașea.

Zac. 11. Léșii încă să nu lase înșélatŭ pre Gașpar-vodă cu priietinșugul lor și să-și tocmească Jolcovschii smentélele céle dinții, au purces și el cu oastea și au trecut Nistrul la Hotin în 22 de dzile a lui av-gustŭ.

Zac. 12. Oaste Jolcovschii hatmanul avé 1.600 de husari tot înherați, 4.000 de călări deosebi de husari, ce le dzic steaguri îndzăoate, 200 de raitari némți călări, 400 de cazaci lisovți, 2.000 de pedestri némți. Această oaste era lefecii; era și a domnilor deosebi vro 2.000 de oameni și de acéia câțva carii mărgŭ de bunăvoie, în dobândă, carii apoi au mân-catŭ capul lui Jolcovschii. Venisă și un copil den casa craiului, de la crai, numai să între Jolcovschii cu oști în Moldova într-agiutoriŭ lui Gașpar-vodă. Al doilea hatman, cum dzicŭ la dânșii, de câmpŭ, era pre acéia vréme Conețpolschii.

Zac. 13. Dac-au trecut Jolcovschii hatmanul cu oștile leșăști Nistrul la Hotinŭ, au făcutŭ léșii sfatŭ și sfătuiia Conețpolschii să aștepte oștile acolea la Hotin pre Schinder-pașea, să nu să depărtédză așea în câmpi, împrotiva mulțimei de oști tătărăști și turcești și el să meargă pe Nistru de pe céia parte, să strângă cazaci de pen pălănci, să lovască în urma oștilor pe la Tighinea. Ce acesta sfat n-au priimitŭ Jolcovschii hatmanul, ce să hie dzis, mai bine să vadză veștile cum sintŭ, decât să le audze de la alții.

Zac. 14. În 23 dzile a lui avgustŭ au venit și Gașpar-vodă în tabăra leșască, sprintin, numai cu 600 de oameni, la adunarea cu Jolcovschii și după sfatŭ ce au avut cu capetele leșăști, au purces cu toată oastea leșască pe Prut în gios, de la Hotin la Țuțora și acolo la Țuțora au pus tabăra léșii. Scrie Léto-pisățul leșăscŭ că au avut și Gașpar-vodă 12.000 de oaste de țară. Sosit-au Jolcovschii la Țuțora, septemvrie 2.

Zac. 15. Nu știé Jolcovschii de Schinder-pașea, la ce loc este și cu câtă samă de oaste, lăsându-se de toate în nedejdea lui Gașpar-vodă. Ce, Gașpar-vodă, deși Știia din iscoadele sale de mulțimea oștilor turcești, iară nu spunea toate léșilor, să nu le strice inimile.

Zac. 16. La 7 dzile a lui septemvrie, în 5 dzile după sosirea léșilor la Țuțora, au sosit și străjile tătărăști, deodată cu 300 oameni, cu carii hărățindu-să cazacii, ce le dzice lisovții pre acéle vrémi, i-au înfrântŭ lisovții pre tătari, iară vii n-au putut prinde nice pre unul. Numai capete câteva de tătari au adus la Jolcovschii, ce n-au putut ști nice atunce léșii de puterea lui Schinder-pașea. Iară tătarâi prindea în toate dzile de la léși limbă, din holota lor ce îmbla pentru hrana, și Știia Schinder-pașea de toate de la léși și cum este oastea leșască puțină.

Zac. 17. în 8 dzile a lui septemvrie, întâiŭ Can-temir-beiŭ, apoi și singur Schinder-pașea, au sosit la Țuțora și ș-au întinsŭ corturile Schinder-pașea direptŭ deasupra taberii leșăști, mai din gios. Léșii era în șanțuri, céle încă de Zamoyschii făcute. N-au vrut să scoată oastea Jolcovschii într-acéia dzi, mai multŭ de niște steaguri sprintene cu lisovții amestecate, mai multŭ doară ari putea prinde vreo limbă, să știe de oaste, atâta este cât sosisă, au mai este pre urmă. Ce toată dzua hărățindu-să cu turcii și cu tătarâi, ieșindŭ și de ai noștri muldoveni la harțŭ și nice atuncea au putut lua limbă, că mai multŭ de un stegarŭ turcŭ n-au prinsŭ și pănă a-l aduce la Jolcovschii, au muritŭ de rane.

Zac. 18. Atâta oaste de toată, câtă sosisă descălecată, socotindŭ Jolcovschii și neștiindŭ că în ceiaș noapte au sositŭ și oardele a hanului, cu galga-sol-tanŭ, fratele hanului, că hanul sângur rămăsesă în Bugeagŭ, iară ostile toate le pornisă cu galga-sol-tanŭ, a doa dzi dez-dimeneață, au scos Jolcovschii toată oastea leșască, pre pilda lui Zamoyschii, cândŭ cu Cazi Cherei-soltan, și-au tocmit oastea, cât agiungea glonțul pușcei, făcândŭ și doao băști de pământŭ, una la un cornŭ de oaste, alta la altŭ cornŭ, câte cu patru pusei și câte 300 de pedestrași cu focŭ. Iară Schinder-pașea tocmisă oastea sa turcească și pre unguri și pre munteni la aripa din gios, iar aripa din sus au dat-o lui Cantemir cu oardele lui, iară celelalte oarde ce era cu galga-soltanŭ nu s-au ară-tatŭ de după dealŭ, pănă nu s-au început războiul. Zac. 19. Dacă s-au apropiiat oștile de sine, au datŭ léșii întâi și cu muldovenii războiŭ și în loc împengândŭ pre ordele lui Cantemir și turcii înce-pusă a să da înapoi. Ieșiți léșii la câmpŭ mai multŭ decât le era porunca cu șireagul cél din frunte, au izbucnitŭ și ordele cu galga-soltanŭ și au dat cu toate oștile năvală la rândul cel din frunte leșăscŭ și l-au înfrântŭ. Ai noștri, moldovenii, pre obiceai, îndată au plecatŭ fuga și holota léșilor, ce era în goană, așijderè. Iară tătarâi, neîncăpândŭ toți în frunte, au lovitŭ si din dos pe léși. Și așea cu mare vărsare de sânge, au înfrântŭ rândul cel dentâi, păn au agiunsŭ la al doilea rândŭ, ce era tocmai iară frunte, unde era și hatmanii singuri. Și era toate și acéle rânduri mai încungiurate de tătari, de cătră tabăra lor. Ce au mărsŭ tot buluc léșii, apărându-să de tătari, pănă supt șanțuri.

Zac. 20. Schinder-pașea tot cu acéia năvală au lovit bașta cea din gios și fără zăbavă au întratŭ ienicerii în baștă. Sărit-au léșii, amu de lângă

șanțuri, și au apucatŭ de au scos o samă de pedestrași ce era în baștă, iară mai mulți au perit și patru pusei au luat turcii. După acéia au stătut oastea în tocmală neclătită, numai cât să apară léșii de năvala tătarâlor și bașta cea din sus au rămas întreagă.

Zac. 21. Aproape de apusul soarelui, Schinderŭ-pașea au descălecatŭ oastea toată la odihnă, iară léșii au cădzutŭ la mare spaimă și turburare, și lăsindŭ și ei străji, iară oastea céialaltă au intratŭ în șanțuri, pe la otace. Și îndată au mărsŭ toate capetele la cortul lui Jolcovschii, la sfat, mâhniți toți, vădzin-du-să închiși de atâtea mulțime de oști, depărtați de țară și cetățile sale, fără nice o nedejde de agiutoriŭ. Ținea hatmanii amândoi inime tari, răspun-dzândŭ tuturora, cum a doa dzi vor să-și tocmească lucrul cu războiŭ și apoi, dacă n-or putea a înfrânge puterea nepriiatinilor, să lége tabăra și să margă cu tabără legată spre țara lor, spre Nistru. Au pătrunsŭ tuturora inimile acestŭ sfatŭ, dacă au au-dzitŭ cu tabăra legată marșul, fiindŭ amu den loc închiși de pășunea de cai și de hrană de oameni. Și după acéia s-au rășchirat sfatul îndată. Unŭ domnŭ anume Strus și Calinovschii staroste de Camenință și Samoil Corețchi s-au gătitŭ de fugă noaptea cu oamenii săi și au purces năzuindŭ îndată să treacă Prutul noaptea și acolea, la trecătoarea Prutului, dândŭ în Prut ca oile spăimați, s-au înecatŭ Calinovschii starostele de Camenință și mulți din léși. Unii, rătăcindŭ noaptea, au cădzutŭ a doa dzi în mânule tătarâlor, pe alții i-au dus cursul apei, de i-au abătutŭ iar înapoi la mal, de li-au căutatŭ a întră iară în tabără. Iară Hmelețchii și Cazanovschii, capetele cazacilor, au lovitŭ întâi alăturea cu Prutul, apoi au luat câmpii și au mersŭ, fără nici o dodeială, întregi. Ceielaltă oaste de lefecii să turbu-rasă cu toții și ei de fugă, scornindu-să cuvântŭ pen tabără c-au fugit hatmanii, cât și céia ce era la straje, părăsise străjile. Ce înțelegândŭ Jolcovschii spaimă ca acéia oștii, au îmbiat pe la otace cu făclii de vântŭ, arătându-se oștenilor, cum este de față și are grije de oaste și au mai întăritŭ și străjile. Și așea de-biia au aședzat oastea de spaimă. Și în céiași noapte au scris și cărți, dândŭ știre la craiul, cu pâră pe acéia ce au fugit din tabără.

Zac. 22. Gașparŭ-vodă vădzândŭ mare turburare și fugă în oastea leșască, părăsit și de oștenii săi, au purcesŭ și elŭ noaptea și au trecutŭ Prutul bine. Numai, amu la braniște fiindŭ cu puținei de ai săi și den boieri, Șepteliciŭ hatmanul și Goia postelnicul, pe lângă dânsul, l-au omorât ceia ce era cu dânsul. Scârnavă și groadznică fapta și neaudzită în toate țări

creștine. Domnul, ori bun, ori rău, la toate primejdiile feritŭ trebuiește, că oricum este, de la Dumnedzău este. Precum dzice svinta Scriptura: „Нъ ест ин едина класт тъкомошт бога", adecă: „Nu-i nice o putere, fără de la Dumnedzău dată".

Zac. 23. Plătit-au apoi cu capetele sale această faptă și Șépteliciŭ si Goia, de la Alexandru-vodă, pe lége direaptă de le-au taietŭ capetele și trupurile le-au aruncatŭ în ieșitoare. Și cu cale le-au făcut, că după scârnave fapte, scârnave morți vinŭ. Iară bietul Bucioc vornicul, în braniște amu, au năzuitŭ la un hin al său, anume Toader brăniștériul, unde-ș lăcuia acel Toader, singur nemerit din răssipă, fără slugi pe lângă sine, precum vremea acéia în răssipă oștii așea aduce. Și cu multă rugămente și giu-ruită cătră hinul său, s-au oploșit în vicleană făgăduința lui. Apoi, a doa dzi, l-au legatŭ hinul și legat l-au dus la Schinder-pașea. (O, să nu-l ierte Dumnedzău hin ca acela!) Și dacă l-au dus la Schinder-pașea au pus îndată de l-au înțăpatŭ pre Bucioc, săracul, acela carile pururea sfătuiè pre Gașpar-vodă spre bine și de mare nevoie i-au căutatŭ a pristăni la sfatul lui Gașpar-vodă. Acestŭ domnŭ, Gașpar-vodă, niceodată post n-au avut, ce pre ascunsă în tote posturile mâncă carne.

Zac. 24. Iară hatmanii leșești, vădzându-se închiși și părăsiți și de tovărășiia moldovenilor și în țară streină, încungiurați de atâtea oști, au scos, a doa dzi, toată oastea, câtă le rămăsesă, stoluri, însă aproape de șanțuri, cât să să apere de năvala turcilor și a tătarâlor. Și toată dzua acéia au stătutŭ călări în tocmală; nice Schinder-pașea și tătarâi așè nu li-au stătut asupra, alegândŭ cu sfatul să-i ție așea închiși pănă ce i-ari strânge foamea și hrana de cai, să să închine de bunăvoie. Léșii încă să facă războiŭ nu era putere, că și oastea li să împuținasă cu domnii cei fugiți și răniți mulți din războiul cél dintâiu, între carii era răniți feciorul lui Jolcovschii și nepotul lui de frate. Ce și a triia dzi după războiul cel dinții, iară așea au scosŭ oastea cu tocmală aproape de șanțuri. Și într-acéle dzi s-au apro-piiet și galga-soltan cu puținei tătari pe lângă sine și au poftit pre singur Jolcovschii la voroava. Scoasesă Schinder-pașea într-acéie dzi toate oștile sale și pusesă rândŭ înainte ochilor léșilor, să vadză mulțimea și așea au făcutŭ în trei dzile, pentru spaima léșilor, să să închine, vădzândŭ oastea mulțime. Iară la voroava cu galga-soltanŭ Jolcovschii n-au vrut să iasă, ce au trimis pre cneadzul Corețchii, fratele celui Corețchii ce fugise. Deci și galga încă au

trimis pre Veli Șah-mârza și au cerșut o sumă mare de ban să le dea léșii și să margă cu pace. Iară Corețchii arătândŭ alte legături de pace, s-au apucat mârzaculŭ de sabiie și au dzis să aștepte léșii toți sabiie.

Zac. 25. Vădzându-să léșii că cu altŭ mijloc de acolea n-au cum să iasă, de unde erau cădzuți, au ales sfat să iasă cu tabăra legată pre mijlocul oștilor și așé au făcut, 19 dzile a lui septemvrie îndesară. Amu era de trei dzile tocmită tabăra la rânduri și au făcut porți în șanțuri, cineși la rândŭ și au purces din loc cu tabăra legată de cară, și orânduite oști pi den toate părțile și pedestrași și călări. Gândiia turcii și tătarâi dintâi că vin să dea războiŭ, apoi au vădzutŭ purcesul. Și în céia dzi, pănă în sară și toată noaptea au mărsŭ léșii cu puțină dodiială, numai de tătari.

Zac. 26. A doa dzi, septemvrie 20, au sosit și Schinder-pașea cu toate oștile asupra taberii leșăști, ce léșii, cât s-au făcut dzuă, stătusă, unde i-au apucat dzua. Și într-acéia dzi au fostŭ războiŭ foarte tare și mare, pănă la vremea de chindiie și descălecândŭ turcii cu corturi de mas, léșii mai îndesară iară au purces cu tabăra și iară toată noaptea au mărsŭ, numai cu dodiială de tătari.

Zac. 27. A triia dzi, septemvrie 21, iară au stătut tabăra leșască la un pârâu, care nu-l pomenește Letopisețul leșescŭ anume ce vale a hi fostŭ, iară adevărat pe la Scumpiia au lovit, ce ori la o vale ce să dzice Răchita, ori la vreun ciuluc. încă nu trecusă toată tabăra leșască valea, cândŭ au sositŭ Schinder-pașea și acolea au ruptŭ turcii o bucată mare de tabără și au luatŭ și câteva steaguri de la leși și pusei. Și s-au închis léșii iară acolea, la céia vale, de s-au apărat toată dzua acéia.

Zac. 28. A patra dzi, septemvrie 22, au socotit Schinder-pașea să le ție din frunte calea și au purces înainte și aproape de Răutŭ, desupra Răutului, au tocmit toată oastea frunte. Léșii încă ce-au avut oaste mai aleasă, o au tras de pen arepi în frunte și la o vréme ca acéie la care și de nevoie numai caută a hi toți viteji, că nu era altă cale de viiața, au mărsŭ cu toată tabăra direptŭ asupra temeiului oștii turcești și stândŭ tare și cu focul, au căutat turcilor a le da cale. Și într-acéia războiŭ au luat léșii de la turci doă steaguri și tătari prinși vii câțva. Și după ce s-au așădzat tabăra la Răutŭ, au mai ieșit steagurile leșăști de au mai lovit pe o drâmbă de tătari, carii trecusă Răutul.

Zac. 29. După acéia petrecanie, să îmbărbătasă léșii și pierduse toată grijea. Iară ce ieste să nu treacă și orânduiala lui Dumnedzău nu poate să să amistuiască. Amu, fără nice o grije, tare și sămeți léșii și cădzusă la valea Coboltei, unde era de o parte pârâul, de altă parte oastea, loc deschis, fără trecători. Și pierduse și Schinder-pașea nedejde de a-i dobândire și trimisesă la Jolcovschii Schinderŭ-pașea, poftindŭ să-i trimață un om, să știe turcește. Au trimis Jolcovschii, ce apoi nu l-au mai slobodzitŭ Schinderŭ-pașea pre tălmaciul acela. Cândŭ au fostŭ amu aproape de Nistru, ca o milă de loc de la Movilău, la un satu anume Slobodziea Saucăi, la ținutul Sorocii, acolo descălecasă oastea leșască, conacul cel de apoi. Holota ce era strânsură, temându-să de hatmani pentru dobândă, că jecuise multe case în țară, să apuce ei trecătoarea la Nistru noaptea, au dat spaima și toată oastea așea greu s-au turburat, cât care cum au putut, au apucat cal, sluga stăpânu-său și pedestrași și călăreți toți amestecați, unii de lalți fugindŭ, s-au șpărcuit toată tabăra, hatmanii rămași singuri, unul într-o parte, altul într-altă.

Zac. 30. Dzicŭ unii să să hie făcut acéie spaimă din slugile oștenilor, carii mersesă la o arie cu fân, departe de tabără și să-i hie lovitŭ tătarâi. Ce, oricum au fostŭ, spaima ca acéia au fostŭ, în care nu s-au mai putut îndrepta oastea, să să aședza. Poate hi si de grijea trecătoarei Nistrului, care de care să apuce mai curundŭ să treacă.

Zac. 31. Au priceputŭ tătarâi încă de cu noapte răssipă oștii leșăști și încălecase toți. A doa dzi dez-dimeneață, au cădzut mai toate capetele leșăști, părăsiți unii și de slugile sale, alții rătăciți, pre mână tătarâlor. Pre feciorul lui Jolcovschii si un nepot a lui i-au găsit între cară, răniți încă de la Țuțora, pre Conețpolschii cu puținei oameni buluc, așteptândŭ dzua, doară ari putea aduna ceva oaste și să știe și de Jolcovschii, ce s-au făcut, l-au încungiurat tătarâi și au cădzutŭ viu pre mâna tătarâlor. Iară pre Jolcovschii, numai cu o slugă a lui rătă-citŭ, pedestru, l-au găsitŭ o drâmbă de tătari și pănă a înțelege cine este, vădzându-l om bătrân, l-au tăiatŭ. Și apoi din sluga lui înțălegândŭ că este Jolcovschii, i-au dus capul la Schinder-pașea și au stătut toată dzua într-o suliță înainte corturilor lui Schinder-pașea capul lui Jolcovschii. Și într-acela loc stă stâlp de piatră, făcut apoi de oamenii lui Jolcovschii și pănă astădzi, în ținutul Sorocii, în céia parte de satu, anume Slobodzia Saucăi, locŭ ca de giumătate de milă de la Movilău.

Zac. 32. Schinder-pașea după aceasta izbândă, capetele leșăști ce au fostu și pre Conețpolschii, i-au trimis la împărățiie, iară singur s-au întorsŭ la Cetatea Albă și acolea peste puține dzile ș-au fârșitŭ viiața. Dzicŭ să fie murit otrăvit de veziriul ce era atuncea la împărățiie, temându-și veziriia de dân-sulŭ. Iară tătarâi au lovitŭ toată Podoliia și Rusiia1 fără nice o sminteală de nimé, cu plianŭ multŭ s-au întorsŭ în părțile sale. Fost-au acéia răssipă a oștilor leșăști și perirea lui Gașpar-vodă, v leato 7129 <l621>.

Capulŭ alŭ noaălea

Âncep. 1. După domniia lui Gașpar-vodă, au venit la domniie Alexandru-vodă, feciorul lui Iliiașŭ-vodă, iară acélŭ Iliiaș-vodă au fostŭ ficiorul lui Pătru-vodă Rareș și după moartea tătâne-său, lui Pătru-vodă, cădzuse la domniie, ce de bunăvoia sa au lăsat domniia, precum scrie Ureche vornicul și au mărsŭ la soltan Suliman și s-au turcitŭ, la care întunecarea menții au venitŭ din desfrânate fapte a curviei.

Zac. 2. Apoi Iliiaș-vodă au cădzutŭ la Rodos, la oprealǎ și acolea, la Rodos, au născutŭ acestŭ Alexandru-vodă. Spun de dânsul că la moartea sa au mărturisitŭ legea creștinească.

Zac. 3. La începutul domniei sale, oblicindŭ de moartea lui Gașpar-vodă că au fostŭ pricina Șep-telici hatmanul și Goia postelnicul, i-au omorâtŭ și trupurile lor le-au aruncat în ieșitoare, precum s-au pomenit mai sus. Și cu lége direaptă le-au făcut acéie pedeapsă, numai munca ce au făcut făméilor lor și îmmei a lui Șeptelici pentru avuțiie, au fostŭ peste pravilă, că pre legea direaptă nice fecior pentru fapta tătâne-său, nice părintele pentru fapta fecioru-i de vârstă nu-i platnicŭ.

Zac. 4. Domniia era aceasta foarte slabă și cu purtatul trébilor peste obiceiurile țărâi. Și în dzilele lui au venit și împărățiia Turcului, singur cu sine sultan Osman la Hotin, asupra léșilor. Că înțelegândŭ împărățiia de perirea oștii leșăști de Schinderŭ-pașea, avea nădejdea că pre lesne va putea să cuprindze den Crăiia Leșască o parte, soco-tindŭ că ce au fostŭ fruntea oștilor leșăști și slujitori vechi au perit în Moldova, nu or avea léșii nice o putere să stea împrotiva. Și măcar că Venisă vești că perșii să gătiadză asupra Vavilonului, să-l ia de la turci, tot au lăsatŭ grijea Vavilonului și au stătut după gătirea asupra léșilor peste toată iarna, trimițândŭ și ceauși la craiul leșescŭ, dându-i știre să știe că-i vine asupra Crăiei lui, cu toată puterea.

Zac. 5. Au acestŭ obicei împărații, de dau știre unul altuia, cândŭ vorŭ să facă războaie unul asupra altuia. De care lucru s-au cutremurat léșii, de vrémile acéle, vadzându-și răssipă oștilor cu amândoi hatmanii și a vederea

venire asupra sa puterii ca aceia. Ce au trimis și craiul un sol de la sine la turci, mai multŭ să vadză și cu ochii, este adevă-ratŭ gătirea turcilor să vie, au numai sintŭ cuvente. Ce, pe solul la împărățiie nice cu veziriul nu l-au adunat, ce numai i-au răspunsŭ cu scârbă și l-au pornitŭ înapoi.

Zac. 6. Iară și craiul leșăscŭ n-au șădzutŭ fără gătire, ce, îndată, iarna, au strânsŭ săimŭ și den ceputulŭ săimului au trimis soli pe la toate țări creștine, dându-le știre de vinirea asupra sa împăratului turcescŭ, cu toată puterea împărăției lor. Și au stătut la sfat să facă oști de a stare împrotiva putérei turcești și au ales la săimŭ să facă 30.000 lefecii, în carii să fie 14.000 de husari și 8.000 de pedestrime, altă oaste mai sprintenă și la 15.000 de cazaci să trimață lefe și singur craiul cu toată pospolita să încalece și au stătut și ei toată iarna de gătire. Iară de la Crăiei streine n-au avut de la nime nice unŭ agiutoriŭ, mai multŭ de la holendezi câteva corăbii cu platoșe si cu sănețe și alte măiestrii de oaste. Iară de la celelalte craii creștinești fără nice o nedejde de agiutoriŭ s-au întorsŭ solii lor și încă de la némți oprise și marginile țărâi sale, nice pre banii săi léșii să nu facă lefecii, avându împărățiia Neamțului pre acéle vrémi mare zarve și amestecături cu Crăiia Bohemului, care crăie, cu altŭ nume, să dzice Cehul. Așé lăsasă toți pre leși, numai singuri să raspundze împărăției Turcești. Husari încă atâtea n-au putut a face léșii, că acél fél de oaste să face cu greu și cu mare cheltuială.

Zac. 7. Câtŭ s-au dezvărat, sultan Osmanŭ au purces cu mare gătire cu oști strânsă de pen toate unghiurile țărâlorŭ sale. Așé scrie Hronograful leșăscŭ, că și din limbi, apoi și din iscoade ce avea léșii la turci, cum au avut sultan Osmanŭ 300.000 de călări, 12.000 de iniceri, 80.000 de tătari cu Zaimbu Chierei-sultan, hanul Crâmului, fără de oștile muntenești ce era cu Radul-vodă, domnul muntenescŭ. Amu aproape de Dunăre fiindŭ sultanŭ Osmanŭ, au venitŭ' veste, cum au luat perșii Vavilonul, ce totŭ au păzitŭ calea asupra leșilorŭ.

Zac. 8. La leși lipsiia hatmanii amândoi, că Jolcovschii hatmanul cel mare perise, iară Conețpolschii al doilea hatman era la închisoare la Țarigrad și era zarva între leși pentru hătmăniie. Ce craiul Jigmontŭ, ferindu-să să nu cadze la mai mare împărăchiere între capete lucrul, au răspunsŭ că așteaptă pre Conețpolschii să iasă din robie și este pravila lor

așea, ales la capetele oștilor, să margă pre rândŭ din stăpâni mai mică la mai mare. Deci oștile toate au datŭ pre mâna lui Hotchevici hatmanului de Litfa, om vestitŭ din tineréțăle sale la războaie și atunce de vârstă sa, ca de 80 de ani.

Zac. 9. Cu 14.000 de oaste au purces deodată Hotchevici hatmanul și înainte sa au trimis cu 4.000 de oameni pre Liubomirschii, să treacă îndată Nistrul la Hotin, fiindŭ cetatea Hotinului din dzilele lui Gașpar-vodă pre sama léșilor. Deci întrândŭ Liubomirschii în țară, păn a să apropiia oștile turcești, au prădatŭ țara pănă în Iași, ieșindŭ și lăsindŭ și Alexandru-vodă léșii cu fuga la Romanŭ. Și au arsŭ léșii și léșii și din prada țării au strânsŭ hrană, care apoi au ținut pre leși toată vremea, cât au fostŭ la Hotin, în urma lui Liubomirschii au sositŭ și Hotchevici hatmanul la Hotinŭ și apoi, după Hotchevici, și feciorul craiului leșăscŭ, Vladis-lav, cu 16.000 de oaste. Nu știu ce vină or hi dat bieților târgoveți de Hotin, a o samă ce au fostŭ mai fruntea, de i-au înpensŭ din cetate de pe zid, făr de nici o milă léșii.

Zac. 10. Amu era împărățiia la Țuțora, iară cazacii tot nu sosisă la Hotin, cu mare mâhniciune léșilor și amu agiungea tătarâi pănă în tabăra leșască, cât pierduse léșii de cazaci nedejde.

Zac. 11. în 20 dzile a lui avgust au lovitŭ un soltan cu oștile sale și cu mulți și din oastea turcească, la tabăra leșască supt Hotin, cât s-au gânditŭ Hotchevici hatmanulŭ și alte capete leșăști că amu și împărățiia singură este sosită și scoasesă și léșii toată oastea la câmpŭ. Ce, tătarâi, după puțină năvală, s-au dat îndărăptŭ. Și atuncеși, în céiași dzi, au sositŭ și 1.000 de cazaci înaintea hatmanului lor, anume Sahaidacinii, dându-i știre că sosește și oastea căzăcească cu tabăra legată, de trei dzile tot cu războiŭ prin tătari, că trecusă cazacii pe la Soroca și zăbăvindu-să cu prada, pe hirea lor, îi apucase tătarâi pe cale. A doa dzi, 21 a lui avgust, au sosit si Sahaidacinii cu 20.000 de cazaci și într-acéiași dzi, orânduindŭ Hotchevici șanțurile pe lângă tabără și făcândŭ căutare cazacilor, au dat știre străjile, cum sosește și împărățiia cu toate oști în tocmală, cum dzic la turci, alai. Ce, au lăsatŭ si Hotchevici căutarea cazacilor și au scos și el toată oastea la câmpŭ, cu tocmală puindŭ oaste și pen văi și pin ceretei supuse. Singur au stătut cu partea mai aleasă a oștii frunte, gândindŭ că vor da turcii îndată războiŭ. Ce, oastea turcească n-au stătut de războiŭ, ce, cum au sosit, au început a

descăleca și a întinde corturile. Cantemir-pașea numai cu oștile sale au făcut năvală o dată la aripa léșilor, ce vădzindŭ oaste leșască supusă pin toate văile, au purces si el spre descălecatul oștii sale. Iară turcii scoasesă o samă de pusei și da în oastea leșască și au fostŭ harțuri între oști pănă sară.

Zac. 12. Avgust 22, dez-dimeniață, au cuprinsŭ turcii tot locul acela cu corturi, unde stătusă léșii în dzua dintâiu. Léșii încă au scos oastea împregiurul taberei aproape si într-acéia dzi toată năvala turcilor au fostŭ asupra cazacilor, vădzându-i încă fără șanțuri și osebiți de tabăra leșască.

Zac. 13. Avgustŭ 23 dzile, dez-dimeneață, gătiți turcii de războiŭ, cazacii era descălecați cu tabăra lor, mai gios pe Nistru, deosebi de tabăra léșilor, încă fără șanțuri, numai încheiată cu căruțele. Acolè, la cazaci, au făcut mare năvală cu toate oștile turcii cu tătarii, cât să vedea luată amu tabăra căzăcească. Ce, au stătut cazacii foarte tare și cu nevoința a hatmanului lor, care era om, oștean direptŭ, si le-au datŭ și Hotchevici hatmanul agiu-toriŭ cu trei roate de némți și cu o mie de haiduci cu bardișe (ieste un feli de arme, topoară cu coade lungi). Deci, cum au vădzut cazacii agiutoriul, au sărit dreptŭ asupra inicérilor, bătându-se de la o vréme de țiișŭ cu sânețăle, cât le-au căutatŭ a să da înapoi inicérilor. Și așea gonindŭ cazacii și haiducii pre iniceri, s-au întărâtatŭ și oștile călă-rață și s-au făcut o glogozală mare între oști, adao-gându-să și din oști turcești cu tătarâi și den bulucuri a léșilor la acéia aripă, unde era sfada, cu mare vărsare de singe. Și într-acéia dată, la acela războiŭ, au peritŭ capete câteva den iniceri și pașea de Silistra, vestitŭ războinic. Din partea léșilor, din capete au peritŭ Zavisa și Endriiovschii, amândoi rohmistri. Și din capetele tătarâlor de Litfa au perit Bogdan-mârza și Țarovici, iară mârzac. Lucru mare, cumu-i laudă Hronica leșască, cum au stătutŭ de bine atuncea împrotiva turcilor, macara că sintŭ și ei turci de lége. în céia dzi, spunŭ să hie chematŭ soltanŭ Osmanŭ pre iniceri și le-au dzis că nu va mâncă, pănă nu or lua tabăra căzăcească.

Zac. 14. 24 a lui avgust, léșii la câmpŭ n-au ieșit, ce au stătut toată oastea la întăritura șanțurilor, ca pănă atuncea pe mai multe locuri era tabăra leșască numai cu cară îngrădită. Iară turcii într-acéiași dzi, vădzândŭ că léșii nu stau la războiŭ, ce de lucrul șanțurilor, și călării de-a valoma cu inicerii pedestri întâi au datŭ năvală unde era fruntea șanțurilor și acolea dându-le

tare némții răspunsŭ, s-au mutat mai sus, cercândŭ locŭ mai slabŭ, ce și acolo, la năvală au cădzutŭ mulți din turci. Apoi și la al tréilè loc, au luatŭ mai despre Zvancea, ce și acolea s-au apărat léșii tare si pănă amiadzedzi au dodeit pe leși. Iară de la amiadzedzi, iară cu toată năvala au lovitŭ la tabăra căzăcească, care amu era grijite peste noapte, cu doă rânduri de șanțuri, un șanțŭ tocma pe lângă cară, iară altŭ rândŭ de șanțuri mai departe de tabără și amu lipiți de șanțurile léșilor. Multă oaste turcească au peritŭ de cazaci într-acéia năvală și au gonitŭ léșii pre turci înfrânți de focul cazacilor, pănă în corturi.

Zac. 15. Avgust în 25, nimica n-au gânditŭ turcii de paguba oștii sale, ce au avutŭ, ce, a doa dzi, au scos pușcile céle mari si s-au apropiiatŭ de șanțurile cazacilor și au dat nepărăsitŭ în cazaci câteva ceasuri. În loc de minune scrie Hronograful leșescŭ că dândŭ așea desŭ și mai multŭ de un cazacŭ, anume Vasilie sotnicul, n-au perit, iară cai au omorât mulți în tabără. După patru ceasuri ce începuse a bate pușcile în cazaci, au ieșit cazacii ș-au făcutŭ năvală la pusei, de unde bătea. Și din aripa despre léși au lovit un stol de leși, iară într-acolea si au împensŭ pre toată oastea acéia de pe lângă pusei și au apucat toate pușcile céle apropiiate. Și au mărsŭ într-acéia dzi pănă în corturi turcești cazacii, cu mare spaimă în toată oastea turcească și amestecătură. Ce, cum și-i hirea cazacilor, la dobândă lacomi, au dat îndată de jacuri și cu acéia zăbavă, avândŭ vréme turcii, au împensŭ iară pre cazaci și de la corturi și de la pusei. Pușcilor apucase cazacii de le stricase roatele și straturile.

Zac. 16. Dintr-acéia dzi amu au mai răsuflații cazacii și s-au acolesitŭ turcii despre parte léșilor cu năvala, că să deprinsesă léșii, de sta gata, bulucuri călări și cât îi împengea cazacii den foc pre turci, iară léșii loviia din aripa. Deci, den 26 a lui avgust au cădzut greul asupra léșilor, că în 27 a lui avgust mare năvală au făcut turcii la oastea leșască, care era scoasă dinafară de șanțuri și au în-frântŭ pe léși și doaă bulucuri de némți a doi polcovnici au peritŭ cu totulŭ. Mare bucuriie în turci și semețiie de atâtè capete de némți, de carii sta o grămadă înainte corturilor împărătești. Și să nu hie întorsŭ pre turci îndărăptŭ niște steaguri de husari, la grije era și toată tabăra leșască, așea să ameste-casă de rău léșii. Au luatŭ într-acéia dzi turcii steagul lui Hotchevici, rumpându-și zăbala calul stegariului, care purta steagul de husari la Hotchevici, l-au băgatŭ pe stegariul fără voie lui în

desimea turcilor. La acéia grije scrie Hronograful, că singur moșneagul Hotchevici au ieșit din șanțuri afară și pin toate celelalte porți ieșiia orânduită oastea și așea s-au dezbăratŭ de oarbă năvală turcilor, într-acéia dzi. Iară oaste au peritŭ multă într-acéia dzi din leși și steagul lui Hotchevici cu stegariul.

Zac. 77. În 28 a lui avgust și 29 și 30, turcii au ședzut pre odihnă, iară Hotchevici hatmanul mâh-nitŭ pentru steagul său, care lucru la oștenii acestor părți și în locŭ de necinste și în locŭ de piedzi răi să socotește.

Zac. 18. În dzi l a lui septevrie au pus gândŭ léșii să lovască cu toată oastea sa noaptea pre turci, numai să lasă pedestrimea la șanțuri și așea au făcut. Toată oastea scosesă denafară, ce au împiedecatŭ lucrul și gândul lor ploaia. A doa dzi au oblicit turcii gândul léșilor den haiduci unguri, care fugiia totdeauna de la leși la turci și de la turci rusii totdeauna. Iară cazacii tot nu s-au răbdatŭ și pe ploaie, la o aripă de corturi au îndrăznit de i-au lovit, tot într-acéia noapte.

Zac. 19. A treia dzi a lui septevrie au venit în tabăra leșască de la Radul-vodă, domnul munténéscŭ, Batiste Veveli, om de neamul sau criteanŭ, dzicŭ să hie fostŭ cu știrea veziriului, îndemnândŭ pre léși să trimață sol de pace la turci. Și nu s-au apăratŭ léșii, ce au trimis foarte om cu ispravă de la sine, anume Zelenschii, să întrebe, putea-vor să să priimască soliile la împărățiie, au ba. Și de atuncea îmbla și soliile, iară și singele bieților oșteni mai multŭ să vărsa din îmbe părțile între dânșii, în toate dzile și în tot ceasul.

Zac. 20. În 5 dzile a lui septevrie, au obârșitŭ turcii și podul peste Nistru și au trecut și în céia parte de Nistru oastea. Avea hrană până atuncea slobodă de cai léșii peste Nistru, iară den céiași dzi i-au închisŭ și den céia parte. Și tot într-acéia dzi au venit și Caracaș-pașea de Buda, carele temându-se de împărățiie, scârbită de dânsul pentru zăbava, trimisesă răspunsŭ veziriului că nu va merge la adunare, până nu va hi întâi în tabăra leșască.

Zac. 21. Toată oastea turcească iară să pornise după Cărăcașŭ-pașea și din toate părțile au stătut năvală asupra léșilor, iară mai mare cu multŭ unde era singur Caracaș-pașea. Era acél loc despre Zvancea, unde era mai slabă

tabăra leșască. Îl dusésă pre Caracaș-pașea anume la acel loc niște unguri ce fugise de la leși la turci și acéia năvală au făcuții la șanțurile leșăști, cât să nu hie apucat a ieși un bulucŭ de némți cu un căpitan anume Veier, neamțŭ si s-au prilejitŭ vro 2.000 de cazaci, carii păștea caii, țiindu-i amână prin ceretei, luasă Caracaș-pașea șanțul léșilor. Ce némții ca din dos să prilejise a oștii cei turcești și alții di pe șanțuri au vărsatŭ focul în turci, cum dau némții, odată. Și dintr-acela focŭ au nemerit glonțul den sinețŭ pe Caracaș-pașea direptŭ pren capŭ. Deci, cât au vădzut turcii c-au cădzutŭ Caracaș-pașea, s-au dat îndărăptŭ. Ieșit-au și léșii călări din șanțuri, iară n-au gonit pre turci, stândŭ după sprejeneală de alte locuri, pe unde mai năvăliia turcii.

Zac. 22. Slăbise léșii de hrană si de desimea mare de trupuri să scornise mare putoare în tabăra lor, că nu mai biruia a căra trupurile în Nistru. Deci să scornise boale între osteni și mai vârtos muriia caii de o boală ce era în cai. Feciorul craiului, Vladislav, dzăcea bolnav și Hotchevici hatmanul iară așea, din care boală au și murit acolea la Hotin Hotchevici, septevrie 14, omŭ între léși vestitŭ de lucrurile războaielor. Spunŭ de dânsul, păn au fostŭ viu, cândŭ au venitŭ pomenire de pace de la Radul-vodă, să hie dzis: „Lasă, lasă, să vie Simedriul, să va căi soltanŭ Osmanŭ c-au venit asupra léșilor".

Zac. 23. Trei dzile după perirea lui Caracaș-pașea, turcii au șădzutŭ fără războiŭ, iară tătarâi ardea și prăda Tara Leșască pre lângă Camenință și mai sus de Camenință și să fuma Țara Leșască la vederea ochilor a léșilor și ei închiși de toată hrana. Mai multŭ ce războiia cazacii pen păduri, pe la cetăți de pe aproape și aducea câte oarece hrană, ce iară nu de agiunsŭ. Și au ales și léșii într-un rândŭ, noaptea, cu vreo mie de haiduci, niște cară, de au adus den Camenință puțină hrană și iarbă de sinéță, că împuținasă léșii și iarba și plumbul. Și boale să scornise multe în némți și în leși și mai ales boală de ventre, învățați cu berea, cu horilcă și acolo numai apa Nistrului era băutura, care este foarte grea la băutŭ.

Zac. 24. Svătuia unii din leși să lase pedestrimea să apere șanțurile, iară ei să iasă călări, alții sfătuia să pornească pre feciorul craiului, să margă el să sirguiască pe craiul, pe tată-său, să vie mai curundŭ cu agiutoriŭ și să burzuluisă și oastea Litfei, numai să o plece din tabără. Ce, apoi toate

acestea sfaturi le-au așădzat Liubomirschii, pre carele l-au și ales oastea și în locul lui Hotchevici și l-au pus feciorul craiului hatman.

Zac. 25. În 15 a lui septevrie să întorsesă și solul lor Zelenschii, trimis la veziriul și tot într-a-acéiași dzi au lovit turcii iară tabăra leșască la poarta Litfei. Ce făcusă léșii în céle trei dzile o tabie,adecă o baștă denafară de șanțuri, de care nu luasă turcii aminte, ce și de la șanțuri și den tabie dândŭ tare léșii foc, au căutatŭ turcilor a să da înapoiŭ.A doa dzi, septemvrii 16, au trecut pușcele turcii în céia parte de Nistru și au bătut toată dzua în tabăra leșască. Și toată dzua acéia numai unŭ neamțŭ au ucis, la corturile feciorului craiului. Si tot într-acea dzi au trecut Nistrul și sultanŭ Osmanŭ singurŭ și au mărsŭ de au vădzutŭ Camenіță. Pusesă să bată o cetățuie anume Panăvții, lângă Camenіță, ce era niște haiduci, puși acolea de pază. Ce au perit câțva turci de haiduci și au lăsatu-o cetățuia acéia nedobândită. Iară pre lângă Zvancea, numai căci au trecut pe lângă cetate. Scrie Letopisețul leșăscŭ să hie dzis soltanŭ Osmanŭ pentru Camenіță: „Dumnedzău au făcut-o această cetate și Dumnedzău va lua-oă". Iară în dzilele noastre au luatu-o sultanŭ Mahmetŭ, împăratul turcescŭ, în 9 dzile în anul 7180 <1672>, în 16 dzile a lui avgust, pentru păcatele léșilor și netocmala între dânșii.

Zac. 26. Făgăduită era plata tătarâlor la Hotin de soltan Osmanŭ, care va aduce cap de cazac, să ia câte 50 ughi de aurŭ, deci alerga tătarâi, lovindŭ pin Țara Leșască țărănimea și le aducea capetele și lua bani. Ce, cărasă niște grămădză de capete de țărani înaintea corturilor împărătești, cu numele de cazaci. Iară oastea turcească neputândŭ strica léșilor den frunte, au trecut Nistrul pușcile céle mare și bătea foarte tare den céia parte pre cazaci și o parte de tabăra leșască. Numai ce au căutatŭ a să muta de la mal și cazacilor si léșilor, de pe unde agiungea pușcile. Și în 16 a lui septevrie acela războiŭ și năvală să făcusă, cât amu didésă tătarâi înot să treacă apa, să între în tabăra. Care grije vădzindŭ Liubomirschii, carele era în locul lui Hotchevici celui mortŭ, au coborât némți pedestri cu foc și s-au îmbărhătatŭ și cazacii si au începutŭ a da foarte désŭ focul, câtŭ au căutatŭ turcilor a părăsi deodată pușcile și a să mai depărta de la malŭ.

Zac. 27. Acéstea lucrându-să la Hotin, craiul léșăscŭ Jigmontŭ veniia încet, cum să dzice, leșește, într-agiutor fecioru-său. Și amu împuținase de

tot tabăra leșască iarba de sinețŭ și de hrană era foarte strânși, care nevoie nice de la turci nu lipsiia, că flămândzisă foarte rău si turcii și în toate dzile veniia vești de mare prădzi ce făcea cazacii pre Marea Neagră. Deci vinisă iară Batiste Veveli de la Radul-vodă, domnul muntenéscŭ, cu făgăduință tare, că or hi priimite soliile, numai de zăloage poftise léșii de la turci, au adus răspunsŭ că ieste cu rușine împărăției să dea zăloage. Deci și léșii au ales pre Iacob Sobețchii, tatăl craiului de acmu și pe Joravinschii caștelanul de Bâlza și au mărsŭ solii leșăști în tabăra turcească.

Zac. 28. Schimbasă împărățiia pre veziriul în scârbă că n-au fostŭ harnic de a lua tabăra căzăcească și pusesă altŭ veziriŭ, carele să-și arate lucrurile mai tare, au dzis solilor leșăști să lége birŭ pre an la împărățiie. Care lucrul nici într-un chip nepriimindŭ solii leșăști, pre dânșii i-au opritŭ, iară oastea toată cu mare gătire si cu toate pușcile și măistriile au pornit cu sine asupra taberii leșești și o parte au pus dencoace de Nistru să bată, iară altă samă cu sine au trecut Nistrul și au bătut în céia dzi, toată dzua, septevrie 24 și septevrie 25. Ce, făcuse pre malŭ și léșii șanțuri dincoace, iară tot îi strica din pusei turcii și mai rău din céialaltă parte de Nistru. Și așea să lupta în toate dzilele acéstea pănă în 27 a lui septevrie.

Zac. 29. Au acestŭ obicéiŭ cazacii, daca li să dodiiește răul și pierŭ de pusei, iesŭ de dau năvală, tocma acolè, de unde batŭ pușcile, care hirea lor, hie cine va hi vădzut la Suceavă, cândŭ închiséśă Ștefan-vodă Ghiorghie pre feciorul lui Hmilŭ. Așea au făcut și la Hotin, cândŭ părea turcilor că sintŭ pătrunși de morți ce făcea pușcile într-ânșii, că-i bătea atuncea în cele 5—6 dzile 60 de pusei, cum scrie Hronograful leșăscŭ, tot de céle mari, ce le dzicŭ balemézuri, și-i socotiia spăimați, atuncea, în 27 a lui septevrie, au făcutŭ cu hatmanul său, cu Sahaidacinii, sfat și s-au orânduit în doao bulucuri, o parte în céia parte de Nistru și altă parte din ceasta parte. Și așea au făcut, noaptea au purcesŭ și au trecut Nistrul pe pod la Zvancea, că avea și léșii pod peste Nistru, mai sus, împrotiva Zvancei si au lovitŭ tocma șanțurile veziriului din céia parte, cât i-au căutatŭ și veziriului în céia noapte a nu mânea supt cortŭ. Iară dincoace, acéia spaimă și glogozală făcuse în oastea turcească, cât în giumătate de oaste fugisă de supt corturi la altă parte de tabără, părăsisă și pușcile și să făcuse o amestecătură mare. S-au împlut cazacii de boarfe, de săbii, de rafturi, de corturi, iară mai multe au tăiat și le-au răsturnat și cu mare dobândă s-au întorsŭ în tabăra sa.

Zac. 30. De miratŭ era la împărățiie și la toate capetele împărățiiei neînfrântă și neînspăimată hirea căzăcească, la ce strânsoare amu era.

Zac. 31. Amu aducea tătarâi și limbi, carii spunea de singur craiul léșăscŭ sositŭ la Liov. Ce, a doa dzi după acéia petrecanie din cea noapte, au chemat împărățiia pre vezirul la sine, iară pușcile den céia parte totuși au bătut păn îndesară, iară singur veziriul au stătut cu solii leșăști la legături de pace, avându veste și de sosirea craiului la Liov.

Zac. 32. Multŭ au stătut turcii să priimască léșii cevași birŭ, ce léșii nice să pomenească acestŭ lucru n-au priimit. Deci, după multă frământătură, au stătut și s-au ales pace, septevrie 29 dzile, pre calendariul nostru, iar pre a papistașilor octovrie 91. Zac. 33. Legăturile despre împărățiie au fostŭ acéstea: Pace vécinică de la turci să aibă Crăiia Leșască, niceodată asupra ei oști să facă (iară, ia, cum țin)2, pre tătari să-i oprească să nu îmbie, stricândŭ în Țărâle Leșești, la Moldova pași sa nu puie (iară și de céia, măcar de n-ar hi aproape) și alte mănânțușuri, pentru semnele hotarălor la câmpii Oziei și despre Tighinea.

Zac. 34. Iară de la leși era aceste legături: în Moldova cu oști să nu mai îmbie, pre cazaci de la mare să-i oprească, cetatea Hotinului să dea pre mâna domnului de Moldova, solŭ mare cu daruri și cu întăritura legăturilor de pace să trimață la împărățiia. Și numai ce le-au căutatŭ léșilor mai apoi, mai în silă, a priimi și a lega și 30.000 de cojoace, din anŭ în an să dea tătarălor. Și așea acestea istovindu-să, în loc într-âmbe taberile, și turcească și acea leșască, au strigatŭ strigătorii pace și în loc au părăsitŭ și armele de îmbe părțile.

Zac. 35. In 30 dzile a lui septevrie s-au făcut târgŭ între leși și între turci; au cumpăratŭ léșii mulți cai turcești ieftini, corturi și turcii de la leși postav, pistoale. Și iarăși în dzi întâiŭ a lui octovrie și a doa dzi, iară au făcut târgŭ oștile între sine.

Zac. 36. A treia dzi după pacea legată, au pur-cesŭ împărățiia în giosŭ de la Hotin. Ieșisă toată oastea leșască în tocmală la câmpŭ și petrecândŭ bulucurile turcești, își lua dzua bună cu clătirea și capului de la leși. Apoi, a patra dzi, și léșii, după purcesul împărății, octovrie 6, au ieșitŭ și ei din șanțurile sale cu cazacii, lăsândŭ cetatea Hotinului pre sama Radului-vodă,

domnului muntenescŭ, că domnul țărâi noastre, Alexandru-vodă, precum s-au pomenit mai sus, viindŭ la Hotin împărățiia, n-au aflații nemică grijit, nice poduri, nice conace și țara aflându-se fugită și stricată de leși, s-au scârbitŭ pre Alexandru-vodă așea de rău, cât numai era să-l omoară. Ce, l-au scos de la moarte veziriul, iară de urgie n-au hălăduit, că pănă la Hotin, tot au fostŭ legatŭ la pusei în obedzi și toată vremea acéia, cât au fostŭ împărățiia la Hotin, tot au fostŭ la închisoare, pănă la întorsul împărăției spre Țarigrad.

Zac. 37. Pre cale mergândŭ împărățiia, mare scădere au avutŭ în oameni, hămnesită oastea și caii, că lovisă niște răceale și ploi cu ninsori. Și de atuncea sintŭ luate Renii cu câteva sate de soltan Osmanŭ, sat de țară pe Dunăre, ascultătoriŭ cătră ocolul Galaților și sintŭ date de împărățiie cătră Smil, de atuncea, căruia olatŭ venitul ieste închinatŭ la mormântul lui Mahmet, ce ieste în Țara Arăpască, aproape de Marea Roșie.

Zac. 38. Iară craiul leșescŭ Jigmontŭ, înțelegândŭ de pacea făcută între turci cu ficioru-său, s-au făcut mânios deodată, ce era zugrăvită acéia mâniie, că pospolita veniia foarte încetŭ, velcopoleanii atunce trecea Visla, iară Litvei veniia asupra craiul șvedzăscŭ Gustav, la Riga, care cetate vestită foarte între cetățile lumii, atunceași au luat-o Șfedul.

Zac. 39. Și așea au fostŭ lucrurile împărăției cei dintăi, cu vinirea lui sultan Osmanŭ la Hotin, în anul de la zidirea lumii 7130 <1621>.

Capulŭ alŭ dzécilea

Âncep. 1. După grea de scârbă împărătească mazilie a lui Alexandru-vodă, feciorul lui Iliiaș-vodă, încă de pe drum mergândŭ împărățiia la Hotin, au trimis iară la Ștefan-vodă Tomșea și iară i-au datŭ domniia țărâi.

Zac. 2. Amu mai blândŭ Ștefan-vodă, la a doa domniia sa, precum au pututŭ întâi, îmblândŭ singur pre la bejenii, strângândŭ conace împărăției și aflându-se la slujbă. Și cât s-au mântuitŭ de împărățiie, s-au apucat cu toată osirdiia de obârșirea mănăstirei Soleai, care urdzise la domniia dintăi, ce nu o fârșise. Este mănăstirea Solea obârșită de dânsul și sfârșită în anul 7131<1622>, după'âmpărățiie.

Zac. 3. în locŭ, peste voia léșilor era domniia lui, că era în mare vrajbă cu dânșii și pre Radul-vodă avé iară mare nepriietin. însă siliia Ștefan-vodă să nu dea ceva pricină léșilor, fiindŭ atuncea de curundŭ legați cu priietenșugŭ nou împărăției. Și după împărățiie, într-acelaș anŭ, vara, a solului care veniia de la léși la împărățiie, cu întăritura păcii ce făcuse la Hotinŭ, mare cinste și vâlhvă au silitŭ să-i facă, iară tot pre leși priietini a face n-au pututŭ.

Zac. 4. Era solul de la craiul leșescŭ un om mare, anume cneadzul de Zbaraj, din Vișnovecești, cu mulțime de oameni și cu desfrânate de tot podoabe, cât de-biia de să află în vro istoriie pre aceste vacuri soliie ca acéia la vreo împărățiie prilejită, cu 300 de oameni călări, fără pedestrași pe lângă carate ce avea și păn în vezetei îmbrăcați cu ursinice. Ciubărâle cu carile adapă caii, de argintŭ, și cofe, barilce, la hamuri țintele și la haiduci cepragi de argintŭ. întrândŭ în Țarigrad, au pus potcoave de argintŭ, numai câte un cu.iŭ bătute la cai, anume să cadă pre ulițe.

Zac. 5. Ieșindu-i Ștefan-vodă o milă de loc înainte cu câteva gloate, în caratà cu sine solul nu l-au poftit, nice au primit să hie la masa lui Ștefan-vodă, la ospățŭ. Iară Ștefan-vodă și la purcesul lui din Iași spre Țarigrad, iară l-au petrecut cu cinste, pănă la locul unde au făcutŭ apoi Barnovschii-vodă un hălășteu, ce să chiamă Iazul lui Barnovschii pănă astădzi.

Zac. 6. Acolea l-au tâmpinatŭ călărașii de la Țarigrad, cu veste că s-au schimbat veziriia și au stătut veziriŭ unul ce-i era lui Ștefan-vodă priietin. Cum au înțăles din călărași de veziriia aceluia vezirŭ veste, îndată au dzis gloatelor să să întoarcă și tnloc s-au întorsŭ și singur, poftorindŭ cu glasul: „Lase, câine lese, că te voi purta eu". Și neluându-și nice dzua bună de la sol, s-au întorsŭ la scaun și au trimis și înaintea solului, pen țară, pe la toate conacele, de i-au tăiatŭ obroacele.

Zac. 7. Sosindŭ solul acéia la Țarigrad, au aflatŭ împărățiia lui soltan Osman la mare turburare și închis Țarigradul din rădicatul inicérilor asupra împărăției. Și au ținutŭ acea turburare 9 dzile, închiși toți, cineși la casele sale, cu mare grije și spaimă. Și oamenilorŭ celor streini și solilor ieșise poruncă de la caimacamul, cine era suptŭ acéia vréme, nimé denafară de casa lui să nu iasă. Deci și solului leșăscŭ au ieșit răspunsŭ să stea denafară de Țarigrad și au ședzut solul toate dzilele acéle la un sătcel denafară, anume Halcali, păn la așă-dzarea împărăției lui soltan Mustafa, în locul lui soltan Osman.

Zac. 8. Iară pricina rădicării a inicérilor asupra lui sultan Osman au fostŭ aceasta: întorcându-se sultan Osman fără izbândă de la Hotin, da toată vina inicérilor, că n-au vrut să stea la războiŭ, cum s-ari cădea slujitorilor celor buni, mustrându-i pururea că sintŭ buni numai de bețiie, să hie Cjăl-cători legii lui Mahmet. Ce, aședzase gândul pe toți să-i stingă și să facă slujitori arapi, carii stătuse la Hotin mai tare la războaie și așa în toate nopți îi sugruma pre iniceri. Iară neputândŭ așè plini pre voie gândul în Țarigrad, ș-au ales cale la Anadol, spre mormântul prorocului său, la închinăciune și pusesă amu de au strigat pre obicei și strigătorii, dândŭ știre de gătirea purcesului împărătesei!.

Zac. 9. Vădzândŭ inicerii gândul împăratului aședzat spre stângerea lor, întâi la veziriul și la muftiu], în gloată strânși, au mărsŭ și au strigat să grăiască împărăției să să lasă împăratul de acéia cale, fiindŭ de curundŭ descălecați den oaste, lipsiți de toate. Ce, dacă n-au putut face nimica cu graiul veziriului și a muftiului, să întoarcă pre împăratul din cale, a doa dzi s-au strânsŭ cu toții, plecândŭ spre sine și pre spahii și au mărsŭ la curtea împărătească și au strigat să să lasă împăratul de cale, însă Venisă în céia dzi fără arme. Ce răspundzindu-le sultan Osmanŭ că așea va să facă, așea va

face, a triia dzi au venit cu arme la curte cu mulțime din toate unghiurile Țarigradului, mulți carii nici iniceri nu era și au lovit casele împărătești și îndată hadâmbii, ce era fruntea pe lângă sultan Osmanŭ, i-au făcut fărâme. Singur sultan Osmanŭ scăpase deodată la grajdiuri, ce l-au găsitŭ inicerii.

Zac. 10. Era între casele céle din grădini sultan Mustafa, un unchiu a lui sultan Osman, ascunsŭ, care fusesă întâi împăratŭ, puțină vréme, ce fiindŭ la hire foarte prostatecŭ, îl scosesă den împărățiie și-i ținea ascunsŭ între grădini. Acolea oblicindu-1 inicerii, au năvălitŭ și l-au apucatŭ de acolea în-spăimat de moarte și l-au pus în scaun, străgândŭ cu toții: „Acesta ni-i împăratŭ".

Zac. 11. Dacă stătu sultan Mustafa la împărățiie, cu învățătura lui au luat inicerii pre sultan Osman și l-au pus pre un cal prostŭ, acoperit pre capŭ, să nu-l cunoască nimea și întâi la Edi Cula1 îl duce, apoi, temându-se sultan Mustafa să nu iasă cumva iară la împărățiie, au trimis poruncă să-l omoară și omorându-l inicerii pre cale la Edi Cula, l-au în-gropatŭ la un mecetŭ împărătescŭ, iară fără nice o cinste.

Zac. 12. Deci solul leșăscŭ ș-au datŭ soliia la soltan Mustafa, întrândŭ în Tarigradŭ cu acéia podoabă și vâlhvă, cât este în voroava țarigrădénilor soliia acéia pănă astădzi. Potcoave de argintŭ pusesă la o samă de cai, numai câte cu un cuiŭ prinse, anume să cadză pre ulițe, și alte zburdate cheltuiale, care toate acéle apoi l-au adus și pre solul acéia la mare nevoie și cheltuială și pre léși la mare căință, cât este legatŭ cu săimŭ, oameni mare ca acéia de atunci să nu mai trimață la turci. Și să nu hie fostŭ nevoința Radului-vodă, domnului muntenéscŭ și după ce slobodzisă turcii pre sol, s-au prilejit de au lovit niște cazaci pre Marea Neagră, deci răpedzise împărățiia de olacŭ ceauș, să-l întoarcă pre solul, ce Radul-vodă, mainte oblicindŭ povestea, i-au datŭ de sârgŭ cale pren Țara Ungurească.

Zac. 13. Spunŭ de solul acéia, dacă l-au dus la împărățiie, după adunare, n-au vrut nimica, căutândŭ pe după sine vreun scaun să șadză și ședzândŭ, să-și dea soliia. Și așteptândŭ câțva, vădzind că nu-i dau scaun, cabanița ce era pe dânsul, învălin-du-oă, au pus și au ședzut în locŭ de scaun. Și după soliie n-au vrut să mai priimască haina, răs-pundzândŭ să hie prețul ei la visteriia împărătească de un scaun, să hie de solii leșăști. Și

aceasta poveste au rămas de acéia soliie și alte cheltuiale desfrânate peste măsură.

Zac. 14. Nemică așea însemnatŭ în ceilalți ani ai domniei aceștiia a lui Ștefan-vodă Tomșăi nu s-au prilejitŭ, ce era țara în pace și în tot bivșugul, cât părea hiecui că nu ieste domniia acelui domnŭ dentâi, tot în zarve. Și pănă jla domniia lui aceasta, la toate biruri să ținea în samă la visteriia împărătească câte 5.000 ughi, léfele darabanilor.

Zac. 15. Numai, nice într-un chip nu-l lăsa în pace Radul-vodă, domnul muntenéscŭ, ce săpându-1 totdeauna și astădzi și mine, i-au venitŭ lui Ștefan-vodă maziliea iară, în care i s-au prilejitŭ și moartea în Țarigrad. Și avuțiia ce au avut, toată au luatu-oă împărățiia.

Zac. 16. Domnŭ Ștefanŭ-vodă Tomșea, mare vărsătoriŭ de singe, gros la hire și prostatec, câtŭ îi părea că ieste așea bine, cum domniia întâi. Iară la a doa domniia, cu multŭ schimbatŭ într-altŭ chipŭ, după patime ce-i venise și lui la capŭ. Și el au făcut și biserica domnească pe poarta curții1 și cu domniie fericită țărâi. In locul lui au stătut domnŭ în țară Radul-vodă cel Mare cu a doa domniie.

Capulŭ alŭ unsprădzécilea

Âncep. 1. Domniia Radului-vodă celui Mare împărăției, nu domniei sămănătoare și pentru lucrurile și tocmelele casei lui i-au dzis Radul-vodă cel Mare.

Zac. 2. Scrie Pliutarhŭ, vestitŭ istoricŭ, la Viiața lui Alexandru Machidon care au scris Alexandriia cea adevărată, nu basne, cum scrie o Alexandrie den grecie ori dintr-altă limbă scoasă pre limba țărâi noastre, plină de basne și scorniturі, el dzice că hărniciia împăraților și domnilor mai multŭ să înțelege din cuventele lor și sfaturi grăite de dânșii, care cum și păn încât au fostŭ, decât den războaie făcute de dânșii, că războaiele, avuțiia și prilejul vremii face mai de multe ori. Iară cuvântul și sfat înțeleptŭ den singură hirea izvoréște, pănă în cât ieste, precum dzice și înțelepciunea lui Solomon: „Иеъ оусть пракедиагш исходить разум". „Den rostul direptului izbucnește înțelepciunea."

Zac. 3. Fost-au acestŭ domnŭ, Radul-vodă, deplin la toate si întreg la hire. Cuvântul ce-i grăiia ca o pravilă era tuturora, giudețele cu mare dreptate și socoteală, fără fățărie, cu cinste, iară nemăruia cu voie veghiată. Avea acestŭ cuvântŭ: „Domnul hiecare, cândŭ giudecă pre un boierinŭ cu un curtean, ochii domnului să fie pre boierin, iară giudețul pre calea sa să margă. Și așea, cândŭ să pârăște un curteanŭ c-un țăran, mai de cinste să fie curteanul și la cuvântŭ și la căutătura domnului, iară nu abătându-să giudețul din calea sa cea direaptă." Și la multe divanuri, cătră vornicii cei de gloată dzicea: „Vornice, dzi celui om mâine să mai iasă la divan", ferindŭ să nu hie greșit cumva giudețul. Și de să prilejiia cumva negăcitŭ giudețul la un divanŭ, să îndrepta la altul. Dzicea de multe ori: „Nemică nu ocărește pre domnulŭ așea ca cuvântul nestătător". Pentru boieri dzice: „De mare folos și cinste este domniei și țărâi boierinul înțeleptŭ și avut, că dacă are domnulŭ cinci-șase boieri avuți, nici de o nevoie a țărâi nu să teme". Cu boieriul ca c-un boieriŭ, cu slujitoriul ca c-un slujitorŭ, cu țăranul ca c-un țăran făcea voroave și tot cu blândéțe și cu mare înțelepciune, că deși era răpit la vremea sa, iară nu îndelungŭ.

Zac. 4. Boierii la mare cinste avé și dzicea: „Pre un om, dacă-1 boierește domnul, nu încape să-l suduiască. De nu se poartă cumsăcade unui boierin, să-l scoată și să puie altul în locŭ, iară a-l sudui, sau să nu i se treacă cuvântul grăit cu cale, nu să cade."

Zac. 5. Avea o slugă Radul-vodă, încă din copi-lăriia sa, căruia socotindŭ că nu este hirea de boierie, îl socotiia de amână, iară boierie nu-i da. Ce, văzându-se denafară din rândul altora, pre hirea omenească, ce ieste pururea silitoare în viață să fie între cei de frunte, s-au rugat mitropolitului și boierilor să-i grăiască Radului-vodă pentru dânsul, să nu fie uitatŭ, fiindŭ slugă de atâta vréme, și așteptândŭ în nărocul stăpânu-său, să hie și el între oameni. I-au grăit boierii cu toții pentru dânsul, să nu hie uitat, ca o slugă veche ce ieste și slugile cu nedejdea cinstei stăpânilor, să agiungă și ei a hi între oameni, mai multŭ slujescŭ. Au răspunsŭ Radul-vodă boierilor: „Mie, sa nu vi să treacă cuvântul vostru, nu mi să cade, iară eu știu hirea omului, că de boierie nu este, iară, ia, că 1-oi boieri pentru voia dumilor-voastre". Și a doa dzi l-au chematŭ și i-au dat vătăjiia de aprodzi, care era la cinste îa Radul-vodă, si aprodzii cei de divanŭ nici la o domnie mai de cinste n-au fostŭ, cu urșinice mulți și cu cabaniță cu jder și cu hulpi îmbrăcați aprodzii. Și ori la cine și la ce boieriŭ mergea cu carte, în picioare sta boieriul, pănă să citiia cartea.

Zac. 6. N-au trecut săptămâna și veni jalobă din târgŭ la divanŭ de niște făméi pre acel vătav nou, de sila ce le făcuse și le bătuse în târgŭ. Au căutații Radul-vodă la boieri și li-au dzis: „Nu v-am spus că acesta om de boierie nu este ?" Iară cătră dânsul : „Eu, măre, încă pe boierie nu am apucat să-ți dzicŭ". Și au dzis armașului de i-au luat gârbaciul și au pus de i-au dat 300 de toiege.

Zac. 7. Numai, cum nimé în lume fără vină, așea și Radul-vodă cu mare pustiietate țărâi, care nu să va uita den pomenirea oamenilor în véci. Și de mirat este, cum au încăputŭ într-o înțelepciune ca acéia o vină ca aceasta. Așea era de greu țărâi, cât să pustiisă curtea și țara. Ce pricină ar hi fostŭ, nu știu, fără de tot zburdată podoaba curții. Nimé den boieri, pănă în cei a treia, cu haine cevași proaste să nu hie, că era de scârbă. Postelnicii, copii den case cu mari podoabe și cu fotaze la cai. Mare întunecare aicea

înțelepciunii acestui domnŭ, că este domnul să să poarte cumŭ biruiește venitul țărâi.

Zac. 8. Birul țărâi era legatŭ la Tighinea pre acéle vrémi și la Cetatea Alba, ce veniia inicerii la birŭ și păn cu hamgiare săriia la boieri. Acéia vădzândŭ Radul-vodă, au mutat birul, să să ducă la Țarigrad, la împărățiie, că credința acéia avea Radul-vodă la împărățiie, care n-au avutŭ nice mainte de dânsul, nici mai pre urmă, nici un domnŭ, câți au fostŭ în țară. Și crăiile creștinești, ales léșii, ungurii și alte țări creștine, mare folos avea de dânsul, că-i feriia de multe primejdii, ca un creștin. Păzindu-și slujba direaptă cătră împărățiie și datoriia creștinească o păziia, precum s-au arătații și la Hotin, cu mijloacele lui la pacea ce s-au făcut între turci si între leși și apoi cu solul cél leșăscŭ, cneadzul de Zbaraj, căruia i-au dat cale prin Țara Ungurească, gătit acéia sol de oprealã la împărăție. Deci, și la turci credință si la creștini laudă avea, că toate era cu înțelepciune legate.

Zac. 9. Radul-vodă domniia aicea în țară la noi, iară feciorul său Alexandru-vodă în Țara Muntenească și la aceasta domniie au făcut si nunta la Tecuci fecioru-său cu fata lui Seărâet, vestit om între țarigrădéni, la care veselie era adunate doă țări, țara noastră și Țara Muntenească. Scaunele boierilor, din-a-cliriapta domnilor boierii de Muldova, iară den-a-stânga boierii muntenești ținea dvorba și așea și căpeteniile de slujitori. Divanuri, case, cerdacuri, anume de această treabă făcute, cu lucrători de îmbe părțile a țărâlor, la satu la Moviléni, în malul Sirétiului, dincoace. Unde și soli streini cu daruri era veniți de la unguri și de la câțva domni den Țara Leșască. Și au trăgănatŭ acéia nuntă pănă a doa săptămână cu mare petrecanii și bivșuguri.

Zac. 10. Pacea era întemeiată pre acéle vrémi den toate părțile, fără numai dodiia tătarâi Cânte-miréștilor cu trecătorile sale în Țara Leșască, că să dezbătuse Cantemiréștii de suptŭ ascultarea banelor și ședea cu ordele sale dencoace de Nistru, în câmpii Cetății Albe și a Chilii, ce să dzice Bugeacul și-i dedésă împărățiia pașii lui Cantemir, de să scriia pașă. Și în toți ani loviia Țara Leșască, precum și atunce, în dzilele Radului-vodă. Nu așea cu multŭ după pacea legată între împărățiia Turcului și între Crăiia Leșască, au lovitŭ ordele lui pe la Sneatin, toată Pocutiia, fără veste și au făcut mare robiie și plean. Și după acéia pradă a léșilor, curundŭ au lovit si in Țara

Muntenească, pănă în Buzău, de au făcut câtăva pradă la munteni. Ce, au săritŭ fălciienii si covurluienii și tecucénii, cu porunca lui Radul-vodă, de au lovit pre tătari la întorsŭ și le-au loatŭ toată dobândă și robii. Și au făcut Radul-vodă și jalobă mare la împărățiie, den care să apropiiasă scârbă de la împărățiie mare lui Cantemir și n-au scăpatŭ mai pre urmă de dânsa, pentru aceste fapte.

Zac. 11. Curândŭ după acéia au arsŭ curțile la Iași, céle domnești și s-au mutatŭ Radul-vodă la Hârlău cu șederea. Și așea îndrăgise locul la Hârlău, cât în toate veri, la Hârlău ședea cu toată curtea, că tocmise și curțile céle domnești și beserici câteva făcute acolo în Hârlău de dânsul.

Zac. 12. Omŭ boleac fiindŭ Radul-vodă și de mâni și de picioare, care boală podagra și hirarga să dzice, n-au trăgănatŭ multŭ viiața și acolea la Hârlău s-au sfârșit viața, în anul 7134 în dzile...

Zac. 13. De mare primejdii s-au prilejit de au scutit țara atuncea moartea Radului-vodă, că să suisă tătarâi, cu singur galga-soltan den Crâmŭ și cu Cantemir-pașea de aicea, den Bugeagŭ, cu 40.000 de tătari, cu prada în Țara Leșască, pentru oprite cojoacele lor de leși, legate la Hotin. Și le-au ținut calea ostile leșăști cu Conețpolschii hatmanul leșăscŭ, de curundŭ ieșit den Edi Cula, den chisoare, din Țarigrad, iarăși cu nevoința lui Radul-vodă. Și așea de rău i-au bătut pre tătari, cât și soltanul și Cantemir cu fuga au hălăduit. Ce vrea să-și astupe rușinea, veri, neveri, să prade țara, dândŭ vina Radului-vodă, cum să hie datŭ el știre léșilor, să să găteadză asupra lor. Ce, dac-au înțăles de moartea lui Radul-vodă și de domniia lui Barnovschii-vodă în locul Radului-vodă, n-au stricat în țară nimica, fără ce au fostŭ de hrana cailor, că era Cantemir fârtatŭ lui Barnovschii hatmanul și satele lui, la boierie, niceodată nu fugiia den calea lor, cândŭ trecea pe la Cernăuți ordele în Țara Leșască, ce petrecea Cantemirŭ la Toporăuți cu dzilele în casele lui Barnovschii hatmanul.

Zac. 14. Oasele Radului-vodă cu cinste mare s-au pornitŭ de la Hârlău în Țara Muntenească, la mănăstirea făcută de dânsul în București, cu Hrizea visternicul și cu Trufanda postelnicul și cu Costin postelnicul al doilè pe acéle vrémi. Iară în scaunul țărâi domnŭ au stătut Barnovschii hatmanul.

Capulŭ alŭ doisprădzécè

Âncep. 1. După moartea Radului-vodă celui Mare, boierii și țara vădzândŭ pre Barnovschii hatmanul, omŭ de țară și fără cuconi și cunoscut împărăției cu slujbele ce făcusă la Hotin, la sultan Osman și știut și căpeteniilor tătărăști, ales lui Cantemir, cu carile legasă priietenșug încă den mârzeciia lui, la Toporăuți, la o trecătoare a lui în Țara Leșască, au ales cu glasurile tuturora pre Barnovschii hatmanul de domniie și au mărsŭ o samă de boieri la împărățiie, de i-au adus steag de domniie.

Zac. 2. îndată ce au stătut Barnovschii-vodă la domniie, întâiŭ au stătut după grijea țărâi ce-i vinisă asupra de tătari și au trimis la galga-soltan daruri și la Cantemir-pașea și au întorsŭ vrăjmășiia tătarâlor, ce gătisă ei asupra țărâi și apoi au stătut și după aședzarea țărâi, care să stricasă foarte rău la Radul-vodă.

Zac. 3. Iară războiul atuncea a tătarâlor cu léșii au fostŭ așea: nețiindu-sa léșii de cuvântŭ ce-i legasă la Hotin, să dea Crâmului den anŭ în an 30.000 de cojoace, s-au sculat singur galga-soltanŭ, fratele hanului, și Cantemir-pașea cu 40.000 de tătari și au lovit Țara Leșască în trei părți. Pe o parte sângur galga-sultan, pe altă parte Salmașâ-mârza, pe a triia parte Cantemir-pașea și au prădat pănă la Socal și pănă mai sus de Liov. Ce, i-au lovitŭ léșii și întâiŭ pre singur galga-soltanŭ Conețpolschii hatmanul și cu Hmilețchii și au pieritŭ acolea mulțime de tătari și feciorul lui Cantemir și au cădzut la robiie și un frate a hanului, mai mieu de galga-soltanŭ, robŭ la leși, carile apoi au ieșitŭ și cădzusă han la Crâmŭ, de îmbla cu Hmil în Țara Leșască. Iară partea lui Salmașâ-mârza și a lui Cantemirŭ-pașea nu era de tot răsipite, că măcar că lovisă și pe Cantemir-pașea iară léșii cu Liubomirschii, iară de tot răsipă acestor orde a face n-au putut. Ce, strmgându-se iară ordele la Nistru, la carii scăpasă și galga-soltan, numai ce era să prade țara, dândŭ vina Radului-vodă, că au datŭ știre léșilor de dânșii. Și să nu să hie prilejitŭ moartea Radului-vodă și nevoința lui Barnovschii-vodă, n-ar hi hălăduit țara atuncea de mare primejdiie.

Zac. 4. Ce, cum floarea și pomeții și toată verdeața pământului stau ovilite de brumă cădzută peste vréme și apoi, după lină căldura soarelui,

vinŭ iară la hirea și la frâmsețele sale céle împiedecate de răceala brumei, așea și țara, după greutățile ce era la Radul-vodă (care vacurilor de miratŭ au rămas, cum au putut încăpea întru înțelepciunea acelui domnŭ acéia nemilă de țară), au venitŭ fără zăbavă țara la hirea sa și pănă la anul s-au împlutŭ de tot bivșugul și s-au împlut de oameni.

Zac. 5. Milele domnilor pot aședza țărâle, nemila și lăcomia fac răsipă țărălor. Făcusă Barnovschii-vodă mare volniciie curții să dea numai la birŭ, o dată într-un an. Și oricine den curteni de nevoie au răsăritŭ de la ocina sa, ori la satu boierescŭ, ori la sat domnescŭ, pre toți i-au adus la breslele sale și la locul său. Și siliștilor, pe unde să pustiisă, au dat slobodzii, chemândŭ oameni din Țara Leșască și așea s-au împlutŭ țara, în puțină vréme, de oameni.

Zac. 6. La al doilea anŭ domniei sale, i-au venit porunca de la împărățiie să margă cu oștile țărâi la Daseu, pentru întăritura Dașevului, că măcarŭ că legasă pacea aceasta la Hotin între turci și între leși, să nu îmbie tătarâi la leși stricândŭ și cazacii pre mare la turci, iară nu-i putea opri îmbe părțile pe aceste neamuri, nice pre tătari turcii, nice pre cazaci léșii. Ce, loviia totdeauna și cazacii pre Marea Neagră locurile turcești și mai multŭ Dașovul pățiia nevoie în toată vremea de dânșii. Deci, au mărsŭ și Barnovschii-vodă într-acela anŭ, toată vara, de au lucratŭ penpregiurul cetății, tocmindŭ zidiurile și șanțurile și cu muntenii și cu niște pași orânduiți de la împărățiie pe acéia treabă.

Zac. 7. După slujba ce au făcut Barnovschii-vodă împărăției la Dașău, domniia cu mare fericiie țărâi, stândŭ tot după grijile țărâi și după lucruri dumne-dzăierești. Și au fârșitŭ mănăstirea mare în dricul orașului léșilor întâi, ce să dzice Sfânta Mariia și apoi mănăstirea anume Hangul, în munți, den pajiște și Dragomirna au fârșit iară el, urdzită de Crimca mitropolitul, aproape de orașul Sucevei, așijderè și Bârnova, lângă Iași, care apoi au fârșit-oă Dabijè-vodă, fără beséreci în multe locuri și besericâ lui Sfetii loanŭ, iară aicea în orasŭ, de îmrnă-sa făcută. El au lăsat moșiia sa, Toporăuții, sat la Cernăuți și Șipotele, la Hârlău, cu afurisănie a patru patriarși mănăstirii sale Sfintei Măriei den târgŭ den Ieși, întâi cu țara să nu hie la alte dări, fără numai la birŭ. Ce, binele pururea este gingaș și pentru păcatele oamenilor, nu în multă vréme stătătoriŭ. Pentru 40 de pungi ce-i

cerea veziriul de la Barnovschii-vodă, ferindŭ țara de obicei, i-au venitŭ mazilie, neîmplândŭ bine patru ani la domniie. Și mulți, cari-i era priietini, îl sfătuia să nu să puie împrotiva veziriului, să-i dea acei bani, să nu-i vie vreo primejdie. N-au vrutŭ nice într-un chip să priimască, pentru obiceiŭ să nu să facă asupra țărâi, urmândŭ pe Pătru-vodă, carele au făcut Galata de Sus, care avându dodeiale totdeauna de la turci cu dările, au strânsŭ boierii și țara, și le-au dzis că nu mai poate să sature pântecele turcilor fără fundŭ. Și luându-și dzua bună de la toți, au lăsatŭ domniia și s-au dus pen Țara Leșască la Venețiea, unde-și s-au săvârșit și viața sa, cu vécinică pomenire în țară. Să cunoaște că acești domni matce direpte au fostŭ aceștii țări, nu maștihă, cândŭ, pentru obiceiŭ să nu să facă în dzilele lor cu greul țărâi, domniile s-au lăsatŭ și asuprelele țărâi n-au priimit să hie de la dânșii.

Zac. 8. Așea au făcut și Barnovschii-vodă, macara că cu foarte prostŭ sfat, căce după maziliia n-au mărsŭ la împărățiie, ce-și cumpărasă un târgŭ în Țara Leșască, anume Ustiia, cu câteva ocine, nu departe de Nistru, și după mazilie ce i-au venitŭ, au mărsŭ cu casa lui în Țara Leșască, la Ustiia. Iară domnŭ în locul lui au venit Alexandru-vodă, feciorul Radului-vodă celui Mare.

Capulŭ alŭ treisprădzecè

Âncep. 1. Aceste trei domnii, a lui Alexandru-vodă, feciorul Radului-vodă, și a lui Moysei-vodă, domniia întâiŭ, și a lui Alexandru-vodă Iliiașŭ, suptŭ un cap închidem, căci că toate aceste domnii și scurte, câte giumătate de an unile, altele peste un an oarece cu puțin, trăitoare au fostŭ și nice lucruri așea însămnate în anii lor prilejite nu s-au tâmplatŭ.

Zac. 2. Mai cu greu mi-au fostŭ, iubite cititoriule, a scrie de aceste domnii, decât de cele mai de multŭ trecute, că de aceste domnii, ce mai sus scriem, necăiuri, nice într-un létopisețŭ streinŭ, pomenit nu să află, ori căce au fostŭ scurte, ori căci nemică așea ales nu s-au prilejitŭ în dzilele lor. Ce, cât am pututâ a înțelege den boieri bătrâni den dzilele lor, pre rândul său mergândŭ cursul anilor, îți însăm-nămŭ.

Zac. 3. Deci, după ieșitul lui Barnovschii-vodă în Țara Leșască, au venit domnŭ în țară Alexandru-vodă, feciorul Radului-vodă celui Mare. în vestea tătâne-său, ce avea la împărăție, i să dideasă domniia, ce, cu cât ceriul de la pământŭ, cu atâta de hirea tătâne-său departe, om și de trup și de hire slabŭ și boliacŭ. Care lucru înțelegândŭ și împărățiia că nu este de domniia țărâi de margine ca aceasta, neîmplândŭ bine giumătate de anŭ, i-au venit maziliia.

Zac. 4. Să ispitisă Barnovschii-vodă oarece la margine cu trimisul lui Necoriță hatmanul la Toporăuți, în dzilele ceștii domnii a lui Alexandru-vodă, ce i-au ieșit cu oști Vasilie Lupul vornicul și Grama stolnicul și l-au împensŭ pre Nicoriță de la marginile țărâi.

Zac. 5. După maziliia lui Alexandru-vodă, feciorul Radului-vodă, au venit cu domniia Moysei Moghila-vodă, feciorul lui Simion-vodă, om blândŭ, un mielŭ la hire, nelacom, nemăruia rău. Multe case de gios, lipsite, au scos în fruntea lăcuitorilor țărâi, ales pre Ciogoléști. Pace din toate părțile, numai de datornicii turci mare strânsori și sile și așea să împinsă țara și de oameni răi, cât, a vedere cu bulucuri îmbla, de prăda și jecuiia oamenii FÂ pre lingă orașŭ.

Zac. 6. Iară cum toate domniile nu sintŭ fără nepriietini și mai ales domnii mai mulți nepriietini au, cum copacii cei mai înalți mai multe vivoară și mai mare vânturi sprejenescŭ, așea și Moysei-vodă, avându nepriietini la împărățiie, îi scornisă cum va să fugă în Țara Leșască pre urma lui Barnovscliii-vodă. Care lucru înțelegândŭ împărățiia, în taină au trimis poruncă la Cantemir-pașea, să margă să-l pornească den scaun spre împărățiie, să vie, iară ari vrea spre altă parte, să-l prindză și să-l trimață la Poartă.

Zac. 7. Și așea, neștiindŭ nemică Moysei-vodă, stătu Cantemir-pașea la Țuțora, sprinten cu o samă de oșteni ai săi și au trimis lui Moysei-vodă pren ceauș cărți de maziliie. Deci numai ce i-au căutatŭ a purcede spre Țarigrad și în locul lui s-au datŭ domniia lui Alexandru-vodă Iliiaș, a doa domniie.

Zac. 8. Cum au venit știre de domniia lui Alexandru-vodă la boieri, mare mâhniciune și voie rea în toată curtea, mai ales în boieri, științdŭ cu toții hirea acelui domnŭ. Ce, au făcut sfat cu toții și îndată au purces fruntea toată de boieri la Țarigrad, cu jalobă la împărățiie pentru greul ce petrecea țara de domnii neștiutori rândul ei. Lupul Vasilie vornicul, ce au cădzutŭ apoi domnŭ, Cehan vornicul, Savin hatmanul, Costin postelnicu, Ureche spătariul, Buhuș visternicul, Furtuna comisul, Bașotă logofătul și alți boieri cu numărul pănă la 50 de capete numai de boieri, fără alte capete de țară și au purces cu toții la Țarigrad. Ghenghea logofătul și cu Enachie postelnicul rămăsesă caimacami la scaun.

Zac. 9. Nepurcesŭ den Țarigrad au apucatŭ boierii pre Alexandru-vodă cu domniia, că oblicise el de boieri că vinŭ cu pâră, cum nice într-un chip nu-l priimește țara. Și au trimis înainte boierilor Alexandru-vodă pre Batiste Veveli și cu ceauși, Batiste să le grăiască cu bine și ceaușii să tragă pre boieri ca să să sparie. Carii fără știrea veziriului fiindŭ si vădzindŭ atâtea capete, nu s-au cutedzatŭ ceaușii a le face silă și încă pe Batiste l-au suduit foarte tare, ales Cehan vornicul.

Zac. 10. Iară la curțile împăraților multe răutăți pot să să facă peste știrea celor mai mari. Așea s-au prilejit și boierilor celora ce mersesă, tuturora. Pănă agiunge ei la veziriul, au venit într-o noapte, poate hi cu voia chihaiei veziriului, carii multe pot fără știre, și au legatŭ pre câțva boieri, câți au fostŭ mai capete și i-au ținut pen ieșitori închiși, peste știrea

veziriului. Ce, le-au căutatŭ boierilor numai a face tocmală cu Alexandru-vodă și legături. Să mai ispitisă boierii, după ce au ieșit din opreală, să margă la veziriul și era gata lucrul acéia. Ce, s-au prilejit perirea veziriului, pe ulițe mărgândŭ de la curțile împărătești la săraiul său, de iniceri, l-au ucis cu pietri inicerii. Deci, numai ce au căutatŭ boierilor a priimi pre Alexandru-vodă și au mărsŭ la patrierșie și au făcut giurământuri boierii lui Alexandru-vodă și el boierilor iarăși. Și așea au purces din Țarigrad spre țară.

Zac. 11. Dacă s-au aședzat Alexandru-vodă la scaun (lupul părul schimbă, iară nu hirea), tot pre acéia cale, ca și la domniia dentâiŭ au purces lucrurile. Ce, cârpiia boierii cum putea trébile țărâi, iară domniia mai multŭ își petrecea cu Batiste Veveli.

Zac. 12. În Țara Muntenească pre atuncea să rădicasă muntenii pre domnul lor, Lion-vodă pentru mare desfrânăciuni și nespuse ce era într-acela domnŭ. Și dentre toate căpeteniile Țărâi Muntenești era Matei-aga și de atunceși au cădzut domnŭ fericit Țărâi Muntenești. Supt vremea acelor amestecături scosesă Alexandru-vodă de la împărățiie domniia fecioru-său, Radului-vodă, a Țărâi Muntenești și tot în anul dintâiu domnii sale. După ce au venit steagul de la împărățiie fecioru-său de domniie, l-au pornitŭ și cu câtăva gloată de aicea den țară. Ce, le-au ieșit Mătei-vodă domnul muntenescŭ înainte și de-abiia au scăpat și singur Radul-vodă cu sprejeneală unora ce s-au ales pe lângă dânsul den moldoveni.

Zac. 13. Nici într-un chip nu putea să amistuiască Alexandru-vodă fapta boierilor, ce făcusă cu venirea împrotiva lui la Țarigrad și nice boierilor nici într-un chip lucrurile ce era foarte proaste la toate trébile a lui Alexandru-vodă nu le plăcea. Și dentr-acestea adăogându-să necredința și prepusul den dzi în dzi, aședzasă gândul său Alexandru-vodă numai să omoară pre o samă de boieri, ales pre Vasilie Lupul vornicul și pre Cehan vornicul și pre Savin hatmanul, pre Buhuș visternicul, pre Ureche spătarul. Costin postelnicul era mazil la țară, ce, ori să-l tragă în partea sa Alexandru-vodă, ori altŭ gândŭ avându, îl chemasă la curte și-i da hătmaniia. Ce, vădzindŭ Costin lucrurile amu îngroșate între domniie și între sfatŭ, gânduri spurcate și rele, s-au luat dzua bună pre câteva dzile și au ședzut la țară.

Zac. 14. Iară celoralalți boieri toate gândurile a lui Alexandru-vodă au descoperită Costantin Aseni, om de casa lui Alexandru-vodă, cum în dzua de Paști era să-i omoară, cu sfatul lui Batiste. Deci și boierii îmbla toți cu paza vieții.

Zac. 15. Și vădzândŭ de adevărat urclzită perirea sa de Alexandru-vodă, ca céia ce să îneacă să apucă de sabie cu mâna goală, s-au vorovitŭ cu toții și au datŭ știre țărâi, care hierbândŭ în greutăți și în netocmele, pre lesne s-au pornitŭ și nu numai curtea, ce și țărănimea. Și atâta mulțime s-au strânsŭ den toate părțile, cât nu încăpea în târgŭ, ce împlusă locul pe supt Miroslava, petutinderea, străgândŭ pen toate ulițele pre greci.

Zac. 16. Vasilie Lupul vornicul era cap tuturor lucrurilor acestora. Dacă au năbușit țara, au mărsŭ de au spus domniei aieve, cum s-au rădicat țara și strigă pre greci. Au raspunsŭ Alexandru-vodă: „Dacă să rădică pre greci, pre mine să rădică". Și vădzândŭ atâta mulțime, nu s-au apucatŭ de nemică, numai de grijea să hălăduiască cu casa sa de gloate.

Zac. 17. Au mărsŭ boierii cu toții la curte și la purcesul domnii, să nu hie pus cu toții să oprească desfrânată prostimea, pozna mare și de-abiia prilejită în vro tară s-ar hi tâmplatŭ. Ce, tot pe lângă domniie au rnărsŭ boierii, oprindŭ și domolindŭ țărănimea. Iară mai nu era în puterea boierilor a-i opri, pornită grosimea. Ce și pre Vasilie vornicul, anume că ieste și el den greci, au zvârlit unul cu un os și l-au lovit în cap, den care lovitură au fostŭ Vasilie vornicul multă vreme rănitŭ.

Zac. 18. O! nestătătoare și niceodată încredințate lucrurile a lumii, cum vârsteadză toate și turbură și face lucruri împrotiva! Cândŭ cu cale să fie frică celorŭ mai mici de cei mai mari, iară cursul lumii aduce de este de multe ori celui mai mare de cei mici grije.

Zac. 19. Fericiți sântŭ împărații, craii, domnii, carii domnescŭ așea, să nu le hie de cei mai mici niciodată siială.

Zac. 20. Un craiŭ de Englitera, de câte ori să îmbrăca dimenețile, de atâtea ori dzicea singur sie: „Adu-ți aminte că a multe gloate de oameni ești stăpânŭ". Domnii cei buni și direpți fără grije și desfătați stăpânescŭ, iară cei răi tot cu siială.

Zac. 21. Dacă au agiunsŭ în șesul Bahluiului domniia, aproape de mănăstirea Balicăi locul era tot plin de oameni, nu să vedea șesul deșertŭ ne-căiuri. Striga: „Dă-ne, doamne, pre greci". Unii hăicăia, alții suduia și jecuiia. Și acolo au strigată pre Batiste, să le dea, carele era tot aproape de Alexandru-vodă, vădzândŭ strigarea pre sine. Ce, nu sta domniia de grijea lui, ce de grijea sa și numai ce i-au dzis să să depărtédză de la dânsul. Și așea l-au apucat și l-au dat pre mâna țăranilor. Nespusă vrăjmășiia a prostimei! Și așea, fără de nice o milă, de viu, cu topoară l-au făcut fărâme. Și pănă într-atâta s-au amestecat unii, anume Bosie Lăpușneanul, cât nici ermulucul den spinarea lui Alexandru-vodă, că bura a ploaie, atunce n-au hălăduitŭ.

Zac. 22. De grijea țărănimei ce era pen tot locul, să nu între Alexandru-vodă îndată la pădure și boierii încă așea socotisă, să să mai depărtédză de gloate, la loc deschis, fără pădure, l-au pornitŭ pe drumul braniștei, pe dencoace de Bahluiŭ, por-nindŭ și săimeni cu sinețele gata pe lângă dânsul. Apoi, dacă s-au întorsŭ boierii, au stătut la grije, să nu ia Alexandru-vodă calea den braniște spre Cantemir-pașea la Bugeagŭ. Ce, îndată au ales o samă de boieri, cu Buhuș visternicul și l-au trimis la braniște, după Alexandru-vodă, să-i îndiréptedză calea pe la Huși, pre Bârlad în gios.

Zac. 23. Era mai mare spaimă decât dentâiŭ, dacă vădzu Alexandru-vodă gloate iară după sine și la braniște și-i lăsasă și siimenii toți și copiei den casă. Și dacă s-au apropiiatŭ boierii, le-au dzis Alexandru-vodă cu lacrămi: „Mă rog pentru fiiul mieu, Radul-vodă, să-l lăsați viu!" Au dzis Buhuș visternicul să n-aibă nice o grije, nice să să gândească măriia-sa c-au vinitŭ cu vreun rău, numai poftește țara pre măriia-sa să margă pre Bârladŭ spre Galați, să nu aducă vreun rău asupra țărâi cu tătari și i-au giurat să n-aibă nici o grije. Și așea au priimit și Alexandru-vodă, pe unde va hi voia țărâi, pe acolo să margă. Și au purcesŭ spre drumul Bârladului și au aședzat boierii iară pre siimeni pe lângă dânsul și copii cei den casă, carii îl părăsisă dându-i și den boieri petrecători pănă în Galați.

Zac. 24. La Tecuci au ieșit și Costin postelnicul înainte, de la Putna, și l-au petrecut cu cinste și cu conace, până la Galați, plecându-l să vie la împăcăciune cu boierii și să-și hie iară în scaun, luândŭ Costin postelnicul

asupra sa acéia grije. Ce, n-au vrut să priimască nice într-un chip. Deci, au trecut Dunărea la Galați, spre împărățiie.

Capul alŭ patrusprădzécè

Âncep. 1. Și așea m intuiți boierii și țara de domniia lui Alexandru-vodă Iliiaș, au stătut cu toții după alesul domnului nou. Striga cu toții să fie Lupul vornicul, însă îi da și legături, ce va lua den țară, ce s-ari lega pentru dări, atuncea la acel ales, mai multŭ să nu ia din țară. Ce, acéle legături vădzândŭ Lupul vornicul, ori că vedea pre câțva den capete că trag spre Barnovschii-vodă, n-au priimitŭ într-acéia dată domniia, ce au stătutŭ și el la sfatul acela, să să trimață în Țara Leșască la Barnovschii-vodă să vie iară la scaunul țărâi.

Zac. 2. Ce nu era să treacă pre Barnovschii-vodă și fârșitulŭ dzilelor trage cu de-a sila pre om. Cât au sosit boierii la Ustiia, unde ședea în Țara Leșască, cu veste că țara iară-l poftește să vie la domniie, cu mare bucuriie au priimitŭ aceia veste. Neștiutor gândul omenescŭ, singur de sine la ce merge și la ce tâmplări apoi sosește, îndată știre au dat și craiului și domnilor în Țara Leșască, poftindŭ voie să margă la scaunul țărâi cei de moșie. Și îndată s-au gătit den Ustiè și au purcesŭ spre țâră și la margine amu îl aștepta boierii și slujitorii cu mare bucurie.

Zac. 3. Mainte de purcesul lui Barnovschii-vodă den Ustiia, un leah megiiaș de a lui, totdeauna îl sfătuiia să nu margă, să nu-și dea viața fără grije pe viață cu grije și cu cumpănă, arătându-i lunicoasă lucrurile domniei de Moldova supt împărăție păgână. Și ce i-ari lipsi, fiindŭ ca și un domnŭ în țara lor, fără grije, cu târguri, cu sate? Iar Barnovschii-vodă să hie răspunsŭ leahului la acéle cuvente a lui: „Dulce este domnia de Muldova !" Iară leahul cătră dânsul: „Iară și obedzăle turcești încă sintu grele!" Și apoi așea au ieșitŭ cuventele leahului, cum au dzis.

Zac. 4. Cum au sosit Barnovschii-vodă în Iași den Țara Leșască cu bucuriia tuturora, au stătut după'gătire de calea Țarigradului, că nu era alții mijloc, numai să margă la împărăție, să ia de acolè domniia după sărutatul poalei împărătești. Svătuia mulți în multe chipuri și s-au cercatŭ și la Abăza-pașea, care era pașă la Silistriia pe atuncea, ce nu era altŭ mijloc, numai de mărsŭ la împărățiie. Și atuncea s-au prilejitŭ de chiemasă împărățiia și pre Mătei-vodă den Țara Muntenească la sărutatul poalei

împărăției și după câteva fapte și a lui Matei-vodă împrotiva împărăției, cu scosul lui Lion-vodă și apoi a lui Radului-vodă, feciorul lui Alexandru-vodă. Iară tot era mai iușoare lucrurile lui Matei-vodă, că n-au ieșitŭ într-altă țară, cum ieșisă Barnovschii-vodă, suptŭ ascultarea altui stăpân, craiului leșescŭ.

Zac. 5. Deci să aducă turcii mai pre lesne pre Barnovschii-vodă la mâna sa, pre Matei-vodă l-au pornitŭ fără zăbavă cu steag de domniie în Țara Muntenească, iară Barnovschii-vodă n-au pututŭ hălădui de perire, precum vei afla la rândul său.

Zac. 6. Purcesésă cu Barnovschii-vodă mulțime de boieri și fruntea curții, preoți, călugări, cu un gândŭ și glasuri cu toții, să să roage împărăției să li se dea domnŭ Barnovschii-vodă, între carii era și Lupul vornicul. Ce, vădzândŭ că mulți sfătuia pre Barnovschii-vodă să omoară pre Lupul, știindŭ amestecăturile lui și mergândŭ Barnovschii-vodă pe la Matei-vodă, pen București, au stătutŭ Lupul Vasilie vornicul, vădzindŭ că-i a merge pe la Matei-vodă, carele știia den Țarigrad toate îmbletele lui, au névoitŭ cu toate mijloacele să să întoarcă îna-poiŭ în țară, dzicândŭ cătră Barnovschii-vodă că 1-or gâlcevi grecii pentru scosul lui Alexandru-vodă și pentru morții ce să făcuse în greci la scosul lui Alexandru-vodă. Deci, ca un creștin Barnovschii-vodă ce era la hire, l-au slobodzitŭ. Iară dacă s-au adunat cu Matei-vodă și au oblicit Matei-vodă că s-au întorsŭ Lupul vornicul, îndată au răpedzit după dânsul, să-l întoarcă. Ce, să păzisă bine Lupul Vasilie vornicul cu marșul și nu l-au apucat în cale. Nice era în puterea lui Barnovschii-vodă să trimață aice în țară, să-i facă vreunŭ rău Lupului vornicului, nefiindŭ încă cu domniia dată și stândŭ după grijea lucrurilor sale.

Zac. 7. De la Matei-vodă au mărsŭ Barnovschii-vodă pe la Abăza-pașea, pen Silistria. Cit au putut

Matei-vodă, au luptatŭ pentru dânsul și la Abăza-pașea, și la Poartă și să arăta Abăza-pașea foarte blândŭ și cu cuvente mângăioasă. Ce turcii cu săgeți de bumbacŭ ucig pre oameni și lor pot să slujască acéle cuvente a sfintei Scripturi: „Оумакижше слокеса паче их паче и тасж стрълыы" <„Muiatu-s-au cuventele lor mai mult decât untŭ-de-lemn si acele sint săgeți" >.

Zac. 8. Dacă au sosit la Țarigrad, vădzindŭ veziriul atâtè gloate de țară cu Barnovschii-vodă, i-au învățatŭ să nu strige pentru Barnovschii-vodă, ce să tacă, să să lasă pre mila împărăției, că i-or face perire. Ce, gândindu-să boierii că este agiunsŭ veziriul de la cineva cu daruri, totdeauna striga și da răvașe la veziriul, cum nu priimăscŭ pre altul și să punea cu gloatele la locuri ca acéle, să să vadză și de singur împăratul. Și acéia apoi au mâncatŭ capul lui Barnovschii-vodă, că pâră de la nepriietini nu lipsiia, mai ales de la Lupul Vasilie vornicul, pe la priietinii lui den țară, cu cărți, cum, de 1-or slobodzi viu pre Barnovschii-vodă, Țara Moldovei va hi cu léșii totuna și este ca o iscoadă a léșilor. O, îndrăcite a voitoriului de rău veninuri, ce nu scornește limba amară a nepriietinului!

Zac. 9. Acelea adoogându-se la împărățiie asupra lui Barnovschii-vodă, după fapta ce i să prilejise, de ieșisă den țară, den domniia dentâi în Țara Leșască și Abăza-pașea încă-i era pârâș și mai ales dzilele lui cele fârșite, loviră supt acéia vréme cazacii pre Marea Neagră, numai ce s-au ales cu sfatulŭ împărăției să piiaie Barnovschii-vodă.

Zac. 10. Stătusă voia împărăției, pe toți câți Venisă cu dânsul, ori să-i puie supt sabie, ori să-i dea pe la cătărgi. Ce cine era muftiul, capul legii turcești, n-au pozvolită, ce au dzis: „Ce-i vinovată gloata? Capul să să piiardză, să vor potoli gloatele."

Zac. 11. Au priceputŭ Barnovschii-vodă cu câteva dzile perirea sa și amu din chisoare (că-i închisésă cu câteva dzile mainte veziriul cu porunca împărăției), Scrisesă o carte aicea în țară la îmma-sa, care carte pre cuventele lui s-au cunoscută că era asupra morții acéia scrisoare. Și așea, într-o dzi l-au luatŭ de la împărățiie și, la vederea divanului, prăvindŭ și singur împăratul pe fereastră perirea lui, i-au tăiat capul. Iară boierii, o samă den capete, era închiși și aștepta și ei din ceas în ceas perirea, iară céialalți boieri mai de gios și gloatele, ce era toți spăimați de grijea morții, pen toate unghiurile ascunși, au petrecut câteva dzile cu mare grije.

Zac. 12. Nu putem să trecem cu pomenirea niște tâmplări ce s-au prilejitŭ în Țarigrad, după perirea cestui domnŭ, care, nu numai în țară aicea, ce plin este Țarigradul pănă astădzi. De un cal a lui Barnovschii-vodă, ducându-1 la grajdiuri împărătești, după perirea lui, în céieș dzi s-au trântitŭ calul gios și au muritŭ în locŭ. Și a doa dzi noaptea au arsŭ și

Țarigradul pănă <câteva> mii de case. Acéstea că s-au tâmplatŭ, ori că s-au tâmplatŭ atuncea ce se poate prileji și altă dată, ori s-au mai prilejit, ori că au arătat Dumnedzău singe nevinovat, că era Barnovschii om dumnădzăierescŭ și mare rugătoriŭ spre Dumnedzău. De care măr-turisiia Toma vornicul, fiindŭ postelnic al doilea la dânsul, că în multe nopți l-au zărită pe la miiadză-noapte îngenunchiatŭ înaintea icoanei la rugă, cu mare osârdiie.

Zac. 13. Era la hirea sa Barnovschii-vodă foarte trufaș și la portul hainelor mândru, iară la inimă foarte direptŭ și nelacom și blândŭ. Mănăstiri și beserici câte au făcutŭ, așea în scurtă vréme, nice unu domnŭ n-au făcutŭ. Făcut-au alți domni și mai multe, iară cu mai îndelungate vrémi, în 40 de ai unii, alții în 20 de ani, iară elŭ în trei ani. Mănăstirea în oraș aicea, ce să dzice Svinta Mariia, și Hangul la munte, și Dragormirna lângă Suceavă au fârșit și au urdzit și Bârnova pre numele său, supt dealul <Pietrăria> lângă Iași și au istovită și beserică acea mare în Liov în târgă, unde este și chipul lui scris. Cu toate bunătăți era spre țară, iară de sine, cu purtatul trébilor împărăției, pre mărturia a mulți boieri bătrâni, foarte slabă. Să pomenește den dzilele lui și o iarnă ce cădzuse în luna lui martă, care iarnă dzic iarna lui Barnovschii-vodă, pănă astădzi. Fost-au perirea lui în anul 7141 <1633>, iuni 16 dzile.

Zac. 14. Trupul după perire au stătutŭ înaintea curții împărătești pănă îndesară. Apoi, au învățat veziriul să sloboadză un boier in, care va hi fostŭ chihaia lui, care slujbă să prinde la turci, cum este postelniciia cea mare la noi în țară. Deci, au slo-bodzit pre Costin postelnicul, care era postelnic mare la Barnovschii-vodă. Au mărsŭ și au luat oasele dinaintea curții și le-au dus la patrierșie1 și acolea pre scurtŭ, pre cât au lăsat vremea de atuncea, l-au astrucat în patrierșie, în céiași noapte. Și de acolo apoi Vasilie-vodă spunŭ să hie adus oasele aicea în țară.

Zac. 15. La slobodzitul lui Costin postelnicul din chisoare, au întrebatŭ ceaușii, cu pază 1-or slobodzi, au fără pază? Au dzis chihaia veziriului: „Unde să fugă, săracul?" Ce, de atuncea ceialalți boieri, ce mai era închiși și cei ascunși au apucatŭ mai la sufletŭ cu nădejde de viață, dacă au vădzut pre Costin că l-au lăsatŭ fără pază, să astruce oasele. Apoi, a doa dzi, dacă au vădzutŭ chihaia veziriului pre Costin postelnicul că au venitŭ dez-

dimeneață iară înaintea lui, au dzis: „Săracul, el au venit ca o oaie singur iară la închisoare. Pasă la céielalți, vei ieși și tu și ei în puțină vréme." închiși den boieri era Ghenghea logofătul, Bașotă hatmanul, Cehan vornicul, Roșea visternicul, Costin postelnicul.

Zac. 16. A treia dzi după astrucarea lui Barnovschii-vodă într-o noapte trecuse împăratul pre acéle vremi soltan Murat, în céia parte, la Scuder. peste Bohazŭ, la primblare și au întrebat pre veziriul: „Aședzat-au domnŭ la Muldova, în locul ghiaurului ce au perit?" Au răspunsŭ viziriul că nu s-au pus încă domnŭ, ce pre cine ar hi voia împărăției să să puie, să nu stea acéia țară fără domnŭ. I-au răspunsŭ împăratul: „Chiamă pre ghiaurii, ce-s boieri acei țări si pre cine ori vrea ei să-și aleagă domnŭ, să le hie datŭ". Deci, îndată, tot într-aceiaș noapte, au trimis veziriul cu caicul la boieri, unde era închiși și au luat iară pre Costin postelnicul, înspăimatŭ că-i ducŭ noaptea să-l înece, ori să-l muncească pentru avuțiia lui Barnovschii-vodă. Dacă l-au dus înaintea viziriului, i-au dzis: „Iată că împăratulŭ vă iartă capetele și sunteți de acmu slobodzi și să mergeți să vă alegeți domnŭ, pre cine veți pofti".

Zac. 17. Întorsŭ Costin postelnicul den spaimă cu bucurie de la viziriul la ceialalți boieri ce era închiși, le-au spus vestea. Și au slobodzit și pre céielalți boieri, de ș-au mărsŭ cu toții la un locŭ și îndată au stătut la sfatŭ cu toții și au ales pre Moysei-vodă în locul lui Barnovschii-vodă, cu a doa domniie.

Capul alŭ cinsprădzécè

Âncep. 1. Au mărsŭ a doa dzi toți boierii și gloatele la gazda lui Moyseiŭ-vodă și de acolo la curțile viziriului, de au luatŭ căftanŭ de domniie și fără zăbavă au purces spre țară, iară cu câteva datorii, făcute de cheltuiele ce s-au făcut den asupreală turcilorŭ.

Zac. 2. Nu ieșiia suspinul dentre toți pentru moartea lui Barnovschii-vodă, ce toți jăluia pre Lupul vornicul, căruia toate pârâle să oblicise. Deci, încă den cale au ales Moysei-vodă pre Cehan vornicul, și pre Roșea visternicul, și pre Banul, să vie înainte, să prindze pre Lupul vornicul. Ce, precum era paza cestora ce mergea să-lŭ prindze, cu multŭ mai mare pază avea Lupul și mai meșter, și mai cu pază. Avându știre de toate, câte i să gătisă, au fugitŭ den Iași și în câteva dzile au fostŭ tupilat aicea în țară pen păduri. Apoi pen Țara Muntenească au trecut în chipul neguțitorescŭ la Țarigrad. Iară casei lui și îmmei sale și surori ce au avut, dacă au venitŭ Moyseiŭ-vodă în scaun, nice o asupreală n-au făcut, ce încă socotință avea giupâneasa lui și cuconii de Moysăi-vodă, pre care lucru să poate cunoaște hirea creștină a lui Moysei-vodă, măcar că Știia că îndată ce au mărsŭ Lupul vornicul în Țarigrad, îmbla după domniie.

Zac. 3. În cale fiindŭ Moysei-vodă, iară lui Abăza-pașea amu venisă porunca de la împărățiie să să gateadză asupra léșilor, carii așea supusesă pre moscali, cât craiul leșăscŭ Vladislav nu mai ieșiia den Țărâle Moscului cu oști. Și amu pierduse toată puterea a stare împrotiva léșilor moscalii și pănă în stolița Moscului ținea cetățile léșii și mulți din capetele Moscului priimiè să fie craiul leșăscŭ și la dânșii împăratŭ.

Zac. 4. Deci trimisesă moscalii sol la turci, giuruindu-le Cazanul și Azderhanul, doă țări tătărăști care ținu și acum supt mâna sa moscalii, numai să le dea agiutoriŭ împrotiva léșilor. Și le-au dat agiutoriŭ atuncești, orânduindŭ pre Abăza-pașea de pe Volga să fi fost oferite turcilor, care n-aveau cum să ajungă acolo cu granițele lor. cu toate oștile turcești, câte sântii de la Buda pănă la Nistru și țărâle amândoaă, Țara Muntenească și țara noastră și pre tătari. Și au lovit întâiŭ ordele lui Cantemir cu trecătoarea Nistrului la Hrinciuc, mai gios de Hotin, Țara Leșască și robise Podoliia și

cu câțva plean întorcându-să, i-au gonitŭ Conețpolschii hatmanul, carele era lăsat aicea la margine de crai, pentru paza despre aceste părți. Și i-au agiunsŭ pre tătari aicea în țară, pe Prutŭ, în preajma Cornul lui Sasŭ și i-au lovit, de au scos toți robii, câți luasă și au perit câțva den tătari.

Zac. 5. În luna lui avgust, v leato 7141 <1633>, au sositŭ Moysei-vodă în scaun și bine încă nea-ședzatŭ, au intrat și Abăza-pașea cu oști în țară, la octovrie 7, v leato 7142 <1634> (și dentr-acesta anŭ sintŭ începute și dzilele vieții mele), cu care depreună și Moysăi-vodă cu ostile țărâi au purces spre Țara Leșască și au pus tabăra Abăza-pașea pre Nistru, unde cade apa Smotriciului, care apă vine pre la Camenіță, în Nistru.

Zac. 6. Puterea toată a léșilor era cu craiul asupra Moscului, ce, cât au putută a strânge Conețpolschii hatmanul oaste și leșască, și căzăcească, ca pre 12.000 de oameni, au pus tabăra sa și el supt Camenіță, despre capiștea armenească. Iară Abăza-pașea, lăsindŭ tabăra pe Nistru dincoace, precum s-au pomenitŭ, singur cu toate oștile de războiŭ, au trecut Nistrul și au mersă direptŭ asupra taberii leșești, avându cu sine de toate oști, cu tătari, cu îmbe țărâle, Țara Muntenească, cu domnul lor, Matei-vodă și țara noastră, ca 30.000 de oameni de războiŭ.

Zac. 7. Léșii grijise șanțurile bine cu pusei și cu pedestrime și au ieșit și ei cu călărimea denafară de șanțuri. Au dat năvală turcii cu mijlocul oștii foarte tare și aripa den-a-direapta a tătarilor, pănă s-au amestecat cu călărimea léșilor. Iară aripa den-a-stânga, a domnilor, ori nedeprinse hirea țărâlor acestora la foc, ori nu-i trăgea inima pre munteni și pre ai noștri să margă creștin asupra creștinului, au stătut mai slabŭ. Iară și turcii cu tătarâi n-au zăbăvitŭ multŭ, apropiați de șanțurile léșilor, pentru focul care da foarte desŭ, cu moarte în turci și în tătari, ce s-au datŭ și ei înapoi. Și s-au mutatŭ Abaza-pașea cu toată oastea despre o vale, care este aproape de Camenіță, anume Mucșa și iară au tocmitŭ oastea. Și amu cu săbiile zmulte asupra moldovenilor și a muntenilor turcii, să margă de frica lor la năvală. Și au dat Abaza-pașea al doilea rândŭ cu toate oștile năvală asupra léșilor și înfrânsésă o roată de leși, ce le-au ieșitŭ alte roate în sprejeneală și n-au făcutŭ nemică, nice cu a doa năvală, să poată răzbi tabăra leșască.

Zac. 8. Stătut-au războiul peste vréme de chindie și se mira domnii, cu ce mijloc ari spăriia pre Abaza-pașea de la Camenіță, că să ia tabăra leșască,

pusă la un locŭ ca acéia și supt o cetate ca acéia, nu era putință. Ce, au făcut veste pen niște călărași, cum au datŭ călărașii de niște oști Căzăcești cu tabăra legată despre Nădăboru, vinitoare într-agiu-toriŭ léșilor. Și den cuvântŭ în cuvântŭ, au sositŭ pănă la Abaza-pașea vestea acéia, care vrândŭ să știe Abaza-pașea de adevăratŭ și întrebândŭ pe Moysăi-vodă, au adus călărașii înaintea lui, învățați să adeverească lucrul, cum așea este și cum au vădzutŭ cu ochii lor peste pădurea Nădăborului oastea. Au stătut în gânduri îndată Abaza-pașa, de purces spre tabăra sa, spre Nistru, vădzândŭ că n-are ce face și oștii leșești și socotindŭ și răceala acestor doă țări la bătaie și au purces într-acéiași dzi cu noaptea îndărăptŭ.

Zac. 9. Léșii încă bucuroși că s-au mântuitŭ de nepriieteni, n-au gonitŭ ce au stătut pre loc, păzân-du-și tabăra lor. Iară Abaza-pașea, să nu să întoarcă de tot fără veste, înțelegândŭ de unu orașŭ leșescŭ pe Nistru, în gios de Camenință, anume Studenița, au purces asupra celui târgșorŭ la care puținei haiduci era de paza cetății. Ceielaltă gloată, tot țărănime, strânși de pen pregiurŭ, au fostŭ bejenari. S-au apărat doă dzile târgul, iară spre a triia dzi haiducii au fugitŭ cu noaptea spre Camenință. Iar țărănimea toată, câtă era strânsă acolea, au cădzut'ân robiie la turci și la tătari. Acolea, la năvală, au căutatŭ și alor noștri a merge, iară totuș s-au datŭ știre haiducilorŭ să fugă, să nu piaie.

Zac. 10. Mare veste siliia Abaza-pașea să scoată Studeniții si ce-au fostŭ fruntea de oameni au ales și i-au trimis la împărățiie, scornindu-le nume de oameni mari în Țara Leșască. Și o fată ce să prilejise între roabe, foarte iscusită de trup, au trimisu-oă la împărățiie, puindu-i nume că este fata hatmanului leșăscŭ.

Zac. 11. S-au întorsŭ după acéia izbândă Abaza-pașea spre Dunăre, cu gândŭ foarte rău și pre domni, și pre boieri, pentru însălătura care s-au aflatŭ apoi, c-acéia cu cazacii la Nădăbor, ce s-au fostŭ scornitŭ, n-au fostŭ nemică. Și dacă au sositŭ aicea la Iași, au stătut cu corturi în șes despre mănăstirea Balicăi și a doa dzi era aședzatŭ gândul lui să prindze pre toți boierii, să-i puie în obedzi, să-i ia cu sine, să să plătească la împărăție de ponoslŭ, că i-au fostŭ țărâle acéstea de sminteală. Ce, un turcŭ orbŭ de un ochiŭ, priietin lui Costin hatmanul, au descoperitŭ gândul lui Abăza-pașea

și au fugitŭ boierii, în céiași noapte den Iași, de-au îgiunsŭ pănă în dzuoă la Pobrata mănăstirea.

Zac. 12. A dooa dzi, strângândŭ pre Moysei-vodă pentru boieri Abaza-pașea, au datŭ seamă că s-au dus pentru graba birului întârdziiat fiindă birul. Iară alții șoptiia lui Abăza-pașea că s-au dus boierii la leși, să-i pornească pe leși pe urma lui. Și așea s-au fârșită venirea lui Abăza-pașea asupra léșilor. In anul 7142 <1633> toamna la noievrie, au trecută Dunărea înapoi, spre scaunul său.

Zac. 13. Și cât s-au aședzată, nepărăsit pârâia pre domni, ales pre Moysei-vodă. Iară Matei-vodă fiindu-i cirac, ș-au tocmită prea lesne lucrurile la dânsul. Iară Moysei-vodă n-au putută trăi multă în domniie de pârâle lui, ales fiindă acolea și Lupul vornicul, cunoscută mai deinte lui Abăza-pașea. Ce au domnită Moysei-vodă, după Abaza-pașea, numai peste iarnă. Deci, la primăvară i-au venită maziliia și s-au dat domniia lui Lupu Vasilie vornicul de sultan Murat.

Zac. 14. Iară Moysăi-vodă, după maziliia sa den domniie, sătul de binele turcilor, au mărsă în Țara Leșască, petrecut de boieri câțva până la margine, undeși apoi, după câțva ani petrecuți în odihnă, cu ocine în Țara Leșască și cinste de la leși, ș-au fârșit și viața pre vremea domniei lui Dabijè-vodă.

Capulŭ alŭ șésesprădzécè

Âncep. Fericită domniia lui Vasilie-vodă, în care, de au fostă cândva această țară în tot binele, și bivșug, și plină de avuțiie, cu mare fericiie și trăgănată pănă la 19 ani, în dzilele aceștii domnii au fostă, în anii dentâiŭ cu prepusuri de nepace iară între leși și între turci, iară apoi, după trei-patru ai, deșchidzându-și calea împărățiia Turcului asupra Persului cu soltan Murat pentru Vavilonul, aicea aceste părți la mare păci și liniști și mare ferícii era.

Zac. 2. Domniia cum s-au prilejit, de-au luat Vasilie-vodă, s-au pomenit la domniia lui Moysei-vodă, în capul al cincisprădzecilè, cum fugise Vasilie-vodă de frica lui Moyseiă-vodă, de aicea den țară în Țarigrad. Și acolea, cunoscut la câțva den capete și mai vârtos lui Abaza-pașea, care era pârâș lui Moysei-vodă și mai multă cu nevoința lui, i-au dat soltan Murată domniia, vădzându-l omŭ harnicŭ de acéia treabă.

Zac. 3. Dacă au luat domniia, nevrândŭ să hie nemulțemitoriă lui Moysei-vodă, pentru binele lui, ce făcuse casei lui, neamestecându-se nice cu un rău asupra casei lui, au scris carte la Moyseiă-vodă, cu mare mulțemită pentru oamenii săi, căci n-au avut nice o nevoie și lăsindu-i în voie, unde ari vrea să margă, ori spre ce parte volnic, fără nici o grije să fie, și sfătuindu-l sa nu vie la Țarigrad, pentru multe datorii ce avea Moysei-vodă în Țarigrad. Și să nu bănuiască că ce s-au prilejit așea, fiindă aceste lucruri, ales a domnielor, supt orânduiala lui Dumnedzău, fără care nu iesă domnii.

Zac. 4. După aceasta țărămonie, au purces Vasilie-vodă de la Țarigrad cu domniia în țară, în anul 7142 <1634>. Iară Moysei-vodă, strânsŭ cu casa lui și cu Costin hatmanulă den boieri, au trecut în Țara Leșască.

Zac. 5. Abaza-pașea iară să gătiia cu mare putere asupra léșilor, să-și mai tocmască lucrurile a războiului celui dentâi care făcusă asupra lui Conețpolschii la Camenița, până n-ari oblici împărățiia că cu rândul dentâi n-au lucrată atâta, cit da samă înaintea împărăției. Deci îndemna pre împărățiia iară asupra léșilor și sta de față și solii moschicești la Țarigrad, nevoitori, cu mare făgăduință împărăției de Cazanul și de Azderhanul, să fie

a turcilor. Și numai, ce aștepta și Vasilie-vodă, neaședzat bine la domnie, să-i vie porunca de gătire de oaste, iară ca și lui Moysei-vodă.

Zac. 6. Era și solul leșască, den Țara Moschicească pornit de craiul la împărățiie, anume Tră-binschii, pre carele (dândă știre craiului Conețpolschii hatmanul, cândă veniia asupra lui Abaza-pașea cu oști turcești) îi trimisesă la împărățiie craiul, între-bândă de turci, ce pricină ar hi stricăciunei de pace cei legate la Hotin cu sultan Osmană. Și au trecut solul acéia pen țară, curundă în urma lui Abaza-pașea, în dzilele lui Moysei-vodă. Ce, oblicindu-l Abaza-pașea, au trimis de l-au oprită la Pravadiia, silindu-l să-și dea soliia la dânsul, temându-se să nu se obliceasca prin soliia lui, acéia cale a lui, cum au fostă. Ce, nevrândă solul să-i dea soliia și răspundzindă că este trimis la singură împărățiia, nu la unul den pași, l-au oprit câtăva vréme. Ce Leahul au silită cu mijloace de au dată știre de sine la Poartă că este oprită și au venită poruneă la Abaza-pașea să-l sloboadză. Și numai ce i-au căutată a-l slobodzi. Iară așe-i stricasă solului lucrurile la împărățiie, cât nici o cinste n-au avut, care să cade solilor și l-au pornitŭ cu răspunsŭ de scârbă înapoi, fără zăbavă și anume să hie gata Crăiia Leșască iară de sfadă.

Zac. 7. Acela răspunsŭ a turcilor dacă au agiunsă la craiul în Țara Moschicească; că era tot în Țara Moscului cu oști și dândă-i știre și de la margine iară de gătirea turcilor, deci numai ce i-au căutată a sta la tocmală cu Moscul. Și îndată, lăsindă toate într-o parte, au legată cu moscalii pace, cu câteva orașe luate de la Moscă în partea léșilor. S-au întorsă la Varșav craiul și îndată au stătutŭ la săimă de gătire împrotiva turcilor.

Zac. 8. Înțelegândŭ turcii că léșii au făcut pace cu Moscul și mai adevărat den solii moschicești, și era și solul turcilor la Moscŭ, întărindu-i împrotiva léșilor, și de aicea den țară, de la Vasilie-vodă, avândă știre, au pornită pre solii moschicești cu scârbă pentru nestătoriia lor la cuvântă și au trimis și la craiul leșască solŭ de înnoitura păcii, anume pre Șahin-aga, unul den agii divanului, avândŭ amu și cu cazilbașă amestecătură începute pentru Băgdatul, adecă Vavilonul, împărățiia Turcului.

Zac. 9. Pornite oști leșăști amu au aflată Șahin-aga spre Camenință și pre singur craiul aproape de Varșeav în tabără, răspundzindă lui Șahin-aga, solului turcescă, craiul cu scârbă, pentru stricarea și căl-cătura păcii, care cu

atâtea giurământuri s-au făcut la Hotin cu soltană Osmană și între dânsul. Câteva conace au mărsă cu oști spre Camenință și cu acesta răspunsă au pornită pre turcul, carile da toată vina pre Abaza-pașea și cum este gata de perire pentru acéia faptă.

Zac. 10. Fost-au aceasta clătire a léșilor în anul 7143 <1634>, care oști mai mare si mai bine grijite nu să pomenescŭ în toată Hronica leșască. Țin minte oamenii bătrâni, carii spun că agiungea tabăra de supt târgul Cameniții pănă la un copaci la câmpu, mai multă de o milă de loc, că oști avea gata céle ce era asupra Moscului și plină Țara Leșască de mulțime de oameni pre acéle vrémi.

Zac. 11. Iară pănă a sosi craiul leșăscu la Camenință, Conețpolschii hatmanul amu era cu o samă de oști supt Camenință și viniia și cărți pren Vasilie-vodă de la veziriul Murtaza-pașea pentru pace, adeverindŭ lui Conețpolschii că acéia călcătură a păcii, carea au făcut Abaza-pașea fără știrea împărăției, va plăti cu capul, ca un călcătoriŭ de pace.

Zac. 12. Și așea omorândŭ împărățiia pre Abaza-pașea sugrumatŭ, s-au răşchirat și gătirea léșilor în vântŭ, fiindŭ supărați și slujitorii lor de atâta vreme cu oșteniia la Moscŭ. Au stătut pace iară între leși și între turci cu înnoitura legăturilor de la soltan Osmanii, adăogândŭ și aceasta legătură între sine pentru tătari, să nu lăcuiască în Bugeagŭ. Omŭ Abaza-pașea vestitŭ cu războaiele asupra Persului și oștean direptŭ.

Zac. 13. La anul după aceasta au purces soltanŭ Murat cu mare gătire asupra Persului și într-acelaș an au luat de la perși cetatea anume Răvanul, care apoi, cât s-au întorsŭ soltan Murat înapoi la Țarigrad, iară au luat-oă cazilbașii pre sama sa. Iară Vasilie-vodă domniia cu mare liniște și pace, fără grije țara, din toate părțile sta toți de neguți-torii și de agonesită. însă lăcomiia nice pre atunce nu lipsiia, cu dări grele, ce avându lăcuitorii țărâi vrémi de agonesită, biruia toate acéle greutăți a domniei.

Zac. 14. În Țara Ungurească era mari amestecături între Racoți și între Betlean Isteoan, feciorul lui Betlean Gabor, pentru domniia Ardealului. Ce, au căutatŭ a da locul domniei acéiia Betlean Isteoan lui Racoți, neputândŭ avea agiutoriŭ de la împărățiia Turcului, pentru gătirea lui soltan Murat iară asupra Persului.

Zac. 15. În anul 7145 <1637>, să rădicasă cazacii cu Pavliuc hatmanul asupra léșilor, pentru opreală sa pre Marea Neagră, pre carii Potoțchii hatmanul leșăscŭ polnii l-au lovitŭ și, închidzându-le tabăra, au datŭ cazacii viu pre hatmanul său, pre Pavliuc. Și în cesta anŭ au făcut léșii și o cetate anume Godacul pre Nipru, la pragul cel dentâiŭ a Niprului, oprindŭ pre cazaci să nu îmbie pre Marea Neagră, stricândŭ pacea cu turcii, care opreală lor au răsuflatŭ spre mare pustiitate Crăiei Leșești, cu Hmil hatmanul căzăcescŭ.

Zac. 16. Tot într-acéiași anŭ, Cantemir-pașea cu ordele sale, peste voia hanului, au ieșitŭ den Crâm și s-au aședzat iară în Bugeag, care lucru nesuferindŭ hanul și mărgândŭ dodeială și de la leși, carii legasă cu a doa legătură pren Conețpolschii cu Murtaza-pașea veziriul, sa nu hie slobodzi tătarâi a lăcui în Bugeagŭ, făcândŭ dodeială Crăiei lor, au ieșit porunca la hanul și lui Vasilie-vodă, domnului țărâi noastre și lui Matei-vodă, domnului muntenescŭ, să margă cu hanul asupra lui Cantemirŭ. Deci au venitŭ hanul cu oști și au purces și domnii cu îmbe țărâle asupra lui Cantemir, care temându-să de hanul, au fugit în Țarigrad, iară ordele lui le-au luatŭ hanul cu sine la Crâm. Si de pâră hanului la împărățiie, au perit și Cantemir zugrumat în Țarigrad.

Zac. 17. După ce au pornitŭ pre tătari, hanul, den Bugeag, au lăsatŭ pre doi soltani, frații săi, să vie cu dânșii, iară el singurŭ au purcesŭ spre Crâm înainte. Deci cândŭ au fostŭ la trecătoarea Niprului, s-au burzuluitŭ nohaii și au lovit fără nădejde pre soltani și i-au omorâtŭ pre amândoi. Și după această faptă, au purces cu coșurile sale spre Tara Leșască, poftindŭ de la leși loc, să să aședze supt ascultarea lor. îmbla pe la târguri, pen sate, tot câte cu o cruce de lemnŭ făcută la pieptŭ, semnŭ de închinăciune. Ce, léșii loc așea deșertŭ, fără oameni, mai înluntru țărâi sale neavândŭ, le-au datŭ câmpii pe Nipru, între Crilov și între Godac, și era aproape do 20.000 de nohai orda acéia.

Zac. 18. Care lucru vădzindŭ împărățiia Turcului, iară, cu a doa orânduiala au pornitŭ câțva pași în prejma lor, la anul după scosul lui Cantemir din Bugeag. Și iară au venit porunca și la Vasilie-vodă și la Matei-vodă, să margă să să împreune cu pașii asupra tătarâlor. Deci, de iznoavă au purces Vasilie-vodă cu oști, al doilea rândŭ, la Cetatea Albă, la adunarea

pașilor. Iară Matei-vodă au venit pănă la marginea țărâi sale și de acolea au pornitŭ un serdar cu oști de la sine, iară el singur s-au făcut bolnav și s-au întorsŭ înapoi. Iară și Vasilie-vodă și pașii fără zăbavă s-au întorsŭ de la Cetatea Albă înapoi, că pre tătari îi trăsesă amu hanul cu blândeță și cu făgăduință de iertare pentru moartea soltanilor și-i trecusă Niprul, pre unii în Crâmŭ, iară pre alții i-au aședzatŭ pre câmpii Donului. Iară moartea soltanilor mai pre urmă tot n-au lăsatŭ hanul nerăscumpărată.

Zac. 19. Ce, câți era din singele lui Cantemirŭ mai capete, într-una de dzile, cu meșterșug i-au împărțitŭ, pre unii la o samă de agii curții sale, la ospățŭ, văz, doamne, pe alții la alți agi și la masa sa oprindŭ pre unii. Și la acéia ospățŭ i-au omorâtŭ pre toți, câți era Canteniirești mai aproape. Și de atunce s-au stinsŭ acéia răgulă la dânșii, care era mai frunte decât toate ordele, precum pre aceste vrémi sintŭ Șirăneștii. Unul den Canteniirești atuncea, anume Azametŭ-mârza, pre carile 1-am apucat și ieu, dvorean la craiul leșăscŭ Vladislav, neprilejindu-se la acéia ospățŭ ce le făcusă hanul, au scăpat den Crâm în Țara Leșască și slujiia la craiul leșescŭ între dvoreani și avea de la craiul leafă.

Zac. 20. într-acesta anŭ, au luatŭ cazacii Donului Azacul, cetate turcească pre apa Donului, care apoi au dat-o de bunăvoie Moscul turcilor înapoi. Isarŭ au îmblatŭ la acesta mijlocii pentru acéia cetate la Moscŭ, omŭ aicea în țară pe acéle vrémi yestitŭ cu neguțitoriia în Țara Moschicească.

Zac. 21. Iară întorsul lui Matei-vodă de la margine, mergândŭ al doilea rândŭ la Cetatea Albă, n-au fostŭ fără pricină, ce avându mare neprieten-șug Matei-vodă cu Vasilie-vodă, dendată ce au stătut Vasilie-vodă la domniie, făcuse multe amestecături la pașea pe acéia vréme de Silistria. Deci, s-au temutŭ a merge Matei-vodă, de acéle amestecături, ce-i amestecasă Vasilie-vodă la pașa și la Poartă, ce, precum s-au pomenit mai sus, au trimis oaste, iar el singur s-au întorsŭ la scaunul său.

Zac. 22. Era la împărățiia lui soltan Murat pre acéle vrémi toate trébile și lucrurile împărăției pre doi oameni, carii era musaipi la sultan Murat, unul silihtar, ce era înluntru, care slujbă este de împărățiie foarte aproape, adecă spătar, ce poartă spata or buzduganul după împăratul, al doilea, câzlarŭ-aga, care este pre toată casa împărătească și pre fete mai mare.

Acești doi purta toată împărățiia, veziriia înaintea lor era foarte slabă. Cândŭ să aduna veziriul cu unul de acéia, spun că le săruta poala hainelor.

Zac. 23. Deci, pre unul de acéle capete la împărățiie, pe silihtar-pașea, îl cuprinsesă Matei-vodă cu dările, iară pre câzlar-aga Vasilie-vodă și ieșiia isprăvi si lui Vasilie-vodă de la împărățiie și lui Matei-vodă, pren chipuri mai sus pomenite. Covâr-șiia cu atâta Matei-vodă pre Vasilie-vodă, că avea Matei-vodă și cu megieșii mare priietinșug, ales cu ungurii. Iar Vasilie-vodă nici cu un megiieș, precum am apucatŭ și noi acéia domnie, viața bună n-au avut, den nebăgare samă pre nime den megiieși.

Zac. 24. O, nesățioasă hirea domnilor spre lățire și avuție oarbă! Pre cât să mai adaoge, pre atâta râhnéște. Poftile a domnilor și a împăraților n-au hotar! Avându multŭ, cum n-ari avea nemică le pare. Pre câtŭ îi dă Dumnedzău, nu să satură. Avându domnie, cinste și mai mari, și mai late țări poftescŭ. Avându țară, și țara altuia a cuprinde cască și așea lăcomindŭ la altuia, sosescŭ de pierdu și al său. Multe împărății în lume, vrândŭ să ia alte țări, s-au stânsŭ pre sine. Așea s-au stânsŭ împărățiia lui Darie-âmpăratŭ de Alexandru Machidon, vrândŭ să supuie Țărâle Grecești și toată Machido-niia, Darie au stânsŭ împărățiia sa, de au cădzutŭ pre mânule lui Alexandru Machidon. Așea împărățiia Cartaghinii vrândŭ să supuie Râmul, au cădzutŭ la robiia râmlénilor. Așea Pirŭ-âmpăratŭ vrândŭ să ia Italiia, au pierdut țărâle sale. Așea și Mihai-vodă, vrândŭ să hie crai la unguri, au pierdutŭ și domniia Țărâi Muntenești.

Zac. 25. Așea și Vasilie-vodă, avându fericite vrémi de domniie în pace den toate părțile, că și țara nu era nici cu o datorie îngreuiată, fără nice o dodeială despre turci, carii avea începută sfadă cu perșii și într-acéle părți sta cu valuri, au înce-putŭ svadă cu Matei-vodă, domnul muntenéscŭ pentru domniia acei țări, ori că nu-l încăpea Muldova, ca pre un omŭ cu hire înaltă și împărătească, mai multŭ decât domnească, ori că siliia să vadză pre fecioru-său, Ionŭ-vodă, la domnie, care hire au părinții spre feciorii săi, să-i vadză în viața lor ieșiți la cinste. Domnii la domnii pre feciorii săi poftescŭ să-i vadză ieșiți, boierii la boierii, sluji-toriul să bucură să-și vadză de slujitorie pre feciorul său harnic, pementeanul de hrana pământului pre feciorul său destoinicii poftește să-l vadză. Ori că l-au îndemnatŭ pre Vasilie-vodă mare netocmala și nepriietenșug ce avea mai de demultŭ, încă

den boieriia sa, scoasesă domniia Țărâi Muntenești de la împărățiie, pre mijlocul lui câzlar-aga și pașii de Silistria, feciorului său, lui Ion-vodă.

Zac. 26. Prostatec îl ținea Vasilie-vodă pre Matei-vodă. Deci, avându și pre veziriul în partea sa, au făcut oști de țară1 și au purces în Țara Muntenească asupra lui Matei-vodă, lăsindŭ în scaun pre fecioru-său, pre Ion-vodă. Iară singur au intrat cu oști în Țara Muntenească, cu știrea veziriului și a pașii de Silistria. Oști avea câteva, iară tot de țară și lefecii și céialaltă oaste, fără puținei sârbi, ce avea în leafă, călări.

Zac. 27. îară și Matei-vodă, domnul Țărâi Muntenești, nu dormiia, ce apărândŭ al său, avea oști și streine, și de țara sa, ales pedestrime, hie cândŭ avea până la o mie în leafă, fără dărăbanții de țară și călări de ai noștri moldoveni, acolo mersi în leafă, cărora numele era livinții, și leși călări ținea pururea câte 200 și deosebi unguri călări. Și dideasă știre și la arcalele sale, ce avea la împărățiie, de silă ce-i făcea Vasilie-vodă. Deci, cu mijlocele lui silihtar-pașea, bine n-au intrat Vasilie-vodă în ȚaraMuntenească, la o vale care să chiamă Râbna, l-au tâmpinatŭ un ceaușŭ de la împărăție cu poruncă numai să să întoarcă Vasilie-vodă îndărăptŭ. Și în urma ceaușului au sositŭ și o samă de oști a lui Matei-vodă. Zac. 28. Numai ce au căutat lui Vasilie-vodă a să întoarce înapoi, vădzândŭ cartea împărătească și cine era soltanŭ Murat-âmparatul, nu era de-a șuguire cu dânsul. Deci purcegândŭ îndărăptŭ Vasilie-vodă, să simețlsă muntenii și în chipul goanei, să gonească pre oștile lui Vasilie-vodă, lovisă la coada oștii. Ce, s-au întorsŭ apoi oștile de țară și singur Vasilie-vodă și au înfrântŭ pe munteni si au prinsŭ câțva vii și au și peritŭ den munteni câțva. Vasilie-vodă apoi, după acéia au ieșitŭ îndată den Țara Muntenească, plinindŭ porunca împărăției și ședzindŭ câteva dzile la Ploscuțéni, la Putna, de acolo au porriitŭ pre ceaușul cel împărătescŭ, iară singur s-au întorsŭ și au venit în scaunŭ.

Zac. 29. Era pre acéle vremi veziriul Tabani Buiuc, carile ținea cu Vasilie-vodă și pașea de Silistria, iară așea și numai să scoată pre Matei-vodă să pusesă cu toată voia. Și fără știrea împărătească ieșiia de la veziriul isprăvi de domnia Țărâi Muntenești lui lonŭ-vodă, feciorului lui Vasilie-vodă. Cum și atuncea, dacă au vădzut veziriul împiedecate isprăvile dentâi de silihtariul, au făcut altele, la singur pașa de Silistria, să ducă el singur pre feciorul lui Vasilie-vodă în scaunul Țărâi Muntenești, care lucruri apoi au

mâncatŭ capul veziriului, obli-cindŭ împărățiia pen silihtariul războaiele și vărsările de singe între domni, de unde să pogoară. Nice te mira, cum de au pututŭ domnii a îmbla în zarve, fără știrea împărăției și ales la un împărat leu ca acéia.' Deci, să știi că țărâle pre atunce acéstea nu era așea supuse, ce într-altă voie veghiată și să temea turcii să nu se dea Țara Moldovei în partea léșilor, carii era pre acéle vrémi foarte tare, cât să siia împărățiia de sfada léșilor și ales avându amu începute războaie cu perșii, precum ți s-au pomenit. Ce era bucuroși că să sfădescŭ aceste țări între sine și poți pricepe și pre domniile acéstea așea de îndelungate, 19 ani Vasilie-vodă domnŭ, iară Matei-vodă pănă la moarte, aproape de 30 de ai la domniie. Alte vacuri să socotești țărâlorŭ acestora pre atunci.

Zac. 30. Cu al doilea isprăvi de domniia Țărâi Muntenești au socotitŭ Vasilie-vodă cu altă cale. Avându acéia și de la veziriul știre, au pornit pre Ion-vodă la pașea de Silistria cu câțva boieri, să-l ducă pașea în scaun. Și trimisesă înainte la pașea pre Enachie Catargiul vel-postelnic, să mai întărească -lucrurile, păn a veni Ion-vodă. Ce, ședzândŭ acolea la pașea Catargiul, așteptândŭ sosirea lui Ion-vodă, au simțit lucrurile într-altŭ chip, că-i agiunsésă pre pașea iară alte porunci împărătești pren silihtariul și-i unsesă osiia și pașii Matei-vodă. Deci, vădzindŭ Catargiul lucrurile într-altŭ chip și amirosindŭ că, cât ari sosi lonŭ-vodă la pașea, va să-l oprească și să-l trimită la împărățiie, au dat Catargiul știre la boieri, ce era pe lângă Ion-vodă, amu aproape de Dristor, la un satu și îndată s-au întorsŭ Ion-vodă can cu fuga de grijea pașii și au ieșit și a doa ispită pentru domniia Țărâi Muntenești.

Zac. 31. Iară nici cu atâta nu s-au lăsat Vasilie-vodă, ce îndemnatŭ și de veziriul și ca o nemică socotindŭ a călca pre Matei-vodă, iară au strânsŭ oști și cu mai bună gătire, cu pedestrime, cu pusei și iară au purces în Țara Muntenească asupra lui Matei-vodă și cu acéia nebăgare în samă de Matei-vodă, cât aicea în locul său pusesă domnŭ pre fecioru-său, Ion-vodă, în scaunul țărâi, cu boieri, cu ispravnici, cu domniie deplină, tiindŭ ca-n palmă domniia Țărâi Muntenești. Iară lunecoasă sintŭ lucrurile războaielor și în puterea lui Dumnedzău mai multă stau. Nice unu nepriietin, cât de slabŭ hie, cum să nu-l țiie nimea, nece-1 țínu oștenii cei direpți. Și bine au dzis unul: „Bella momentis constant", adecă „Războaiele în clipala ochiului stau". Că atâta era numai să ie acéia războiŭ Vasilie-vodă si să să aședze în

domniia Țărâi Muntenești. Iară roata lumii nu așea cum gândește omul, ce în cursul său să întoarce.

Zac. 32. De care silă n-au pututŭ nice silihtariul a-i trimite alte isprăvi lui Matei-vodă, să nu să de tot descopere cu îmbletele împrotiva veziriului, să-i răsaie ceva împărăției cu scârbă în partea sa, că, ales la turci, foarte cu siială sintŭ toate și cu mare meșterșug și taină strică unul altuia, cândŭ va unul pre altul să-l surupe. Că să pârască a vedere, sie strică, cine începe pâră. De multe ori cu laudă pre nepriietinul său mai curundŭ coboară și ales supt împărățiia lui soltan Murat cu mare siială era toți. Iară totdeauna trimite silihtariul pre taină la Matei-vodă, îmbărbătându-l să stea împrotiva lui Vasilie-vodă, să-l bată, iară despre scârbă împărătească să nu poarte grije, că ieste grija lui. Deci, și Matei-vodă ș-au strânsŭ oastea toată și vădzindŭ că Vasilie-vodă trage cu ostile sale spre București, nu spre Târgoviște, au coborâtŭ și elŭ spre București cu oști.

Zac. 33. Vasilie-vodă, daca au sosităŭ la Praova, la sat anume Ojogenii, știindŭ din limbi de gătirea lui Matei-vodă împrotiva sa și cu oști câteva și streine și de țară, au făcută sfat acolea la Ojogeni, socotindŭ și trecătorile apelor și locuri închise de păduri de pen toate părțile și de bâhnișuri, înțelegândŭ pre Matei-vodă că anume locuri ca acelea poftește să dea războiŭ, fiindŭ oștile mai tare hiecare la locul său și la strâmtori, împrotiva oștilor celor streine hie cândŭ cei de loc sintŭ mai tari, au ales cu sfatul să nu treacă Praova, ce să stea acolea la câmpŭ, să tragă pre Matei-vodă, să iasă cu oștile sale la câmpŭ. Și aleglndu-se sfatul, au purces toate ostile lui Vasilie-vodă în jacuri în podgorii, pe supt munți, încotro să bejenise toată Țara Muntenească, de pen toate acéle olate, pănă în Praova.

Zac. 34. Și așea cu acela sfat — ce svétnici or hi fostŭ așea de buni de războaie pre atunci — rășchirată oastea pe la jacuri, în loc au priceput Matei-vodă lucrul și îndată au purces spre Praova. Și di-reptŭ în prejma Ojogénilor, unde era Vasilie-vodă cu corturi, au stătut la trecătoare, dândŭ știre den câteva pusei ce avea cu sine și îndată au început a trece oastea în vad. Tot călărețul au trecut câte un pedestraș după sine și au stătut în tocmală cu oștile, dencoace de Praova, tocmindŭ oastea pedeastră cu focul și cu pușcile între oastea că]areță și au purces cu toată oastea stolită asupra taberii lui Vasilie-vodă.

Zac. 35. Nu avea de ce să apuca Vasilie-vodă cu oastea rășchirată în toate părțile si așea venire asupra degrabă a lui Matei-vodă și întemeiată. Că oștenii lui Vasilie-vodă, unii veniia cu plean îngreuiați, neștiindŭ lucrul ce este, alții spăimați de sosirea oștilor așea degrabă, mai multŭ de gătire la fuga îndată au stătut, nu de război. Și așea șpârcuită oastea și fără nice o tocmală, au plecat și Vasilie-vodă fuga și toată oastea, câtă nu era dusă în pradă lăsândŭ și corturile, și pușcile, și pedestrimea toată pre mâna lui Matei-vodă. Și de grijea gonașilor, Vasilie-vodă au lăsat drumul pe care Venisă, ce de-a direptul au năzuit la Brăila.

Zac. 36. La Brăila zăbăvindŭ Vasilie-vodă câteva dzile și Matei-vodă dedésă știre de olac la pașea îndată de izbândă sa asupra lui Vasilie-vodă. Așea de sârgŭ lucrul, ori cu știrea pașii, ori dentru sine agii de Brăila și de Mecinŭ sfătuiia să prindze pre Vasilie-vodă, să-l trimită la pașea. Și să nu hie dat știre Stamatie, ce au cădzutŭ apoi stolnic la Vasilie-vodă și la alte domnii pre urmă și postelnic mare, ar hi încăput Vasilie-vodă la prinsoare. Ce ședzândŭ sară la masă, i-au dat știre și de la bucate s-au sculatŭ, pentr-o grădină, peste un gardŭ, suindŭ de pe spinarea unuia din slujitori și acolo i-au scos calul și au ieșitŭ cu fuga din Brăila, la Galați, lăsindŭ toate în Brăila, câte nu rămăsesă la Ojogeni.

Zac. 37. Ințelegândŭ Ion-vodă, feciorul lui Vasilie-vodă, poticala tătâne-său în Țara Muntenească, au strânsŭ boierii ce era puși la boierii pe lângă sine și le-au dzis, cum el, nefiindŭ de domnie, pentru slabă sănătate ce avea (că era Ion-vodă omŭ slabŭ și deznodată și de mâni și de picioare, cum n-ar hi fostŭ feciorul lui Vasilie-vodă, care era ca un leu și la hire, și la trup), iară tătâne-său lasă scaunul domniei. Și au venit Vasilie-vodă iară în scaun.

Zac. 38. Iară Matei-vodă jeluindu-se și la împărățiie de pradă ce făcuse oștile lui Vasilie-vodă și la megieși, să-și întoarcă călcătura ce făcuse Vasilie-vodă Țărâi Muntenești, legasă cu Racoții cneadzul Ardealului, tatăl lui Gheorghie Racoți, lucrul, fiindŭ și Racoții rănit cu nebăgarea în samă megieșii lui de Vasilie-vodă, au pornit nește oști asupra lui Vasilie-vodă, cu lonŭ-vodă Moghila, feciorul lui Simion-vodă, carele era la Ardeal aședzat, după războiul de la Ștefănești, care era între feciorii lui Simion-vodă și între feciorii lui Ieremie-vodă pentru domniia țărâi. Și amu pănă în Trotuș

coborâți ungurii și oștile muntenești păn la Milcov sosiți, au schimbatŭ Racoți sfatul cu Matei-vodă. Ori temându-să de împărăție, înțelegândŭ patima veziriului, ori alta socoteală le-au venit, au întorsŭ și pre Ion-vodă cu oștile îndărăptŭ și s-au întorsŭ și muntenii. Ieșisă casa lui Vasilie-vodă spre Huşi de spaima acéia. Și pre vremea cobo-râtului acestor oști asupra lui Vasilie-vodă, au pe-ritŭ și Gorgan, și Sămăchișă căpitanul și Cârste visternicul, den prepus de la domnie pentru vicleșug.

Zac. 39. Deci după aceste zarve, numai ce i-au căutat a sta lui Vasilie-vodă la pace, vădzândŭ și primejdia veziriului, curundŭ după acéia, să nu să mai ațițe lucrurile asupra sa. Cum n-ar hi fostŭ fără primejdiie Vasilie-vodă atunceși, de n-ar hi stătut împărățiia după lucrurile împrotiva perșilor, care curundŭ după acéia au purces cu toată puterea asupra Vavilonului. Ori de la cei doi megiieși n-ar hi fostŭ fără răscoală, de nu s-ar hi spăimat Racoți și Matei-vodă cu moartea veziriului. Și sta în cumpănă soltan Murat, asupra Azacului va merge, că încă nu-l didésă moscalii, au asupra Vavilonului. Ce, viindŭ cu acéia veste Isarŭ. că or da Azacul moscalii, au purces asupra Vavilonului. Iară pănă a să înțelege purcesul, aceste țări era supt grije că va veni împărățiia spre aceste părți cu oști. Fost-au aceste zarve între Vasilie-vodă și între Matei-vodă în anul 7144 și în anul 7145 <1636—1637 >.

Zac, 40. Iară primejdia veziriului Tabani Buiuc, anume cum au venit, de au perit de soltan Murat, așea au fostŭ: după răszipa de la Ojogeni oștilor lui Vasilie-vodă, face Matei-vodă ardzehal, adecă răvaș de jalobă, la singur împăratul și aflândŭ omŭ de acéia treabă, să dea acéia jalobă la singur împăratul, au purces omul acéia cu cărțile și, științdŭ rândul, au păzit cândŭ au ieșit împăratul la primblare cu vânătoare la câmpŭ. S-au făcut omul a merge de olac pe denaintea împăratului, anume să-l vadze. Și așea vădzându-l împăratul mărgândŭ tare, au trimis de l-au oprit și au pus de l-au întrebatŭ de unde vine. El au răspunsŭ că vine den Țara Muntenească cu cărți la împărăție, să știe împărățiia de mare vărsare de singe si pradă ce s-au făcut în Țara Muntenească de Vasilie;vodă, care au venitŭ cu oști asupra lui Matei-vodă. înloc au trimis împăratul de i-au luat cărțile și au cetit ardzahalul cel cu jalobă asupra lui Vasilie-vodă, pomenindŭ că să laudă Vasilie-vodă că are isprăvi de la veziriul, să hie domnŭ și în Țara Muntenească, și în Țara Moldovei. Atunci au avut vréme silihtariul asupra veziriului, căindŭ țărâle, cum să strică ele în desine și să pradă. De care

jalobă focŭ s-au făcutŭ împăratul, soltan Murat pre viziriul, înțelegândŭ că de la veziriul să coboară acéle amestecături. Ce, dentăi au trimis pre omul cu toate acéle scrisori, să vadză și veziriul. Ce, au dzis silihtariul cătră împăratul ca omul îndată va peri de veziriul. Deci, i-au dat hasăchii și i-au învățat singur împăratul: „Pre acestŭ omŭ iară să-l aduceți la mine". Și așea au fostŭ: l-au dus hasăchi la veziriul și dacă au înțeles veziriul, au vădzutŭ că este rău de dânsul. Au vrut să oprească pre om, ce hasăchii i-au spus porunca care au de la singur împăratul, să-l ducă pre omul iară la împăratul.

Zac. 41. Scosesă veziriul daruri hasechiilor, să lasă pre omul la dânsul, ce nu s-au cutedzat hasechii de silihtariul a face peste poruncă. Iară să nu hie fostŭ omul de fațe, putea să tocmască veziriul lucrurile sale, dzicândŭ că au fostŭ un marghiol de cei de Țarigrad și au spus menciuni, că de aieste să fac multe la turci sau s-ar hi uitatŭ la împărăție, care de lucrurile a toata lumea gânclindŭ, céle mai mănunte le trece cu gândul. Ce, păziia acestŭ lucru silihtariul, să nu scape vréme ca acéia asupra veziriului. Și înnoindŭ scârbă împărăției silihtariul, au chemat pre veziriul împăratul și după mustrare că strica țărâle fără știrea lui, l-au omorât. Și așea au ieșit veziriului aceluia zarvele între domni. Aceste am înțăles de la boieri bătrâni de sfatŭ pre acéle vrémi.

Zac. 42. Curundŭ după aceste svade cu Matei-vodă, să potoale Vasilie-vodă sunate zarvele, pre fecioru-său, pre Ion-vodă, l-au tremis la Țarigrad, undeși s-au săvârșit și viața nu pestiți ani. Și s-au săvârșit într-acești ai dzilele și doamna dentâi a lui Vasilie-vodă, fata lui Bucioc. Și după moartea doamnei, au trimis Vasilie-vodă pre Catargiul în Țara Cerchijască și de acolea i-au adus doamnă, fata unui mârzac de ai lor, cu care au trăit apoi pănă la săvârșitul său.

Zac. 43. în anul 7143 < 1635 >, au luat sultan Murat Vavilonul cu mare vărsare de singe de la perși, după patru luni den ce dzi începuse a bate orașul. Spune istoriia să hie fostŭ 30.000 de oșteni în Vavilon. Ce, acéie gătire făcusă și sultan Murat asupra perșilor, cât singur Vavilonul. Iară tot Mi-siriul1 și pașii ce sintŭ peste arapi i-au pornit despre Marea Roșie, de au lovitŭ și dintr-acolea Țara Persului și le-au luat turcii și dentr-altă parte o scală foarte mare. Și așea îndoitŭ Persul, n-au putut da nici un agiutor Vavilonului.

Zac. 44. Sultan Murat într-acolea zăbăvindu-se cu oștile, iară aicea, în ceste părți, sta fericite vacuri și liniște și pace întemeiată den toate părțile, fiindŭ în pace amu Vasilie-vodă și cu megiiașii. Și în-tr-acești ani au zidit Vasilie-vodă și lăudate mănăstiri, și aice în orașul léșilor, întâi supt numele a trei sfinți învățători a besericii, ce să dzice Trieh Svetitelei, mai pe urmă mănăstirea, a doa mănăstire, a Golăi, cu făptură, cum să vede, peste toate mănăstirile aici în tară mai iscusită. Golăé îi dzic pre numele unui boier iu, anume Golăi, carele într-acela loc au avutŭ făcută o besericuce de piatră. Și în cești ai au adus Vasilie-vodă și moaștiile a sfintei prepodobnei Paraschevei, în anul 7148 <1640>, căriia svinte viața și de pe ce locuri au fostŭ, să citește viața ei petrecută cu mare dumnedzăire în Minei, în luna lui octovrie, în 14 dzile.

Zac. 45. Aceștii domnii au făcut ca de iznoavă și curțile céle domnești în Iași, casele céle cu cinii, grădini, grajdiuri de piatră, tot de dânsul sintŭ făcute. Și multe locuri au așădzat, care au stătutŭ multe vrémi stătătoare. Că de a fostŭ cândva vrémi fericite acestor părți de lume, atuncea au fostŭ. Plină Țara Leșască, oi dzice, de aur, la care pre acéle vrémi curea Moldova cu boi de negoț, cu cai, cu miiere și aducea dintr-acéia țară aurŭ și argintŭ. Oi putea dzice că săracŭ nu să afla pre acéle vrémi, doară care nu-și vrea să aibă. Țara Leșască la acéia scară de fericire să suisă, precum și singuri léșii dzic și scrisorile lor, care nici o crăie pre acéle vremi nu era deopotrivă; în bine și în dezmierdaciune pre atuncea léșii, și așea și țara noastră.

Zac. 46. Iară di pe acéle vrémi să cunoaște paharul lui Dumnedzău aproape de schimbare și curundŭ spre alte mai cumplite vrémi. Că era la mare zbur-dăciune țărâle aceste. Si care țări să suie pre la mare bivșuguri, zburdeadză hirea omenească peste măsură, și zburdăciunea naște păcatul și pre păcatul urmadză mânia lui Dumnedzău. Așea Tara Léșască era la mare zburdăciune, așea și aicea țara și singur dom-nulŭ Vasilie-vodă, cu silă a câteva case de boieri, luându-le fetele peste voia părinților la țietorie. Iară oamenii de casa lui, nepoții lui Vasilie-vodă, ca mai mare sile făcea, luândŭ băieții oamenilor în silă la curvie, care toate fapte mai pe urmă s-au arătat cu mare osindă asupra casei lui Vasilie-vodă.

Zac. 47. În cești ani, după ce au așădzat sultan Murat Vavilonul spre împărățiia Turcească, s-au întorsu în Țarigrad și să gata tare asupra léșilor,

să răscumpere rușinea lui soltan Osmană, deșchi-dzându-și calea pen Ardeal, să lovască peste munți de-adiréptul spre Liov. Ce, i-au tăiatŭ atuncea curund puternica mâna lui Dumnedzău dzilele. Și după moartea lui sultan Murat, au stătut în locul lui sultan Ibraim, frate-său, omŭ dat cu toată hirea spre zburdăciuni. Și cu împărățiia lui, iară au hălăduit țărâle acéstea de răscoale.

Zac. 48. Începuse în cești ani Racoți cel bătrân svadă cu némții, căruia era orânduită oaste și de aice, de la noi den țară și den Țara Muntenească. Ce, n-au ținut multŭ aceia sfada, curundŭ au venit la tocmală cu împăratul nemțăscŭ. Iară prădasă câțva loc cu ai noștri în Ungurimea de Sus. Apostol de Orheiŭ au fostŭ serdarŭ într-acéia oaste cu Racoții.

Zac. 49. În anul 7153<1645> au făcutŭ și nunta fiicăi sale Vasilie-vodă, cei mai mari, doamnei Măriei, după cneadzul Ragivil, om de casă mare, den cnédzii Litfei. Numai, cu ce inimă și sfatŭ au făcut acéia casă după omŭ de lége calvinească, care este scornită de un mitropolit de Fiandra1, de supt ascultarea papei de Râmŭ, peste legăturile săboarelor cu multe dumnedzăirești minuni legate. Iară calvinul numai pre singure pohtele sale trupești, osebite de sfânta săbornică besérecă au scornitŭ acéia lége, la care, ca la o lége slobodă, în puțină vréme au cursŭ toată Fiandra și Englitera. De mirat au rămas vacurilor această casă, cum au putut suferi inima lui Vasilie-vodă să să facă. Și multă vréme s-au frământ-tatŭ acestŭ lucru în sfat și câțva boieri pre atunci apăra acest lucru, să nu hie, ales Toma vornicul și lordachie visternicul, care capete de-abea de au avut cindva această țară, sau de va mai avea. Ei dzice lui Vasilie-vodă și pentru legea rătăcită și un lucru nu fără grije despre împărățiia Turcului. Iară Tode-rașco logofătul și Ureche vornicul sta asupra aceștii minte să să facă.

Zac. 50. Avea Vasilie-vodă pozvolenie de la turci, ce era acéia voie din bani, nu din inima turcilor. Și așea s-au făcut nunta aicea în Iași, la care câțva domni den Țara Leșască, singuri cu chipurile sale au fostŭ, cu curțile lor și Pătrașco Moghila, feciorul lui Simionŭ-vodă, mitropolitul de Chievŭ. Iară soli trimiși era de la Racoți cneadzul Ardealului, Chimini lanăș, cu daruri și de la Matei-vodă domnul muntenéscu, singur Ștefan mitropolitul Țărâi Muntenești și Radul logofătul și Diicul spătariul că să împăcase amu domnii între sine.

Zac. 51. N-au lipsită nemică den toate podoabe, câte trebuia la veselie ca acéia, cu atâțè domni și oameni mari den țări streine. Meșteri de bucate, aduși dintr-alte țări, dzicături, giocuri și de țară, și streine. Curtea podobită toată și strânși boierii și căpeteniile țărâi, feciori de boieri, oameni tineri la alaiuri, pe cai turcești cu podoabe și cu peține la șlice. Și așea cu petrecanii trăgânându-se veseliia câteva săptămâni, au purces cneadzul Ragivil cu doamna sa în Țara Leșască, cu dzestre foarte bogate.

Zac. 52. La anul, simțindu-se Crăiia Leșască în virtute, îndemnat de papa de Rimă și de venețiiani, carii avea dodiială de la turci la ostrovul Critului, au făcut sfat cu senatorii craiul Vladislav, numai să înceapă sfadă cu turcii, adecă cu împărățiia lor, de care gătirea lui și la ce au ieșit apoi acéia sfat, ceti-vei povestea mai gios la rândul său. Iară soli trimițindŭ la toți craii creștinești craiul leșescŭ, aice la Vasilie vodă, pre cneadzul Ragivil au lăsat soliia cu această treabă, fiindŭ viitor Ragivil, la anul după nuntă, la socru-său, aicea în țară. Care soliia au credzut Vasilie-vodă îndată și au priimit să fie una cu léșii, cât și birul amu oprise a anului celuia și pornisă pre aga birului fără bir, răspundzindu-i că nu s-au pututŭ strânge birul pentru sărăcia oamenilor. Ce, dacă au stătut la voroava cu boierii pentru opritul birului și într-un rânclŭ și într-altul, spun să hie dzis Petri-ceico vornicul de Țara de Sus pre carele îl ținea ei mai prostatec dentr-alții în sfatŭ: „Eu ași dzice să nu oprim noi birul, păn nu om vedea că trec léșii Dunărea". Și acéia cuvântŭ au intrat îndată în gândul lui Vasilie-vodă și au răpedzitŭ după aga și l-au oprit la Galați, până au gătitŭ birul și l-au încărcat și l-au pornitŭ. Așea ferescŭ pre domni și țărâle voroava cu svatul de primejdii. Că pentru acéia au dat Dumnedzău sa aibă împărații, craii, domnii, cârmui-torii țărilor, să aibă svétnici pre lângă sine, cu carii vorovindŭ o treabă, să frământe cu voroava lucrul unul una, altul alta răspundzindŭ, să lămurește lucrul care este mai spre îndemână. Iară ce fac domnii singuri den gândurile sale sau den șoapte, rar lucru iesă la folos, că încă în lume omŭ n-au născutŭ până acmu ca acéia, să nu-i trebuiască voroava cu svat, că deși gâceste cârmuitorul câte o treabă, încă tot să nu să încreadză c-au gâcitŭ, până nu să întărește părerea lui cu voroava si altor păreri. Deci, ce ai gânditŭ că este bine, dacă să mai tocmescŭ cu gândul tău, ce ai gânditŭ că este cu cale, încă a doi sau a trei socoteala, fără greș pre acéia lucru să stai, că nu te va înșela. Iară ce-ți pare numai a singur că este bine și alții toți dzic că este într-altŭ chip, să nu crédzi acéia socoteală, că te

amăgește. Multe lucruri ne păru că sintŭ gâcite, iară apoi, dacă mai lași vremea socotelii, afli departe, mai pre urmă, într-altŭ chip. La mulți domni mare smentele am vădzutŭ den șoapte sau nesfătuit, amu în vacul nostru. Fără sfatŭ au făcut Vasilie-vodă lovitul tătarâlor la Brătuleni pe Prut și apoi prada a toată țara, nespuse de agiunsŭ cu câtă robie și plean, dentr-acéia faptă au venit asupra|țărâi. Și așea și Duca-vodă sfătuindŭ numai cu unul pentru cartea la hanul și-au stricat domniia, den care maziliie mare răsipă și greutăți asupra țărâi au venit, care era foarte în stat bun pre atunce și gata lucrurile să rădice numai cu o orânduiala datoriile țărâi toate. Iară den céia maziliia a domniei dentâi a Ducăi-vodă, s-au prilejit trii înnoituri de domnie; una la Belgrad, a Dabijei-vodă, după care, neplinind anul, a murit Dabijea-vodă, altă domnie tot într-acéiași anŭ, domniia dentâi a Ducăi-vodă, a treia a lui Iliiaș-vodă, cu mare răssipă. Deci trei domnii cate 500—600 de pungi de bani la înnoituri, tot într-un anŭ, cum au putut hi bine? Așea cu șoaptele, numai cu unii nu cu sfat, au făcutŭ și Petreceico-vodă1, de au lepădatŭ, fără de nice o nevoie domniia țărâi și s-au dus în Țara Leșască, den care faptă să stinge Țara Moldovei astădzi.

Zac. 53. Cneadzul Ragivil, după zăbava sa peste câteva săptamâni în Suceavă, la socru-său, la Vasilie-vodă, pre doamnă sa au pornitŭ pe la Sneatin spre țara sa, iară el singur au lovitŭ pen Ardeal, pe la Racoții, cneadzul de Ardeal, tot cu acéle trebi, pentru rădicarea lor asupra împărăției Turcului.

Zac. 54. Înțeles-am din boieri bătrâni, cum să hie vrândŭ Vasilie-vodă la Suceavă să-și despartă fata de domnu-său, Ragivil, ce n-au priimit ea, doamna Mărie, fata sa, dzicândŭ tătâne-său să fie socotit întâi lucrul, nu mai pre urmă.

Zac. 55. Și cu vrémile pănă aice istovim o parte de domnie a lui Vasilie-vodă, că pănă aice, pre cât au fostŭ fericită domniia aceasta, cu atâta mai cumplite vrémi s-au început de atunce, den care au purces den scădere în scădere această țară pănă astădzi.

Capulŭ alŭ șéptesprădzécè

Âncep. 1. De vréme ce scriitorii cei streini pe lângă poveștile sale n-au trecut cu pomenirea și de lucrurile țărâi noastre Moldovei și cât știm de lucruri trecute în țara noastră, mai multŭ dintru dânșii știmŭ, cu cale este și noaă a pomeni de vrémile lor, ales povestea lui Hmil, hatmanului căzăcescŭ, de la care vrémi (ahŭ) s-au început si râul nostru, în care pănă astădzi ne aflăm cu acestŭ pămâantŭ la cumplite vrémi și Dumnedzău știe de nu și peste vacul nostru trăitoare.

Zac. 2. Izvorul a tuturor răutăților și pustiității acestor părți, începutul căderii și împuținării Crăiei Leșești, răssipă și pustiitatea și cazacilor, stângerea și țărâi noastre.

Zac. 3. Iară mainte de ce om începe a scrie rădicarea cazacilor cu Hmil hatmanul lor asupra léșilor, stăpânilor săi, a pomeni de cazaci, ce neam sintŭ și de când sintŭ supt acestŭ nume cozac, cu cale că va hi am socotitŭ, audzând pre mulți întrebândŭ de acestŭ nume a lor, de unde și de cândŭ ar hi. Deci mulți au dzis că numele lor cozac ar hi de la unu neam ce este peste apa Volghăi, anume cassac, ce acéle deșerte povești sintŭ.

Zac. 4. Sint cazacii de neamul său ruși, rămășițele de oșteni a cnédzilor rusești, pre carii cu îndelungate vrémi, supuind craii leșești și cădzând și Chio-vul, scaunul Rusii, pre sama leșilorŭ, ei pe Nipru în gios și pe de céia și pe de iasta parte, trăiia supt ascultarea crailor leșești, slobodzî de vecinătate, în chipul oștenilor, cu hrana sloboadă pe Nipru, ori cu vânătoriia la câmpi, ori cu pascăriia pănă la pragurile Niprului, unde are Niprul în trei locuri praguri, așea den hirea locului făcute, de cade apa de pe stinci, ce sântŭ în fundul apei, la loc mai gios. Care locuri nici un fél de vasŭ a trece nu poate, iară vasele lor și acéle a lor încă cu mare grije trecu și de multe ori pe uscatŭ trag vasele, pănă trecu acéle locuri. Și așé trăiia pănă în dzilele lui Avgustŭ-crai.

Zac. 5. Acela craiŭ leșăscŭ vădzându-i oameni cu viață direaptă de oșteni, i-au tras și la lefe și le-au făcut și căpetenii cu tocmală și în rândul său să fie volnici a să buluci și a să oști împrotiva tătarilor, ca o pază să fie

Crăiei Leșăști, că dodiia tătarâi marginile țărâi lor și pre atunce. Și de pe sprinteniia lor, fiindŭ oameni sprinteni și sălbateci, li-au dzis cozacŭ, adecă capră sălbatecă, sau că îmblândŭ ei la câmpi după capre sălbatece si în luncile Niprului, le-au venit acestŭ nume de atuncea, de le-au dzis cozacŭ, adecă căpraș. Care nume și la leși, la o samă de oaste, ales steagurilor ce sintŭ mai sprintene, le dzic steagurile Căzăcești și pănă astădzi.

Zac. 6. Apoi Ștefan Bator craiul leșăscŭ și mai mare aședzare le-au făcut cazacilor, dându-le și hatman să aibă, cu steag, cu doabe, cu trâmbiță și după voia lor să-și aleagă hatmani. Și le-au pozvolit și i-au întărit să facă și vase de Marea Neagră și să facă cazaci răiestrovi, adică de catastiv, pănă 40.000 de oameni și loc să aibă scaunul său, un ostrov la Nipru, în care este o mănăstire mare, cu câteva alte mai mănunte bescrici, anume Trăhtămirov. Și aceasta este începătura oștilor lor, după ce cădzuse cnedziile rusești, de o sută și 50 de ai încoace.

Zac. 7. De pre acéle vrémi, multă nevoie făcea cazacii Crâmului și Țărâlor Turcești, pănă și Anadolul nu hălăduiia. Sinopul, Tropezonul, cetăți mare le-au luat în câteva rânduri și alte orașe mai mici și den-colo de Marea Neagră și dencoace, Varna, Misăvriia, Ahilo, pănă la Aitos si la Pravadiia pururea prada. Și au lovit și pănă aproape de Țarigrad, la Eni-Chioi, pre Boazŭ, pre scursura céia, cu care să scură Marea Neagră în Marea Albă, supt cetatea Țarigradului. Și așea dodiind împărăției Turcești, veniia de la turci ponoslu pentru prădzi ce făcea cazacii în părțile lor. Acéle socotindŭ de la o vréme léșii, pentru să nu strice pacea cu împărățiia Turcului, face cazacilor mare strânsoare, oprindu-ide pre mare, care hrană o deprinsesă ei, cu mare dobânde și avuții ce scotea de acolea. Și cu acéle avuții zidiia beserici de piatră, mănăstiri, cât o mănăstire la Chiev, căriia dzicŭ Arhanghelii, stă și pănă astădzi cu o boltă, cea den mijloc, foarte mare și toată bolta acoperită cu scânduri de aramă galbănă și poleite scândurile cu aur. Și pentru să-i oprească de tot, să nu îmbie pre mare, au făcut léșii o cetate, anume Godacul, la pragul cel dentâiŭ a Niprului, și ținea acolea câte 2.000 de némți, pedestrime cu pusei, pentru oprealǎ lor, care era foarte cu mare sită cazacilor, ca unor oameni carii altă hrană nu știé, fără oștenia. Și den céia oprealǎ s-au rădicat în câteva rânduri împrotiva léșilor, cu Nalivaico hatmanul, apoi cu Sulima, mai pre urmă cu Căzima, hatmanii lor, ce tot îi răzsipea hatmanii leșăști. Pănă vădzândŭ neticneală cu dânșii, le

rădicase și hătmăniile, să nu hie și le trimite câte doi domni comisari mai mari și aceia comisari le făcea giudeță și-i cârmuia. Și cu vremea și alte volnicii le-au stricat toate, cât nu era cazacul cu nemică volnic.

Zac. 8. Așea s-au tras asuprelele lor pănă la Vladislavŭ-crai, în anul... Acela Vladislav, craiul leșescŭ, precum s-au pomenit și mai sus în capul alŭ 16, vădzându-se crăiia în virtute, după atâtè izbânde și asu-pra Moscului, cumu-și era așea că mai fericită Crăiia Leșască și în tărie și în tot binile și bivșuguri nici la unu craiŭ n-au fostŭ, cum au fostŭ pe atunce. Pentru acéia bine dzice un dascăl: „Si qui sunt in superiore valetudinis gradu, dum in eodem permanere non possunt, cadunt in deterius", adecă „Céia ce sintŭ în scara virtuții acea mai de sus, neputândŭ a sta tot într-acéle stepene, cad foarte la mare slăbiciune". Așea toate împărățiile, cândŭ prea să suie la mare tărie, neavândŭ loc să să mai sus suie, cad și purced îndărăptŭ, cum vedem și Crăiia Leșască.

Zac, 9. Avându acéia crai Vladislav și praxis, adecă știință, ce sântŭ turcii, cu războiul de la Hotin cu sultan Osmanŭ, la care războia fusese singur el cu sine, trimis de tată-său, Jigmontŭ, craiul leșăscŭ, îndemnatŭ de papa de Râmŭ și de venețiieni, cu mare făgăduință și cu bani gata de la papa, de anŭ în anŭ, pre 12.000 de oaste leafa de la sine și venețiienii avându cu turcii începute războaie la Critu, au pus gândul craiul leșăscŭ numai să înceapă sfada cu turcii. Pentru care treabă și singur împăratul nemțăscŭ au mărsŭ, de s-au adunatŭ la Vratislav, în țara Silezii, care țară împăratului nemțăscu să hotărăște cu léșii, și acolea, după aședzată voroava cu împăratul, i-a orânduit Neamțul 12.000 de oaste némțască, făcândŭ știre și papa, și împăratul pe la toți crai creștinești, cum este craiul leșăscŭ ales să hie la toată creștinătatea gheneral, adecă purtătoriu de oaste împrotiva Turcului.

Zac. 10. Deci întâi Hișpanul o sumă de bani i-au orânduit la crăiia lui de la Neapoli, că să rudiia Vladislav cu împăratul nemțăscŭ și cu craiul Hișpanii, fiindŭ feciori dentr-o nepoata împăratului némțască. Șfedul iarăș făgăduise 6.000 de oaste și împăratul moschicescŭ 20.000. Acéle toate vădzând gata Vladislav, au trimis și la cazaci și au chemat la sine pre unu căzacŭ bătrân, anume Barabaș, și pre Umil, care era pre atunce diiac ostiilor, cum dzicŭ ei, pisar. Dacă au venit Barabaș și cu Hmil la craiul, cu

dânșii au tăinuită cu multe voroave craiul, pentru gătirea lor, pentru Marea Neagră, pentru locuri pe lângă mare. Si au aședzat cu acei amândoi și dintr-acolè toată gătirea, dândŭ cu uricŭ lui Barabaș hăt-măniia pre cazaci, cu steag pre obicei bătrân și lui Hmil pisariia de oaste, dându-le și câtăva samă de bani gata, să facă vase și ce ari trebui de aceia cale. Și așea gătindŭ toate craiul, înșălat de domni, carii toți îi făgăduia că or priimi acela sfatŭ și oastea némțască amu sosisă păn spre Liov, iară ascunsă giudéțul lui Dumnedzău toate gândurile omenești le strămută, lipsiia numai săimul, pre obiceaiul cra-iei, să fie cu sfatul tuturora și pentru cheltuiele și pentru încălecatul léșilor. Deci, la săimŭ au stătut léșii împrotiva craiului, întrebândŭ pre crai ce pricini ari avea începăturii de sfadă cu turcii, aducându-i amente primejdiia strămoșului său la Varna1 banuin-dŭ pre crai că li-au băgatŭ oști streine în țară, fără știrea lor și cum acéle țări streine numai deodată or da agiutor, apoi ari cade sfada numai pre dânșii. Și să prilejise de murise și hatmanul lor cel vestit, Conețpolschii. Și așè împiedecat craiul, cu lucru gata, s-au poftit la leși să-i pozvolească, cu cheltuiala lui, cu oaste streină, să margă asupra turcilor. Au strigat cu toții, în gura mare, că cât va trece hotarul, or rădica altŭcrai. Deci, numai ce i-au căutat a să surupă toate nevoințele a craiului și a merge în vântŭ.

Zac. 11. S-au tras cuvântul în Țara Leșască păn astădzi, cumŭ craiul, dacă au vădzutii că-i stau împrotiva léșii la acel gândŭ a lui, în pizma lor au îndemnată pre cazaci să se rădice asupra léșilor, cum s-ari putea a-și cerca lucrul. De față am fostă la Bar, îmblăni la școală, la carte, cândă au trecut pe la Bar canțelieriul cél mare, anume Osolinschii, om foarte de la inima craiului și mare cap, întorcându-se de la Chievă, unde s-au făcut a merge la moaștile sfinților ce sântă la Chievă pentru boala lui la picioare. Și de la Chiev au îmbiat pe la câteva orașe Căzăcești și la întorsă au venit pe la Bar, unde era scaunul hatmanii. Era hatman mare, pre urma lui Conețpolschii, Nicolai Potoțchii. Au ședzut vro trei dzile acolo la ospăta, la hatmanul, canțeleariul și sa mira oamenii ce era mai căpetenii, cum nu țin minte să vie una canțelar, să îmbie pen Ucraina. De ieste așea, c-au îmbiat cu acéia treabă, nu știu, iară la ce am fostă de față, scriu.

Zac. 12. Cazacii, macara că alte oști streine, după ce s-au răsipită lucrul si gătirea craiului, cineși în țărâle sale să întorsesă, iară ei tot păziia treaba lor și lucra la vase bărbatește cu banii craiului și să gătiia pre mare.

Până oblicindu hatmanul Potoțchii că tot să gătescă cazacii, și supt mână hatmanilor sintu toate părțile acéle, au scris la Barabașă, să părăsască acesta lucru, să-și aducă amente patimile lui Pavliucŭ și lui Suliina. Deci Barabașă, ca un omă bătrână, vădzândă cartea hatmanului, au lăsat lucrul mai în slabă, socotindu cea de apoi. Iară Hmil tot îndemna bărbatește și pre Barabașă, și pe alți polcovnici, până au trimis hatmanii leșești Potoțchii și Calinovschii, de le-au arsŭ toate vasele, multe amu gătite de apă. Și au începutŭ a veni de la starostii cei leșăști de la margine pâră la hatmani pre Hmil pisariul.

Zac. 13. Avea Hmil danie de la crai, lângă Cea-hrin, unu locŭ de odaie. Acolea făcându-și și besérecă lângă odaie și adăugându-să oameni den dzi în dzi, s-au făcut slobodziie, anume Subotov, loc de o milă de la Ceahrin, în câmpi, pe apa Tiasmănului. Și starostiia Ceahrinului fiindŭ pre sama lui Conețpolschii Horunjii, feciorului lui Conețpolschii hatmanul, ispravnicul lui, anume Ceaplinschii, totdeauna pârâia pre Hmil pisariul la stăpânu-său pentru Slobodzia acéia Subotov, dzicândŭ: „Pentru ce să ție un mujicŭ târguri?" Și așea prilejindu-să lui Horunjii, stapânul Ceahrinului, a trece cu oști asupra Orului, unde multŭ plean au luatŭ de la tătari și au prădatŭ atunce ce era pe lângă Ori pre nohai și la întorsul său, au venit la starostiia sa în Ceahrin. Și acolea ședzândŭ peste câteva dzile, pre gura ispravnicului său, lui Ceaplinschii, au închis pre Hmil și i-au luat și târgșorul lui, carile mai sus pomenim, Subotov, și l-au dat pre sama lui Ceaplinschii. Și de nu 1-ar hi scos un leah den slugile lui Conețpolschii, o slugă bătrână, anume Zațvilinovschii, amu îl pusesă în proașcă, să-l omoară. Ce, hălăduindŭ Hmilŭ, pentru rugămentea lui Zațvilihovschii, de moarte, dacă au purces Horunjii, feciorul lui Conețpolschii hatmanul, de Ceahrin în sus, n-au răbdatŭ Hmil, ce au dzis: „Luatu-mi-au Ceaplinschii Subotovul și tot ce am avut, iară sabia den mână nu mi-au luat". Și peste puține dzile au lăsat Ceahrinul și s-au dus peste Nipru, în olatul Periiaslavului. Acolo oblicindu-l hatmanii leșești, au scris la polcovnicul de Periiaslav, să-l prindză. Ce, fiindu-i polcovnicul de Periiaslav priietin, i-au dat cale. Și așea neavândŭ loc nici peste Nipru, au scăpat la cazacii de la praguri și de acolea, fără nice o zăbavă, s-au dus în Crâmŭ, la...1 hanul Crâmului și, la adunarea sa, i-au dzis hanului aceste cuventé:

Zac. 14 „Crăiia Leșască cât și ce slujbe are despre noi, nime ca Crâmul nu este martor. Cu noi léșii ș-au lățit crăiia, cu noi nu bagă în samă nice o împărățiie, în nedejdea noastră mai multŭ să rădică asupra împărăției Turcești și Crâmul să-l ia de la turci cătră crăiia lor amu este gata. Iar ce bine au cazacii și ce volnicii de la dânșii? Robii în Crâm au mai bună viață! Ce-ți adu aminte, luminate hane, slujba noastră, care o am făcut moșului tău, lui Șaan Ghieri-sultan. Nu lepăda de la tine mare izbânde și vestite în toată lumea, nu te lăsa de mare avuție și dobânde, care în puțină vréme pren noi ț-or veni la mână. Nu lăsa să să mai întărească nepriietini! tău și călcătoriul de volm'ciile noastre, Leahul. Au nu vedeți că v-au început a vă călca și pre voi léșii? Câmpii, cât țin între Nipru și între Nistru, ei stăpânescŭ cu cetele lor. Bugeacul, cu oamenii săi, în toate dzile îl pradă. Conețpolschii Horonjii v-au prădat pănă în Or, în ceste dzile. Aceste toate începături sântŭ. Iată cărțile craiului! Citiți-le, ce ne scriu, să lovim Crâmul, să cuprindem marea. Iară de te vei, îndoi, hane, și n-pi avea la tine credință, feciorul mieu la curtea ta zălog oi pune".

Zac. 15. Muâtu au statut hanul îndoit după aceste cuvinte a lui Hmilŭ și căuta la ce ari ieși soliie ca aceia. La Hmil era cărțile crăiești, céle ce didésă cazacilor pre Barabaș și pre dânsul la Varșeay, supt vremea gătirei asupra turcilor, precum s-au scris mai sus și le furase de la Barabaș Hmil. Iară tot nu priimiia hanul, ce Togai-beiŭ, care era pre atuncea beiŭ la Or, au luat asupra sa lucrul, dzi-cândŭ hanului: „Dzi că fără știrea ta au fugit niște nohai". Și așea aședzândŭ cu hanul Hmil toate legăturile, au purces depreună cu Togai-bei, deodată cu oaste ca 7.000 de tătari, însă tot într-ales oșteni. Zac. 16. Potoțchii hatmanul leșéscŭ înțelegândŭ de scăparea lui Hmil la praguri și de turburări care au început a face între cazaci, pănă nu s-ari îngloti cazacii, să să lățască în amestecături, au purces din Barŭ spre Cercaz pre Nipru și cu al doilea hatman Calinovschii, dzicândŭ aceștii cuvântŭ: „Șérpele, pănă nu ridică capul din iarbă, să-l lovești". Ce aceia iarnă l-au apucat acolea, cât n-au putut trage oștile nici într-o parte, ce i-au căutatŭ a ierna pre Nipru, pren olatele Cercazului și a Caniovului pănă în primăvară. Și cât s-au dezvăratŭ, îndată den 8.000 de oaste ce avea hatmanii leșăști, într-ales au orânduit 3.000, cu fecioru-său, Ștefan Potoțchii, pe us-catŭ și 1.000 de némți și 3.000 de cazaci de pen orașele Niprului cu Barabaș, pre apa Niprului în vase asupra pragurilor, să-i strângă pre cazaci de la praguri,

să dea pre Hmil, care amu era bulucit cu 8.000 de cazaci de pen ostroave și 7.000 de tătari cu Togai-bei.

Zac. 17. Vadzândŭ Hmil cu Togai-bei că vine Ștefan Potoțchii în puțină oaste asupra lor, au sfătuit întâi pre acei de pe uscat să-i lovească și așea au făcut. La unu loc ce să chiamă Julta Vodă au dat războia léșilor, carii fiindŭ în număr cu multŭ mai puțini' și în locuri depărtate, în câmpi, de la temeiul'său și tătarâi cu călăriia, iară cazacii cu pe-destriia den'sinéțe împresurându-i, au slăbit în loc léșii și să să apere de năvala Iar, s-au pedestrit toată oastea. Iară puțin loc au ținut, de mulțimea care era cu cinci părți mai mulți decât dânșii. Toată acéia oaste leșască și singur Ștefan Potoțchii, Sa-piha, Balabanj ce era capete, s-au topită acolea pre câmpi. Ștefan Potoțchii, rănitŭ, au murit în războiŭ, Sapiha 'și Balaban au cădzuți! la robia tătarâlor.

Zac. 18. Hatmanii leșăști, audzindŭ de nevoia celor 3.000 de oaste ale sale, ales Potoțchii avându de fecior grije, au purcesŭ într-agiutor cu céle 5.000 de oameni ce le mai rămăsesă. Ce a doua dzi după ce au ieșit la câmpi, i-au tâmpinat veste de oameni den războiŭ scăpați de rässipă oștii sale și de perirea în război lui ' Ștefan Potoțchii. Și înțelegândŭ și de puterea lui Hmil, la carele curea de pe la toate ostroavele cazacii, ca la Mesiia jidovii și să adăogea și tătarâi, au sfătuit să să întoarcă înapoi. Ce Hmil știindŭ și de puterea hatmanilor slabă și îndrăznețíi după izbândă dentâiŭ, în loc au purces în urma oștii leșăști și la Unu orașŭ, anume Corsun, agiun-gândŭ și pre hatmani, au sărit toate orașele Căzăcești, unii adăogându-se la Hmil, alții țiindŭ trecătorile și sapândŭ drumurile pe la strâmtori, au venit și acéia oaste a hatmanilor la primejdiie, den care puțini leși au scăpatŭ. Hatmanii amândoi au cădzut la robiie, Sinavschii și alte toate capete1. Gloata, câtă n-au cădzut pre mâna tătarilor, au perit de țărănime.

Zac. 19. Iară oastea ce era trimasa pre apa Niprului, dacă au înțeles de perirea oștii de pe uscat cu Ștefan Potoțchii, s-au burzuluitŭ pe biietul Barabaș, capul lor, vrândŭ să ție credința sa, că era căzacŭ bătrân și vestit Barabașŭ. Și de mirat, și némții cu cazacii au viclenitŭ, însă era némții acéia numai cu nume de némți, iară toți den cazaci era făcuți. Au legat o piatră la grumadzii lui Barabaș și l-au aruncat în Nipru si câte capete mai era

nemțești cu dânsul. Și după acéia faptă, s-au dus toți și s-au închinat la Hmil.

Zac. 20. Să scrie de acmu léșii ce pojar au purces dentr-aceasta scântéie în multe părți de lume, ce vărsare de singe, ce pustiitate țărâlor, ce surupare și slăbiciune puterii Crăiei Leșești, ce răsipă a mare și nedobândite cetăți, ce robii și plean de creștini în mânule păgânești. Noi să ne întoarcem la ale noastre. Și de aș avea la cineva pentru acesta lucru vreo hulă, că letopisețul acesta mai multŭ de lucruri streine pomenește, decât de loc de țară, făcut-am acestŭ cursŭ, pentru să să dezlege mai bine lucrurile țărâi, care la ce vréme s-au prilejit. Și acéia să să știe că această țară fiindŭ mai mică, nice un lucru singură den sine, fără adunare și amestec cu alte țări, n-au făcut.

Zac. 21. S-au cutremurată toate țărâle acéstea prinpregiur de năprasnica turburarea Crăiei Leșești. Insă țara cu nărocul, cu cârma și vâlfa vestitei domniei Ini Vasilie-vodă, câțva ani si după ce să rădicase Hmil, au stătutŭ neclătită de nimea, pănă la anul... într-acestŭ an începătorul spre mare scădere țărâi, întorcându-să tătarâi den Țara Leșască cu plean, bugegenii și o samă de crârneni au lovit la întorsul său pren țară și ca o oaste ce trecea, nu poate hi să nu și strice ceva. Au venit pruténii și de pe alte văi pe lângă Prut cu jalobă la Vasilie-vodă, jeluindŭ că-i pradă tătarâi și le strică pâinile. Și într-una de dzile, prilejindu-se Vasilie-vodă vesel la masă și viindŭ jalobă iară pre tătari că strică țara, cum au fostŭ la masă vesel, au chemat îndată căpitanii, dându-le poruncă să purceadă într-acea dată cu toți slujitorii și din slugi boierești și din târgŭ, cineși ari vrea în dobândă, să lovască pre tătari. Au făcutŭ îndată porunca căpitanii și neamul den hirea sa a muldovenilor lacomi la dobândă, care cumŭ au putut și den oraș a dobândi cal, fiindŭ orașul plin de toată sama de oameni pre atunce și den slugi boierești mulțime și au mărsŭ depreună cu slujitorii, de au lovit pre tătari fără veste, negân-dindŭ tătarâi de una ca acéia.

Zac. 22. Era descălecată orda cu temeiul la un satu anume Brătulénii la Răzina, încărcați tătarâi de robi și de plean den Țara Leșască. Nefiindŭ gata, au întratŭ ai noștri îndată într-ânșii cu săbiile. Perit-au mulți tătari și le-au luat ai noștri și pleanul și robii, carii numai cu fuga au putut a hălădui dentr-

acela feredeu spre Bugeag, ce și pe cale, în multe locuri, le-au ținutŭ calea ai noștri pe la Lăpușna.

Zac. 23. Multŭ au stătut boierii, carii să prilejise la acéia masă, mai vârtos Catargiul, să nu se facă graba acel lucru și din socoteala de la masă. Iară ce este să nu treacă, au anevoie să mută cu sfatul. Tătarâi, dacă au scapatŭ la Bugeag, îndată pren câteva capete au făcut știre la hanul cu mare jalobă, cum i-au lovitŭ moldovenii fără veste, tre-cândŭ ei spre locurile lor, fără nice o stricăciune țărâi și le-au luat atâta plean și atâtea rohi. S-au împlut îndată și hanul, și toate capetele a Crâmului de vrăjmășiie, fiindŭ și simeți pre acéle vrémi, din izbândile asupra léșilor, îndată au trimis știre la împărățiie pre Vasilie-vodă și pre toată țara cu pâră că este haină. Și turcilorŭ la mare socoteală, și prepus era domniile cestor țări, așea de tare și de temeinice; ce îndată au pozvolitŭ hanului, să hie volnicŭ a prăda Țara Moldovei, pentru fapta acéia.

Zac. 24. Vasilie-vodă, după acéia faptă, să păziia foarte cu grije și la împărățiie și la curtea hanului. Ce, de îmbe curțile i-au venitŭ înșălăciune, ales de la Sefer Cazi-aga, veziriulŭ hanului. Așea îl aședzase pre Vasilie-vodă pren cărți cu cuvente blinde, cât să părea că nici în gândŭ n-are hanul, nici alte capetele a lor pentru aceia patimă a tătarâlor ce petrecusă aicea în țară. Iară vrăjmășiia acoperită mai rnultŭ rău aduce.

Zac. 25. în anul 7158<1650>, sfătuindŭ Crimul să răscumpere paguba făcută de Vasilie-vodă ordelor lorŭ la Brătuléni și să curmédze și simețiia pănă în câtă era în Vasilie-vodă, au pornitŭ pre galga-soltan cu oști, cu acela glas că merge să lovască Țara Moschicească. Și hanul didésă știre și lui Hmil singur, să fie gata, să purceadă asupra lui Vasilie-vodă. Și cât au sosit soltanul, amu mainte Hmil cu oștile gata era anume spre părțile Moscului. Au purces îmbe oștile cu mare taină spre Nistru. Sosinclŭ, îndată au împărțitŭ oastea, o samă de la Soroca, cliréptŭ spre părțile Sucevei, altă samă spre Orheiŭ și Lăpușna, păn în Prut, oastea tătărască cu cazaci amestecată. Nespusă pradă aceasta este țărâi și de prada de la Ion-vodă cu puțin mai mică (alegândŭ de aceste cumplite vrémi de acmu, cu care toate primejdiile acestui pământŭ covârșite sintŭ).

Zac. 26. Nu știia nemică Vasilie-vodă șădzândŭ la divan, una după alta veste viindŭ, cum pradă tătarâi țara. Au vădzut la ce au ieșitŭ sfatul de la

masă și în deșertŭ procitindŭ cărțile lui Sefer Cazi-aga, în nedejdea cărora cărți să lăsasă Vasilie-vodă.

Zac. 27. Drâmbă acéia de oști, care era orânduită spre Suceavă, au cuprinsŭ cât ține Soroca și ținutul léșilor, pănă în târgŭ, în Iași, Hotinul, Dorohoiul, Hârlăul, Cernăuții, pănă în cetatea Sucevei temeiul, iară aripile pănă în munte agiungândŭ. Cetatea Sucevei apucase Gavrilaș logofătul și câțva boieri de la țară, de să închisésă acolo; au dat cazacilor și tătarâlor o sumă de bani. Iară denafară, la țară, au aflatŭ țara toată pre acasă, cu dobitocŭ, cu herghelii, de care era pre atunci plină țara. Plean, robi au luat fără număr multe și case de boieri au robitŭ. Atunce au luat pre giupâneasa lui Miron Ciogolii stolnicul cu o cucoană a lui, care n-au mai ieșit den robie în véci și au peritŭ și Murgulețŭ Ștefan la Cernăuți, pementean vestit între curte. Satele, orașele, toate ardzândŭ și prădândŭ, cu acéia vrăjmășiie era tătarâi asupra țărâi.

Zac. 28. Iară céialaltă drâmbă de oști au lovit Orheiul și Lăpușna și Fălciul păn în Prut. Atuncea au robit casa Sturdzii jicnicériului, carele apoi au cădzut și vistiernic mare și multe case întemeiate le-au dus în robie. Iară codrului Chighéciului la Fălciiu foarte puțină pagubă au făcut tătarâi atuncea, că îndată au năzuitŭ la codrișorul lor, ce au ei acolea, anume Chighéciul, pădure nu așea înaltă în copaci, că copacii foarte puțini sintŭ, cum este deasă și râpoasă și de spini mai multŭ decât de altŭ lemnŭ crescută. Și s-au apărat chighecenii, de nu le-au putut strica nemică tătarâi.

Zac. 29. Galga-soltan singur cu coșurile și Hmil hatmanul cu tabăra, de la Soroca direptŭ au tras la Țuțora, unde soltanul cu coșurile tătărești au descălecat, iară Hmilŭ cu tabăra căzăcească au stătut pre Vladnie.

Zac. 30. Vasilie-vodă vădzându-se la grije ca acéia și spaimă, că luasă tătarâi păn supt târgŭ hergheliile și a slujitorilor cai le-au apucatŭ, au pornitŭ pre doamna depreună cu casele boierilor pen frân-turile codrilor, pe la Căpotésti, spre Cetatea Neamțului. Iar și singur n-au ținut multe dzile scaunul, ce s-au mutatŭ din Iași în nește poieni a codrului, ce-i dzică codrii Căpotéștilor și s-au așădzat acolea în codru cu curtea, lăsindŭ puținei darabani de apărarea curții, carii, dacă au vădzut mulțimea de tătari, den ceas în ceas adăogându-se și cu cazaci amestecați, au lăsatŭ cu noaptea curtea pustie. Și au arsŭ atuncea tot orașul. Unde și unde au rămas câte o

dughenìță. Curtea cea domnească, casele boierilor și tot orașul într-o mică de ceas cenușe au stă-tutŭ, iară mănăstirile au hălăduit, că n-au vrut cazacii să dodiească, den porunca lui Hmil hatmanul, și tătarâi n-au pututŭ, că era și oameni cu sinéțe închiși pren mănăstiri. Numai la mănăstirea a Trei Sfetiteji, oamenii ce-au fostŭ închiși acolo au avut primejdie, că ardzândŭ târgul, din para focului s-au aprinsŭ și mănăstirea. Deci, au căutatŭ o samă de oameni, de arșiță și de groaza focului a ieși pre o portiță ce este în zid, spre hăleșteulŭ orașului și acolo au luat pre mulți oameni în robie tătarâi și mulți oameni s-au și înecatŭ în hălăsteu de groaza robiei.

Zac. 31. Au oblicit sultanul și Hmil hatmanul de fuga lui Vasilie-vodă și au trimis soltanul un mâr-zacŭ la Vasilie-vodă, mtrebându-l că ce au fugit din scaun? (De șagă lucru este întrebare ca aceasta pre o vréme ca acéia?) Deci, Vasilie-vodă, dăruindŭ bine pre tătarul, au trimis de la sine boieri la soltanul, pre Ghica vornicul de Țara de Gios, iară la Hmilŭ pre Ciogolea spătariul cel mare și au tocmitŭ lucrul cu soltanul, cu daruri și nu cu puțină cheltuială. Și de atuncea au legat Vasilie-vodă banii ce să dau soltanilor den anŭ în anŭ și cabaniță și câte... pungi de bani. Iară lui Hmil hatmanul mainte încă de aceasta vréme intrase în gândŭ cuscrie cu Vasilie-vodă și pomenindŭ și mainte pren Ciogolești cu soliile pentru fata lui Vasilie-vodă, Roxanda, numai ce au căutatŭ lui Vasilie-vodă a aședza și logodna fetii sale, Roxandei, după Timușŭ, feciorul hatmanului Hmil, și cu câteva daruri și lui.

Zac. 32. În... dzile, au purces și soltanul și Hmil de la Țuțora spre locurile sale, iară țara au rămas prădată și pen multe locuri pustie, schimbată den fericiia acea dentâiŭ. Au ieșitŭ și Vasilie-vodă den codru în scaun. S-au prilejit atunce în bejeniile acéle și moartea lui Toderașco logofătul. Făcut-au Vasilie-vodă câtăva jalobă la împărățiie pre tătari, pentru stricăciunea țărâi, ce nice un folos n-au făcut. Darabanii la acéia fugă a lui Vasilie-vodă den scaun era gata să jecuiască carăle cele domnești, ce, după ce s-au aședzat Vasilie-vodă în scaun, s-au făcut a le face căutare încinsŭ cu sabie și némții ce avea, den poruncă, gata cu sinéțele pline, întâi le-au luat darabanilor armele, apoi pre toți, cu capetele lor depreună, i-au închis, pre unii pen temniță, pre aîții i-au trimis la ocnă și cu alte pedepse i-au certatŭ. Și de atunce țara au purcesŭ tot spre rău, den anŭ în anŭ, pănă astădzi.

Zac. 33. Nu cu o certare numai ceartă direaptă mâniia lui Dumnedzău, dacă să pornește spre vreo țară, ce după ieșitul tătarâlor au lovit mare omorŭ în oameni și aice în oraș și pen tara toată.

Zac. 34. La anul, Hmil hatmanul cu mare mulțime de oști Căzăcești și singur hanul, pănă cu 70.000 de tătari, strânse oaste și de pe la cerchieji și de la toată Dobrogea, au purces asupra craiului leșescŭ, cărora oști craiul leșască Cazimir le-au ieșit înainte la un târgșor anume Berestecico, cale de a treia dzi de la Camenіță în sus, cu 40.000 de oaste leșască, în care oaste m-am prilejitŭ și eu.

Zac. 35. Nu era toate voievodziile sosite, nice Litfa, că Litva avea de cazacii de peste Nipru mare dodeială. Și au ieșit craiul leșăscŭ cu acela războiŭ birui-toriŭ și asupra tătarâlor, și asupra cazacilor, cit au căutat hanului a lua fuga și lui Hmil hatmanul a-și lăsa tabăra cu toată oastea. De care izbândă a léșilor, dacă au înțeles Vasilie-vodă den lonășcuță pârcălabul de Hotinŭ, l-au îmbrăcatŭ cu haină cu soboli, avându nedejdea că cu acéia izbândă a léșilor va hălădui de cuscriia lui Hmil.

Zac. 36. Iară nu s-au tăiatŭ cu atâta răutățile Țărâi Leșești, că apoi, la anul după izbândă de la Berestecico, așea au perit de rău oastea leșască de cazaci și de tătari, lăsați léșii în nedejdea păcii ce să făcusă la Bela Țercov, cât nici hatman, nici un cap, nici un sufletŭ oi dzice, de 8.000 de oaste pedeastră ce era, n-au hălăduit. Și den oastea călăreață, ce era pănă la 12.000 de oameni foarte puțini de cei de gios, încă de or hi scăpat cineva, încungiurați de toate părțile de tătari. Iară ce era frunte, tot supt sabie au mărsŭ, că așea aședzase Hmil cu soltanii, cum la cela războiŭ un rob să nu ia tătarâi, ce tot supt sabie să puie, să să mai împuținédze oamenii de oaste den Țara Leșască. Și acolo au perit și singur hatmanul Calinovschii și cu feciorul lui, carele îl avea numai acéia.

Zac. 37. Și într-acesta anŭ au căutatŭ a face lui Vasilie-vodă și veseliia fiei sale, Roxandei, după Timus, feciorul lui Hmil hatmanul căzăcescŭ, tn anul,.'. <1652>.

Zac. 38. Mare netocmala în depotriva caselor și a hirelor! Aceasta parte era o domnie de 18 ai și împărăției cu bivșug și cu cinste sămănătoare, iară céelaltă parte de doi ani ieșită den țărănie. Rușcile7 cu „lado, lado2,

pen toate unghiurile, ginirile singur fața numai de om, iară toată hirea de hiara.

Zac. 39. însă câte trebuia la o nuntă domnească, nemică n-au lipsit. Și după câteva săptăminț^ce au ședzut Timus aicea în Iași cu assaulii, polcovnicii și atamanii săi și nepoții lui Vasilie-vodă, feciorii lui Gavril hatmanul și lui Gheorghie hatmanul și den feciori de boieri de țară, Nicolai Buhuș și Ion Prăjes-cul, acolo în Ceahrin pentru Timus zelog, au purces cu doamna-și la Ceahrinŭ. Iară Vasilie-vodă au rămas îndată la prepusuri la turci, pentru urât numele cazacilor la dânșii si la megiiasi îndată la zarve, ales la Matei-vodă, neprietimil vechiŭ, care siindu-se de unirea lui Vasilie-vodă cu cazacii și la turci amesteca domniia lui Vasilie-vodă și cu Racoții îndată au stătut în sfaturi. Că amândurora era învrăjbită Vasilie-vodă și amândoi să siia de acéia unire, ales cândŭ audziia solii ca acéle Racoții de la Vasilie-vodă, cum i-au trimis pre Ștefan Gheorghie logofătul într-un rândŭ, poruncindu-i să șadză mâlcom Racoții, că-i va face de va vărsa niști galbeni tătarâlor și la ce va sosi, el va vede. Și să prilejisă și solul, unul ca céia care, neavândŭ cuconi, de atuncești luasă gândŭ spre domniie și mai multe adăogea spre vrajbă și în locul trébilor stăpânu-său, în solii au asedzatŭ treaba sa spre domnie și la Racoții, și la Matei-vodă.

Zac. 40. Precum munții cei înalți și malurile céle înalte, cândŭ să năruiescŭ de vreo parte, pre cât sintu mai înalți, pre atâta și durât făcu mai mare, cândŭ să pornescŭ și copacii cei înalți mai mare sunetŭ fac, cândŭ să oboară, așea și casele céle înalte și întemeiate cu îndelungate vrémi, cu mare răzsipă purcegŭ la cădere, cândŭ cad. într-acéia chip și casa lui Vasilie-vodă, de atâtea ai întemeiată, cu mare cădere și răzsipă și apoi și la deplină stingere au purces de atuncea.

Zac. 41. Ștefan Gheorghie logofătul, care era logofăt mare la Vasilie-vodă, după moartea lui Tode-rașco logofătul, știindŭ Vasilie-vodă pre tată-său, Dumitrașco logofătul, la atâtè domnii boieriŭ ves-titŭ cu ocine întemeiate, care nici o casă aicea în țară moșii ca acéle, ocine, sate, curți n-au avut. După ce ș-au gătit lucrurile spre domniie, precum s-au pomenit mai sus, la Racoții și la Matei-vodă, au legatŭ voroava și cu o samă de boieri în țară, cu Ciogoléștii anume și cu Ștefan sărdariul, cuprin-dzându-i cu

giurămâmtŭ să ție taina. Au ales cu sfatul lor, numai să aducă oști Ungurésti și muntenești asupra lui Vasilie-vodă.

Zac. 42. Sunase amu den la câțva la urechile lui Vasilie-vodă acéstea și întâiŭ de la un turcŭ la Focșeani și de la munteni încă au scris, ce n-au credzut Vasilie-vodă.

Zac. 43. Spunŭ istoriile de Pirŭ, împăratul epi-roților, că fiindŭ într-un războiŭ la Tara Italii împrotiva râmlénilor, îmblândŭ Pyru-âmpăratul în fruntea oștilor sale, tocmindu-și oastea și mutându-se și într-o aripă și într-altă, unul den copiei lui ce-i păziia s-au apropiiat și i-au dzis: „Să iei aminte, împărate, cel râmlean pre un cal negru. Den toți alți oșteni, alta nemică nu păzește, numai ș-au pus pre împărățiia ta ochii, ori încătro te întorci, elŭ tot acéia păzește și cearc, cândŭ și cândŭ să vie asupră-ți cu sulița gata." Au răspunsŭ Pirŭ copilului: „Cu anevoie este hiecăruia a să feri de ce ieste să hie". Așea să poate dzice și de Vasilie-vodă, domnŭ cu paza în toate părțile și pe la toate porți, nu s-au putut feri, ce-i era să-i vie asupra și mai ales de pri-rnejdiia den casă foarte cu anevoie a să feri hiecăruia. Zac. 44. Macara că intrase la un sfat cu acéia și Ciogoléștii, și Ștefan sărdariul, iară șagă le părea a sfătui niști lucruri ca acéle, ce șidea uitați, gân-dindŭ că nu va naște nemică dentr-acélea sfaturi. Iară Ștefan Gheorghie logofătul vădzândŭ ce soții au dobânditŭ la acéia sfat, aștepta den dzi în dzi să să vădească sfatul lor despre Ciogolea spătariul la beție, că la câteva mese, bătu, mai vadiia lucrul. Ce, nime nu lua aminte un lucru care în gândŭ nu încape. Deci, au păzit singur Ștefan Gheorghie logofătul treaba care o luase și însemnase dzua oștilor unguréști și muntenești, să iasă în țară, tocma în serbătorile Paștilor.

Zac. 45. Își trimisese Ștefan Gheorghie logofătul giupâneasa la țară, în pilda că o trimite pentru trébile casei. Iară sângur, tocma în dzua cândŭ cântă besericä canonul sfântului Andrei de la Critŭ, la 8 ceasuri de noapte, gătindu-se Vasilie-vodă de beserică, încă nime nu venise den boieri la curte, au mânecat să-și ia dzua bună, dându-i știre de acasă că-i ieste giupâneasa spre moarte, cu hârtiie scornită. Și întrebândŭ Vasilie-vodă pe postelnici cine din boieri este afară, au spus postelnicii că ieste logofătul cél mare, dvoréște să-și ia dzua bună, că i-au venit veste de boală foarte grea giupânesăi. Să hie dzis Vasilie-vodă: „Ce omŭ fără cale, logofătul! Științdu-

și giupâneasa boleacă și nu o ține aicea eu sine." Și i-au dzis să între, să-și ia dzua bună. Au intrat Ștefan Gheorghie logofătul cu fața scornită de mare mâhniciune și ș-au luat voie să margă spre case-și. Spun să hie dzis Vasilie-vodă: „Să afle lucrul pre voia sa." Neștiutoriŭ gândul omului spre ce menește! îndată, fără nemică zăbavă, ca cela cu grije, si nu cu hie ce grije, au purces îndată de olac și într-acéiași dzi au sosit la Bogdana, la satul său supt munți. Și amu era și oastea ungurească toată, cu Chimini lanâș pe potici si oastea muntenească la Râbna cu Diicul spătar iul.

Zac. 46. Spun de Vasilie-vodă că den beserică l-au lovit gânduri de purcesul logofătului, așea fără nădejde. Și așeași de a doa dzi după purcesul lui, au început a vedere a suna glas de unguri și de munteni. La care sunet vădzându-să Ciogoléștii cuprinși și lăsați de logofătul, cu care își Știia voroava, au stătut la grije ca acéia, cât pri pășitul lor și pre căutătură, cine le-ar hi luat sama le-ar hi cunoscut îndată vina. Ce, mirându-se, cum or face, să fugă, să-și lase casele, carii era cu totul aicea în Iași, greu și a doa moarte este si dzilele lor fârșite, poate hi?

cum să dzice, s-au apucat de altă îndireptătura, scriindŭ un răvaș Ciogolea spătariul la Vasilie-vodă într-acesta chip:

Zac. 47. „Milostive doamne. Eu, unul den slujitorii cei streini, mâncândŭ pânea și sarea măriei-tale dentr-atâțea ai, ferinclu-mă de osândă, să nu-mi vie asupra, pentru pâinea și sarea măriei-tale, îți făcu știre pentru Ștefan logofătul cel mare, că-ți este adevărat hiclean și s-au agiunsŭ cu Racoții și cu domnul muntenescŭ și sintŭ gata oștile, și a lui Racoții, și a lui Matei-vodă, să vie asupra mării-tale. De care lucru adevărat, adevărat să credzi măria-ta, că nu este într-altŭ chip."

Zac. 48. Și dacă au scris răvașul într-acesta chip Ciogolea spătariul, au chemat la sine pre egumenul de Aron-vodă1 anume loasafu, care era pre acéle vrémi pe la toți boierii duhovnic și cu ispovedanie giurândŭ pre egumenul, să nu-l vădească cine este și întâi să arate răvașul la lordachie visternicul, apoi la domnie, l-au legat cu mare giurămăntŭ, așè să facă. Mirându-se călugărul de unu lucru ca acéia, au mărsŭ cu răvașul la lordachie visternicul, care, dacă l-au înțeles și știindŭ că s-au sunat acéstea și dintr-alte părți, îndată au stătut la mare voie rea, ca un omŭ întreg ce era la toată hirea. S-au lepădat îndată de răvaș și au dzis egumenului numai să

margă, să dea el răvașul la domniie. Au mărsŭ călugărul cu acéia răvaș și l-au dat la Vasilie-vodă și îndată ce l-au înțăles, s-au simțitŭ cuprinsŭ de primejdii și au stătut cu mare strânsoare asupra călugărului, să spuie de la cine au ieșit acela răvaș. Au stătut călugărul dentâiŭ foarte tare, priimindŭ și moartea, iară a vădi nu poate, că era dat cu taină de ispovedanie răvașul. Și dacă s-au strânsŭ boierii la sfat și arătândŭ călugărului și munca Vasilie-vodă, ca pentru un lucru ca acéia, ce să atingea de domniie și de atâtea case, deci luându-și egumenul și de la vlădica Varlaam, care era mitropolit pe atunce, dezlegare, au spus călugărul, anume cine i-au dat răvașul. Și îndată chemândŭ Vasilie-vodă pre Ciogolea spătariul, i-au spus toate de-amănuntul și cum ieste și Ștefan sărdariul tot într-acéia sfat.

Zac. 49. Cu puține cuvinte i-au mustrat Vasilie-vodă pre amândoi Giogoléștii, ce ei amândoi să apăra tare, că i-au fostŭ tot cu credință și n-au priimit acéstea și de i-ari trimite unul macara dentru dânșii, să aducă de grumadzi pre Ștefan Gheorghie logofătul. Și hie dzis Vasilie-vodă: „ân zedarŭ această slujbă acum: să-mi hie spus acéstea, pănă era în Iași logofătul". Deci, pre Giogolești i-au pus la închisoare, iară în urma logofătului Ștefan au răpedzit întâi pre Sculi, apoi pre lacomi, ce era vătav de aprodzi și pre Alexandru Costin, cu carte la dânsul, să vie cum mai de sirgŭ la curte, pentru mare trébi ce au nemerit de la împărăție, însă la mai mare grije au stătut Vasilie-vodă de serdariul, fiindŭ atâtea oști pre acéia vréme și marginea toată pre sama lui. Ce îndată au scris cărți si la serdariul Ștefan, să vie cum mai de sirgŭ la curte.

Zac. 50. Să prilejise mainte de aceste începături o treabă de care învățase Vasilie-vodă pre serda-riul, să gătédze niști steaguri de slujitori1, să hie gata și cândŭ i-ari da știre, să purceadă cu o samă de oameni la câmpi, peste Nistru, că-și deschisese cale neguțitorii grecii carii îmbla la Moscŭ pentru soboli, pre la Tighinea, pentru greul vămii și face scădere vămii aice în țară. Ce pusesă gândŭ Vasilie-vodă să-i sparie de pe acela drurn, peste câmpi. Cu prilejul acei trébi, scriindŭ Vasilie-vodă la serdariul să vie cum mai de sirgŭ la curte și pornindŭ cărțile, déderă știre ca, iată și serdariul au sosit la curte. Spun că după ce s-au apropiiat de orașŭ Ștefan serdariul și l-au tumpinat o slugă a lui, i-au spus de toate ce să sună în târg și la curte și cum au purces logofătul cel mare den Iași și multe amestecături sintŭ și cuvinte de unguri. Să hie stătut multŭ în gânduri serdariul, intra-va în târgŭ,

au întoarce-să-va înapoi. Și-i dzicea o slugă a lui:„ântoarce-te,giupâine, că nice la unu bine nu mergi". Iară osândă trage la plată, au biruitŭ gândul să între în târgŭ și îndată cum au sosit la gazdă, nemică nu zăbovindŭ, au mărsŭ la curte.

Zac. 51. Vasilie-vodă, cum au înțeles de serdariul c-au venit la curte, nu s-au încredzut deodată, ce în dooă-trei rânduri au trimis să vadză, adevărat au sosit? Ce, clacă au știut că este în divan adevărat, îndată au ieșit în spătărie si l-au chematŭ la sine, la adunare. Și i-au fostŭ spus Vasilie-vodă cum au fostŭ scris și cărți, să vie pentru treaba acéia, care s-au pomenit mai sus, ce mai bine este c-au venit sângur.

Zac. 52. L-au întrebatŭ după aceste și de lucrurile ce să vădescŭ despre unguri, cu amestecăturile lui Ștefan Gheorghie logofătul, știe ceva, au ba? Tare s-au apucat serdariul că nu știe nemică, cu mare giurământuri. Și cum să hie el amestecŭ la unile ca acelea, spre răul stăpânului său, dzicândŭ cu glas: „Cine au fostŭ, doamne, mai credzut la mări-ia-ta și cinstit ca mine ? Și m-ai scos den obiele și den sărac m-ai îmbogățit". I-au dzis Vasilie-vodă: „Așea știu și eu". Și i-au dzis să margă, să grăiască cu Ciogolea, să audze ce spune Ciogolea spătariul.

Zac. 53. Cum au intrat serdariul în visterie ș-au văzdut pază de siimeni, s-au spăirnântat, știutoare de vina sa hirea și îndată au început a-i spune toate de față Giogolea spătariul. Să apăra sărdariul de toate acelea, ce ca un vinovat într-acéle sfaturi, să apăra slabŭ. Deci, au cunoscut Vasilie-vodă tot lucrul, iară n-au vrut să-i omoară îndată, așteptândŭ ce s-ar mai înnoi despre Totrușŭ, unde au rnărsŭ logofătul. Ce, nepestită vréme, sosi den fugă și Alexandru Costin dândŭ știre de perirea lui lacomi vătavul de aprodzi, de străjile Ungurésti și de oști ungurești trecute în țară. Atuncea au vădzut Vasilie-vodă asupra sa toată cumpăna, care îi veniia asupra, nefiindŭ gata de nemică, la o primejdiie de sârgŭ ca acéia.

Zac. 54. lacomii vătavul de aprodzi, dacă au sosit la Roman, n-au mărsŭ pre caii sei, care avea și buni si de agiunsŭ, ce ș-au lăsatŭ caii săi la Roman, la hrană ș-au luat cai de olacŭ1 ca un om deșteptatŭ tot în bine și ce poate primejdiia neștiutorul. Și i-au dzis Alexandru Costin să nu-și lase caii de lângă sine., ce n-au vrut să asculte priietenescŭ sfat, ce au purces pre cai proști. Și la Bacău îndată s-au tumpinat cu străjile Ungurésti, care străji, cât

i-au zerit, i-au luat în goană și îndată l-au agiunsŭ și așèși în goană l-au omorât den pistoale. Iară Alexandru Costin și cine au fostŭ pre cai mai buni au scăpatŭ de perire.

Zac. 55. Amu ajungea fruntea oștilor ungurești la Romanŭ și de la Focșeani au dat știre de Diicu spătariul, cum au trecut și el cu oștile muntenești Focșeanii. Și atuncea au dat pre amândoi Ciogoléștii și pre Ștefan serdariul pre sama siimenilor, de i-au omorât, noaptea înaintea jitniții ce ieste în curtea înluntru1. Adusese și pre Mogâldea, fiindu-i unchiu lui Ștefan Gheorghie logofătul, ce nu l-au omorât, ce l-au luatŭ la pusei pănă la Hotin cu siny.

Zac. 56. Multŭ au stătut boierii, mai vârtos lor-dachie vistiernicul cél mare pre acéle vrémi, să nu piaie Ciogoléștii și Ștefan serdariul, ce temându-să Vasilie-vodă, după apropiiatul oștilor Ungurésti, să nu facă și ei vreo zarvă în curte, i-au omorât. Eram pururea în casă eu la lordachie visternicul- și ador-misă foarte cu greu lordachie visternicul do mare scârbă ce avea, cândŭ, pre amiadzănoapte, au dat știre de la curte de perirea Ciogoléștilor și a serdariului. Și dacă 1-am deșteptat, îndată au dzis: „Au, peri-t-au cei boieri?" Și dacă i-am spus că au peritŭ, au suspinat greu, dzicândŭ: „Ah! Ce s-au făcut!"

Zac. 57. Să mira Vasilie-vodă, încotro va năzui? La turci să temea de pâră țărâi și de lunicoase hirea turcilor și cu grije. La cazaci iarăși să feriia, să nu-și mai strice numele de la turci. Iară a sta împotriva oștilor ce-i veniia asupra, nu era cum, nea-vândŭ nici oaste gata și țara toată cu. ură și gata la lucru noou, că Orheiul, ce era capete, era tot de-a lui Ștefan logofătul. Ce-au alesŭ cu sfatul să năztiiască la cetatea Hotinului, răpedzândŭ îndată la cuscru-său, la H mii hatmanul, dându-i știre de toate aceste începături, pre Stamatie Hadâmbul postelnicul cel mare.

Zac. 58. La Cetatea Neamțului era toată inima avuției lui Vasilie-vodă, deci acolea au răpedzit Vasilie-vodă pre Ștefăniță paharnicul, nepotul său, să apuce avuțiia, și, ori că n-au știut Ștefan Gheorghie logofătul de avuțiia acéia în Cetatea Neamțului, ori au stătut după lucruri care începuse și n-au socotit acéia bani, iară era mai aproape de dânsul decât de Vasilie-vodă acéia avuțiie.

Zac. 59. Amu. era oștile ungurești cu Chirnini lanăș, hatmanul lui Racoții și cu Ștefan Gheorghie logofătul la Roman, cândŭ și Vasilie-vodă sculându-se cu toată casa și curtea și cu boierii de curte, au purces den Iași spre Hotin. Atuncea, ce slujbă am făcut lui lordachie vistiernicul, pren multe cuvinte nu lungescŭ. Iară inima agonesitei lui am trecut la Camenița și-o am dat la un priietin a tătâne-niieu, anume Mihai stegariul și deplin acéle toate au venit apoi la mâna lui lordachie vistiernicului.

Zac. 60. Solul pre carele trimisese Vasilie-vodă la Hmil hatmanul, precum s-au pomenit, pre Hadâmbul postelnicul, ori că l-au împiedecat logofătul Ștefan pârcălabul de Soroca pre acéle vremi, ori den blăstămată și lipsită hirea hadâmbului, s-au întorsŭ înapoi. Și aflândŭ pre Vasilie-vodă amu în calea Hotinului, au pârât la Vasilie-vodă pre pârcălabul Ștefan de viclean. Deci i-au căutat a trimite de iznoavă pre alții de la Hotin, iară la hatmanul Hmil. Și au trimis cu al doilea rândŭ pe Grigorie comisul și pre nepotu-său, Ștefănită paharnicul și pre Nicolai Buhuș jitnicériul și lor au dat și pentru Ștefan pârcălabul de Soroca învățătură, să-l prindză și să-l trimață legat de la Soroca la Hotin și așea au făcut. Ei singuri au trecut Nistrul la Hmil hatmanul, iară pre pârcălabul Ștefan l-au dată pre sama a unora den Hânțești, carii să ținea lângă Ștefăniță paharnicul, să-l ducă la Vasilie-vodă. Ce, pentru lăcomia sa, aducătorii, să hie a lor ce luasă și ce mai era pe lângă dânsul, l-au omorât pre cale.

Zac. 61. Omŭ de miratŭ la întregiia lui de sfaturi și de înțelepciune, cât pre acéle vremi de-abiia de era pementean de potriva lui, cu carile și Vasilie-vodă sângur, deosebi de boieri, făcea sfaturi și cu multe ceasuri voroava, așea era de deplin la hire. Iară la statul trupului său era gârbov, ghiebosŭ și la cap cucuiatŭ, cât puteai dzice că este adevăratu Essopŭ la chipŭ.

Zac. 62. Dacă sosi Vasilie-vodă la Hotin, s-au așădzat cu tabăra sa aproape de cetate, deasupra. Iară Ștefan Gheorghie logofătul cu Chimini lanășŭ și cu Diicul spătariul lui Matei-vodă, cuprindzindŭ scaunul țărâi la Iași, îndată au alergat mulți den toate părțile, de la țară la Iași. Și înglotindu-să, au marsŭ la Chimini lanăș, strigândŭ: „Să ne hie domnŭ Ștefan Gheorghie logofătul". Le-au răspunsŭ Chimini lanăș: „Pre voie să le hie,

precum poftescŭ". Spun de Diicul spătariul muntenescŭ că să ispitiia și cu acéia nedejde era, să hie el la domnie.

Zac. 63. Deci, după obiceiŭ, au mărsŭ Ștefan Gheorghie logofătul cu câteva gloate de țară la beséreca lui Svetii Nicolai și i-au cetit molitva de domnie Ghedeon episcopul de Huși, fiindŭ mitropolitul Varlaam ieșit la munte, la mănăstirea Sacul. Au stătutŭ domnŭ Gheorghie Ștefan-vodă în anul 7161 <1653>.

Capulŭ alŭ optusprădzécè

Âncep. 1. Den cinci simțiri ce are omul, anume vederea, audzul, mirosul, gustul și pipăitul, mai adevărată de toate simțiri ieste vederea. Că pren audzu, câte aude omul, nu să poate aședza deplin gândul, este așea ce să aude, au nu este, căci nu toate sintu adevărate, cate vin pren audzul nostru. Așea și mirosul de multe ori înșală, fiindŭ multe mirodenii dentâiŭ grele, iară apoi mare și iscusit miros făcu. Gustul încă este așea, că multe ne păru că sintŭ dulci, apoi simțimŭ amărăciune și împotrivă, multe amare că sintŭ ne păru si sintŭ dulci. Pipăitul, iară și multe pipăim în chip de une și sântŭ altele și nu le putem a le cunoaște cu singur pipăitul, fără vedere. Iară vederea singură den toate așadză în adevăr gândul nostru și ce să vede cu ochii, nu încape să hie îndoială în cunoștință.

Zac. 2. Așea și noao, iubite cetitoriule, cu multŭ mai pre lesne a ne scrie de aceste vrémi, în care mai la toate ne-am prilejit singuri și pentru lungimea capetelor ce s-au scris den îndelungată domniia lui Vasilie-vodă mai sus, den ieșitul cel dentâi den scaunul țărâi a lui Vasilie-vodă, începem a scrie de domniia lui Gheorghie Ștefan-vodă, care ori cu direaptă cale, ori cu nedirépte mijloace (rădictn-du-se asupra domnului său, au luatŭ domniia), tot unile ca acéstea din orânduiala lui Dumnedzău că sintŭ, să credŭ.

Zac. 3. îndată ce au ședzut Gheorghie Ștefan-vodă în scaunul domniei, cu sfatul lui Ghimini lanăș hatmanul lui Racoții s-a Diicului spătariul lui Matei-vodă, domnului muntenescŭ, au ales și den oastea ungurească, și den munteni și au ales o samă de oameni și den țară cu Pătrașco Moreanul hatmanul și au trimis spre Hotin, în urma lui Vasilie-vodă.

Zac. 4. Știia și Vasilie-vodă de toate ce să lucra în Iași pre urma lui și trimisă și al doilea rândŭ de la Hotin sol la cuscru-său, Hmil hatmanul căzăcescŭ și la ginire-său, Timus, cerândŭ agiutoriŭ cum mai de sirgŭ.

Zac. 5. La léși încă m-au trimis pre mine, la starostele de Camenință, la Patru Potoțchii, feciorul hatmanului Potoțchii, la ieșitul căruia den robie Crâmului mare agiutoriŭ îi didésă Vasilie-vodă cu banii săi. Acéstea

aducându-i aminte, îl poftiia să să afle la primejdiia lui. Și cu acéia solie aflându-1 pre starostele, cale de trei dzile mai sus de Cameniță, la niște ocine a lui, îndată au lăsat toate trébile sale și au purces spre Camenință.

Zac. 6. Iară până a sosi starostele la Camenință, la Hotin, într-o dzi, dau știre lui Vasilie-vodă că iată că sosescŭ oștile lui Ștefan-vodă asupră-i. Au stătut în gânduri dentâi, să dea războiŭ cu câți oameni avea cu sine, că încă era toți boierii de scaun cu gloatele sale cu Vasilie-vodă si Boji căpitanul cu lefecii și darabanii cu Căra căpitanul lor și avea și siiméni vro 60 și némți foarte buni, 100. Iară dacă au vădzut răceala tuturora și slujitorilor, și căpitanilor, pre carii avea mare nedejde, pentru mila ce le făcuse cu multe vrémi înainte, s-au apucat de trecătoarea Nistrului, suspimndŭ pre Boji căpitanul și pre Cară căpitanul de darabani.

Zac. 7. Aicea s-au cădzut a pomeni mai sus pentru avuțiia cea ce era la Cetatea Neamțului, la care trimisesă pre nepotu-său, Ștefăniță paharnicul, Vasilie-vodă. Acolea până a clăti de la Hotin, au so-sitŭ toate deplin la Vasilie-vodă. De care, dacă au dat știre că sosește și Ștefăniță paharnicul, cu toate deplin, s-au bucurat Vasilie-vodă, dzicândŭ: „De acmu înainte, până în căméșe mi-oi da și n-or ride nepriietenii".

Zac. 8. Și așea, Vasilie-vodă, trecândŭ Nistrul cu o samă de boieri, anume Toma Cantacuzino vornicul, , Gheorghie hatmanul, lordachie visternicul ji cu f câți boieri mai era strânși de casa lui, boierii céielalți toți și slujitorii cu pușcile s-au întorsŭ spre Iași, la 'domnŭ tânar. Și tâmpinându-se cu oștile lui Ștefan-vodă în dumbrăvi, aproape de Hotin, până a să încrede unii cu alalti, au trecut câteva ceasuri, supt care zăbavă au trecut Vasilie-vodă Nistrul cu toate casele boierilor, însă nu fără mare pagubă în carăle boierilor la trecătoare și mai multŭ de târgoveți! de Hotin, carii, vădzândŭ spaima și graba la trecătoare, precum face vréme ca acéia, au dat jacŭ în rămășița carălor și multe haine scumpe, argmturi au apiicatŭ, câtŭ de atuncea știu îmbogățiți pre câțva hotincéni.

Zac. 9. Apucase oștile lui Ștefan-vodă pre o samă de némți netrecuți încă și dândŭ și den cetate Mo-gâldea paharnicul (de care s-au pomenit c-au fostu până la Hotin legatŭ la pusei) den săcalușe si năva-lindŭ și slujitorii de a lui Ștefan-vodă, au perit putinei némți la trecătoarea cu podul. Iară da și

siimenii lui Vasilie-vodă de peste Nistru den sméțe, cât nu să putea coborî nime la vad.

Zac 10. N-am fostŭ într-acea dată acolè, la trecătoarea acéie, că trecusăm Nistrul mainte, precum am pomenit, iară am înțeles de ceia ce au fostŭ acolea de față, cum singur Vasilie-vodă șidea de céia parte de Nistru preunscăuieș. Au slobodzit târgoveții (și spun că cu învățătura Mogâldei paharnicul) un săcaluș, den care sacaluș glonțul foarte pre aproape au lovit de Vasilie-vodă. Scârnavă și nebuneasca faptă și nu fără osândă cât de târdziu.

Zac. 11. Nu pociŭ tăcea aice pentru cetatea Hotinului, ce nesocoteala a o lăsa îndată pre mâna altuia, de nu de altă nedejde pentru trecătoarea, în care să hie fără grije, s-au cuvinit să să puie oameni sinețași. Și ce oameni? 30 de némți să hie pus, să o ție despre oastea Muldovei și despre unguri cu aii. Au n-au fostŭ hrană? Pâinea a unui satu de la Hotin ar hi putut a ținea un anŭ, sau câtă era numai în tirgŭ. Și acéia cetate, oricine va vrea să socotească, va afla că au fostŭ a rássipei casei lui Vasilie-vodă pricina. Și de mi-i întreba, îți răspundzŭ, că de ar hi fostŭ doamna lui Vasilie-vodă în cetatea Hotinului, nu la Suceavă, n-au fostŭ în puterea lui Ștefan-vodă a bate cetatea Hotinului, cum au bătut fără grije cetatea Sucevei, că și așea venise Vasilie-vodă cu soltanii pănă în Prut, cu oști tătărăști, ce i-au întorsŭ hanul, că sosiia craiul leșăscŭ. S-au cum ar hi bătut Ștefan-vodă cetatea Hotinului și Hmil era la Husiatin, cale de o dzi de Hotin? Ce multe ar hi pututŭ a lucra Vasilie-vodă și domniia tot neclătită la Poartă îi sta, pănă târdziu, după luatul cetății Sucevei.

Zac. 12. Nime dară să nu vinuiască sfaturile de acmu. Vedzi ce greșele s-au făcut la cei vestiți svét-nici. Și acela lucru era în putere a face, iară vrémile de acmu nu sântŭ în putere și nici un sfat nu încape la greu ca acesta, fără de mărturiia că este sosită perirea. Dzicem că de ar hi cutare și cutare, acum ar hi într-altŭ chip. Iară nu sintŭ vrémile supt cârina omului, ce bietul om supt vrémi. Multe și mari smintéle am apucat și în dzilele celor mai bătrâni, iară îți agiurigă aceasta una, cu lăsarea fără oșteni cetății Hotinului, den care lăsare ieste rássipă toată avuției lui Vasilie-vodă cu casa.

Zac. 13. Pentru cetate, tumpinându-mă în cale cu Cotnarschii, credincios pisariul lui Vasilie-vodă (că el veniia de la crai trimis pănă la

răscoale de Vasilie-vodă și eu mergeam în sus, la starostele de Camenință), m-au întrebat, ca un om deplin ce era: „Grijit-âu bine cetatea Hotinului Vasilie-vodă? Pus-au oamenii săi și pușcile, au ba?" Am răspunsŭ că nice un seninŭ, la purcesul mieu, să să grijască cetatea, n-am vădzut. Au suspinat Cotnarschii, cum ar hi știut că să va lăsa nesocotită cetatea acéia. Iară poate hi că giudéțul lui Dumnedzău spre ce trage, cu anevoie să mută cu sfatul omenescŭ.

Zac. 14. întră Vasilie-vodă în Camenință, cândŭ am sosit și eu cu veste, că iată sosește și starostele de Camenință, cu mare făgăduință și cu căldură, să să afle la acéia vréme, precumuși au fostŭ așea.

Zac. 15. N-au împlut Vasilie-vodă cu pribegiia sa o lună în Camenință și veni știre, cum Timus, feciorul hatmanului Hmil, cu 8.000 de oaste în-tr-ales căzăcească, trece la Soroca Nistrul. Acmu caută hirea de priietinŭ leșască. Macara că cazacii pănă la inemă léșilor intrase cu sabia și Vasilie-vodă o casă cu capul lor și în nedejdea lor de a-și răscumpăra domniia, nice o oprеală sau vreun bănat despre cineva n-au avut, ce, cum au venit fără grije așea, cândŭ i-au fostŭ voia, au ieșit. Fără numai de un polcovnic anume Condrațchii, ce era cu o mie de léși de paza marginii, avea siială Vasilie-vodă. Ce p'repunea ca niște oameni streini, de siială, ai noștri. Iară nici acéia nici un gândŭ rău, nice puterea acéia, să strice lui Vasilie-vodă ceva, n-au avut.

Zac. 16. Timus cu oastea cum au trecut Nistrul, n-au mai așteptat să să adune cu socru-său, Vasilie-vodă, ce, de la Soroca, întinsŭ la Coicéni au tras oastea și acolea au trecut Prutul.

Zac. 17. Luândŭ veste Ștefan-vodă de Timus că vine întinsŭ asupra léșilor, Diicul spătariul domnului muntenescŭ pre porunca domnu-său, să nu se sune de tot lucrul, că au întratŭ cu oștile lui în raiava împăratului, să întorsesă cu câteva dzile înainte și Chimini lanăș, ori temându-se de vreo sminteală oștilor și den vreun hiclenșug de țară, ori stiindŭ soliile s'tapânŭlui său, lui Racoții, la Hmil pentru Crăiia Leșască, că să agiungea Racoții cu Hmil pentru crăiia la léși de atuncea, și-au por-nitŭ și el toată pedestrimea ce avea, némți și cu pușcile pe la codrul Câpotéștilor, pre Cobâle, direptŭ la potica Difuzului, numai el singur cu călărimea rămăsese, pren rugămintea lui Ștefan-vodă, în Iași, și-au strânsŭ și Ștefan-vodă oastea

de tară câtăva, ca la 12.000 de oameni și au ieșit deasupra Popricanilor împrotiva cazacilor.

Zac. 18. Timus, dacă au trecut Prutul, au purces spre Popricani cu tabăra legată. Ieșise o samă de oșteni a lui Ștefan-vodă înainte, peste Jijiia, în chip de harții și au coborât Ștefan-vodă și darabanii la Jijiia, la vad. Iară puțin lucru au ținut harțul oștenii lui Ștefan-vodă, i-au împinsŭ îndată călăreții lui Timus. Și era și ai noștri, carii ținea cu Vasilie-vodă, pe lângă Ștefăniță paharnicul, den Hăncești și den Hânțești o samă și câți cercheji de-a lui Vasilie-vodă, carii toți aceste mărsése cu boierii cei trimiși de Vasilie-vodă la Hmil hatmanul.

Zac. 19. Cazacii, cum au împinsŭ pe călăreții ce le ieșisă den oastea a lui Ștefan-vodă înainte, au purces orbi la vad cu toată tabăra și unii pre pod mai mulți pe lângă pod, că era Jijiia mică, au dat cu tabăra. Care năvală vădzândŭ darabanii, au plecat fuga de la vad la deal, spre rediu și oastea (céialaltă ce sta deasupra, pre culme, nedându-le nice un agiutoriŭ, i-au agiunsŭ pre coasta Popricanilor călăreții lui Timus și el singur și au cădzut acolea multe trupuri den bieții darabani. Alții, carii au hălăduit pănă în rediu, ș-au scutit viața cu pădurea.

Zac. 20. Vădzândŭ acéia primejdiie a darabanilor, Ștefan-vodă și Chimini lanăș au tras oastea mai spre Iași și au tocmit de îmbe părțile de drum călărimea. Și era acéia oaste și de țară și la Ghimini lanăș, cât să putea, la 24.000 fără greș să socotească. De ar hi fostă la un gândŭ, ce era? Nedândŭ război cazacilor, să le închidză hrana și drumurile den toate părțile, ce ar hi făcut cu tabăra Timus?

Zac. 21. La suitul taberii Căzăcești pre coastă, la deal, sărisă o samă de oșteni de țară și înfrânsésă pre călăreții lui Timus, de i-au băgat pănă în tabără. Și acolea în deal, dacă s-au suitŭ toată tabăra, că era îndesară, s-au aședzat pre mas și acolea au mas preste noapte. Iară den oastea lui Ștefan-vodă, într-acea noapte, mulți lăsândŭ oșteniia, au mărsŭ spre casele lor.

Zac. 22. A doa dzi, Timus cu tabăra legată au purces direptŭ asupra oștilor lui Ștefan-vodă, spre oraș, fără nici o siială, dodeindu-i moldovenii câte oarece de pe de laturi. Ce vădzândŭ Ștefan-vodă și Chimini lanăș că scade oastea și într-acea noapte s-au scursŭ în giumătate, pănă între vii au

ținut drumul orașului, iară dentre vii au luat Bahluiul în sus și câțiva boieri de casa lui Ștefan-vodă cu totul.

Zac. 23. Timus într-acéiași dzi, după ce au îm-pinsŭ oștile lui Ștefan-vodă, au intrat în târg ș-au descălecat în curțile cele domnești și tabăra iezise toată înaintea curții și penpregiur. Și au ședzut așea, cu tabăra iezită, pănă la [venirea socru-său, lui Vasilie-vodă, în Iași de la Camenița. Iară pănă a sosi Vasilie-vodă, au prădat cazacii codrii lașilor de la drumul Căpotéștilor, pănă aproape de Huși, și scosesă fără număr vită, care apoi, dacă au sosit Vasilie-vodă, pre câtă au aflatŭ nemâncată, tot câte un zlotŭ au dat cazacilor pre vită și au dat știre la oameni de ș-au luat vita, care o au cunoscutŭ.

Zac. 24. Mulți au perit atuncea de cazaci, oameni neștiutori ce sântŭ cazacii oploșiți în târg. Alții merge să să închine la Ștefăniță paharnicul, carele era cu Timus, ce nu agiungea pănă la Ștefăniță, că-i tum-pina cazacii și-i omorâia, între carii și Tăutul armașul și alții mulți ș-au pus capetele de cazaci.

Zac. 25. Pre Vasilie-vodă vestea de izbândă lui Timus l-au tumpinatŭ la Zvancea cu care veste Grigorie comisul singur mersesă și l-au îmbrăcat cu haină cu soboli. Și îndată au trecut Nistrul la Zvancea, că cetatea Hotinului nice într-un chip n-au vrut să o dea târgoveți! cu pârcălabul lor, cu Hâjdău, ori că au vrut așea de credincioși să hie lui Ștefan-vodă, care lucru n-aș da să hie într-ai noștri pănă într-atâta nevoința pentru singură credința, ori că s-au siit pentru jacuri ce făcusă târ-goveții în carăle boierilor, pecum s-au pomenit, și slobodzise câteva săcalușe în sângur Vasilie-vodă. Și aceasta ieste pricina, nu alta. Și în câteva rânduri au trimis Vasilie-vodă la Hâjdeu, carele era pârcălab pus de Ștefan-vodă, și la târgoveți, cu mare giură-mânturi, ce nici într-un chip n-au vrutŭ să dea cetatea și au ținut vro doao luni, pănă la a doa venire a lui Ștefan-vodă den Țara Muntenească, îi încun-giurase Vasilie-vodă și cu niște némți ai săi, de-i bătea și tot au ținut cetatea toata vara închisă. Așea cu anevoie să agoneséște ce să pierde odată.

Zac. 26. Vasilie-vodă dacă au sosit la Iași, după sfat ce au făcut cu ginere-său, cu Timus, s-au mutat Timus cu tabăra la Gălata, iară Vasilie-vodă au rămas în curte, gătindu-să asupra lui Matei-vodă, cu mare gătire,

dândŭ știre țărâi să încalece tot omul, iertând pre toți de toate vinile, de ari hi și greșit cineva, împrotiva domniei.

Zac. 27. Aicea caută cum nu să poată trece ce ieste să hie, că după izbândă acéia, Vasilie-vodă să hie întorsŭ pre ginere-său înapoi, și să se hie așădzat iară cu paza trébilor la împărăției, întărin-du-să cu slujitorii streini, cum avea avuțiie, nime n-ar hi mai venit asupră-i. Și așea-i sfătuia pre Vasilie-vodă și o samă de boieri. Ce, în nedejdea neîndoită pre oști Căzăcești, ce avea Vasilie-vodă, să-și răscumpere strâmbătatea despre Matei-vodă în-tâiŭ și mai pre urmă și despre Racoții, cumu-și dzi-cea Timus că den Țara Muntenească pen Ardealŭ să va întoarce, au biruit sfatul, numai să margă asupra lui Matei-vodă. Iară nu omul, ce Dumnedzău sfarâmă războaiele, precum dzice Scriptura.

Zac. 28. Nu să cade să trecem poticala nemților de șaugăii țărâi noastre, la munți pre Oituzŭ, de care némți s-au pomenit că-i pornise Chimini lanăș den Iași înainte pen strâmtori de-a diréptul. Și apoi, amu în munți, s-au îndemnat șavgăii de la Ocnă și au ținut calea pedestrimei aceiia a lui Racoții și cu sfatul a unuia den șavgăi, dacă să vor apropiia de némți, să cadză toți la pământŭ, până va trece focul sinéților, cum dau némții odată toți. Așea au făcut, cădzindŭ toți la pământŭ. După ce s-au stâmpărat sânețăle, până a găti al doilea diresŭ némții, au intrat șavgăii într-ânșii cu coase și cu topoară, ce au ei lungi în coade și-au perit câțva némți acolea de dânșii, cât le-au căutat aceii pedestrime a lăsa și pușcile în munți și de-abiia s-au dezbărat de șaugăi bulucurile acélealalte de némți. Pentru care fapte a șavgăilor, apoi Alexandru Costin, fiindŭ po-vață dată den Iași acelor némți, au ședzutŭ un anŭ încheiat în temniță la Făgăraș, în obedzi.

Zac. 29. Ștefan-vodă până în Trotuș au mărsŭ cu Chimini lanăș, iară den Trotuș, avându nedejde pre Matei-vodă de agiutor mai de sârg și trăgea și boierii în Țara Muntenească și poate să hie că și patima nemților de șavgăi făcea oarece sială, s-au despărțit de Chimini lanăș și au luat Totrușul în gios pren Focșeani, în Țara Muntenească.

Zac. 30. Aicea în Iași, până la purcesul lui Vasilie-vodă în Țara Muntenească, au perit Cotnarschii pisariul leșescŭ de credință a lui Vasilie-vodă, omŭ deplin la toate trébile, de Timus ginerile lui Vasilie-vodă, den hirea lui acea de tiran ce era și de om sălbatecă și fără nice o frică de

Dumnedzău, scornindŭ pricină că ieste leah și el opriia pre Vasilie-vodă să nu-și dea fata după Timus. Deci, într-o dzi au trimis, poftindu-1 de la Vasilie-vodă, să-l trimață, că-i ieste de treabă. Negândindŭ Vasilie-vodă de una ca acéia, l-au trimis la dânsul, la Gălata mănăstirea și acolea dacă au mărsŭ, au învățat pre cazaci de ai săi cu săbiile gata. După voroava ce-au avut scornită cu dânsul, la ieșitul de la voroava lui, au dat cazacii, ce era gata de acéia faptă, cu săbiile într-insul și l-au omorât cu mare tiranie, fără nice o milă. De care faptă a lui Timus, deaca au audzit Vasilie-vodă, numai nu să otrăviia de voie rea. Și îmbla Timus cu acéia gândŭ și pre Toma vornicul si pre lordachie visternicul, tot dentr-acéia pricină, dzicândŭ că acești doi cu Cotnarschii opriia pre Vasilie-vodă să nu dea pre doamna Roxandra după dânsul. Deci îmbla si ei cu dzilele amână si s-au cerșut de la Vasilie-vodă să-i lase să margă la țară. Ce Vasilie-vodă nu-i lăsa și au poroncit la ginere-său că mai bine mortŭ să hie, decât să hie boierii, carii are la inimă sa cu toată credința, la grije ca acéia. Sau cu ce inimă or veni céialalți boieri de la țară la dânsul? Deci l-au mal mutat de la gândul lui. însă boierii acești doi tot cu fereală îmbla și tot pre ascunsŭ noaptea pe la poarta despre casăle despre doamna veniia la Vasilie-vodă. De care toate suspina greu Vasilie-vodă și-și frângea mânule de ginere ca acéia.

Zac. 31. Au purces Vasilie-vodă den Iași în Țara Muntenească cu al treilea rândŭ asupra lui Matei-vodă domnul munteнéscŭ. Și întâi Timus cu tabăra căzăcească și al doilea conac au stătut la Podul înaltŭ pre Bârlad și acolea au făcut Timus oștilor Căzăcești căutare și le-au împărțit de la Vasilie-vodă lefe și căpeteniilor și oștenilor tuturora. Era de capete Căzăcești cu acéia oaste polcovnici Bohun anume și altul Nosaci, vestiți și vechi cazaci. Și tot acolea, fără nice o vină, Timus, pentru un cu-vântŭ ce au dzis în sfat Bohun, au scos sabia Timus și au lovit pre Bohun într-un umăr, de caTe rană în toată calea acéia Bohun au îmbiat cu mâna legată. Acéia om cu hirea de hiară sălbatecă era Timus! Nu cutedza nime un cuvântŭ, den polcovnici, să dzică, să îndireptédze lucrurile oștilor. Ce, dendată, pre purtatul trébilor, ce era den Timus, omŭ tânar și fără nice o socoteală, să cunoștea că nice la un folos nu vor ieși lucrurile.

Zac. 32. De acolea au purces ostile în gios și amu Vasilie-vodă în frunte cu oastea de țară și să adaoge den dzi în dzi oastea de țară de

pretutindere și pănă la marginile țărâi s-au strânsŭ de toată oastea de țară, ca 8.000 de oameni.

Zac. 33. Matei-vodă, domnul muntenescŭ, luândŭ veste de scosul lui Ștefan-vodă den Muldova de oști Căzăcești, trimisesă pre Diicul spătariul său, să strângă toată oastea de la marginile țărâi sale, să hie la hotar între țări de straje și cu dânsul și Ștefan Gheorghie-vodă, ciracul lui. Avea și Ștefan-vodă ca 300 de oameni într-ales călăreți și câțva feciori de boieri tineri cu sine. Și întâi strajea lor, pentru limbă ce trimisese, s-au ivitŭ în gura Berhé-ciului, mai sus de Tecuci, pre care o au gonit oamenii lui Vasilie-vodă câțva loc. Ce, sărindŭ târdzâu, le-au pierdut urma.

Zac. 34. Venise apele Sirétiului mare, pentru care au căutatŭ oștilor câteva dzile a face zăbavă, pănă a să face pod peste vase. Și așea trecândŭ oastea, a doa dzi de la Șiret, au intrat pre la Focșeani în Țara Muntenească și îndată, fără nici o milă, au dat foc orașului și ori pre undeși agiungea cazacii, fuma a bietălor lăcuitori nevinovați lăcașurile, odăile și hrana.

Zac. 35. Sta în tocmală cu oștile sale și Diicul spătariul a lui Matei-vodă, nu departe de oraș, de Focșeani, la o vale căriia-i dzicŭ Milcovul cel Mare, cu altŭ nume Cucata. Acelui pârâu râpile pusesă despre oștile lui Vasilie-vodă și oastea sa tocmisă de Ceielaltă parte, stol toată oastea într-un șireag tocmită, ca 9.000 de oameni, că și de lefecii a lui Matei-vodă o samă era cu dânsul și oastea de țară, câtă are Țara Muntenească de la București, dincoace, pănă în margine, toată era acolea adunată și acolea și Gheorghie Ștefan-vodă cu vro 300 de muldoveni. Și așea în rândŭ tocmită oastea muntenească aștepta pre Vasilie-vodă și pre Timus.

Zac. 36. Întâi li s-au arătat Vasilie-vodă cu oștile sale și au stătut frunte și muldovenii, iară cazacii își tocmiia tabăra pe urmă. Și atâta au stătut muntenii la războí, cât au făcut oarece harțuri cu muldovenii peste pârâu, trecândŭ muldovenii și apoi trecându-i muntenii iar dencoace, așea în dquă-trei rânduri, pănă au trimis Vasilie-vodă némți ce avea și s-au supus pre supt maluri. Deci au luat călărimea muldovénilor si malul dencolea. Iară cât au vădzut muntenii apropiiată tabăra cazacilor de pârâu, au purces în răzsipă, cine încotro i-au părutŭ. Gonit-an muldovenii și o samă de călăreți și den cazaci, pănă la Râbnicŭ, iară n-au perit oșteni așea mulți den munteni, c-au luat devreme fuga.

Zac. 37. După acéia răzsipă a oștilor muntenești, care s-au făcut mai multŭ den prostiia Diicului spătariului au fostŭ, că niciși trebuiia să aștepte el pănă într-atâta pe oastea ce era cu foc și el numai cu călărimea, au purces Vasilie-vodă cu Timus spre Târgoviște, stricândŭ și ardzândŭ ce le-și sta înainte. Iară Matei-vodă, domnul muntenéscu, lu-ândŭ veste și de răzsipă oștilor sale la margine și că vine asupra lui întinsŭ Vasilie-vodă cu Timus, nemică cu acéia sminteală a oștilor dentâi nu s-au spăimântat, ce, strângându-și oastea de țară și lefecii ce avea, au purces și el den Târgoviște și ș-au ales Ion foarte bun de dânsul, la o poiană între Ialomița apă curatoare și între un pârâu foarte tinos și de trecătoare rău, la un sat anume Hinta. Și acolea au stătut cu mare inimă, nu așè oștilor sale, cum elŭ singur, așteptândŭ pre Vasilie-vodă. Trimisesă Matei-vodă și altă samă de oameni, siiméni și lefecii o samă, Diicului spătariului la margine într-agiutor. Ce, dacă s-au tâmpinat cu veste că s-au rässipit oastea acéia cu Diicul spătariul, au purces oastea acéia înapoi și i-au agiunsŭ la Teleajina fruntea oștii lui Vasilie-vodă. Au stătut muntenii călări la vadŭ, pentru să să mai depărtédze pedestrimea.

Zac. 38. Părut-au și lui Vasilie-vodă și lui Timus că va hi acolea Matei-vodă sângur cu toată oastea', la Teleajina. Apoi dacă s-au vădzut că ieste oaste puțină, au dat oștenii lui Vasilie-vodă pre trei locuri préste apă și n-au stătut muntenii, ce s-au dat înapoi. Iară gonașii îndată au agiunsŭ și pe siiméni și acéia dându-să înapoi, s-au apărat pen niște dumbrăvi, ce sântŭ acolea. Și dândŭ știre lui Vasilie-vodă de săiménii acéia, au purces și sângur Timus cu o samă de oaste călare căzăcească, lăsândŭ tabăra pre urmă cu Vasilie-vodă. Și dacă au agiunsŭ Timus au descălecat pre cazaci gios, la năvală, asupra săimenilor. Ce, tot au mărsŭ, apărându-să foarte tare den focŭ siiménii, pănă au intrat într-altă pădure, ce era lunca Praovii și nu le-au stricat nemică cazacii păn în noapte, bătându-se den foc, fără ce au picat și den săiméni și den cazaci. Din cazaci au perit și doi sotnici atuncea.

Zac. 39. Vesel Matei-vodă că i-au hălăduit siiménii și c-au putut răspunde focului cazacilor, lŭândŭ mare inema și nedejde dentr-acéia tâmpinare siimé-nilor cu cazacii. Iară Timus, după acéia goană, n-au vrut să să întoarcă la oaste, pre care au apucatu-o noaptea, cât au trecut apa Teleajinii, ce au rămas cu masul la unu satu, anume Cocoréștii la niște case

boierești. Aflândŭ casele pline de toate bucatele, singur au pus de au dat focŭ caselor, dacă s-au sculat de la masă amețit de vin.

Zac. 40. A dooa dzi, oastea trudită den cale și obosită tabăra, necercândŭ ce locŭ este înainte, unde și cum stă și în ce loc nepriietini și cum departe, de-abiia de'au îngăduit vro două, trei ceasuri, au și dzis trâmbițile de purcesul oștilor. Multŭ au stătut Vasilie-vodă, sfătuindu-1 să rămâie acéia dzi, să răsufle oastea, să să strângă bine toată și să să cerce locurile și pe altŭ loc, nu pe acolea, pre.unde anume alesesă' Matei-vodă, să-i hie îndemână a sta împrotiva. Ce, cui să dzicea aceste, sau cu cine să sfătuiia? Cu unu omŭ în hirea hierălor. Polcovnicii carii era, unul un cuvântŭ nu cutedza să dzică, că numai pentru un cuvântŭ, cu sabiia zmultă da ca-n-tr-un dulău într-ânsul. Și Bohun polcovnicul cu mâna legată de rană cu sabie, făcută de dânsul, îmbla ca fără sine.

Zac. 41. Aicea caotă aceasta izbândă den ce și cum s-au prilejitŭ lui Matei-vodă și ca acéia izbândă, care nu să va hi prilejit alta ca acéia în toată viața lui, câte au avut den războaie în dzilele sale. Că cine ari putea să creadză în socoteală, să să înfrângă oastea căzăcească cu tabără, de oaste cum ieste oastea muntenească? Nu să defăima, ce, ori pedestrașul, ori călărețul vei socoti, nu vei afla să hie de potrivă sinetașului căzăcescŭ. Ce vei dzice: „Fost-au acolea sirbi, unguri, léși, nu numai munteni". Așea ieste, léși au fostŭ putini. Ce ari hi făcut ei numai, de ar fi fostŭ tocmală în oastea căzăcească pre obiceiul lor ? Iară pre unguri și pre sirbi nu-i aleg den munteni, nici sântu siiménii, sârbii sau ungurii atocrna cu focul cazacilor, cum nice darabantul muntenéscŭ. Eu, ce ieste partea mea, toată izbândă aceasta a lui Matei-vodă de la Hinta (alegândŭ deosebi voia și orânduiala lui Dumnedzău, numai pre socoteala omenească grăindŭ) ieste den nebuniia lui Timus întâiŭ și den bărbățiia și a lui Matei-vodă al doilea, însă den nebuniia 'lui Timus cu câțva mai multŭ, că socotindŭ vitejiia lui Matei-vodă de atuncea, cum îmbla pe denaintea oștilor sale, îmbărbătândŭ în frunte, să să hie apropiiat toată oastea căzăcească cu tabăra legată, nu rumtă, cum au rumtu-o Timus în trei părți să să hie lipit, să înceapă a da la ténchiu, nice ar hi scăpat Matei-vodă fără primejdi-ia sau morții, sau ranei mai grelei, de cum i s-au prilejit tot atuncea, nice săiménii ar hi ținut multŭ împotriva focului lor. Ce toată pricina au fostŭ izbândii aceia nebuniia lui Timus, care nice voroviia cu nime, nici întreba de polcovnicii săi sau de cineva. Oastea

obosită cu atâta cale tot într-acéia dzi, cu tabăra rumtă în trei părți, precum ieste marșul și tocmala în războiŭ, socotește.

Zac. 42. Ce, dacă au vădzut Vasilie-vodă că cu sfatul nu folosește nemică, au suspinat și lăsinclŭ în voia lui Timușŭ toate, au purces cu oastea sa iară în frunte și pre urmă Timus cu tabăra, scârș-cândŭ în dinți, cum că să laudă moldovenii că ei au făcut izbândă de la Focșeani și de la Telejina. Mergea oastea, ales tabăra cazacilor, cu greu pen locuri strimte și tinoase și pre pârâul Hintei numai un podeț. Și întâiŭ, deaca au trecut oastea lui Vasilie-vodă podețul în poiană, au luat aripa în-a-stânga și s-au pus șirag în rândŭ împrotiva aripii a lui Matei-vodă cei direpte. Iară în direaptă și singur mijlocul au lăsat Vasilie-vodă taberei Căzăcești, împrotiva mijlocului și aripii ceii den-a-stânga a lui Matei-vodă. însă tabăra căzăcească, dacă au venit pănă la un loc, au stătut și n-au vrut Timus să o aducă în rândŭ, alăturea cu oastea moldovenească, dzicândŭ: „Lasă, vitejii, moldovenii or bate ei pre munteni și singuri, fără de noi!" (Aicea caută că agiungea aceasta una nebunie la întreagă sminteală.)

Zac. 43. Iară Matei-vodă în tocmală sta într-acesta chip: aruncasă un șanțŭ penpregiurul taberii sale, den apa lalomiții den sus, pănă în apa den gios și au scos oastea denafară de acel șanțŭ. Den-a-di-reapta au pus curtea, ce să dzice la dânșii roșii1, și altă oaste de țară și au pus o samă de pedestrime, siiméni. Și acéia aripă era împotriva muldovénilor. Iară el singur au stătut în mijloc cu livinții și cu dărăbanții și cu o samă de săiméni, cu pusei tocmite pentre pedestrime. Iară în-na-stânga, ce să prinde împotriva cazacilor, au pus léșii lefecii și unguri. Și așea, cu oastea scoasă den șanțuri, nu departe, au stătut și au așteptată pre cazaci și oastea Moldovei.

Zac. 44. Câteva ceasuri au stătut oștile rnuldove-nești, așteptândŭ să să apropie tabăra căzăcească și trimițândŭ râridŭ după rândŭ Vasilie-vodă la Timus, să să apropie tabăra, n-au vrut, ce au răspunsŭ: „Să înceapă dumialor războiul, că oi veni și eu". N-au avut ce face Vasilie-vodă, au mai clătit cu toată oastea și au început muldovenii harțul cu muntenii. Da săiménii lui Matei-vodă în muldoveni cu foc, ce și Vasilie-vodă o sută de némți foarte buni ce avea au trimis să sprijenească călărimea Moldovei. Au stătutŭ némții împotriva focului săiménilor și pre obiceaiul său, cum

slobodŭ o dată focul, s-au îndemnat mai multŭ de giumătate oastea Muldovei și au făcut acéia năvală cu steaguri asupra muntenilor, cât toată curtea, ce să chiamă la dânșii roșii, au dat dos și amu unii și peste lalomițe didése, nesocotindŭ vadul. Pănă în corturile muntenilor au mărsŭ moldovenii cu acéia năvală și nime nu poate să dzică că nu era acéia năvală a mare viteji. Și să hie fostŭ și tabăra cazacilor odată, alăturea, cu focul asupra mijlocului și aripii cei den-a-stânga a lui Matei-vodă, s-ar hi ales lucrul. Ce, neavândŭ Matei-vodă la mijloc, unde era el, nici o treabă și aripa lui Ceielaltă, s-au mutat singur cu capul său în aripa den-a-direapta, unde era înfrântă de moldoveni oastea lui și au dat îndărăptŭ călărimea Muldovei, întorcândŭ toate pușcile în muldoveni și toată pedestrimea. Și amu viindŭ mai des focul, s-au dat moldovenii încet iară înapoi și într-acéia desime a focului picândŭ câțva den muldoveni, au perit și căpitanul de némți a lui Vasilie-vodă, om oștean diréptŭ, de neamul său leah. Pușcile nepăfă-site da în muldoveni.

Zac. 45. Și așea puindŭ Matei-vodă războiul iară la loc la aripa sa den-a-diriapta, Timus, cu nebuniia sa, au rupt numai o samă de pedestrime căzăcească cu o samă de pusei, fără tabără, fără altă tărie și i-au apropiiat de mijlocul oștii muntenești, unde venise iară la loc Matei-vodă și sta îndemnândŭ oastea sa asupra cazacilor, însă era atâta loc încă, cât de-abiia să agiungea cu glonțurile unii pre alalți și lucra pușcile de îmbe părțile. Cazacii pre-ncét tot să apropiia de oastea muntenească pre furiș, că este locul foarte spinosŭ acela și cândŭ da pușcile lui Matei-vodă într-ânșii, toți cădea la pământŭ. Iară aripa den-a-stânga a lui Matei-vodă, unde era și léșii, sta plecată pre cai neclătiți, deprinși léșii și știutori hirii Căzăcești. Vădzându-i fără tabără, pedestrime goală, singură în câmpŭ, aștepta cu inimă să să mai apropiie cazacii. Timus sta cu tabăra înapoi, des-părțidu-o în duă părți, fără nici o socoteală, pănă s-au scornit chiotul între cazacii cei den frunte si și-au slobodzit focul. Den care foc au nemerit și pre Matei-vodă un glonțŭ de sinețŭ aproape de închietura genunchiului și l-au priceput îndată un paicŭ și au năvălit la scara lui Matei-vodă, să nu cumva cadză. L-au gonit pre paicul de la sine cu sudalmă Matei-vodă și nearătându-să nemică de rană, au îndemnat oastea sa, ca un deplin oștean. Și atuncea au sărit léșii diraptŭ asupra pedestrimei Căzăcești și îndată au înliat cu săbiile într-ânșii și într-un ceasŭ statură câteva trupuri de cazaci și răniți foarte mulți, că i-au călcatŭ călăreții păn aproape de tabără. Și după aceasta a doa

îndereptătură a oștilor a lui Vasilie-vodă, ales a cazacilor, în carii era toată nedejdea și ochii & tuturor, au cădzut tuturora inimile gios, cât nime n-avea nedejde de izbândă, ce mâhniți toți și înspăimați. Nebunul Timus ce să facă nu Știia, făr de nici o tocmală și nice o rânduială. Striga cazacii: „Dziceți-ne, în vro parte ori să mergem, ori să ne aruncămŭ șanțuri pre obiceiul nostru". Nu era amu nici sfat, nici orânduiala. Și totodată cu aceste să scornisă un vivor den sus cu ploaie direptŭ în fața oștii lui Vasilie-vodă și ca acéè furtună, cu sunetul copacilor și cu ploaie răpede, cât să părea că este anume urgiia lui Dumnedzău orânduită asupra céștiia oști, câtă era despre Vasilie-vodă. Și Matei-vodă cu tunuri adăogea groaza oștii și sămeți amu oștenii lui. Deci întâi aripa oștii noastre, Moldovei, au purces în răzsipă. Vasilie-vodă, vădzindŭ a vedere răzsipă oștii sale, s-au mutatŭ cătră tabăra căzăcească, la Timus, carele încă căzniia cu tabăra, întâiŭ ce o rumpsése. să o împreune la loc. Pe o ploaie și furtună ca acéia nici de un sporiŭ nu era, ce, câți au putut a să încălăra cazaci, s-au încălărat și au plecat și Timus cu Vasilie-vodă fuga, lăsândŭ toată tabăra și bieții pedestrași la perire.

Zac. 46. Perit-au în céstŭ războiŭ oameni însemnați den boierii Muldovei, Bucium stolnicul den tun lovit și Hristodul cămănariul și den slujitori puțini, den pedestrimea căzăcească câțva den céia ce au fostŭ în frunte, precum s-au scris, den némții a lui Vasilie-vodă în giumătate. Vii mulți și den oșteni de țară și den cazaci au cădzut pre mâna lui Matei-vodă. Iară și den munteni nu fără scădere în oameni au fostŭ si mai vârtos primejdiia lui Matei-vodă, cu rana ce i s-au prilejit, den care, cu adevărat și bătrân au fostŭ, iarn cât ar hi mai putut trăi, rana acéia i-au scurtatŭ rămășița dzilelor, că pănă la anul, netămăduit de acéia rană, au murit. Că să nu hie fostŭ rănit, de-abiia cineva de ar hi putut scăpa, den muldoveni și cazaci, unde întrasă și cu ce tocmală.

Zac. 47. Așea fârșindŭ și acesta război Vasilie-vodă cu Matei-vodă, pe urma si nărocul celoralalte războaie ce au avut mainte, au luat cu Timus câmpii pre la Grădiște, trecândŭ Sirétiul la Vădéni, au venit la Iași, la scaunul său, cu mare mâhniciune tuturor lucrurilor sale.

Zac. 48. Nime nu s-au gândit pentru pedestrimea căzăcească să iasă cineva viu den câți rămăsese după fuga oștii ceii călări. De mirat hirea cazacilor la nevoie. După ce li-au fugit toate capetele și hatmanul lor, ei în

de sine în loc au rădicat capŭ și au legat tabăra și s-au apărat pănă în noapte și apoi noaptea în tabără au făcut focuri de carăle lor și de spini, iară singuri au purces cu tocmală, fără tabără, numai pedestri și au ieșit toți păn într-unul, fără nici o dodeială, aicea în țară.

Capulŭ alŭ noosprădzécelè

Âncep. 1. Aicea în Iași, Timus odihnindŭ după ospățul de la Matei-vodă dzéce dzile, au purces spre țara sa, iară Vasilie-vodă iară s-au aședzat în scaun, că la Poartă îi sta domniia nestricată, însă, nu înde-lungŭ în pace,'că cerândŭ Ștefan-vodă de la Matei-vodă agiutoriŭ, să margă în țâră, i-au dat 400 de săi-méni și den dărăbanții săi cine au vrut de bunăvoie în leafa lui Ștefan-vodă și din livinți o samă. 'Și au în-tratŭ iară Ștefan-vodă în țara cu acel agiutoriŭ de la Matei-vodă pre la Focșeani și s-au așădzatŭ la Răcă-ciuni, la un sat al său, deodată, așteptândŭ și altŭ agiutoriŭ și de la Racoții cneadzul Ardealului.

Zac. 2. Cu anevoie să tocmăscŭ doi domni într-o țară! Așea Vasilie-vodă, pănă a nu să mai îngloti și a să întări partea lui Ștefan-vodă, au ales 800 de oșteni într-ales, orheieni și lăpușnéni și i-au trimis asupra lui Ștefan-vodă, cu nepotu-său, Ștefan paharnicul, și den sate boierești câtăva samă de oameni, carii ținusă calea lui Ștefan-vodă la fuga de la Popricani și omorâsă țăranii acéia și pre Morea-nul hatmanul lui Ștefan-vodă.

Zac. 3. Strajea lui Ștefan-vodă era la Bacău, 400 de oameni călări și vro... săiméni și amu era câțva den boieri și feciori de boieri adunați la Ștefan-vodă: Andronic sărdariul, Darie spătariul, Antiphie-aga si alți boieri de mainte cu dânsul. Și cu strajea lui Ștefan-vodă din boieri au fostŭ Mogllde paharnicul și Sturdzea visternicul. Dacă au simțit venirea lui Ștefăniță paharnicul asupra sa cu oștile lui Vasilie-vodă, s-au dat la o râpă ce ieste aproape de sat de Faraoni anume Valea Saca, și s-au tocmit acolea stol pre un piscŭ, alăturândŭ lângă sine și dărăbanții ce era munteni. Și cum veniia întinsŭ' orheienii îa dânșii împiedecați cu trecătoarea râpii aceiia ce s-au pomenit, nu trecuți bine toți, au sărit călăreții lui Ștefan-vodă și înloc i-au înfrântŭ pre orheieni. Au plecatŭ fuga si Ștefăniță paharnicul și Hânceștii și i-au gonit strajea acéia a lui Ștefan-vodă, pănă i-au trecut fără vad apa Bistriții. Pre alții, carii au luat drumul spre (Roma.n, i-au gonit pănă în Roman. Și i-au cuprinsŭ și țărănimea acéia pre care Ștefan-vodă i-au omorât, iară altora le-au tăiat urechile.

Zac. 4. După acéia izbândă, strajea lui Ștefan-vodă s-au mutat la Săboani, mai sus de Roman, iară Ștefan-vodă de la Răcăciuni s-au mutat la Bacău, adăogându-i den dzi în dzi oameni de Țară de Sus toată și den gioséni mulți. Și acolea i-au venit și agiutoriul și de la Racoții cneadzul Ardealului, 1.000 de oameni cu Boroș lanoș.

Zac. 5. Vasilie-vodă vădzindu-să iară la cumpănă grea și țara îndoită cu urâciune spre dânsul și doamna sa la Suceavă cu toată inema ce avea, cetatea Hotinului era ieșită de suptŭ ascultarea lui, că era închisă cetatea și tot să ținea pre numele lui Ștefan-vodă, unde era să mai năzuiască nu avea, cazacii amu înfruntați și rușinați cu Timus în Țara Muntenească și doi nepriietini tari pre acéle vrémi, și Racoții și Matei-vodă, să mira ce va face. Iară tot nelăsân-du-să, scrie slujitori și au tras și orheienii și lăpușnéDii la sine și au răpedzit și la cazaci, și-i lăsase Timus 200 de cazaci cu Hluh polcovnicul. Au făcut și el de toată oastea vro 4.000 de oameni și au ieșitŭ dentâiŭ la Movile pre Bahluiŭ. Apoi, dacă au lovit și al doilea rândŭ strajea lui, ce era cu Grigorie paharnicul, iară strajea lui Ștefan-vodă au purces spre Târgul Frumos și acolea, dencoace de Târgul Frumos, la Sirca, s-au tumpinat cu Ștefan-vodă.

Zac. 6. Acest războiŭ cum au fostŭ și cum s-au prilejit, nici unii părți nefățărindŭ, că nemică nu strică credința așè celora ce scriu letopisețele ca fățăriia, cândŭ veghe voia unuiè și coboară lucrul cu hula altuia, noi, macara că am hi datori cu pomenire lăudată mai multŭ lui Ștefan-vodă, de la carele multă milă am avut, decât lui Vasilie-vodă, de la carele multă urgiie părinții noștri au petrecut, iară dreptatea socotindŭ, nu poci scrie într-altŭ chip.

Zac. 7. Deci, den hărnicia domnilor, departe mai în frunte a lui Vasilie-vodă, că s-au aflata pururea în fruntea oștii sale, singur învățândŭ, mutândŭ steagurile și îndemnândŭ, iară Ștefan-vodă în oastea sa de față n-au fostŭ, ce au stătut departe de la oaste înapoi. Iară numărul oștii și hirea și acelea tot era mai tare Vasilie-vodă și mai mulți oșteni la Vasilie-vodă și mai buni călăreți, însă toți îndoiți și hirea neamului lacomă la înnoituri. La Ștefan-vodă era 1.000 de unguri călări, pre atâtea era si moldoveni și era 500 de pedestrași munteni și altă strânsoare. Iară la Vasilie-vodă 3.000 de călări, 400 de cazaci, 200 de săiméni cu darabani. Ce, a vedere au fostŭ voia lui Dumnedzău spre stângerea casii lui.

Zac. 8. Tocmise oastea sa Vasilie-vodă cuprin-dzindŭ drumul carele vine de la Târgul Frumos preste Sirca. însă Borăș lanoș, oblicindŭ că pe la pod este loc râpos, au lăsat drumul și au purces în sus pre costișe, alăture cu pârâul. Vasilie-vodă încă au purces în sus pre culme împotriva lor și au stătut așteptândŭ războiul. Den oastea a lui Vasilie-vodă au ieșit harțul, iară Borăș lanoș den oastea sa n-au lăsat, ce s-au arătat mai îndrăznețŭ cu oastea lui Ștefan-vodă, decât Vasilie-vodă, că au trecut pârâul.

Și lui Vasilie-vodă s-au cădzut, nu harțul, ce cu toată oastea să margă asupra, încet, cu tocmală, alăturea cu pedestrimea. Ce, așteptând Vasilie-vodă den loc neclătit, céialalți încă stătuse și deprinși cu izbânde amu în câteva rânduri ei, au sărit întâi muldovenii în frunte și ungurii după dânșii. De acéia săritură a oștenilor a lui Ștefan-vodă, cum s-au dat harțul lui Vasilie-vodă înapoi, cum ieste dédina harțului, cum au plecat și steagurile lui Vasilie-vodă fuga, fără nici o nevoie, care încotro, au stătut cu ochii, oilor, nu oștenilor sămănătoare oaste. Bieții pedestrași n-au apucat nici focul să-l sloboadze deplin, ce îndată, într-o clipală, cum s-ari dzice, ochiului, s-au înșirat steagurile a lui Vasilie-vodă pre Bahlui în gios cu fuga. Iară pedestrimea au luat pre Bahluiețŭ la Cârlegătură. Și cazacii, cu puțină scăderea sa, iară au hălăduit pe la braniște și s-au năzuit la Nistru. Singur Vasilie-vodă, va-dzândŭ răzsipă oștii sale, au purces și el deodată foarte cu puțini lângă sine. Apoi s-au strânsŭ pe lângă dânsul den capete slujitorilor și den Hâncéști unii și l-au luat între sine, apărându-1 cu mare lauda sa și veste și pomenire cinsteșă. La vréme ca acéia să stai la nevoia domnului, cu cinste vécinică hie-căruia ieste.

Zac. 9. Gonit-au gonașii pre Vasilie-vodă pănă aproape de Prut și l-au tot apărat carii era pe lângă dânsul, precum s-a pomenit. Și trupuri așea multe n-au cădzut; den oameni mai însemnați: Nechita vamășul și Isar clucériul. Și l-au prinsŭ viu și pre Gheorghie hatmanul, fratele lui Vasilie-vodă, cădzut cu calul la coborâș.

Zac. 10. Vasilie-vodă, după acesta războiŭ, au trecut Nistrul la Rașcov și acolea petrecând câteva dzile s-au mutatŭ la Volodijin, un oraș căzăcescŭ si de acolea au trimis pre Tordachie visternicul sol la Hmilŭ hatmanul, la cuscru-său. Iară Ștefan-vodă, lăsindŭ Iașii, numai ce au venit pănă la pod și de acolea orânduindŭ la scaunul lașilor caimacami, singur au purces cu

oștile sale la Suceavă, unde era casa lui Vasilie-vodă și inema toată închisă în cetatea Sucevei, cu Toma vornicul den boieri, avându 80 de săimeni și pușcari de loc și némți 60 lefecii în cetate.

Zac. 11. Ștefan-vodă clacă au sosit la Suceavă au descălecat la un satu aproape, anume Șchéia, în casele lui Toderașco logofătul. Iară înpregiurul cetății s-au îngropat săiménii săi și o samă de unguri ș-au adus pușcile și de la Hotin și de la Iași și au început a bate cetatea, ce nu-i strica nemică.

Zac. 12. Să adăogéa țara de pretutindirea Ia domnŭ de iznoavă nou, iar și Vasilie-vodă, unde era, nu dormiia. Ce, orice nevoința pune omul, sorocul lui Dumnedzău, amu orânduit așea, a-l clăti nu poate nime.

Zac. 13. Preste scurte dzile sosi veste cum Timus iară cu 9.000 de oameni întră pre la Soroca în iară și amu lovisă oamenii lui Vasilie-vodă și pre Gru-madzè căpitanul, carele era în câmpii Sorocii cu straje. Și știia Ștefan-vodă că nu s-a lăsa cu atâta Vasilie-A^odă asupra lui, ce agiunsése și el la Racoții, cneadzul Ardealului și la Cazimir, craiul leșescŭ, cărora amândurora era urât Vasilie-vodă pentru legătura cu cazacii. Deci, de la Racoții îndată i-au orânduit cu Petchi Iștioan, cu toți săcuii, ca pe 4.000 de oameni, iară craiul leșescŭ cu polcovnicŭ ce avea la Camenîță, anume Condrațchii cu 1.000 de léși călări, i-au trimis porunca aceasta, de ari veni vro oaste asupra Moldovei căzăcească, să nevoiască CLI toată osirdiia, adunmdu-sa cu moldovenii, să-i smintească, care lucru apoi așea au fostŭ.

Zac. 14. Dacă au simțit Ștefan-vodă oastea căzăcească apropiiată amu către Prut și au oblicit că tătari nu sântŭ, nu spre Roman, ce spre Cotnari au purces, știindŭ că sosește și Petchi Iștioan cu oastea ungurească. Vrea să ție calea cazacilor la loc largŭ, undeva pre Jijie. Și la Cotnariŭ s-au împreunat cu ungurii și au purces spre Ștefănești, așteptândŭ și pre léși. Ce, mai zăbovindŭ léșii, n-au îndreznit ungurii a să tâmpina cu cazacii. 'Și așea cazacii au trecut codrul pre la Cucoréni, la Suceavă. Iară Ștefan-vodă au rămas pre șleahul lor despre Prut și a triia dzi au sosit și Condrațchii cu 1.000 de leși.

Zac. 15. Timus, cum au sosit la cetate, de a doa dzi s-au desfrânat la jacurile mănăstirilor și întâi asupra Dragomirnei mănăstirii cu pusei au 'mărsŭ și au bătut mănăstirea. Și dacă i s-au închinat, toate odoarăle,

veșmintele în jacŭ au dat și câți bieți neguțitori era închiși acolea și mulți den boieri, rușinândŭ cazacii fămei și fete și nu 'ca creștinii, ce mai multŭ decât paginii s-au purtat cu 'acéia mănăstire. Și să hie mai avut vréme cevași Timus, nici o mănăstire n-ar hi hălăduit neprădată odoacă.

Zac. 16. Oștile într-agiutoriŭ venite lui Ștefan-vodă, și leșăști și Ungurésti, după ce s-au adunatŭ la un loc, au mărsŭ îndată léșii în frunte. Și dacă au trecut toate oștile codru, au stătut pre 'Sirétiŭ și acolea, la unu sat anume Grigoreștii au făcut sfat împreună, Ștefan-vodă cu Petchii Iștioan ser-dariul lui Racoții și cu Condrațchii polcovnicul craiului lesăscŭ.

Zac. 17. Sfatul alege den loc câtă osebire este între omŭ și omŭ. Intâiŭ Ștefan-vodă au poftit pre Condrațchii să priimască această cinste de cătră dânșii, cum i-ar părea.cu ce tocmală si cu ce socoteală și cu ce rindŭ s-ari cădea să margă cu toții asupra acelui nepriietin, să fie toate pre sfatul lui și pre socoteala, ca uŭui vestitŭ slujitoriŭ și științoriŭ obiciaiul și hirei acelui féliŭ de oaste a cazacilor. Au mulțemit Condrațchii de acéia cinste, carele îl tâmpină'de la Ștefan-vodă și întâi aceste cuvente au dzis cătră Ștefan-vodă și cătră Petchi Iștioan: Eu, carile scriu acéstea, m-am prilejitŭ la acestŭ tălmă-citŭ și la alte, mai pre urmă.

Zac. 18. „âmpărații între împărați, craii între crai, domnii între domni, boierii între boieri, slugile între slugi au osebire unii decât alții cu scaune mai sus și slugile între sine unii decât alții cu cinstea să osebăscŭ. Graiul, stăpânul mieu, cu scaunul său, macara că ieste mai sus decât luminatul cneadzul de Ardealŭ, iară dumnealui Petchii Iștioan este la mai mare cinste la stăpânul său. Eu la stăpânul mieu sântŭ mai de gios; dumisale să va cădea să ia cârma asupra dumisale si noi, după porunca dumisale, omŭ face."

Zac. 19. Acéstea dacă am spus cătră Ștefan-vodă și cătră Petchii Iștioan, au răspunsă Petchii Iștioan, cum, macara că 'este la stăpânul său serdar, va și poftește să hie toate pre sfatul lui Gondrațchii, ca unuia' carele amu atâtea războaie au avut cu cazacii și știe rândul și hirea lor. Dacă au înțelesŭ răspunsul (cum ar hi știut că nu or face ei așea amândoi, cum va sfătui el), au dzis: „De vreme ce mă aleg măriile-sale să să facă pre sfatul și pre socoteala mea, pof-tescŭ dară pre dumnealor să înțeleagă hirea aceștii fèliŭ de oști, cum ieste și ce sântŭ cazacii și în ce loc sintŭ, unde sintŭ acmu".

Zac. 20. „Oastea căzăcească dacă apucă să să îngroape, să arunce șanțuri pregiur sine, nu la ce loc, supt cetate ca aceasta, ce hie la ce pârâu, nedobândită este. Acmu vedem că încă șanțuri n-au, nici bine cred de numele nostru, că sintŭ și léși aice. Pănă mâine, de or și oblici, tot nu or crede. Gap cine le ieste, este și tânar și nebun. Trebuiește, de voim să ne mântuim într-un ceas de acestŭ nepriietin, pre lângă voia lui Dumnedzău, însă să facem așea:

Zac. 21. Oastea den loc de aicea, cât va trece pârâul, îndată să să tocmască stoluri, să-și ție cineși, bulucul, rândul, care după care va merge și-și va ține locul. Noi, léșii, om ține fruntea, după noi oștile mării-sale cneadzului de Ardeal, după oștile ungurești, măriia-sa Ștefan-vodă cu oastea sa, că hie cândŭ capetele și mai pre urmă să hie să cade. Ieste, cum înțăleg, de aicea o dumbravă de ține câțva. Deci, pănă om trece dumbrava, va merge încet oastea, iară cum om trece și or ieși la vedere oștile, nemică neoprindu-se, să purceadă rândŭ după rândŭ în treapădul calului cel mare. Că să hie grije de vreo oaste în câmpŭ, să ne stea înainte, acéia grije nu ieste. Ce, cum ne vor vedea, de altă nu s-or apuca, ce îndată de șanțuri să facă. Să facem dară cu toții năvală, pănă n-au șanțuri și la grabă așea de sirgŭ, nici sinéțele nu să slobod toate. Iară cetatea că ce va da cu pusei ori cu sacalușe, acelea puțină pagubă fac în oaste, ales care mișcă și la un loc nu stă. Nu toate câte să slobod glonțurile nemerescŭ, mai largŭ ieste pe de laturi decât omul. La noi este o poveste, că cine piere de glontŭ de tun, tot era de fulger să moară. Mică țintă este omul cu sabie zmultă și mai lesne strelețului a nemeri o vrabie, decât pe un om călare cu arme. Graba pierde, adevărat, de multe ori, iară de multe ori izbândéște. Aicea anume graba trebuiește, cu dânsa să ne mântuim de acestŭ fél de nepriietin, că intr-altŭ chip, de nu om nevoi să-i spargernŭ până nu să întărescŭ cu șanțuri, nice noi, câți sintemŭ, nice de ar veni singur craiul, stăpânul mieu și înăriia-sa cneadzul de Ardeal, nemică nu le vom face. La ce zăbavă va veni apoi lucrul, să să socotească și noi aicea fără cară, fără hrană, țărâi aceștiia va aduce zăbava noastră cu acestŭ nepriietin mare scădere."

Zac. 22. Acéstea sfătuia Condrațchii, care toate priimindŭ și Ștefan-vodă și Petchii Istiuan, s-au slobodzit sfatul și a dooa dzi dez-de-noapte, cum au trecut Sirétiul în vad oastea, au purces deodată, pe cum să alesésă la sfatul de cu sară. Iară numai deodată s-au ținut ungurii de acéia socoteală,

până au trecut dumbrava. Iară cât au trecut dumbrava, léșii îndată au purces în bici spre cetate pre la luc-șéni, iară ungurii, cât au ieșit din dumbravă la vedere și au zărit hărăţii! cazacilor tâmpinat cu fruntea léșilor, că avea Timus cu sine și 200 de tătari, în loc au stătut Petchii Iștuan și Ștefan-vodă. Léșii cum s-au tâmpinat cu tătarâi și cu cazacii călări, îndată i-au împinsŭ și au statut în tocmală pre culme asupra taberii Căzăcești, așteptândŭ pre oastea ungurească și pre Ștefan-vodă cu oastea de țară, totdeauna trimițândŭ rând după rând, să vie mai curundŭ, ce n-avea cui dzice. Au așteptatŭ Condrațchii de doaî ceasuri aproape, să vie ungurii, ce, dacă au vădzut că nu folosește, au suduit în gura mare pe Petchii Iștuan serdariul lui Racoții și pre Ștefan-vodă și au dzis să dzică trâmbița de războiŭ. Să rupsese den catane, den oastea lui Petchii Iștuan, vro 200 de catane, foarte de treabă oameni și den moldoveni pre acéia samă și au purces asupra cazacilor, direptŭ supt cetate.

Zac. 23. Cazacii, cum au simțit de léși că sântŭ, cum au început a săpa șanțuri împregiurul taberii sale. Unii să apăra de léși, alții săpa barbatéște, de arunca pământŭ pre căruțe și într-o mica de ceas au rădicat șanțŭ, deodată mic, cât era amu piedică cailor.

Zac. 24. Léșii cu năvala dentâi au mărsŭ până în tabără, ce daca au vădzut că nu vin celelalte oști, s-au dat înapoi cu steagurile, pe după casele Tătărașilor și după beséreca de acolea și în niște pomeți ce era si au stătut păn îndesară. Și de acolea apoi s-au mutat în prejma cetății despre Ipotéști aproape de cetate, numai preste un dâmbŭ, cât covâr-șiia glonțurile den cetate. Au venit îndesară și Petchi Iștuan cu oștile sale și au descălecat pre dâmbŭ despre lucșéni, iară Ștefan-vodă au venit și au descălecat aproape de léși. Și aceste toate nu-ți scriu, lăudândŭ vreo parte, ce tocma cum au fostŭ, nu să fac laudă oștii leșăști, am prea mulți de țară martori.

Zac. 25. Preste noapte au făcut cazacii șanțuri și ș-au întărit tabăra, cât nu era a gândi să-i mai dobândească. Și așea s-au plinit toate cuvintele a lui Condrațchii grăite mainte. Nice mai năvălea nime la tabăra lor, ce îmbla numai cu harțuri și din tătari și den slugile lui Timus ieșiia denafară. Iară tătarâi au stătut până a triia dzi și fiindŭ preste hirea lor a hi închiși, s-au cerșut mârzacul carele era cu dânșii, să fie cu voia lui Timus, să-i sloboadze, până nu-și pierdu caii. Ce trăgându-să mârzacul să margă, Timus

den mâniie dobitocească i-au tăiatŭ capul mârzacului. Iară tătarâi totuși într-acéia noapte au plecat den tabără și au luat dentâi în sus pe la Cernăuți, apoi pre la Hotin spre Movileu. Acolo, la ținutul Hotinului, le-au ieșit pârcălabul de Hotin, Jora, să le țiie calea cu o samă de oameni. Ce, s-au supus tătarâi într-o vale și s-au întorsŭ asupra pârcălabului cu toții și îndată au plecat fuga pârcălabul cu oamenii săi. Și la goană, că i-au gonit tătarâi câțva loc, au perit câțva de ai noștri la acél războiaș, fără ispravă. S-au pomenit la sosirea lui Timus la Suceavă, cum au sosit el singur și au mărsŭ la Dragomirna mănăstirea. Iară alte cete pre la toate mănăstirile au purces în j acu. Ce Timus au apucatŭ cu o dzi înainte, de au întratŭ in tabără, iară celelalte cete de sirgu le-au plătit Dumnedzău plata pentru jacul caselor sale, că au mărsŭ oastea lui Ștefan-vodă de le-au ieșit înainte, de le-au ținut calea și s-au topit câteva cete cu totul.

Zac. 26. Ștefan-vodă, după ce s-au aședzat ostile împregiurul cetății și taberii Căzăcești, au pus pușcile câte avea și bătea în tabăra căzăcească, cu puțină stricăciune cazacilor, că-și făcuse ei găuri în pământŭ. Apoi, pentru spaima și cetății, au mutat pușcile în târg și den târgŭ au bătutŭ și alăturea cu cetatea și în tabără. Ieșiia dentâiŭ cazacii și călări cu harțuri, însă puține dzile. Și după obiceaiul său, au dat într-o dzi năvală la pusei în târg și venise aproape de pusei, cât una ce era mai aproape amu o apucase. Ce, și atuncea îndereptându-i léșii, s-au întorsŭ cazacii în tabăra lor și de atuncea numai ce ținea șanțurile sale și fura hrană de cai și apă despre apa Sucevei den vale, pănă au mutat Con-draţchii și dentr-acolea 4 steaguri de léși și i-au închis și dentr-acolea cu acéia straje. Și apoi au mutat și ungurii o samă de oameni și așea au rămas cazacii închiși și strânși de toate părțile.

Zac. 27. Cândŭ să lucra acéstea la Suceavă, craiul lișăscŭ Cazimir cu 40.000 de oameni coborâia asupra cazacilor, de care coborâtul craiului știindŭ Ștefan-vodă, au trimis la craiul, cerândŭ agiutoriŭ den oastea sa, să-i poată sparge pre cazaci de supt cetate și tot într-acéia dată și la Racoții cneadzul Ardealului. De la amândoi fără zăbavă au venit agiutoriu, ca pre craiul leșăscŭ, timpinândŭ soliia la Halici pre Nistru, îndată au pornit pre Dinofŭ polcovnicul cu 600 de némți, cu 4 pusei și o pivă. Iară de la Racoții, singur hatmanul lui, Chimini lanăș, au coborât ca vro 6.000 de oameni. Iară întâi de la craiul leșăscŭ sosindŭ némții, s-au pus în deal, direptŭ asupra cetății, peste drumul carele vine den târgŭ pre supt cetate. Și au tocmit

pușcile și pioa direptŭ deasupra taberii și-i bătea foarte tare, cât și pen găuri îi nemeriia pușcile și pioa. Și acéle pusei apoi curundŭ au scurtatŭ dzilele și a lui Timus, cu direptŭ giudețul a lui Dumnedzău, pentru prada care făcuse beséricilor.

Zac. 28. După acéia Chimini lanăș, dacă au sosit cu oastea cneadzului de Ardeal, au trecut spre locul unde stătusă și Petchii Iștuan, aședzândŭ și toată tabăra ungurească încă mai aproape de șanțurile Căzăcești.

Zac. 29. Cazacii amu fiindŭ la mare strânsoare de hrană, închiși den toate părțile, amu pieile de pre cai morți lua și le herbea, și opincile, rădăcini mâncă, obosiți de străji totdeauna și străbătuți de pusei. Timus perit de glonțŭ de tun, cum dormiia supt cortul său, macara că era în pământŭ întins, l-au nemerit în picior glonțul, după care lovitură pănă a triia dzi au stătut mortŭ. Rădicase pre unul anume Theodorovici hatman, după moartea lui Timus, ce n-avea nici o putere amu cazacii, numai ce era de perire spăimântați. Și într-o noapte, făcâridu-să spaimă în tabără a lor, au dat toți ca oile de la șanțuri la podul cetății și acolea împingândŭ cei de pre urmă pre cei dinainte, au cădzut de pre pod în șanțŭ, fărămându-se, alții pentunérec sărindŭ de bunăvoie în șanțŭ, și au perit mulți den cazaci într-acea noapte den spaima acéia. Și să să hie știuții de cei denafară spaima ce să făcuse la cazaci, luată era tabăra atuncea.

Zac. 30. Făcusă o năvală némții craiului leșască asupra șanțului căzăcescŭ cu trei dzile mainte de ce să rănise Timus. Pre amiadzădzi era, cândŭ Di-nov polcovnicul de némți, socotindŭ fără grije pe cazaci, au dat știre și la léși și la unguri, la vremea ce vor audzi doba lui, să dea de toate părțile năvală, făcândŭ el cu oamenii săi năvala la șanțuri. Si așea au fostŭ, că au mărsŭ némții și cu năvala dentâiŭ luasă de la cazaci o bucată bună de șantŭ. Ce, ne-sărindŭ ungurii și ai noștri de pe alte locuri, să facă cazacilor spaimă, s-au pornit toată căzăcimea cu singur Timus la locul unde cuprinsésă némții și nu din sinéțe, ce apucândŭ drugi, hloabe, sinéțe de a țiiș, au împinsŭ pre némți de la șanțuri și sărindŭ după dânșii asupra unii râpi, cum să suie drumul de la târgu pe supt cetate, au perit némți la acéia râpă câțva, cât dzăcea tecsite trupurile de némți dentr-a-céa năvală la râpă.

Zac. 31. Graiul leșescŭ sosise la Camenință, împrotiva căruia si Hmil hatmanul, adunat cu hanul, purcesesă. Insă neștiindŭ încă de sosirea craiului

la Cameniță, au pohtitŭ Hmil pre hanul să aleagă o samă de oaste tătărască, să răpadză cu Vasilie-vodă, să-i scoată pre doamna lui și averea și pre fecioru-său den chisoare. Au dat hanul pre sama lui Șirim-bei pre Vasilie-vodă și I-au pornit pre Ia Soroca.

Zac. 32. Ce, într-aceleași dzile, amu neputândŭ a mai trăi cazacii de supt cetate, flămândziți și străbătuți, au legat tocmală cu Ștefan-vodă și Chimini lanăș (că Condratchii purcesesă bolnav la Cameniță, den care boală i s-au prilejit și moartea) ș-au dat cetatea cazacii pre sama lui Ștefan-vodă, cu doamna și cu toată averea a lui Vasilie-vodă. Și ei, pre câți rămăsese, au purces cu tabăra putină. Cineși cum-părasă cai de la unguri, de la ai noștri și de la léși, de supt cetate dendată s-au tras pen târgu, apoi pe Suceavă în gios, spre Șiret, cu oameni de zălog de la Ștefan-vodă, să margă cu pace. Și așea s-au fârșit războiul cazacilor de supt cetatea Sucevei.

Capulŭ alŭ doodzécilè

Âncep. 1. În mică cumpănă stau lucrurile oame-nești și răssipele a mare case și domnii și bine au dzis un dascăl că lucrurile războaielor în clipala ochiului stau. Amu era Vasilie-vodă sosât cu ordele tătărăști la Prut, la Ștefănești, cândŭ l-au tumpi-nat vestea, cum amu cetatea au cădzut pre sama lui Ștefan-vodă și cum au perit și Timus și cazacii, câți au rămas, puțini și în giumătate morți și liămne-siți și oblicise și Șirăm-bei, ce era cu Vasilie-vodă. Au stătut o dzi pre sfat, ce ari face cu un lucru ca acesta, știindŭ că acolea supt Suceavă era oști câteva și ungurești și leșești. Au ales cu sfatul mârzacilor o samă de tătari, să lovască de-a diréptul la Roman, iară altă drâmbă să lovască direptŭ supt cetate, că îmbla Vasilie-vodă cu lacrămi, cădzândŭ la picioarele lui Șirăm-bei și cu multe daruri. Ce, cândŭ sta lucrul gata și sfatul, numai să purceagă în ceambururi tătarâi, sosescŭ de la hanul olocari la Șirăm-beiŭ, oriunde I-ari agiunge, într-acéia loc să lase toate, macara că ar hi și asupra vreunii trébi si îndată să purceagă îndărăptŭ, dându-i știre că iată a treia dzi are război cu craiul leșescŭ.

Zac. 2. Dacă au înțăles Șirăm-bei porunca hanului de întorsŭ și cum era de aproape hanul de craiul leșăscŭ, au lăsat treaba lui Vasilie-vodă și s-au întorsŭ într-acéiaș dată cu oștile spre hanul. Iară Ștefan-vodă, luândŭ pre doamna lui Vasilie-vodă cu toată averea și cu ficiorul lui Vasilie-vodă, Ște-făniță-vodă, au purces de la Suceavă spre Roman și cu al doilea conac au stătut în Roman, în mare grije de tătari, de carii amu Știia den străjile sale că au agiunsŭ Șirăm-bei cu Vasilie-vodă la Prut. Iară luândŭ veste de întorsul oardelor tătărăști, singur s-au aședzat la Roman, în episcopie, iară doamna lui Vasilie-vodă și cu feciorul lui o au trimis la un sat al său cu pază, anume la Buciuléști pre Bistrițe. Ghimini lanăș den conacul dentâi de la Suceavă pe Muldova, de la Răciuléni, au ales 800 de catane și Ștefan-vodă 300 de moldoveni și au trimis craiului leșescŭ într-agiutoriŭ la Cameniță. Și după ce au pornit acéstŭ agiutoriŭ Chimini lanăș cu Ștefan-vodă, în loc de mulțămită craiului pentru agiutoriul lui, carele îl trimisese și el asupra cazacilor, iară cu celelalte oști Chimini lanăș au trecut în țara sa, la Ardeal, cu izbândă la stăpânu-său, la Racoții. Iară Ștefan-vodă s-au aședzat, precum s-au pomenit, la Roman.

Zac. 3. Aicea pre scurtŭ ni să cade a pomeni de Condrațchii leahul, polcovnicul craiului leșăscŭ, carele s-au pomenit că au fostŭ venit într-agiutoriŭ lui Ștefan-vodă asupra lui Timus, că, macara c-au fostŭ om strein, cade-să să nu să tacă hărniciia lui și hirea deplin ce avea. Omŭ ales la lucrurile războaielor, că cine să va îndemna la bunătăți, de nu să vor lăuda oameni harnici în lume, den carii unul era ales acest omŭ? Tăcut, îți părea că nu Știia nemică, iară unde trebuia să sfătuiască, izvor și toate cu mare inemă și pre cale; treaz, neînspăimat la războaie„ cap oștenilor deplin, singur, unde tre-buiia, în frunte, cu deplină tocmală învățătoriŭ. De multe ori, cu 1.000 de oameni, care avea supt mâna lui, pre trei mii de tătari au bătut și pre cazaci cu miile, oriundeși să tâmpina, îi înfrângea.

Zac. 4. Nu s-au pomenit de semnele ceriului, carile s-au prilejit mainte de acéstea toate răutăți și Crăiei Leșești și țărâi noastre și stângerea casei aceștii domnii a lui Vasilie-vodă, la rândul său. Că era să să pomenească la domnia lui Vasilie-vodă, pentru cometa, adecă steaoa cu coadă, care s-au prilejit cu câțva ani mainte de aceasta așea de grea premeneală aceștii domniei și întunecarea soarelui, în anul cela, în care an s-au rădicat Umil hatmanul cu cazacii asupra léșilor, foarte groadznică întunecare în postul mare, înaintea Paștilor, în anul 7156 <1648>, într-o vineri și tot într-acela an lăcuste neaudzite vacurilor, care toate semnele în loc bă-trânii și astronomii în Țara Leșască a mare răutăți că sintŭ acestor țări meniia. Mă vei ierta, iubite cititoriule, căci nu ț-am scris aceste semne la locul său. Crede neputinții oamenești, crede valurilor și cumplitelor vrémi, întreabă pe ce vrémi am scris și cât amu scris. Aș hi lipit aceste semne la rândul său, ce arnu era trecut rândul la izvodul cel curat si scriitori carii izvodescŭ, puțini să află, iară tipar nu-i. Deci aicea de aceste semne îți dau știre și ales povestea lăcustelor, care cu ochii cumŭ veniia am prăvit.

Zac. 5. Cu unu anŭ mainte de ce s-au rădicat Hmil hatmanul căzăcescŭ asupra léșilor, aproape de secere, eram pre atuncea la școală la Barŭ, în Podoliia, pre cale fiindŭ de la sat spre oraș. Numai ce vădzum despre amiadzădzi unu nuor, cum să rădică deoparte de ceriu un nour sau o negură. Ne-am gândit că vine o furtună cu ploaie, deodată, pănă ne-am timpinat cu nuorul cel de lăcuste, cum vine o oaste stol. în loc ni s-au luat soarele de desimea muștelor. Céle ce zbura mai sus, ca de trei sau patru sulițe nu era mai sus, iară carile era mai gios, de un stat de om și mai gios zbura de la

pământŭ. Urlet, întunecare, asupra omului sosindŭ, să rădica oarece mai sus, iară multe zbura alăturea cu omul, fără sială de sunet, de ceva. Să rădica în sus de la om o bucată mare de ceia poiadă și așea mergea pe deasupra pământului, ca de doi coți, până în trei sulițe în sus, tot într-o desime și într-un chip. Un stol ținea un ceas bun și dacă trecea acéia stol, la un ceas și giumătate sosiia altul și așea, stol după stol, cât ținea de la aprândzŭ, până îndesară. Unde cădea la mas, ca albinele de gros dzăcea; nice cădea stol preste stol, ce trecea stol de stol și nu să porniia, până nu să încăldziia bine soarele spre aprândzŭ și călătoriia până îndesară și până la căderea de rnas. Cădea și la popasuri, însă unde mânea, rămânea pământul negru, împuțit. Nice frundze, nice pai, ori de iarbă, ori de sămănătură, nu rămânea. Și să cunoaște și unde poposiia, că era locul nu așea negru la popas, ca la masul aceii mâniei a lui Dumnedzău. Câteva dzile au fostŭ acéia urgie; den părțile de gios, în sus mergea. Și tot atuncea au fostŭ și aicea în țară lăcuste și după acela anŭ și la al doilea, însă mai puține. Și apoi și în dzilile a lui Ștefan-vodă, au fostŭ lăcuste, însă pre une locuri și nu ca acéia desime ca în céia anŭ, de care s-au scris. Iarna să găsiia în pământŭ îngropate pre multe locuri.

Zac. 6. Ne întoarcem acmu iară la povestea de unde am părăsit. Și fiindŭ acéstea toate tot pe o vréme cu lucruri streine, ales cu lucrurile Crăiei Leșești si împreunate, cumŭ ai înțăles la războaiele Sucevei, nu ni să cade să trecem ce s-au lucrat între craiul leșăscŭ Cazimir și între hanul Crâmului și hatmanul căzăcescŭ Hmil, atingându-să toate aceste și de țară. Sta craiul leșescŭ cu oștile sale supt Camenița și dacă i-au venit și de la unguri acel agiu-tor, de care s-au scris, luase sfat să purceadă de la Camenița împotriva hanului și lui Hmil, undeși să va timpina, să le dea război. Ce, luândŭ veste den limbi că au tras toate ordele hanului cătră sine, și pre Șirâm-bei, carele îl despărțise și-i trimisesă în Moldova, să nu flămândzească undeva în gios oastea, au socotit să să lipască de Moldova, pentru hrana oștii, la Nistru, și acolea să aștepte pre tătari și pre cazaci. Și așea au făcut: s-au mutat de supt Camenița și ș-au pus tabăra la Zvancea. Și îndată au făcut pod mereu pre coșuri peste Nistru, preste carile îmbla oștenii leșăști, până preste Prut, la pâine, la fânuri, strica și prisecile oamenilor. Și era la Hotin pâine în stoguri, cu mare bivșiug într-acela anŭ. Iară mulți den léși au plătit și cu capetele hrana acéia de oameni de țară, durându-i inema pentru munca sa.

Zac. 7. Hanul cu Hmil, dacă au vădzut că-i trag léșii la loc tare, să le hie a da războiŭ numai den frunte, s-au siitŭ a merge asupra léșilor, aducându-și aminte războiul de la Berestecica. Ce, Hmil s-au suit în sus și au stătut cu tabăra la Husiatin, iară hanul au cuprinsŭ câmpii Cameniții den sus cu ordele sale. însă n-avè cum să-i ilărnindzască pre léși, că-i hrăniia Moldova. A merge iarăși asupra lor, la strârntoare, nu vrea, nice léșii la largŭ de tot vrea să iasă. Ce iară hanul au trimis pre Sefer Cazi-aga, veziriul său și craiulŭ pre canțeliarul său supt cetatea Cameniții și acolea s-au legat pace și s-au întorsŭ oștile, cineși la locurile sale. Și de atunceși Umil au început a strica legătura sa cu tătarii și să cerca la Moscŭ.

Zac. 8. Vasilie-vodă vădzindu-se în Țara Căzăcească cădzut den domniie, despărțit și de doamna sa și de cuconi și de avere (caută la ce aduce roata lumii mare case, că ce poate fi mai greu decât acéstea; dzicŭ ca nice moartea) și nici o nedejde nu i-au mai rămas în prietenșugul cazacilor, singur s-au tras cu hanul, la Crâm să margă. Și acolea ședzândŭ pre obrocul de la hanul în cetatea Ghiuzlăului, câteva luni, apoi de acolea l-au trimis hanul la Țarigrad, la împărățiie, pre porunca împărătească.

Zac. 9. Iară Ștefan-vodă cu aședzată domniie la Roman, totŭ la Roman au ședzut, pănă i-au venit și steagul de domniie de la împărăție, cu care treabă trimisese boieri și pre Stamatie postelnicul, încă de la Suceavă. Au venit și unu agă mare cu caftan de domniie și cu steagul în Roman de la împărăție. (Caută aicea la ce voie au fostŭ domniile țărâi, pănă nu de multŭ și la ce sintŭ acmu.)

Zac. 10. La Roman petrecindŭ Ștefan-vodă, cerca în toate părțile și acmu unile, apoi altele de a lui Vasilie-vodă tupilate, ori odoară, ori bani. Den dzi în dzi să vădiia unile la un loc, altele la altŭ loc. S-au oblicit și la sluga lui credzută încă den boieriia lui, anume Gătoaie, un surguci de a lui Vasilie-vodă tupilat la dânsul de câțva preţ, trimițâiidu-l pe dânsul la toate ce să lua den casa lui Vasilie-vodă, pentru credința și pre sama lui era odoarăle, câte să lua. Multŭ au stătut în gândŭ Ștefan-vodă, cu ce gândŭ l-au făcut acel furtușag acea slugă a lui. Nu știu ce i-au părut pre dânsul și den-tr-alte semne mai denainte și den fapta aceasta cu surguciul, i-au tăiat capul în Roman, dzicândŭ că: „De ar hi oprit unu lucru ce i s-au cuvinit lui, 1-ași hi iertat eu. El au furat un lucru ce să cuvine unui domnŭ".

Zac. 11. A prăvi era aievea și pedeapsa și stângerea casei lui Vasilie-vodă și cândai osânda-i osân-diia și pre oamenii de casa lui, ales nepoții lui Vasilie-vodă, pentru multe doară cât au făcut și ei în vrémile sale, sile și scârnăvii. Și întâi pre Stefăniță paharnicul, feciorul lui Gheorghie hatmanul, încă la Suceavă i-au tăiat capul, apoi pre Alexandru paharnicul și pre Enachie comisul, feciorii lui Gavril hatmanul, nepoții lui Vasilie-vodă, cu mare munci i-au omorât în Buciulești.

Zac. 12. După ce au luat steag și caftan de domniie Ștefan-vodă în Roman și cu același agă, carele i-au adus steag, au pornitŭ birul și pocloanele împărătești, au venit în Iași în scaun și s-au aședzat cu întemeiată de atuncea domnie, fără grije, că împărățiia era tânără, copil încă. Vezirii era bucuroși să hie lucruri cu pace den toate părțile. Ce domniia Ștefan-vodă fără grije, numai o samă de lăpușnéni, ales Hânceștii, nu era deodată aședzați și fugisă Mihalcea Hâncul la turci. Ce, agiungândŭ Ștefan-vodă cu bani la pașea de Silistra, l-au prinsŭ pașea și l-au trimis în obédzi la Ștefan-vodă. Și l-au iertat și l-au pus armaș al doilea.

Zac. 13. Preste scurte vrémi după aședzarea domniei lui Ștefan-vodă ș-au fârșit dzilele sale și Matei-vodă domnul muntenescŭ, omŭ fericit preste toate domniile aceii țări, nemândru, blândŭ, direptŭ om de țară, harnic la războaie, așea neînfrântŭ și nespăimat, cât poți să-l asameni cu mari oșteni a lumii.

Zac. 14. După moartea lui, au ales Țara Muntenească pre Costantin-vodă, feciorul lui Șărban-vodă. Și macara că era ficior de domnŭ, știut și lui Matei-vodă și altorŭ domni mai înainte, tot au fostŭ feritŭ, numai la nasŭ puțin lucru era însemnat, încă nu ieșise sufletul den Matei-vodă deplin, cândŭ săiménii și dărăbanții, carii la acéia simeție să suise den izbânde cu Matei-vodă, cât nici domniia, nici pre boieri întru nemică nu băga în samă, precum s-au arătat apoi și aievea fapta lor, au rădicat pre Gonstantin-vodă domnŭ și au dat cu pușcile și cu sinéțele de veselie. Și acéia domnie a lui Gonstantin-vodă au dat dzile Tomei vornicului și lui lordachie vistiernicului. Toma vornicul cădzuse pre mâna lui Ștefan-vodă de la cetatea Sucevei, iară lordachie visternicul au venit singur de bună-voie, ca un miel spre giunghiere, den Țara Căzăcească, că fusese cu Vasilie-vodă scăpat acolea. Era numai de perire amândoi frații în Buciulești, închiși

amândoi și porunca mergea una după alta, să-i omoară. Iară cum au audzit Ștefan-vodă c-au stătut Costantin-vodă la domniia Țărâi Muntenești, în loc au răpedzit, să nu-i omoară, că era fratele lor Costantin postelnic în Țara Muntenească, cumnat cu Costantin-vodă. Și așea au hălăduit Toma vornicul și frate-său, lordachie visternicul, atuncea de primejdiia morții. Singur Dumnedzău, preste nedejdea omenească ferește pe cei direpți de primejdii, că ce oameni au fostŭ acești doi aicea în țara aceasta, ales lordachie visternicul, fără scrisoarea mea credzŭ că va trăi numele lor în véci într-această țară de pomenirea oamenilorŭ, den omŭ în omŭ.

Zac. 15. Constantin-vodă, domnul muntenéscŭ, cu Ștefan-vodă, amu nu era în viața acéia, cum era cu Matei-vodă, însă era bucuroși amândoi de aședzarea sa, ca niște domnii noaoă. Aicea în țară la noi s-au aședzat pace, numai îmbla pre la margine oști Căzăcești și tătărăști, dodeindu-se cu léșii, însă amu mai slabe războaie decât cele dentâi. Și curundŭ după acéia, s-au lăsat cazacii de tătari și s-au legat cu împărățiia Moscului. Și era la noi în țară amu mai greu de dări, pentru mulțimea lefeciilor ce ținea Ștefan-vodă pre pilda lui Matei-vodă, den carii nu fu mult și făcură zarvă aicea în Iași mare între sine slujitorii.

Zac. 16. Era săiméni de toți. cu cei den Țara Muntenească și cu cei de loc, de aicea, carii fusese în slujbă și la Vasilie-vodă, 1.000 și némți cu Lon-cețchii polcovnicul, 400 călăreți, léși 200 cu Voice-covțchii, căpitanul de lefecii, moldoveni cu léși amestecați cu Rușcit căpitanul 300, lefecii de țară cu Grumadzea căpitanul, 400. Atâta samă de slujitori țiindŭ Ștefan-vodă, nici de la unii zarva nu s-au început, numai de la munteni săiméni și capetele lor și luase în voroava cu sine și pre săiménii cești de loc asupra nemților. Némții era pre giumătate aicea în Iași, iară 200 de némți cu polcovnicul lor îi ținea Ștefan-vodă la Suceavă, în postul mare era, cândŭ săiménii, den nebuniia căpitanilor săi și den semețiia de care să împlusă încă den Țara Muntenească, ș-au datŭ cuvânt în de sine și au purces bulucuri pen târgŭ și pre câți némți au aflat pre la ulițe i-au omorât. S-au făcut îndată o spaimă, o zarvă în târg. Némții, unii scăpați răniți la curte, căpitanul lor de-abiia scăpat de la gazdă, câți au putut a strânge de oamenii săi și cu acéia ce era la paza curții într-acéia dzi, au apucat cerdacul în curte, cél de piatră, și s-au orânduit de apărare acolea. Au stătut în mare zarve și spaimă toată curtea și singurŭ Ștefan-vodă la mare spaimă, altor slujitori

<au luat> caii a mai mulți pre la odăi. Un năroc au fostŭ că bulucbașii și căpitanul săiménilor celor muntenești s-au înșelat și au venit la Ștefan-vodă, chemându-i cu blândéțe. Ce, cum au vinit înaintea lui Ștefan-vodă, și săiménii să buluciia atuncea toți la un loc în preajma curții, înloc au învățat de le-au tăiat capetele și căpitanului s-a trei buliucbași. Și acéia au fostŭ potolitul aceii zarve a săiménilor, că cum au înțeles că le-au perit capetele, înloc au purces spre fugă. Acoperise iazul desimea și apoi au luat spre Socola. în șes la ceiriŭ, la pârâul ce vine pe acolea, stătuse. Și ieșise și oastea asupra lor, toată curtea și slujitorii și némții, peste porunca lui Ștefan-vodă, amu cu steaguri, cu dobe, cât ce putea, veniia să-i agiungă, să-și răscumpere den singele ce le făcuse săiménii lor. Ce au trimis poruncă tare Ștefan-vodă pre la căpitani, cine ari cutedza să facă vreun războiŭ, cu capul va plăti, numai să să raspundze săiménilor celor muntenești, să-și margă la țara lor, iară cei de loc să rărnâie pre iertare de acéia faptă. Deci au purces muntenii spre codru, can cu fuga și cești de loc o samă, iar o samă ce au rămas, i-au iertat Ștefan-vodă.

Zac. 17. Nu era ca o nemică aceasta zarvă de aicea împotriva faptei care s-au făcut, curundŭ apoi după aceasta de aicea, în Țara Muntenească, săiménii cu dărăbanții, fapta care de-abiia de sa va afla în vreo țară, ca acéia. S-au rădicat săiménii cu dărăbanții și toți, preste toată țara lor și au abătut la casele boierești cu arme fărămându-i înaintea ochilor giupânéselor lor și cuconilor, fă-cândŭ râs pre multe locuri de fămeile lor, jecuindŭ casele și averea. Și nu numai în București, ce și la țara, la multe case, perit-au mulți boieri și negu-țitori jecuiți de dânșii. Iară n-au răbdatŭ Dumnedzău acéia faptă îndelungă, ce, la ce certare au sositŭ și ei, citi-vei la rândul său.

Zac. 18. De simețiia acéia acelor slujitori și faptă așea Scârnavă și de-abiia audzită într-alte țări, supt mare grije și ca-ntr-o robiie fiindŭ Constantin-vodă la slujitorii săi, nu ce porunciia el, ce ce vrea ei să facă face, au agiunsŭ pre taină la Racotii craiul de Ardeal și aicea la Ștefan-vodă domnul de Moldova, cerândŭ agiutoriŭ la mare nevoia sa de slujitori. Racotii, om tânar, în bine și mare avuție, zbura cu gândul în toate părțile a-și face ceva veste, bucuros acestui prilej, îndată s-au gătit cu oști în Țara Muntenească, dândŭ știre și la Ștefan-vodă aicea, numai să purceadă, să să adune cu dânsul la apa Teleajinului. Numai ce i-au căutat și lui Ștefan-vodă a purcede de aicea cu oștile sale. Ș-au întrat Ștefan-vodă în Țara

Muntenească pe den sus de Focșeani și Racotii s-au pogorât den țara lui pre apa Teleajinului.

Zac. 19. Dacă s-au oblicit aievè la curtea lui Constantin-vodă ca coboară și craiul și Ștefan-vodă cu oști, au strânsŭ căpeteniile slujitorilor și le-au dat știre de nepriietinsugul lui Racotii, cum vine asupra scaunului lui. „Ce să hiți gata și nespăimați, precum ați fostŭ la atâtea războaie, tot cu izbânde, ales aceia slujitori fiindŭ, cari vestite oști în lume, Căzăcești, au înfrântŭ". Acelea audzindŭ, striga toți păn într-unul: „La ei, la ei, numai să ni-i arăți". Și așea gătindu-se Constantin-vodă, au purces den București și de la al doilea conac au fugit de la dânșii spre Dârstor spre pașea de Silistra, că să agiunsésă și cu pașea, dându-i știre de toate aceste.

Zac. 20. Vădzându-se săirnénii și dărăbanții înșelați de Costantin-vodă, nemică den nebuniia sa n-au scăzut, ce în loc au rădicat domnŭ pe Hrizica-vodă anume și i-au pus surguciŭ în capŭ. îndată acel Hrizica-vodă au răpedzit cărți în toată Țara Muntenească, dândŭ știre că den mila lui Dumnedzău au stătut domnŭ Țărâi Românești; de sârg să să strângă țara la dânsul, la Telejin. Un aprod de-a acelui domnișor cu cărți cădzindŭ și pre mâna lui Ștefan-vodă, că neștiindŭ nemică de oști, mergea la slujitorii de giudețul (cum dzic la dânșii) Buzeu-lui, să încalece cu toții, au dat în străjile noastre. Și dentr-acélea cărți și din rostul aprodului au înțeles Ștefan-vodă toată povestea și de fuga lui Constantin-vodă și de rădicarea la domniie lui Hrizică-vodă.

Zac. 21. Ștefan-vodă cu oștile sale amu era la Sărata, iară Racoții den munți nu coborâse. Ce, nu era fără grije la noi, să nu vie acél domnișor întâi, să ne lovască pre noi, pănă a coborî Racoții cu oștile sale. Deci, neștiindŭ nemică de Racoții, în ce loc este, nu s-au suitŭ mai sus Ștefan-vodă, ce au stătut pre câmpii Buzeului preste trei dzile și într-aceleași dzile s-au coborât oștile sale Racoții în șes pre Teleajin. Și nedescălecat bine încă cu toata tabăra, i-au dat știre străjile lui, cum sosescŭ săiménii la vad, pedestrimea și pușcile. La mare turburare și spaimă cădzuse Racoții, așea degrabă oaste simața apropiiată și cu Ștefan-vodă încă neîmpreunat, că acolea era să să împreune oștile. Să nu fie fostŭ Gaudi căpitanul de némți a lui Racoții la cumpănă, era să hie făcut săiménii o poznă oștilor Ungurésti.

Zac. 22. Că cum au auclzit de la Gherghițe, unde rădicasă pre acel domnișor, capetele săiménilor si dărăbanților de Racoții, că ieste mai aproape cu oștile lui și cum cu moldovenii încă nu este împreunat, au sfătuit să margă, să lovască întâi pre Racoții. Cum le-au spus capetele sfatul, cum au început a striga toți în toate părțile: „Haida, haida, la ei, la ei". Neașteptândŭ nice porunca, nice vremea, nici tocmală, nici pre lângă sine vreo tabără, cum să cade unii pedestrime să margă, ce, care cum putea mai înainte, cum ar hi la lucru gata, mâna bivolii carii trăgea pușcile1, tot în biciŭ, nice la un loc încă strânsă oastea, ce care cum putea, buluc după buluc mai tare. Și cum au sosit la vadul Teleajinului, cum au început a da cu sinéțele și deodată sa stoliia, pănă ari agiunge și celelalte bulucuri. Iară ce tocmală să hie la o oaste care era ca un roi fără matcă. Pușcile cum au sosit la apă, bivolii pre hirea sa, nădușiți și de căldură, că era vara și de osteneala călii pripiți, cum au vădzut apa, cum au năvăliții într-apă preste oameni și au băgat pușcile într-apă după sine.

Zac. 23. Toate acéstea socotindŭ neamțul Gavdi, căpitanul lui Racoții, au îmbărbătat pre Racoții să-și tocmască oastea, iară el singur, cu pedestrimea toată némțască si cu pușcile, au purces și au stătut împotriva lor la vad și au tocmit pușcile spre săiméni și au început a da den tunuri în săimeni. Da și săiménii din sinéțe și din pusei, câte mai rămăsese nentrate într-apă. Iară nu fu zăbavă, ce, cât s-au apropiiat oastea lui Racoții și Gavdi le-au datŭ foc, odată, cum dau némții, au și început a să mesteca săiménii și dărăbanții cu domnișorul lor. Și vădzindŭ Racoții turburarea lor și lucruri fără temei, au și început și pe den sus și pe din gios a trece oastea pen vaduri. Și îndată au purces toată pedestrimea muntenească și domnișorul lor cu călărimea, de câtă avea cu sine, în răssipă. La fugă, ce sporiŭ să hie pedestrașului înaintea călărețului? îndată i-au agiunsŭ ungurii, călărimea. Nu era altă, fără direaptă osândă pentru faptele lor și nu războia sau vreo apărare, ce direaptă mesér-niță. Trupurile dzăcea polog pre șleah și spinii de la laturi plini de trupuri omenești. Și multe bulucuri încă nesosite, pre carii, cum și undeși i-au tâmpinat, așea dzăcea, până în Ploești. Avut-au în ceasta zarvă Racoții oaste cu sine ca 12.000 de oameni.

Zac. 24. Lui Ștefan-vodă Racoții, îndată cât au sosit la Telejin, didésă-i știre să vie cum mai de sârg. Și au mărsŭ într-acéia noapte cu oastea câteva ceasuri, iară tot războiul nu l-au apucat, ce dizdimi-neață ne-au tâmpinat

vestea de spartul săiménilor. Ce tot au mai mărsŭ în urma lui Racoții, carele cu toată tabăra purcesése îndată după munteni. Aproape de Ploești au stătut Racoții cu oastea tocmită în două părți și Ștefan-vodă cu oastea sa pre mijloc trecândŭ, au mărsŭ de s-au adunat cu Racoții. La adunarea lor au slobodzit toată pedestrimea lui focul și tunurile și apoi au purces oștile pre otace. Ștefan-vodă au avut cu sine pănă la 5.000 de oameni și foarte într-alesŭ oaste.

Zac. 25. Tot într-acéiași dzi, după descălecatul lui Racoții, au poftit Racoții îndată pre Ștefan-vodă la masă, vesel și voios de izbândă ce au făcut. Cium-poiașul cu cimpoi de urșinic la dvorbă cu dzicături. Și apoi, dacă s-au mai veselit, au poftit pre Ștefan-vodă pentru surlari să dzică și au dzis și surlarii. Era lângă Ștefan-vodă un mârzac, anume Rusten-mârza, pre acéia au poftit Racoții să-l vadză și dacă l-au vădzut om sprinten, cu dzea îmbrăcat și cu cojoc îmbrăcat cu soboli peste dzea, că-i purta Ștefan-vodă bine, cum și pre alți slujitori — de-abiia de au avut la vreo domnie în țară milă, cum au avut la acéia domnŭ — l-au pus pre mârzacul Racoții la masă. Și au petrecut acéia dzi cu masa, pănă aproape de sară. A doa dzi au purces oștile pre Praova în gios. Și aproape de Gherghiță, a triia dzi, luândŭ veste Constantin-vodă de răssipă săiménilor, au ieșit înaintea lui Racoții cu 300 de oameni. Și după adunarea și cu Constantin-vodă, Racoții au trecutŭ Praova pre pod și s-au aședzat cu tabăra și a sa și cu amândoi domnii la Gherghiță.

Zac. 26. A doa dzi după descălecatul oștilor, au făcut Racoții masă mare și au cinstit pre amândoi domnii. El singur în capul mésăi, den-a-direapta Ștefan-vodă, den-a-stânga Constantin-vodă. Boierii lui cu boierii amânduror țărâlor vârstați; în fruntea tuturora Chimini lanăș hatmanul lui. Vrei vedea cum înghite Racoții, mari și înalte gânduri, cum s-ari vedea crai preste crai și domnŭ preste domni. Orbŭ nărocul la suiș și lunecos a stare la un loc, grabnicŭ și de sârg pornitoriŭ la coborâș. Toate acéstea turcii prăviia cu coada ochiului, aceste tovărășii țărâlor acestora.

Zac. 27. După aceasta petrecanie, Racoții orân-duindŭ pre Borăș lanăș cu 2.000 de oameni și Ștefan-vodă lefecii săi și léși și muldovenii, să margă în urmă, unde ari înțelege vreo strânsoare de săiméni ori de dărăbanți, să-i cerce. Iară Racoții s-au în-torsŭ la Ardeal și Ștefan-vodă în țară, iară Con-

stantin-vodă la București. Și atuncea să vedzi de sârg și plata săiménilor s-a dărăbanților în toată Țara Muntenească de Constantin-vodă.

Zac. 28. Câți săiméni au rămas de la războiul cu Racoții la Telejina și capetele lor n-au răbdat mulți în Țara Muntenească să rămâie, ce unii au trecut Dunărea, iară alții, câți au rămas, n-au hălăduit de moarte, nice unul. Și nu până la o vréme i-au cercat Gonstantin-vodă, ce vro doi ani. Undeși să obliciia săiman sau dărăbanțŭ, îndată îl înțepa. Plin câmpul și pre lângă București și pe lângă alte orașe de trupurile lor înțăpate. Și cum aducea cineva la divan ori fără divanŭ si striga: „Doamne, ia, și iesta au fostŭ săiman!" în locŭ-1 înțepa și cine-1 aducea lua plașcă, cum dzic muntenii. Până într-atâta să suise certarea lor, cât den pizmă unul pre altul giura c-au fostŭ dărăbanțŭ și înloc pieriia. Să făcea unora și năpăști den pizmă, care den oameni nu lipsește în lume nici dănăoară. Ce giura pentru dânsul alți oameni și hălăduiia sau de striga: „N-am fostŭ, n-am fostŭ dărăbanțŭ", giura céia ce-i prindea, c-au fost și înloc îl înțepa.

Zac. 29. Făcut-au bogată dobândă Țărâi Muntenești Boräș lanăș și ai noștri, până și la olatele céle turcești n-au hălăduit. Fost-au în ceambuluri și mârzacul céia, de care s-au scris, Rusten-mârza, ce, acolea au rămas în Țara Muntenească, aproape de Dunăre tâmpinându-se cu niște slujitori călări muntenești. Lovisă și pre unguri muntenii la sat la Călugăreni, pre sângur Boräș lanăș, ce apoi pre urmă i-au purtat rău slujitorii lui Ștefan-vodă. Fost-au acéstea în anul 7163 <1655>.

Zac. 30. După acéstea toate ce s-au lucrat în Țara Muntenească, aicea domniia lui Ștefan-vodă au fostŭ în pace, de să poate dzice că are casa acé'a pace, lângă cărei alta lipită de părete arde. Așea și țara noastră nu să poate dzice că au fostŭ cu pace temeinică, cândŭ răutățile din Țara Leșască șt den cazaci nu ieșiia.

Zac. 31. Să rădicase pre acéle vrémi un tâlhariŭ anume Ditinca, carele a vederea, fără siială, îmbla în ținutul Hotinului și a Cernăuților și porunciia satelor. Ce, au trimis Ștefan-vodă pre Bucioc stolnicul cu o samă de slujitori și l-au spartŭ și toți oamenii lui i-au răsipit. Și tot într-acéiași anŭ au purces hatmanii leșești asupra cazacilor iarna și au poftit și de la Ștefan-vodă agiutoriŭ. Și le-au dat 700 de oameni într-ales slujitori cu Voicehovschii căpitanul. Ș-au mărsŭ léșii asupra lui Hmil hatmanul, carele pierdzândŭ

nedejdea în tătari să-și scoate lucrurile la cap asupra léșilor, să lepădase de tătari și să legasă cu Moscul. Și au făcut léșii într-acea iarnă mare răutăți, împreunați cu tătarâi și cu ai noștri în Țara Căzăcească și închisese pre Hmil hatmanul cu moscalii la un loc, foarte fără veste și cu puțin lucru n-au luat toată tabăra moschicească și a cazacilor. Iară o samă de cară cu 24 tunuri au rupt. Ce, acéia gerî și viscol au lovit, cât multă oaste de îmbe părțile au perit de frig. Și să pomenește acéia război, de-i dzicŭ Driji Pole, până astădzi.

Zac. 32. La anul după acéstea, împlut Racoții Gheorghii, cneadzul de Ardeal de duhuri spre mare lucruri, îndemnat și de șvedzi, carii rădicase și ei cu Carol Gustavŭ, craiul lor, asupra léșilor oaste, au început a să agiunge cu Hmil hatmanul căzăcescŭ, să hie în Țara Léșască crai Racoții. Și de atuncea îmbla solii și a lui Racoții la Hmil hatmanul și a lui Hmil la Racoții.

Zac. 33. S-au întunecat soarele într-acel anŭ, la luna lui iunie, cu mare groaze, cât perise soarele cu puțin nu toată lumina, tocma amiadzădzi și mulți oameni, neștiindŭ a să feri de o întunecare ca acéia și privindŭ la soare multŭ, au pierdut vederea în toată viața lor.

Zac. 34. La anul după aceasta, împreunat craiul șvedzăscŭ cu cneadzul de Prusi, domnul de Bran-deburgŭ, cuprinsésă toată Crăiia Leșască, scaunele amândoao, și Varșavul, și Cracăul, înfrângândŭ cu războiul de față pre craiul leșescŭ cu toată oastea lui. După care izbândă Șvedul, cum s-au dzis, cuprinsésă mai toată Țara Leșască și i să închinase și hatmanii leșăști, neavândŭ încătro lua, că din-tr-acolea Șvedul, dencoace Hmil hatmanul cu oștile Căzăcești și cu câțva voievodzi moschicești, craiul leșăscŭ singur, Cazimir, ieșit den țara sa în Țara .Némțască. N-ari hi gândit nimé să iasă Crăiia Leșască de supt cumpăna ca acéia! Iară aceste lucruri mai de-amănuntul să să cerce, cine va vrea, la hroni-grafii lor. Noi ne întoarcemŭ la ale noastre.

Zac. 35. Dacă au vădzut craiul șvedzăscŭ că el să stăpânească o crăiie preste mare, cum este Șve-dzască și alta dencoace de mare cum ieste Crăiia Leșască, nu ieste în putință, și neamurile osebite și din lége și din obiceaiuri și hatmanii leșești încă îndată l-au părăsit și s-au dat spre nemți, au îndemnat pre Racoții, cneadzul Ardealului, numai să vie asupra Crăiei Leșăști și cu acéia soliie au trimis și la Umil hatmanul Șvedul. Deci au stătut Racoții pre gătire cu oști, trimițândŭ și la domni, în Țara Muntenească

și aicea la noi. Deci Hmil hatmanul i-au pornit 20.000 de cazaci cu Anton polcovnicul într-agiutoriŭ și Constantin-vodă, domnul munténescŭ pre Odivoianul căpitanul său, cu 2.000 de oameni, iară Ștefan-vodă, domnul nostru pre Grigorie Hăbășescul, sărdariul său și cu Frătița, căpitanul de Fălciiu, iară 2.000 de oameni. Și s-au adunat toate aceste oști, și ale noastre și céle muntenești cu cazacii la Cernăuți, ș-au întrat în Țara Leșască pe la Sneatin.

Zac. 36. Racoții trăgândŭ oastea preste munți, au coborât în Țara Leșască pe la un oraș anume Strâi si acolea și céstelalte oști Căzăcești, muldove-nești, muntenești i-au ieșit înainte. Și au luat pre supt munți îndată la Cracau, la scaunul Crăiei Leșești, care oraș era amu cuprinsŭ de șvedzi. Și luândŭ Cracăul orașul Racoții pre sama sa, au purces spre Varșeav și acolea s-au împreunat cu craiul șvedzăscŭ. Spun de craiul șvedzăscu să hie dzis, după ce au vădzut oastea ungurească: „Nu vei stăpâni tu pre léși cu aceasta oaste!"

Zac. 37. împăratul nemțescŭ, vădzindŭ nevoia léșilor de șvedzi și craiul de Daniia așijdere temându-să de puterea șvedzilor, să nu crească pănă într-atâta, au stătut la un sfat amândoi, să nu lase Crăiia Leșască să cuprindză Șvedul. Și îndată, craiul de Daniia au întrat cu oștile sale în Țara Șvedului și împăratul nemțescŭ au dat craiului lesescŭ agiu-toriŭ. Deci, numai ce i-au căutat craiului șvedzăscŭ a lăsa pre Racoții și a merge <ân> apărarea țărâi sale. Apoi și Racoții ce au pățit în Țara Leșască, că nu om lungi mai multŭ, numai scrie scriitoriul lor anume Toppeltin. El dzice pre scurtŭ așea: „Ce au petrecut léșii de Racoții, să scrie léșii. Iară la ce au sosit Ardealul den ceste îmblete a lui, noi 0 mie de ani să plângem cu lacrămi".

Zac. 38. Léșii, cum au lipsit craiul șvedzăscŭ de lângă Racoții, îndată s-au îmbărbătat și hatmanii lor și Cearnețchii-voievodul și încă puțină oaste având la un loc au lepădat carele și numai cu călărimea, sprinteni s-au făcut a fugi de Racoții, până l-au tras cu oștile lui aproape de Litva. Deci au răsărit și i-au luat dosul și așea Racoții, Vădzându-să înșelat, au lăsat pre Gavdi căpitanul său cu o samă de pedestrime la un oraș anume Briscea Litovsca, sângur s-au întorsŭ înapoi cu léșii în spinare la toate conacele. Didése léșii știre și la hanul și amu purcesése și hanul cu oastea lui, cu toată, asupra lui Racoții. Au pierdut sărita Racoții curundŭ, însă nedejduia

cazacilor, carii dacă l-au adus pănă la Meji Boje, la un târgŭ în Podoliia, au stricat toate podurile pre urma sa. Și de acolea au plecat fuga și ai noștri la Nistru și muntenii. Și așea au cădzut Racoții în mâna léșilor, cerându-și de la dânșii viață cu răscumpărare de doao milioane, să le dea léșilor bani, pentru care bani zălog luândŭ léșii pre Apafi, fratele cneadzului de acmu Ardealului.

Zac. 39. Amu apropiindu-se cu oștile hanul, au făcut creștinește cu Racoții léșii, l-au luat și l-au slobodzitŭ în țara lui. Iară oastea lui cu Chimini lanăș lăsată, toată au mărsŭ în robiia Crâmului. Spun de niște steaguri de catane, că cu năvală pen tătari ș-au făcut cale și au hălăduit. Iară mainte decât aceste tâmplări, némișii de Ardeal să rupsese de la Racoții, fără voia lui, năzuindŭ la țara lor pe aicea, pen țară, pe la Câmpul-Lungŭ. De carii dândŭ știre Racoții la Ștefan-vodă, au trimis Ștefan-vodă la Câmpul-Lungŭ, de le-au ținut calea. Mare osândă pre oameni, câți s-au topit atuncea unguri în țara la noi, în munți! Zălogul, care s-au pomenit mai sus dat léșilor de la Racoții, au ședzut pănă au murit la Liov și banii n-au mai luat léșii.

Zac. 40. Nu s-au pomenit de prada léșilor în Țara Ungurească, cândŭ Racoții îmbla pen Țara Leșască spre Litva, iară Liubomirschii cu 4.000 de oameni au intrat în țara lui Racoții și multe sate și târguri au arsŭ.

Zac. 41. într-acestŭ an ș-au sfârșit și Hmil hatmanul căzăcescŭ dzilele sale, începătura și izvor a toate răutăți acestor părți de lume, a multe țări, cetăți, stingere și răzsipă. Purcesésă cu oastea sa îri tâmpinarea lui 'Racoți, înțelegândŭ de Racoții la ce slăbiciune au sosit de léși și de hanul cum au mărsŭ asupra lui. Ce, nu să știe cu ce gândŭ mergea si el, că spun că scârșca în dinți, amu în tabără bolnav si dzicea: „Ah! De mi 1-ar da Dumnedzău pre mâna mea pre acél dulău scurtul" Așea sintŭ cazacii la tovărășiie de nedejde! Ce, curundŭ într-acesteș dzile, au murit Hmil hatmanul în tabără, precum s-au pomenit.

Zac. 42. Preste voie era turcilor aceasta înălțare a lui Racoții, cât amu poftiia să iasă la Crăiia Leșască și împreunarea lui cu aceste două domnii, de Muldova și de Țara Muntenească. Și era la turci lucruri slabe, împăratul încă tânar. Au sfătuit capetele o samă și au alesŭ pre Chiupruliul, omŭ cu hirea tare și vrăjmaș, ș-au grăitŭ împărătésăi, îmmei împăratului: „De nu s-a

pune un om ca acesta ispravnic împărăției, Ardealul, Muldova și Țara Muntenească sintŭ ieșite den mâna împărăției". Deci cum au stătut Chiupruliul la vezirie, cum au luat asupra sa toate și întâi au stătut după lucruri de casă a aședza, a lămuri léfele, cine cât ia fără ispravă de la împărățiie, pre mulți omorândŭ den capete. Apoi aședzândŭ acéstea toate, au pus gândŭ rău pre Racoții și pre aceste doao domnii.

Zac. 43, Ștefan-vodă vădzând patimile și răzsipă lui Racoții și temându-să de hanul, că era în sus, au purces den Iași la Suceavă. Și de atuncea, den vréme în vréme aștepta și asupra sa primejdie. Și hanul, după ce au luat toată oastea lui Racoții în robie și toate capetele Ardealului și pre Chimini lanăș, hatmanul lui Racoții, între carii den boierii Ardealului au fostŭ rob și Apafi Mihai, carele ieste acmu cneadzŭ de Ardeal, trimisese hanul doi agi mari ai săi, unul la împărățiie, să știe împărățiia de izbândă lui și altul la Ștefan-vodă, cu poruncă să iasă hanului la Țuțora înainte. Și au luat cu acéia spaimă de la Ștefan-vodă câteva pungi și au trecută spre Crâmŭ pre la Orhei și pe la Lăpușna. Ștefan-vodă, după trecutul hanului, au venit în Iași.

Zac. 44. Toată povestea să Știia la împărățiie de Ștefan-vodă și de Costantin-vodă, cum sintŭ la sfat cu Racoții una și cum i-au dat asupra léșilor oaste, iară și léșii cu laudă mare asupra țărâi, cazacii așijderea, pentru moartea lui Timus. Veziriul sângur amu să gătiia asupra lui Racoții și la domnii amândoi trimisese porunca pre un agă mare de la împărățiie, anume Uzun Ali-bei (spun de aceștii turcŭ c-au fostŭ cap mare la turci și cu sfatul lui s-au ales la vezirie Chiupruliul și apoi de Chiupruliul au perit), întrebândŭ pre domni, apuca-se-vor ei să margă amândoi asupra lui Racoții cu oști, să facă această slujbă împărăției, să să curățască și de faptele sale cu amestecăturile ce avuse cu Racoții? Și atuncea spun că pusese gândŭ Chiupruliul să aducă pre Vasilie-vodă den Edi Cula, de undo era închis, să-l puie crai la Ardeal în locul lui Racoție, care lucru nu știu cum ar hi putut fi pentru lége, iară puterea ce nu lucreadză?

Zac. 45. Care poruncă dacă au venit la Ștefan-vodă aicea și pre atuncea purcesése Ștefan-vodă la munte, să aleagă loc de mănăstire care să cheamă acmu Cașinul, de la Răcăciuni m-au trimis pre mine în Țara Muntenească, sfătuindu-se cu Constantin-vodă, ce răspunsŭ vor da, viindu-le ammdurora

o poruncă și la un prepus fiindŭ amândoi la împărăție și amândooă domnii atocma într-un chip de primejdie aproape. Iară nestătătoare și lunecoase hirile omenești! La greu și la nevoie cineși de sine să stea și apoi și cela și celalaltŭ mai lesne pierŭ! Și nice era putere alta, siliia care de care să iasă inai bunŭ, cu primejdiia altuia la împărăție.

Zac. 46. Nu s-au apucat de acela sfat Constantin-vodă cu Ștefan-vodă, ce încă să temea să nu iasă ceva de la dânsul, să vădească la împărățiie Ștefan-vodă, ce-au răspunsŭ: „Cum ari socoti dumnealui, fratele nostru, mai bine, așea să raspundze lui Uzun Ali-bei și să ne facă știre, pre acéia cale să răspundem și noi". Au priceput Ștefan-vodă îndată îndoită inema lui Constantin-vodă și meșterșugul și au scris la Uzun Ali-bei, cum el este gata pre toată porunca împărătească, unde va hi voia măriei-sale veziriului, acolo va merge cu toată oastea sa. însă nu era acestŭ răspunsŭ den toată inemă.

Zac. 47. Constantin-vodă s-au apucat îndată de pungi, să-și tocmască domniia cu banii, că era avuția lui Matei-vodă neclătită încă, cu multe pricine la împărăție, dzicândŭ că el n-au luat domniia cu sabiia sau cu nescai oști streine, ce l-au ales țara după moartea lui Matei-vodă și el, de mare sile a lui Racoție și a lui Ștefan-vodă, temându-se de dânșii, au dat puțină oaste, carii niciși era munteni, ce mărgineni de Muldova, cât să hălăduiască de la scârbă lor. Și cu de acéstea siliia să-și tocmască domniia.

Zac, 48. Vizirul deac-au vădzut că nu să apucă ei să să sfădească cu Racoții și nu va face nemică cu aceasta, au stătut asupra domnilor, numai să vie să sărute poala împărăției de domnie și să-și margă iar la domnii. Atuncea s-au apucat Ștefan-vodă la Uzun Ali-beiŭ deodată că va merge, pe de altă parte giuruia toată avuțiia sa, numai să-l ierte vezirul de venit la Țarigrad. Și acéia au mâncat capul apoi a lui Uzun Ali-bei, că domnilor așea au răspunsŭ vezirul, că de ari împle unul câte o casă de galbeni de aur, nu poate acestŭ lucru să nu vie aicea. „Și de vor veni, iară domni vor fi. Iară de nu va veni Ștefan-vodă, într-un ceas oi pune pre acesta", arătândŭ pre Ghica vornicul carele era capichihaia lui Ștefan-vodă la Poartă. Spun de Ghica vornicul, cum au dzis acestŭ cuvântŭ veziriul, el au și alergatŭ de au sărutată poala veziriului.

Zac. 49. Iară cât putem a înțelege den mulți și den multe lucruri pre urmă, adevărat de ar hi mărsŭ Ștefan-vodă la Poartă, domnŭ ar hi ieșit iară,

că era Ghiupruliului cu mai mare veste să aducă pre domni la poala împărăției, pre carii îi ține împărățiia la prepus de hainie. Și spun de Vasilie-vodă că mare grije avea că va veni Ștefan-vodă la Poartă și să hie dzis în taină: „Să nu-l aducă dracul aicea!"

Zac. 50. Iară cu anevoie este a merge de bunăvoie la grije și cumpăna vieții, știindu-se]a atâtea meste-cături și avându acolea la Poartă atâțè pârâși greci, cărora să luase tot ce avea la începutul domniei lui și mulți au și perit, că au fostŭ la începutul domniei aceștiia mare jacuri a oameni streini, ales a greci, de oamenii lui.

Zac. 51. începuse Ștefan-vodă și să lucra tare mănăstirea Gașinul, iară la anul după urdzitul ei, i-au venit maziliia, viindŭ domnŭ în scaunul țărâi Ghica-vodă, însă întâi lui Constantin-vodă, cu câteva luni, cu Mihnea-vodă.

Zac. 52. Domniia lui Ștefan-vodă au fostŭ cu mare bivșug țărâi la toți anii domniei sale, care s-au trăgănat tocmai 5 ani, în pâine, în vin, în stupi, mare roadă în toate. Om deplin, capŭ întregŭ, hire adâncă, cât poți dzice că născu și în Moldova oameni. La învățături solielor, cărților la răspunsuri, am audzit pre mulți mărturisindŭ să hie fostŭ covârșindŭ pre Vasilie-vodă. Mesele și petrecaniile ceștii domnii de-abiia la o vreo domniie să să hie prilejit, nu fără mare desfrânăciune la lucruri peste măsura curviei. Slujitorii mila și cinstea care au avut la această domnie n-au avut nice la o domnie, de cândŭ odoacă țara. Iară cum i-au plătit slujitorii lui la maziliie, citi-vei mai gios, la intratul Ghicăi-vodă în țară si la ieșitul lui den țară, în Țara Ungurească. Ieșirea lui Ștefan-vodă den țară au fostŭ în anul 7165 <1657> tocma pre acéia vréme i-au venit maziliia, pe ce vréme au scos și elŭ pre Vasilie-vodă din scaunŭ.

Capul doaodzecî și unulŭ

Ăncep. 1. Iară domniia Ghicăi-vodă, cum s-au prilejit, s-au pomenit la domnii trecute, cum fiind capichehaia la Poartă, au ieșit la domnie. Era aicea în țară den dzilele altor domni, neguțitoriia țiindŭ, pănă la domniia lui Vasilie-vodă. Fiindŭ de un neam cu dânsul, arbănaș, l-au trasu-1 Vasilie-vodă la curte și deodată la boierii mai mănunte, apoi la vorniciia cea mare de Țara de Giosŭ au agiunsŭ. Și țiindu-i Vasilie-vodă de credință, l-au trimis la Poartă capichihaia, vădzându-l și om cuntenit la ţ toate și scumpŭ, cum să cade hie cândŭ capichi-hăiei să hie. Și așea au stătut de tare cu Vasilie-vodă, cât, pănă în vremea ce s-au luat amu cetatea Sucevei cu doamna lui Vasilie-vodă, la toate răscoale, la pribegii, câte să prilejise lui Vasilie-vodă, de au ieșit în doao rânduri den scaun și după sminteala sa și în Țara Muntenească cu cazacii, tot au ținut domniia lui Vasilie-vodă nestricată la împărăție, pănă ce au sosit Ștefan-vodă la Roman, după izbândă de cetatea Sucevei. Atuncea trimițindŭ Ștefan-vodă pre Stamatie postelnicul cu câțva boieri de țară, să-i isprăvască steag de domniie și aicea pre fecioru-său, pre Gligorașco, care apoi a fostŭ domnŭ în Țara Muntenească, îl trimisese în Țara Ungurească, la închisoare. Deci n-au avut ce mai face și împotriva unii țari și audzindŭ de fecior la închisoare, au stătut și el cu boierii lui Ștefan-vodă alăturea pre trébile lui Ștefan-vodă și au venit și singur cu aga, carile au venit cu steagul1 și cu alți boieri în țară.

Zac. 2. Ștefan-vodă socotindŭ iară acéia care socotise și Vasilie-vodă în Ghica vornicul, că este om de capichihăie, neavândŭ gândŭ să poată să iasă unul ca dânsul la domnie, l-au făcut de casa sa, cu nepoată-sa, fata Sturdzii visternicului, după feciorul lui, Gligorașco postelnicul. Și după ce l-au făcut cuscru de casa sa, pre feciorul său boie-rindu-1 cu agia, pre Ghica bătrânul l-au trimis iară la capichihăie, la Poartă și au fostŭ pe trébile lui Ștefan-vodă, pănă ce i-au venit maziliia. Chemin-du-1 veziriul Chiupruliul la sărutarea poalei împărătești și necutedzândŭ a merge Ștefan-vodă la Poartă, au datŭ Ghicăi vornicului domniia țărâi.

Zac. 3. Purces-au Ghica-vodă spre țară cu doi agi, den carii era unul musaip la împărăție și întâi pre Izmail-aga (carele apoi au cădzut agă spahiilor), Schimni-ceauș. Ștefan-vodă îmbla legănân-du-să, încotro va lua,

că era unii de-i sfătuia să margă la cazaci, ce era acéia sfat fără teméiŭ, cândŭ vedea că de acolo Vasilie-vodă, cuscru fiindŭ lui Hmil, nu s-au putut pune în picioare, pănă au stătut cu gândul numai să purceagă spre Racoții, de la care avea cărți cu giurământŭ, să nu se lase unul pe altul, pănă or avea o pâine, să o împarte.

Zac. 4. Aicea caută ce mulțemită au avut Ștefan-vodă de slujitorii săi cei miluiți: La Podul Leloaie, cândŭ era Ștefan-vodă, s-au rădicat slujitorii toți, să jecuiască carăle. Și să nu hie fostŭ Gligorașco-vodă, ficiorul Ghicăi-vodă, arătându-le mare certare, n-ar hi fostŭ fără acéia. Striga: „Lefe, lefe să ne dea!" Acéia mulțemită au făcut atuncea lui Ștefan-vodă slujitorii pentru mila, care n-au avut slujitorii nici la o domnie.

Zac. 5. De la Târgul Frumos Ștefan-vodă, dăruindŭ cu un surguciŭ pe Gligorașco-vodă, domnescŭ, l-au întorsŭ cu slujitorii la Iași, iară el, lovindŭ pre la Buciulești, la Cumănești, au intrat în munți în Țara Ungurească. Ghica-vodă peste puține dzile au întratŭ în Iași, tot într-acela anŭ 7165<1657> mainte de Pași cu o săptămâriă.

Zac. 6. Și într-acéiași an veziriul împărăției, Chiupruliul, purcegândŭ asupra Ardealului, mersese poruncă și la hanul să încalece și amu era în Bugeag hanul. Și încă bine neaședzat Ghica-vodă, stândŭ îndată după gătire la oaste, că-i venise și lui poruncă să încalece cu toată țara, veni veste cum Ștefan-vodă trece munții cu oaste în țară. Și viindŭ întinsă, au stătut cu tabăra dencoace de Roman, la Săboani, iar pre Tălmaci paharnicul îl trimisese cu străji spre Târgul Frumos. Cu puține dzile mainte de aceasta veste de Ștefan-vodă, au perit Grumadzea căpitanul de Ghica-vodă.

Zac. 7. Precum era Ghica-vodă plecat spre sânge, cu mare cuntenire 1-am cunoscut aicea, că era câteva cărți a o samă de boieri prinse la mâna lui, cu care chema pre Ștefan-vodă să vie, că avându Ștefan-vodă mare priietinșug cu Săfer Cazi, veziriul hanului, carele îi scrie de multe ori: „Ce porți grije de mazilie? Au așea de neputérnici ții tu pre hanii de Crâm, că de ari vrea să ție un domnŭ de Muldova supt aripa sa, nu I-ari putea să-l ție și préste voia altora?" Și așea atunci pre Stamatie postelnicul au poruncit la Ștefan-vodă, cum va trece hanul spre Țara Muntenească, el să vie în scaun. Iară ce le ieste lor a batgiocuri pre creștini? Și așea viindŭ Ștefan-vodă în

nedejdea lui Sefer Cazi-aga și Ra-coții vădzândŭ asupra sa greul ce-i veniia, era bucuros să să tulbure țărăle aceste în vrun chip.

Zac. 8. Ghica-vodă îndată au răpedzit pre Stamatie postelnicul la hanul, macara că era cartea lui la Ștefan-vodă scrise, prinsă de Ghica-vodă, că venise de curundŭ Stamatie de la Crâm. I-au giurat că n-are nici un bănat, ce iară pre dânsul nedejdea lase, să tocmească acestŭ lucru. Au mărsŭ postelnicul Stamatie și au stătut la Sefer Cazi-aga, veziriul hanului și au scos pre singur Șărâm-bei aicea împotriva lui Ștefan-vodă. Nu vrea Sefer Cazi-aga, ce i-au arătat Stamatie postelnicul mare stricăciune țărâi, de să va face într-altŭ chip. Ce și agiutoriul era foarte ciudat, că venise Șirâm-bei cu vro 300 de tătari și nici la puțin războiŭ ce au fostŭ la Strungă, n-au fostŭ, nice s-au apropiiatŭ.

Zac. 9. Ghica-vodă după ce au răpedzit pre Stamatie postelnicul la hanul în Bugeag și vădzindŭ apropiiérea lui Ștefan-vodă, au purces spre Țuțora și la Țuțora préste puține dzile s-au împreunat cu Șirăm-bei, făgăduindŭ și hanului și lui, pentru osteneala lui, daruri. Au purces în frunte Șirăm-bei și feciorul Ghicăi-vodă, Gligorașco-vodă. Și măr-gândŭ toată noaptea acéia și pre amiadzădzi, a doa dzi au sosit spre Târgul Frumos. De la Podul Leloaie străjile care trimisese înainte Gligorașco-vodă au dat de strajea lui Ștefan-vodă în Crivești, cu care era Tâlmaci paharnicul.

Zac. 10. Au simțit Tâlmaci oastea că vine, au silit să nu sa arate cu oastea sa, ce de după niște piscuri au purcesŭ spre Strungă. Mai sprinteni oameni numai ce au fostŭ, au venit la podețŭ pre drumul carele merge de la Târgul Frumos spre Roman și acolea, pănă a sosi și ai noștri cu oastea, dentâiŭ voroava, apoi au început ai noștri și sfada. Iară dentr-acéia voroava dentâi sosise la urechile lui Șirăm-bei că ieste hitlénșugŭ. Pentru acéia, nice s-au apropiiat de oaste. Săjângrcșise amu șagă, cândŭ au sosit steagurile oștii noastre și pre vo sută de tătari, că pre mai mulți nu-i lăsa Șirăm-bei. Și la harțul acela de ai noștri au cădzut cu calul Gavriliță-aga pre atuncea de darabani și-i apucase harțul lui Ștefan-vodă. Ce au săritŭ niște tătari și de ai noștri o samă și l-au scos, iară rănit în cap foarte cu grea rană și la o mână cu scădere la dégite. De ai lor încă s-au rănit câțva, den care rane au și râurit unit. Ce, dacă s-au apropiiat steagurile den partea Ghicăi-vodă și cu tătarâi, n-au mai stătut nici harțul lor, nice Tălmaci paharnicul cu steagurile, ce au

plecat fuga spre Șchei. Și acolea, aproape de Șchéi, s-au întorsŭ o samă de oșteni a lui Ștefan-vodă și niște unguri ce fusese cu Tâlmaciŭ paharnicul și la cela întorsŭ a lor au perit vro 30 de oameni, ai noștri gonași, ce era mai în frunte și au apucat și vii i-au dus la Ștefan-vodă, unde era cu tabăra, la Săboani.

Zac. 11. Cum au oblicit Ștefan-vodă den limbi că este adevărat Șirarn-bei cu capul său, n-au stătut, ce niște némți ce avea, vro 80 pedestri, i-au trimis la vad la Șiret, să apere vadul, iară el singur cu oastea călare au plecat fuga. Și de atuncea n-au mai vădzut Muldova în toată viața sa Ștefan-vodă.

Zac. 12. A sosit la Sirétiŭ și Gligorașco-vodă cu toată oastea, ce n-avea cumŭ să treacă Sirétiul îndată, că era mare și să vedea în céia parte și pedestrimea, care dacă au audzit c-au fugit Ștefan-vodă, ei s-au apropiiat de Siret și s-au închinat la Gligorașco-vodă, pre carii apoi Ghica-vodă bătrânul pre toți i-au dat în robia tătarălor a lui Șirăm-bei, care faptă necreștinească nimé nu o laudă. Și mult au stătut fecioru-său, Gligorașco-vodă, să nu să facă un lucru ca acéla, niște oameni închinați fără război, creștini, ce n-au avut ce face. Și dacă au venit în Iași Ghica-vodă, au mai omorât pre niște vornicei a lui Ștefan-vodă, fără nice o vină, numai căci au fostŭ slugi.

Zac. 13. Și cu aceste fapte au ieșit Ghica-vodă vărsătoriŭ de sânge la vârstă bătrânéțelor ce era. Și așea, mântuit de Ștefan-vodă, au stătut după gătirea la oaste și de împreunare cu hanul. Au purces cu oastea, ca cu 7.000 de oameni în Țara Muntenească și den Țara Muntenească, amu împreunat cu hanul și avea hanul 2.000 de cazaci cu Hanenco polcovnicul de Omani, au întratŭ în Țara Brașéului. Acolea, ieșindŭ den Brașéu o straje, i-au lovit tătarâi fără veste, cât pănă la Brașéu de-abiia de au scăpat cineva dentr-acéia straje.

Zac. 14. Pre unde am întrat în Țara Ardealului, în mijlocul munților era o palanca de zid și tras zidiul den râpă a unui munte, pănă în râpă altui munte. Acolè să hie pus nescare pedestrime ungurii, fără vărsare de sânge n-ar fi fostŭ intratul nostru. Ce, cândŭ am sositŭ noi, am aflat palanca și locul acéia pustiiu de oameni. Au dzis Hanenco polcovnicul căzăcescŭ: „O! doamne, cum n-ai dat toate unor neamuri? La noi la cazaci, de ai hi dat aceste locuri, cine ari putea să între în țara noastră?"

Zac. 15. Dencolea, despre Timișvarŭ1, amu în-trase Chiupruliul vezirul și dencoace hanul cu domnul nostru de Muldova și cu Mihnea-vodă, domnul muntenescŭ. Cine poate deplin să scrie prada, stricăciunea, robiia Ardealului de pre acéle vremi și părților aproape de Ardeal? Oastea Ghicăi-vodă au luat atunceși în Țara Brașéului, care să chiamă cu altŭ nume Bârsa, trei pălănci, den care pălănci bieții oameni închiși, toți în robiie au mărsŭ tăta-rălor vécinică.

Zac. 16. într-una den céle pălănci, gândindŭ Ghica-vodă că va hi multă avuțiie în cetățuie, cânclŭ era arnu tecsită oastea, plină palanca de tătari, au intrat si el cu mare nevoința înlontru, unde nu era locul unui domnŭ să între. Puțin au lipsit de nu s-au nădușit de desime acolea și cu puțin suflet de-abiia au ieșit și lovit de un tătar în cap. Nimé să nu bănuiască, căci să pomenescŭ acéstea, că létopisețile nu sintŭ numai să le citească omul, să știe ce au fostŭ în vrémi trecute, ce mai multŭ să hie de învățătură, ce ieste bine și ce ieste rău și de ce-i să să ferească și ce va urma hie cine: domnul den faptele domnilor, care cum au fostŭ si cu ce veste și pomană, să ia urmă de viiața, boierii urmândŭ pre boierii cei cinsteși și înțălepți, slujitoriul a slujitoriŭ, că cineși după breasla sa, cine urmadză pre cel cinsteș, cinstit, cine urmadză pre cél rău, rău ieste și rău să va săvârși.

Zac. 17. Den Țara Bersii au purces oștile pe mijlocul Ardealului, spre scaunul acei țări, unde era de pază a curții crăiești, cum dzic ei, niște haiduci, deci și curtea și orașul Belgradul într-o mică de ceas au stătut cenușe. De acolea s-au despărțit Șirâm-bei de la hanul, cu carele s-au poftit și Gligo-rasco-vodă și au agiunsŭ cu prada până în olatele de Ungurimea de Sus. Și la Sibii, iară adunându-se oștile, au lovit pre la Oradia și au trecut la Inău, care oraș veziriul amu luase. Și vădzândŭ că nici o oaste nu este nicăiuri, au lăsat pre pașea de Buda, Sinan-pașea, să tocmască cetatea și să o aședze cu oaste și i-au orânduit și pre domnul nostru, pre Ghica-vodă și pre Mihnea-vodă depreună. Iară veziriul singur, Chiupruliul, înțălegând și de niște amestecături la împărățiie, precum era tânar încă împăratul, s-au întorsŭ cu mare sârguială la Țarigrad, iară noi cu acél pase am ședzut până la Simedriu, de am tocmit Inăul. Și au mai luat pașea de Buda niște pălănci pe aproape și cu Șirăm-bei despărțit Gligorașco-vodă au luat o cetățuie anume Almașul. Și de la cél pașea au luat Borcea lanoș domniia de Ardeal.

Zac. 18. De la iulie, în care lună purcesesă Ghica-vodă, la dechevrie, pre la svetii Nicolai, au sosit în Suceavă ș-au iernat într-acè iarnă Ghica-vodă în Suceavă, pentru mare omor ce era aicea în Iași. Hanul dentr-acea cale, dacă au sosit în Crâm, au omorât pre veziriul său, pre Seferi Gazi-aga, pre porunca Chiupruliului, că oblicise veziriul îmbletele lui într-aceste țări și dzicea el totdeauna hanului: „Nu te lăsa de toate să îmbli în voia turcilor. Nu de toate să-i asculți, că ei, pre cât le vei îmbla în voie, pre atâta să suie în cap!"

Zac. 19. Borcea lanoș, unul den slugile lui Ra-coții, au luat domniia, cât să să potoale turcii. Și pentru să vadză turcii că este adevărat împotriva lui Racoții, cât au purces oștile, îndată s-au făcut a cere de la turci agiutorŭ și îndată au venit porunca și la Mihnea-vodă în Țara Muntenească și la Ghica-vodă aicea, să-i dea lui Borcea lanoș agiu-toriŭ. Deci, îndată i-au trimis și Ghica-vodă cu Nicolai Cârnul agiutoriŭ ca 1.000 de oameni, ce n-au făcut zăbavă multă acolo.

Zac. 20. La anul 7166< 1658>, Racoții, ca acela ce să îneacă, de sabie goală să apucă, iară au coborât cu oști în Ardeal, încă fiindŭ cetățile Făgărașul, Oradiia, Sibiiul cu oamenii lui. Iară Borci lanoș cu turcii s-au închis în Gliujvarŭ spre partea turcească. Și având și Costantin-vodă prilej bun, ca 4.000 de oameni, lefecii și Ștefan-vodă amu mai slab ti cu 500 de oameni, au pus gândul iară să facă amestecături în îmbe țărâle. Și așea au orânduit pre Constantin-vodă iară în Țara Muntenească și pre Ștefan-vodă aicea în țară. Și stândŭ așea sfatul, trimisese Ștefan-vodă cu bani pre Tâlmaci paharnicul m părți Căzăcești, să facă oaste, pohtindŭ pre hatmanii leșăști să nu apere acestŭ lucru. Și amu strângea oameni Tâlmaci în Mo-vileu, iară acolea, la Racoții, s-au schimbat sfatul într-altŭ chip.

Zac. 21. Mihnea-vodă domnul muntenescŭ, om fără de nice o frică spre Dumnedzău, fără nice un teméiŭ, tiran direptŭ fantastic, adecă buiguitoriŭ în gânduri, au pus gândŭ să să häinească pre turci. Și mirându-se, cum va face să n-aibă siială de boieri ce era capete Țărâi Muntenești, cu mare și nespuse tiranie, 30 de boieri, tot fruntea aceii țări, au omorât ș-au pus pre voia sa boieri. Și după această faptă, au răpedzit la Racoții, dându-i știre că, ori la ce-i va scoate norocul și vremea, este tovarăș împotriva turcilor cu dânsul. Care lucru înțălegândŭ Racoții, dentâi n-au credzut pre

Mihnea-vodă, apoi, dacă i-au trimis giurământuri și au vădzut adevărată voia lui, că este împotriva turcilor, au schimbat sfatul și au lăsat Țara Muntenească să cârmuiască Mihnea-vodă despre acéia aripă, fiindŭ pre loc cu domniia și cu prilej de oaste, iară pre Constantin-vodă l-au orânduit asupra Moldovei, avându iarăși și Constantin-vodă oaste mai gloată și prilej a ținere oaste. Pre Ștefan-vodă l-au oprit, făgăduindu-i că, de va da Dumnedzău lucrurile spre folosul lui, iarăși elŭ va hi la domnie și așea au rămas Ștefan-vodă înapoi. Nicolai Cârnul încă vădzindŭ coborârea lui Racoții și amestecate lucruri, au venit cu oastea ce să trimisese.

Zac. 22. Acéstea audzindŭ Ghica-vodă că să lucreadză la Ardeal, cum iară să găteadză amestecături asupra țărâi, au trimis la hatmanii leșăști pre Gligorie paharnicul, să nu priimască lucruri carile sintŭ împrotiva împărăției, de face Ștefan-vodă lefecii în țara lor asupra țărâi. Ce hatmanii leșăști prea lesne s-au apărat, dzicând că în partea cazacilor să fac acelea, nu la dânșii. Și era Ghica-vodă cu tabăra într-acea vară la Cârnicéni, ce dacă au vădzut de sfatul într-altŭ chip schimbat la Racoții și au oblicit că și Mihnea-vodă adevărat împrotiva împărăției hain și Constantin-vodă gata să vie asupra țărâi, direptŭ peste munți să coboară, s-au mutat cu tabăra la Capul Stâncii, despre Țuțora, în preajma Bugeacului.

Zac. 23. împărățiia înțelegândŭ de aceste turburări la Ardeal, stândŭ veziriul după paza mării despre oști cu galionuri Veneției, trimițândŭ la hanul, numai ori singur, ori pre un soltan cu oștile Crâmului să trimață în ceste țări împotriva Ardealului. Ce, încă nu sosise în Bugeag soltanul, cândŭ dencoace Constantin-vodă au intrat cu oști în țară pre Oituz și în Țara Muntenească Mihnea-vodă au intrat în turci. Pre unii i-au omorât, pre alâii mulți au și bote-dzat, câțiși s-au aflat turci în țara lui, ori slujitori de ai lui, ori agi, ori neguțitori. Și așea s-au început ca de iznoavă amestecăturile în ceste țări. Mihnea-vodă după această faptă, singurii, sprinten, au mărsŭ de s-au adunat cu Racoții de față, în munți la strajea ungurească, unde venise și Racoții și ș-au dat credința unul altuia. Și s-au întorsŭ Mihnea-vodă în Târgoviște, unde era toate oștile lui strânse și Racoții i-au dat o samă de némți ai săi și catane. Și au purces Mihnea-vodă în olatele turcești asupra Giurgiuvului singur, iară o samă de oaste asupra Brăilei, iară pre Cornia despre Mehediia și preste Dunăre, ardzândŭ și prădândŭ. El singur au luat Giurgiuul și l-au arsŭ și Brăila iară au arsŭ oștenii lui și au arsŭ și Galații

atunci tot acéi căpitani ai lui și la Dobrogea, asupra Hârsovei au trecut oastea. Ce acéia den locŭ n-au îmbiat bine, ce de-abiia au scăpat de turci.

Zac. 24. Acéstea s-au început în Țara Muntenească, iară aice Constantin-vodă cu 5.000 de oameni au venit asupra Ghicăi-vodă. Avea limbi Ghica-vodă și de la Roman apucate de ai noștri și amu de la Podul Leloaie și vădzindŭ apropiiate oastea, au scos și Ghica-vodă toată călărimea împrotiva lui cu Hăbășescul hatmanul și Grigorie paharnicul. Iară singur Ghica-vodă cu toată pedestrimea și cu pușcile au trecut la Țuțora în céia parte Prutul. Feciorul său, Grigorașco-vodă, era amu purces la Țarigrad la dvorbă.

Zac. 25. Oastea Ghicăi-vodă, de care s-au spus, călărimea, dacă au trecut Iașii noaptea, au mas în râpile Tăuteștilor și acolea au făcut sfat capetele, cum să să dea război cu singuri călăreții, fără focii, fără pedestrime. Și cu Constantin-vodă amu să știa den limbi că era și némți călări cu foc și săiméni pedestri și oastea ungurească, nu este cu cale și fără sminteală, ce au ales cu sfatul numai să să întoarcă toată oastea la céialaltă oaste și numai 200 de oameni, ca-n chip de straje, să să arate oștii lui Constantin-vodă. Și așea au purcesŭ oastea îndărăptŭ, iară 200 de oameni cu Voicihovschii căpitanul au purces pre Bahlui în sus și mai sus de Movile, îndată s-au tumpinat cu oastea lui Constantin-vodă, viindŭ în tocmală.

Zac. 26. Oastea noastră, care să întorsese cu Hăbășescul hatmanul, n-au păzit calea spre Țuțora, ce hatmanul sângur descălecat la mănăstirea lui Aron-vodă și cu alți boieri, iară oastea de pe supt steaguri au împlut târgul, pen pivnițe slobode cu vinuri, pen case, pen poduri, morți beți pre ulițe, pren toate pivnițele, îi bătea căpitanii, să-și margă la steaguri, ce, care bătu ascultă, la grabă ca acéia? Căpitanul Voicihovschii, dacă au vădzut în târgŭ mai toată oastea bată, s-au oprit de laturea târgului cu oamenii ce era cu dânsul. Iară Constantin-vodă, dacă au spsit amu la văiuga Copoului, au stătut, gândindŭ că este oaste în târgŭ supusă. Iară dacă au vădzut că nu ieste oaste, ce ieste o glogozală deșartă, au luat cu oastea pe deasupra Copoului și pentre vii și acolea, la capul viilor, ș-au tocmit în tocmală oastea și au stătut.

Zac. 27. Era léșii a lui Ștefan-vodă, carii fusésă la dânsul lefecii, cu Constantin-vodă în frunte și o samă de catane. Cu acéia ai noștri beți fără

porunca nemerui, fără nici o tocmală, au început harțul întrândŭ beți cu săbiile zmulte păn în șiragurile Ungurésti. Au căutat și noao a sta cu Voice-hovschii căpitanul, să nu pieie atâtea oameni și au stătut harțul acéia mai bine de un ceas, neputândŭ a-i dezbăra nice într-un chip pre oamenii beți den-tr-acéla loc. Și amu perise de cei 4 oameni și să apropiia încet toată oastea. Am purces pen tir g direptŭ, gonașii au dat după noi, însă numai pănă la marginea târgului și au stătut Constantin-vodă pre loc, pănă au cercat bine târgul și curtea. Și oblicindŭ de Ghica-vodă la Țuțora, n-au băgat oastea pen târgŭ, cum au făcut ai noștri, ce alăturea cu târgul, peste valea ce să dzice la noi Cucata, trecândŭ cu oastea, au purces întinsŭ în urma noastră cu oastea tocmită, apucândŭ pre mulți de ai noștri în târg, carii au plătit scurnpŭ acéia vin ce-i gătise, îndată cu capetele sale.

Zac. 28. Oastea noastră, cum era răzsipită den purtatul prostŭ, așea și cu mai mare proastă au venit poruncă, numai să li să dea războiŭ. Amu aproape de Capul Stencii, direptŭ pre culme, au stătut toate steagurile a noastre în tocmală și au așteptatŭ pre oastea lui Constantin-vodă.

Zac, 29. Amu nu léșii, ce draganiia némțască era în frunte tocmită la Constantin-vodă cu foc și un stol toată céialaltă oaste, căriia nu era a noastră depotriva, că și mai puțină cu mult și fără foc, oaste călăreață numai. Iară preste poruncă nea-vândŭ cum hi într-altŭ chip, au săritŭ steagurile noastre întâi la dânșii și mai ales căpitanul Voice-hovschii ca un mare viteaz și acmu, aicea și la toate trébile, hie cândŭ slujitoriŭ deplin, înloc au luat pre catane ce era în frunte la harțŭ în sabie și pănă la némți au cădzut acéia mai toți, fiindŭ la acești ai noștri și cai mai proaspeți. Și au dat steagurile lui Voicehovschii dirept în focul nemților, den care foc înlocŭ au picat câțva slujitori de ai noștri și un stegar de a lui Voicehovschii. Iară nemică nespăimându-se ai noștri de acéia cădere a celor slujitori, intrase amu cu săbiile în némți, cât n-ar hi putut a mai da foc al doilea rândŭ, așea să amestecase, îndată au năvălit toată oastea și si aripile oștii lui Constantin-vodă, deci numai ce au căutat să să dea îndărăpt steagurilor noastre. S-au prilejit la întorsul oștii noastre peste trupuri de unguri, carii cădzuse la tâmpinarea dentâi, un ungur cădzut de rană, lăsat în loc de mortŭ, au apucat o suliță care cădzuse lângă dânsul și vădzândŭ că fug ai noștri, au apucat sulița și au tâmpinat pre un slujitorii de ai noștri direptŭ pen vintre și înloc au cădzut bietul slujitoriŭ de pre cal gios.

Zac. 30. Încătro era a năzui oștii noastre, era loc foarte rău și îndată coborâșul Jijii, singură Jijia de trecut rea și tinoasă, nice de vad, nici de-notatŭ. La pod nu încăpea și buldzându-se, cădea de îmbe părțile pe lângă pod acei de pe de laturi într-apă, cât de îmbe părțile pe lângă pod cuprinsă era Jijiia de cai și de oameni. Și acolea multă oaste de a noastră au perit și mai mulți de apă. Au cădzut și vii câțva pre mâna lui Constantin-vodă și mai aleși den boieri: Bucioc, Buhuș sulgériul cél mare pre atuncea și Gavriliță Costachie jitnicér mare pre atuncea. Pre boieri, dacă i-au dus la Constantin-vèdă, îndată i-au pus iară la boierii și slobodzi, fără nici o pază. Peste podul Jijii n-au mai gonit oastea lui Constantin-vodă, ce au stătut pre deal la mas cu toată oastea. Iară Ghica-vodă cu oastea amu spăimată s-au sfătuit și cu noaptea au purces spre Lăpușna cu pedestrimea și cu pusei, răpedzindŭ îndată de olac la el-agasi de Bugeag dându-i știre de aceste toate.

Zac. 31. Mărs-au darabanii bine păn în Lăpușna, acolea pre loc răsuflândŭ o dzi oastea, a doua dzi agiunși darabanii de Constantin-vodă cu giuruită de milă și de lefe, dimineața s-au sculat ș-au apu-catŭ pușcile câte era, depreună și cu săiménii au purces înapoi, făcândŭ gâlceavă mare căpeteniilor si cine ari rămânea, cu moartea lăudându-i-să. Care gâlceavă a lor vădzândŭ boierii pre câți era, să nu-i apuce cu de-a sila, s-au dat în laturi. Iară singur Ghica-vodă au ieșit la dânșii cu șlicul amână, rugân-du-să să hie îngăduitori, nu mai mult de cinci-șase dzile, spuindu-le adevărat venirea sultanului. Ce n-au avut cui dzice, nebunite gândurile prostimei și turburate și s-au aflatŭ ca aceia, carii nu s-au rușinat de chip de domnŭ, ce l-au împinsŭ de la pusei pre Ghica-vodă si au purces cu pușcile spre Iași. Iară curundŭ au luat plată deplin pentru faptele sale, precum vei câți mai gios.

Zac. 32. Rămâindŭ Ghica-voclă numai cu boierii, n-au cutedzat să mai zăbăvascja la Lapușna, ce au purcesŭ spre Tighinea, pre Bâcŭ pănă la Luțcni și acolea au așteptat pre el-agasi. Iară darabanii și cu săiménii au venit aicea în Iași și s-au închinat la Constantin-vodă cu toții și de la Movileu într-acés-teși dzile au venit și Tâlmaci paharnicul cu câțva de' a lui Ștefan-vodă. S-au mirat Constantin-vodă de săirnéni și de dărăbanți, carii cu toții era pănă la 700 de oameni cu foc și cu tunuri.

Zac. 33. Și așea Constantin-vodă aședzându-se în scaunul țărâi, au trimis și la Țarigrad, cercândŭ cu făgăduință să-și tocmască domniia, ce n-au apucat să-i vie răspunsul, nici era cum, ce om era Chiupruliul vezir pre atuncea, că într-acéleși dzile au sosit pre Botna și el-agasi cu o samă de oști. Și s-au mutat și Ghica-vodă de pre Bâc la Botna și amu împreunat cu el-agasi au stătut la Căușéni, pănă au sosit și sultanul.

Zac. 34. Turburarea a lui Racoții amu era la știrea împărăției și hainiia a Mihnii-vodă. Deci asupra lui Racoții era orânduit Ali-pașea, veziriul de Buda, iară asupra Mihnii-vodă, galga-sultan den Crâm. Și atunceși veni veste și de schimbarea Ghicăi-vodă den 'domniia Muldovei în Tara Muntenească cu domniia aceii țări, în locul Mihnei-vodă. Iară aicea în țară, în locul Ghicăi-vodă, au dat domnia lui Ștefăniță-vodă, feciorul lui Vasilie-vodă, care lucru, pentru să nu să răşchire boierii de pe lângă Ghica-vodă asupra vremii acéie, s-au tăinuit multe dzile acestŭ lucru, apucându-să Ghica-vodă că va primeni acestea într-alt chip. Și tot cum ar hi pentru trébile sale, au stătut împotriva lui Constantin-vodă cu sultanul.

Zac. 35. Galga-soltan, macara că-i venisă amu de la împărăție porunca să rădice pre Ghica-vodă de la Muldova și să-l ducă, să-l puie domnŭ în Țara Muntenească, aflândŭ lucrurile în Moldova iară așea amestecate, să nu lase pre Constantin-vodă, hainul împărăției, în scaunul țărâi, au purces în sus pre Prut și au stătut cu coșuriule la Bolota, mai gios de Țuțora. Și acolea făcândŭ sfat, singur au rămas cu coșurile ș-au oprit pre Ghica-vodă lângă sine, iară oastea toată sprintenă de război tătărască și pre toți boierii cu câtă gloată avea, au dat supt mâna lui Ahmet-aga el-agasi de Bugeag și au purces el serdariŭ asupra lui Constantin-vodă la Iași.

Zac. 36. Luândŭ veste Constantin-vodă de sol-tanul că este amu așea aproape, ș-au rădicat oastea den târgŭ și s-au mutat la Gălata de Sus, și acolea au pus darabanii noștri și pe săiméni și câți pedestrași au avut și elŭ, de au săpat un șanțŭ pe deasupra pârâului, carele să desparte den pârâul Bârno-vei și vine pre supt Gălata de Sus și acolea după șanțŭ au descălecat toată pedestrimea, iară călărimea în deal și au stătutŭ acolea cu tabăra toată.

Zac. 37. Oastea tătărască, cum au purces stoluri după stoluri și dacă s-au strânsŭ toată la Ciric, au început a dodei întâi cu harțuri, mărgândŭ tătarâi pănă la pârâu. Vărsa focul darabanii fără ispravă în harțŭ, cum ari

vedea mare năvală, așea strica iarba fără de nici o treabă și pre nime nu răniia, care lucru era îndată semnŭ de mare frica lor. Toate acéstea socotiia el-agasi, om de-abiia în toate ordele Crâmului altul al doilea la sprinteniie și la lucrurile războaielor. Iară îndesară o samă de săiméni de ciia ai noștri, ce să închinase la Constantin-vodă, s-au îndemnată și au ieșit den șanțuri, viindŭ pre iazŭ, pre lângă pârâu, au venit pănă în podul Bahluiului și trecândŭ podul preste Bahlui, ce era pre atuncea mai gios de iazŭ și așea să sime-țise câtă pedestrime era si-n șes dencoace de pod ieșise câte 5—6 la un loc și apucase și case câteva în'Broșteni și da în tătari cu sinéțele. Iară și atuncea era de mirat, că pre nime nu răniia, fără doi cai, ci au rănit supt tătari la acél ieșit a lorŭ.

Zac. 38. Acéia semeție a lor vădzândŭ el-agasi, au încălecat sângur ș-au coborât în șes pre Bahluiŭ și fiindŭ și doao steaguri de unguri, iară elŭ singur au îndemnat pre niște tătari sprinteni asupra săi-ménilor, ce era în șes. Ș-au sărit tătarâi dirept asupra săiménilor, cu sinéțele la obraz săiménii fiindŭ. Și cum n-ari crede nime să margă tătarul la foc, așea îndrăznețŭ, au mărsŭ, alesŭ cum am vădzut pre unu tătar bugegean dirept asupra a doi săiméni cu sinéțele în pravilă, au mărsŭ și de aproape amu au slobodzit amândoi sinéțele în tătari, iar nici pre unul nu l-au nemerit. Cu sabiia zmultă tătarul, pre unul l-au rănit, iară pre al doilea săi-man l-au dus viu la el-agasi. Așea să cunoștea de atuncea pedeapsa oștii lui Constantin-vodă! Iară în céia parte de Bahluiŭ, în ceiriŭ, fugiia céle două steaguri de catane de la o vréme numai de un tătar, cu mare ocară și râs între toți că fugiia atâtea oameni de unul si fugindŭ da înapoi cu pistoalele în sus, nevădzândŭ unde dă!

Zac. 39. Amu îndesară era acest harțŭ; preste noapte au ieșit den târg tătarâi la mas preste ceiriŭ, iară darabanii și săiménii un ceas n-au stătut, toată noaptea au dat cu sinéțele și nu câte unul, ce totodată ca-n chip nemțăscŭ, strica iarba fără ispravă în vânt. Ne-am gândit întâi că or hi dodeindŭ tătarâi, ce n-ave dodeială de nime, numai să cunoaște bine lucrurile blăstămate și-nspăimate,

Zac. 40. A doa dzi, vineri să prilejisă, deci tătarâi război să facă n-au vrut, ferindŭ vinerea, care dzi la dânșii să ține, cum ținem noi dumineca din dzilele săptămânii, ce au ședzut gata, cu caii amână pănă spre amiadzădzi. Au chemat el-agasi pre boieri la sine și le-au spus cum într-acéia dzi nu-i

sloboade legea lor să margă asupra nemăruia, iară ei de ar veni, atuncea război om face. Și au întrebat de boieri, ce le-ari părea și lor, în ce chip, a dooa dzi ari merge asupra lor și den ce parte s-ari lovi și ce loc ieste, unde stă oastea lor. Acéstea voro-vindŭ cu boierii, că era om în faptele sale denafară de hirea tătărască, așea de blândŭ, lin și la treaba oștii deplin, acéstea vorovindŭ, numai ce să audzиră dobele și trâmbițele în oastea lui Gonstantin-vodă și s-au vădzut fără zăbavă și clătirea oștilor la vale, spre Bahluiŭ. Și așea au ieșit toată oastea la șes, cu pedestrimea, cu pușcile, cuprindzindŭ oastea lor de la pârâul ce vine alăturea cu iazul, pănă la Galata de Gios și așea, cu acéia tocmală, au purces spre pod cu oastea Constantin-vodă.

Zac. 41. Au încălecat și tătarâi, era de toți ca 3.000 de oameni și de ai noștri, moldoveni, vro 300 de oameni și i-au tocmit el-agasi pre tătari și pre ai noștri dencoace de Ciricŭ, pre podișŭ asupra Tătărașilor, așteptândŭ pre Constantin-vod'ă în tocmală.

Zac. 42. La Constantin-vodă de toată oastea va hi fost la 8.000 de oameni, în șes, la ieșitul harțului tătărăscŭ înainte, peste Bahluiŭ, n-au ieșitŭ de la dânșii la harțŭ nimé. Slobodziia pușcile câteodată și era pușcile bune și mari, de acéle pusei ce făcuse Ștefan-vodă Gheorghie la Liov, dară 'așea da de bine dentr-ânse]e, cât nu să lovască pre cineva, ce sunetul glonțului nu să audziia pre nicăiurea. Acéia tocmală era. Și să gândiia că ori înspăima pre tătari numai cu sunet, ce nu să sparie nepriietinul cu sunet în darn, fără moarte.

Zac. 43. Dacă au sosit oastea lui Constantin-vodă la Bahlui, s-au apucat de trecătoarea Bahluiului și dacă au vădzut el-agasi că are gândŭ să treacă oastea Bahluiul, au pus un tătar bătrân la o movila, care este de acolea, de unde sta oastea tătărască mai spre Aron-vodă, asupra Ciricului, învățându-l cât va vedea de acolo, că va începe a să sui oastea lui Constantin-vodă spre malŭ, pre la marginile Tătărașilor la deal, să să învârtească pre movilă de trei ori. Si așea au făcut tătarul. Deci, cum au vădzut semnul de la movilă, de unde era tătaru), el-agasi întâi singur, ca un leu și după dânsul țoală oastea, cu glas: „Halla, halla, halla", au purces. Au slobodzit darabanii și săiménii toți focul și pușcile, de care durât a sinéțelor să oprisă tătarâi câțva, iară dacă vădzură că nu cade nime den sinéțele lor,

au răbdat, păn-au început a să mai rări focul. O samă de darabani, cum au vădzut că să stâmpără focul și tătarâi tot stau, de la coadă unii au plecat fuga înapoi, pre carii, cum i-au zărit tătarâi că fug, cum orbi au năvălit și au întrat în pedestrime cu săbiile zmulte. Să prăvești moarte, să vedzi osândă și așea de sârg vărsare de sânge de oameni! Era trei iazuri de trupuri, cum sta trei rânduri de pedestrime, unul preste altul de pe supt mal, până în pârâul Bahluiului. Constantin-vodă au luat drumul cel mare spre Scântéia, călăreții care încotro au putut, unii pre Bahluiŭ, alții pen Cârlegătură și s-au topit mulți unguri și den călărime și mulți au dat și de pe iazŭ în hălășteu, mulți ș-au pus capetele si pen codri. Iară carăle a lui Constantin-vodă toate au rămas la mănăstirea lui Pătru-vodă, la Galata de Sus. Și așea mult tătarâi n-au gonit, ferindu-se de păduri. Atuncea au cădzut la robie și Băleanul banul de la Craiova de Țara Muntenească. Aicea în oraș era mănăstirile pline de bieții oameni târgoveți și sărăcimea au dat toată bani, de s-au răscumpărat ca den robie.

Zac. 44. Soltanul după această izbândă, luândŭ pre Ghica-vodă cu sine, după porunca împărăției, au purces pre la Huși în Țara Muntenească și acolea, fără nici unu războі cu Mihnea-vodă, l-au aședzat la scaunŭ, fugindŭ den Târgoviște Mihnea-vodă și simțindu-se în faptele sale céle mai multŭ dec? t păgânéști, cu furiș la Racoții, în Ardeal, unde-si s-au borât curând și sufletul în prăpăștile iadului. Și cum scrie sfânta Scriptura: „H norme IUMAT friv civ ujgMOAi" <„Perit-au pomenirea lui cu sunet" >. Așea spun că l-au otrăvit Racoții. Făcuse el o zarvă pe la Dârstor, pe la Giurgiuv cu turcii, până a-i veni vestea de răzsipă lui Constantin-vodă de aicea, care, de au făcut vreo vitejiie acolea, să scrie muntenii. Iară aicea au venit Ștefan-vodă, feciorul lui Vasilie-vodă, în scaunŭ.

Capulŭ alŭ doodzăci și doi

Zac. 1. Ștefăniță-vodă, feciorul lui Vasilie-vodă, toată domniia a lui Gheorghie Ștefan-vodă fiindŭ aicea cu îmma-sa în opreală, de carele siindu-să boierii să nu iasă la domnie în viața lor, ales boierii carii era de casa lui Ștefan-vodă, îndemna pre Ștefan-vodă să-l semnédze la nas. Ce n-au priimit Ștefan-vodă, dzicindŭ: „Om muri noi pănă atuncea, pănă va hi unulŭ ca acesta domnŭ", că era copilaș mic încă pre atuncea Ștefăniță-vodă. Iară dacă au ieșit Ștefan-vodă Gheorghie den domniie ș-au venit Ghica-vodă în scaun, aducându-și aminte binele, mila și cinstea care au avut de la Vasilie-vodă, pre doamna sa și cu feciorul au trimis în Țarigrad cu cinste. Era încă Vasilie-vodă viu, închis la Edi Cula și dacă au mărsŭ în Țarigrad doamna lui Vasilie-vodă, era slobodă a merge la domnu său. Iară pre Ștefăniță-vodă l-au dat Vasilie-vodă la priietini, la carte și agiungândŭ amu la ai..., mergea câte cu un răvaș si la veziriul Chiupruliul cel bătrân, la nevoile sale. Spun, dacă l-au vădzut veziriul amu voinic, au dzis: „Voinic fecior are Vasilie-bei!" Și așea, fără zăbavă, au ieșitŭ la domnie Ștefăniță-vodă, mutândŭ veziriul pre Ghica-vodă în Țara Muntenească, ca pre un om bătrân, pentru aședzarea aceii țări, după mare răscoale ce făcuse Mihnea-vodă în Țara Muntenească.

Zac. 2. Bine nu s-au aședzat aicea în scaun Ștefăniță-vodă și acolea Ghica-vodă în Țara Muntenească, în anul dentliŭ a domniilor lor, Constantin-vodă au și lovit iară fără veste pre Ghica-vodă și așea degrabă, cât cu noaptea au plecat fuga din scaun Ghica-vodă din București și au apucat Con-stantin-vodă scaunul Țărâi Muntenești iară.

Zac. 3. Soltanul era în Bugeag; îndată i-au marș porunca de la împărăție să margă asupra lui Con-stantin-vodă și îndată au purces sultanul. Iară Constantin-vodă au strânsŭ oaste foarte bună, că și țara venise la dânsul toată și s-au tăbărât în munți la loc așea de tare, câtŭ soltanul, dacă au înțeles ce oaste are și în ce loc ieste, nu să gândiia că așea lesne îl va lua, că avea și léși, și némți, și unguri, și sirbi lefecii, că încă nu fârșisă banii a lui Matei-vodă. Ce, într-o dzi au ales soltanul 300 de tătari într-ales și le-au dat poruncă, oricum, numai să străbată la locul acéia unde era tabăra lui Constantin-vodă. Și au purces tătarâi și s-au tâmpinat cu o straje a lui

Constantin-vodă, care straje vădzândŭ că vin tătarâi, s-au dat înapoi și luându-i tătarâi în goană, tabăra céialaltă, nu să să apuce de război, în ce loc era, ce acéia spaimă le-au cădzut asupra, cum, care încotro au putut, au plecat fuga și au lăsat toată tabăra pustie. Numai Constantin-vodă, vădzândŭ spaimă ca acéia, ș-au strânsŭ lefecii ce avea ș-au purces preste munți în Ardeal. Hiclenșug au fostŭ a muntenilor, că n-au vrut să să puie împotriva împărăției, au ce urgiia lui Dumnedzău au fostŭ la acéia spaimă, că spun că numai șépte tătari au fostŭ acéia ce au gonit și au răzbit pănă la tabără, cât s-au mirat și singur sultanul. Deci, după această izbândă, au ședzat soltanul iară pre Ghica-vodă, carele era fugit la pașea de Dârstor.

Zac. 4. Constantin-vodă, după fuga sa den Țara Muntenească, n-au mărsŭ la Racoții, ce în număr ca la 800 de oameni, tot într-ales lefecii, s-au suit cu munții alăturea în sus și aproape de Maramorăș, pe la Bistriță, au luat potica preste munți, pre la Dorna și au ieșit pre la Câmpulungŭ a țărâi noastre și trecândŭ mai pe den sus de Suceavă, au lovit pre la Hotin și au trecut Nistrul la cazaci pre la Movileu, ispitindu-să și despre acéia aripă.

Zac. 5. Ștefăniță-vodă aicea, ca un om tânar, nevrândŭ soru-sa, doamna Roxanda, să vie pre scrisorile tătâne-său s-a lui în țară, den Rașcov, care târgŭ îi didésă H mii, după moartea feciorului său, lui Timus, au trimis oaste asupra Rașco-vului, să-l bată și să o ia cu de-a sila. Ce n-au pututŭ face nemică ai noștri Rașcovului, numai ce au făcut zarvă cu cazacii. Cândŭ și cândŭ aștepta prilej ca acela cazacii să lovască aicea în țară și prilejindu-se a nemeri lui Constantin-vodă la dânșii înloc i-au făgăduit oaste.

Zac. 6. în Țara Muntenească, după fuga acéia ce făcuse Ghica-vodă de Constantin-vodă, veziriul scârbit pre dânsul, nu preste multă vréme au trimis pe pașea de Dârstor de l-au luat den scaun și au dat domniia în locul lui, feciorului său lui Grigorie-vodă.

Zac. 7. Și așea, tot într-acéiași an, anul dentâi a domniei lui Ștefăniță-vodă, toamna, au venit Constantin-vodă cu oastea căzăcească și asupra lui Ștefăniță-vodă ispitindŭ în divuri, în chipuri, să încapă la domnie, nu fără agiutoriul și îndemnarea a lui Racoții, că și Racoții, încă aședzat nu era și-n Ardeal o cetate anume Oradiia cu oamenii lui Racoții aședzată, pre atuncea o bătea Ali-pașea, care au și luatu-o, ieșindŭ o făméie den cetate și arătândŭ

turcilor apa de unde veniia, de-ncungiura cetatea. Acéia apă abătându~o turcii de la cetate în laturi, au luatu-o, vestită între cetățile Ardealului.

Zac. 8. Înțelegândŭ Ștefăniță-vodă că trece Constantin-vodă Nistrul la Soroca, au ieșit la Coicéni cu oastea sa ș-au pus tabăra acolea, însă oastea era pre puțină, că țara într-acéia foamete era într-acéia anŭ, cât mâncă oamenii papură uscată în loc de pâine, măcinându-o uscată. Și de pe acéia foamete porecliia și pre Ștefăniță-vodă, de-i dzicea Papura-vodă. Ce vrémile și voia lui Dumnedzău nu sint în voia domnilor.

Zac. 9. Iară și pre câtă oaste era, o trimisesă Ștefăniță-vodă toată în frunte înainte pre Răut cu Catargiul și cu Grigorie paharnicul și cu Mihalcea Hâncul sărdariul și călărașii de țară și toți mazilii cei mai sprintini, aproape de 2.000 de oameni. Și așea oastea acéia foarte cu proastă tocmală, cu orânduiala serdarilor ce era fără crieri, au lovit Chiașca cazacul noaptea, numai cu 300 de oameni și au răszipit toată oastea acéia, cu mare ocară, oaste numai den sunet răzsipită, nice gonită de cineva. Iară tot adunându-să la loc, amu pre giumătate decât era întâiŭ, au stătut de straje, pănă au sosit și Constantin-vodă cu tabăra la dânșii, carele, dacă au luat veste den limbi că este la Coicéni Ștefăniță-vodă, au luat în gios, trăgândŭ oastea la Prut, la Zagarancea. Și să nu hie dat această veste un căpitan leah, anume Voicehovschii, că Constantin-vodă este amu mai gios de noi cu oastea, de străjerii noștri l-am hi știut atuncea cândŭ ar hi trecut Prutul. Deci au purces și Ștefăniță-vodă în gios pre la Posadnici și trecândŭ târgul pre deasupra mănăstirii lui Aron-vodă, au trecut la Tomești, pre Bahlui și acolea au stătut cu oastea. Iară Constantin-vodă într-acea noapte au mas la Prut de céia parte.

Zac. 10. A doa dzi Constantin-vodă s-au apucat cu cazacii de trecătoare, iară Ștefăniță-vodă au luat Prutul în gios, în preajma Bugeagului, că îndată au răpezit la el-agasi de Bugeag. Și era cu Ștefăniță-vodă și balgi-bașea hanului cu vro 100 de tătari, den care tătari și de ai noștri au ales Ștefăniță-vodă și au mărsŭ supt tabăra căzăcească, amu Prutul trecută, de au luat den oastea lui Constantin-vodă limbă,

Zac. 11. Au spus limba, cum sint cu Constantin-vodă 5. 000 de cazaci den toate polcurile aleși și 1.000 de lefecii a lui și cumŭ mergea Constantin-vodă dirept la Iași. Acelea înțelegând Ștefăniță-vodă, cu sfatul lui balgi-

bașea, au luatŭ cu tot de-a dinsul pre Prut în gios, în tâmpinarea lui el-agasi și s-au tâmpinat cu el-agasi de Bugeag la codrul Chighéciului.

Zac. 12. Trimisese Constantin-vodă în urma lui Ștefănița-vodă 500 de oameni cu Durac, cărora și Ștefăniță-vodă, trimițândŭ înainte să cerce pre Hăbășescul și pre Voicehovschii căpitanul, înainte numai cu o sută de oameni. De la Obileni s-au supus oamenii lui Constantin-vodă și s-au făcut a fugi céia ce să arătasă, pre carii gonindu-i ai noștri, au ieșit toată strajea lor. Deci, numai ce au căutat a pleca cestora ai noștri fuga. Era cu ai noștri și tătari puțintei, în carii era și un comis a soltanului, ce venise pentru poclonul lui la Ștefăniță-vodă. Au perit acolea acéia om a soltanului și alți doi tătari cu dânsul, năvălindŭ preste Jijiia după cei dentâi ce să arătasă. Apoi la trecutul Jijii înapoi, li s-au înglodat caii. îl apucase alt tătar pre comisul acéia a sultanului după sine pre cal, ce apoi au pus capul și el și comisul acéia.

Zac. 13. Dacă s-au tâmpinat Ștefăniță-vodă cu Șah Bulat-aga, el-agasi de Bugeag, ca 2.000 de oameni cu dânsul și cu Ștefăniță-vodă pre 1.000 de oameni, au purces dirept asupra lui Constantin-vodă la Iași. Amu adunase la sine Constantin-vodă pre vlădici și câțva boieri suseni[1]. El-agasi îndată au ales o samă de tătari sprinteni și i-au trimis să lovască Iașii fără veste. Și așea degrabă au lovit, cât au luat orașul în lungii, de au apucat mulți oameni în robie den târgŭ. Constantin-vodă vădzândŭ că-i vin tătarii asupra, au ieșit cu tabăra și au stătut cu oastea de laturea târgului, pre pârâul Căcăinii, mai gios de podul lui Ștefan-vodă. Iară Ștefăniță-vodă cu el-agasi au cuprinsă Tătărașii.

Zac. 14. Mergea ai noștri o samă mai bine, departe asupra taberii, decât tătarâi și săiménii îi bătea den sinéțe de după case. într-acéiași dzi au ieșit o samă de capete Căzăcești la el-agasi la voroava și cerea de la dânșii el-agasi să dea pre Constantin-vodă și să margă ei slobodzi. Pre un păr au stătut atuncea viata lui Constantin-vodă, că solii amu pozvoliia, ales Stamatenco, carele era mai mare pre cazaci. Numai cazacii singuri den sine, den făgăduința lui Constantin-vodă că pe tot omul va da la Movileu câte 20 de lei și dândŭ o samă de bani la sotnici și mai mult lui Chiașco sotnicul, au strigat cazacii pănă într-unul, chiuindŭ „HfX<iH CMB.A Haun» Ht

rXHEHfr" adecă: „Să nu piară cinstea noastră", or sta și acest lucru nu or face. Spun să hie luat bani de la Constantin-vodă și el-agasi.

Zac. 15. A dooa dzi pre amiadzădzi, au purces tabăra legată den loc și la suitul malului pre de laturea Tătărașilor, să hie fost o tocmală și nevoința lui el-agasi, era de-a să rumpere tabăra la acela loc de ai noștri. A doa năvală au făcut ai noștri amu pre deal spre Aron-vodă și mfrânsése pe pedestrimea căzăcească pănă în cară și au picat acolea cazaci, iară și supt ai noștri cai s-au aflat răniți câțva și morți.

Zac. 16. Și așea au hălăduit Constantin-vodă și dentr-acéia dată de supt cumpăna mare a vieții, n-au mai cercat zarve de atuncea, ce s-au aședzat în Crăiia Leșască. Mărs-au Ștefăniță-vodă cu el-agasi în urma cazacilor pănă preste Prut, iară petrecătorilor, nu oștenilor și gonașilor sămănători. Și s-au întorsŭ el-agasi la Bugeag, iară Ștefăniță-vodă în Iași. Cazacii cu Constantin-vodă au trecut la Movileu Nistrul și acolea mare nevoie au avut de cazaci pentru lefe.

Zac. 17. Bine nu s-au mântuit Ștefăniță-vodă de el-agasi de Bugeag, au sosit și pașea de Silistra, Mustafa-pașea și cum au sosit, au descălecat dirept la curtea cea domnească și au strânsŭ toți boierii la sine și întrebându-i de aceste oști Căzăcești, cum de au venit asupra țărâi împăratului, faeindŭ pre boieri haini, i-au luat pre toți, câțiși au fost boieri, de i-au închis, țiindŭ rău și pre Ștefăniță-vodă și făcându-i omŭ de nemică. Au ședzut aicea trei dzile, cu mare cheltuială și sile în orașŭ de oștenii lui și la purces au ales den toți boierii pre Toma vornicul și pre Șeptelici hatmanu si pre Prăjescul vornicul în pază și pănă n-au dat 60 pungi de bani, nu i-au slobodzit pre boieri, carii mai sus să pome-nescŭ, amu de la marginea țărâi.

Zac. 18. Ștefăniță-vodă toate faptele acéstea a pașii dândŭ știre la Chiupruliul veziriul și amu și Vasilie-vodă ieșisă den Edi Cula slobod, înloc au răpedzit la pașea de l-au dus la Țarigrad și cu puțin de n-au perit sângur pașea; iară chehaia lui au plătit acéle fapte cu capul.

Zac. 19. într-acest anŭ ș-au fârșit dzilele vieții sale și Vasilie-vodă, domnŭ vestit întru domnii țărâi și cu fericită domniie. Ștefăniță-vodă, cât s-au dezvărat, îndată i-au venit poruncă să trimită oastea în Țara Ungurească și de la munteni iară așea, asupra lui Racotii și au trimis Ștefăniță-vodă pre

Voicehovschii căpitanul de lefecii cu 1.000 de oameni și pre Mihalcea H incul serdariul.

Zac. 20. Sărascher de la împărăție era asupra lui Racotii un pase, anume Săidi-pașea. Nu-l pot uita turcii pănă astădzi pre acél pase și acéia orn era de războinic și tare, cât (precum spunea și ai noștri de dânsul) eu hatmanii cei vestiți în lume poate să să puie hirea lui. Cu acela adunându-se și oastea muntenească și a noastră, au purces asupra lui Racotii și la Cliujvar, la oraș, le-au ieșit Racotii înainte cu oștile sale.

Zac. 21. Pașea n-avea mai mult de 6.000 de oameni, fără oastea cestor doă țări, însă, cum spun, neînfrânt om la războaie. Iară Racotii avea 8.000 de oameni, de mare scumpete ce avea acél om, că de ar hi avut oaste mai multă, cum era oastea turcească puțină atuncea asupra lui, la dânsul era acéia dată izbândă. Și cum au fost acela război, n-am vrut să-l trecem cu pomenirea.

Zac. 22. Tocmise Racotii toată pedestrimea sa și pușcile den-a-direapta, împotriva muldovénilor s-a muntenilor, știindŭ că aceste neamuri împotriva focului nu stau. Iară singur cu capul său, cu toată călărimea (că avea aleasă călărime), au stătut împrotiva oștii turcești.

Zac. 23. Iară Săidi-pașea tocmise pre 2.000 de munteni și pre 1.000 de muldoveni den-a-stânga sa, iară călărimea turcească o samă în frunte înaintea sa, iară o samă de călăreți și o dată cu pedestrimea, câtă avea și cu pușcile, au stătut pe după călărimea ceii dentâi. Și dacă au tocmit așea oastea, au chemat toate capetele, și-a noastre și muntenești, și le-au dat poruncă așea: „Câinilor! Iacă eu oi purcede dirept asupra ghiaurului .și nu cu altă armă, numai cu sabia. Den voi carele să va apuca, ori de arcŭ, ori de altă armă, aceluia capul îi voi tăia și întâi voao, capetenilor. Deci, eu cum oi purcede și oi începe războiul, voi să treceți preste pedestrime și să loviți oastea nepriietinului den dosŭ. Daca oi înfrânge, că știu eu că oi înfrânge, unul den voi să nu cumva să să apuce de jacŭ, să descalice cineva la vreo boarfă sau să alerge după cai slobodzi cineva, să prindză, ce să goniți strânși pre nepriietinul, ca de goană sinteți voi mai buni decât oastea a mea ceastălaltă. Și aceasta învățătură să țineți, cum vă dau poruncă. Iară că nu oi bate pre nepriietinul, nime den voi să nu gândească, că eu știu că oi bate."

Zac. 24. Și după aceasta poruncă, cum au sosit capetele oștii noastre la bulucurile sale, au și purces pașea întâi cu oastea, așea tocmită cum s-au dzis și ai noștri alăturea. Dacă s-au apropiiat turcii de oastea lui Racoții, au sărit Racoții cu toată oastea o dată, sângur fruntea cu aleși catane ce avea și îndată au înfrânt toată călărimea turcească, câtă era în frunte și așea au buldzitu-o, cât începusă a da preste pașea, carele venea cu temeiul pre urmă. Ce, au stătut pașea singur cu sabiia zmultă, oprindŭ oastea care o înfrânsésă den frunte ungurii. Și pășind singur cu sine și cu bulucul său înainte, s-au amestecat oștile turcești în săbii cu ungurii. Ce turcii pre carii îi buldziia sângur cu chipul său pașea, au lovit și aripa cea de muldoveni și de munteni asupra pedestrimei lui Racoții, amu den dosul lui Racoții, că trecuse Racoții înainte și rămăsesă și muntenii și muldovenii amu can înapoia lui. Au slobodzât focul némții lui Racoții și pușcile în ai noștri, care focŭ nesuferindŭ ai noștri, s-au datŭ în loc înapoi, ca-n chip de fugă. Acolea mare greșeală au făcut Racoții, de n-au pus lângă pedestrime și ceva călăreți. Să hie încălecat pe munteni și pre muldoveni, atuncea cândŭ i-au înfrânt focul, n-ari hi mai îndireptat în véci ai noștri. Ce, dacă au vădzut ai noștri că altă grije n-au, fără numai focul, cum s-au deșertat sinéțele, cum s-au întorsŭ o samă de căpetenii, ales Voicehovschii căpitanul și Cantimir, pre atuncea ceauș la munteni, care apoi ani fost și serdar aicea în țară și alții și îndată după dânșii toată oastea. Și pănă a împle némții sinéțele, deșertate fiindŭ, au intrat ceștea-lalti cu săbiile zmulte în pedestrime și îndată au amestecat toată pedestrimea și au pornit-o în răzsipă, rărnâindŭ și pușcile și armele pedestrimei în deșertŭ. Și așea vădzândŭ ungurii perirea pedestrimei sale și amu în dosul său, i-au început a slăbi și mai vârtos luptândŭ Racoții sângur în războiŭ l-au rănit un turcŭ dirept în capŭ cu rană foarte grea, den care rană i s-au prilejit și moartea.

Zac. 25. Vădzândŭ ungurii pre Racoții domnul său așea cu grea rană, l-au și apucat catanele între sine și s-au abătutŭ în lături, cum au purces toată oastea ungurească în răzsipă. Goană așea grea n-au fost, că turcii pre obiceaiul său n-au gonit, ai noștri încă, fiindŭ aproape îndată de păduri, nu s-au lățit cu goana. Și așea au fostŭ fârșitul și lui Racoții, domnŭ în mare fericie născut, între cei fericiți cnédzi, mare fericit. Dară la ce nu aduce nesățioasă hirea oamenească la măriri. După această izbândă asupra lui Racoții, Săidi-pasea au aședzat tot Ardealul în partea împărăției și oștile noastre le-au slobodzit pre acasă.

Zac. 26. Aicea în țară în cest an domniia cu pace Ștefăniță-vodă preste toată vara, iară bine n-au sosit oastea céia ce era trimasă la Ardeal, au și venit poruncă și alta de la împărăție, să purceadă singur Ștefăniță-vodă la Nepru, să fie de agiutor acolea pașii de Silistra și hanului la lucrul unor cetăți, care au făcut împărățiia din pajiște pre Nipru, pentru apărarea cazacilor, să nu poată îmbla pre mare. Numai ce au căutat a purcede Ștefăniță-vodă și-n cale mergândŭ, amu de Tighinea aproape, pe Bâcŭ, la un sat anume Luténii, au cădzut în boală foarte grea, lungoare, care boală au priceput îndată doftorul că trebuie să ia sânge, ce n-au ascultat și adăogându-să boala și ales toamna amu, așea de greu l-au cuprinsŭ herbințeala, cât pănă la Tighinea au stătut frănitic, adică buiuguit de hire. Cu chipul ciumii era boala, că i-au ieșit și bolfa la o mână, însă nu era ciuma, ci direaptă lungoare carii boale îi dzic doftorii maligna. Și cât au trecut la Tighinea Nistrul, au stătut a treia dzi mortŭ. De acéia boală au murit acolo și Dumitrasco Dră-guțăscul de la Suceavă, om cunoscut și ales la toată curtea. Hirea aceștii domnii a giudeca nu putem, că nu era încă coptŭ în vârstă sa. Multe să cunoaș-tea într-ânsul den hirea tătâne-său, iară la mânie răpitorul.

Zac. 27. Turcii agalarii de Tighinea, cum au audzit de moartea lui Ștefăniță-vodă, încă nu era ieșit sufletul, s-au înglotit și au venit să ia ce or găsi domnescŭ tot pre sama împărăției. Puțin lucru au lipsit de nu s-au făcut mare zarvă între noi și între turci, că intrase ca-n chip de jac în tabără o samă de dânșii. Ce, daca au statut cu boierii la socoteală, nu le-au oprit boierii, ce le-au răspunsŭ: „Luați! Ce, apoi să nu dați de mai mult samă!" Și luându-și sama agii, să nu dea apoi mai multŭ de precum or lua, s-au lăsatŭ.

Zac. 28. Boierii după fârșitul lui Ștefăniță-vodă, îndată au ales pre Chirița Dracon' Ruset', carele apoi au cădzut și domnŭ și cu dânsul și pre Alexandru Costin postelnicul și i-au răpedzit îndată la împărăție, dândŭ știre de moartea lui Ștefăniță-vodă și să arate mare rugămintea țărâi pentru domnŭ de țară și să pomenească îndată de Dabijea vornicul, însă nu era cu știrea tuturor pentru Da-bijea-vodă, alții trăgea cu alte chipuri, pre carii să-i treacă condeiul nostru pentru urâtă pomenire. Iară oasele lui Ștefăniță-vodă luând boierii cu sine, au purces deodată pre Nistru în sus, pe de céia parte și trecândŭ la Bilacău Nistrul. Și au venit în Iași și l-au astrucat în mănăstirea tătâine-său, care să pomenește pre numele Trei Svetitelei.